

GMINA ŁUKÓW

Program Rozwoju Gminy Łuków

Na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025

Zawartość

1.	Wprowadzenie – uzasadnienie	5
1.1.	Przesłanki do tworzenia dokumentów strategicznych przez Jednostki Samorządów Terytorialnych	5
1.2.	Zintegrowanie Programu Rozwoju Gminy Łuków z dokumentami strategicznymi wyższych szczebli	5
1.3.	Zintegrowanie polityki społeczno – gospodarczego rozwoju Gminy do zmieniających się uwarunkowań społecznych i gospodarczych w województwie, kraju i UE	11
1.4.	Uspójnienie horyzontu czasowego Planu Rozwoju Gminy Łuków z horyzontem czasowym nowego okresu programowania Unii Europejskiej oraz innymi dokumentami strategicznymi wyższych szczebli	11
2.	Streszczenie	11
3.	Diagnoza stanu obecnego	13
3.1.	Analiza uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych rozwoju Gminy	13
3.2.	Rys historyczny Gminy Łuków	14
4.	Diagnoza społeczno – gospodarcza Gminy Łuków (analiza dokumentów Gminy oraz tekstów źródłowych)	16
4.1.	Lokalizacja Gminy Łuków	16
4.2.	Charakterystyka Gminy Łuków – informacje ogólne	17
4.3.	Położenie geograficzne	18
4.4.	Rzeźba terenu	18
4.5.	Gleby	18
4.6.	Wody powierzchniowe	19
4.7.	Wody podziemne	19
4.8.	Klimat	20
4.9.	Szata roślinna	20
4.10.	Obszary i obiekty prawnie chronione oraz powiązania przyrodnicze	20
4.11.	Łukowski Obszar Chronionego Krajobrazu	21
4.12.	Radzyński Obszar Chronionego Krajobrazu	21
4.13.	Pomniki przyrody	21
4.14.	Rezerваты przyrody	22
4.15.	Powiązania przyrodnicze	22
4.16.	Surowce mineralne	22
4.17.	Gospodarka Gminy Łuków	23
4.18.	Rolnictwo	25
4.19.	Przemysł, handel i usługi	26
4.20.	Turystyka na terenie Gminy Łuków	27

4.21.	Zasoby kulturowe i zabytki	28
4.22.	Ludność w gminie Łuków	33
4.23.	Gęstość zaludnienia	35
4.24.	Rynek pracy w gminie Łuków	36
4.25.	Ochrona zdrowia w gminie Łuków	36
4.26.	Pomoc społeczna	37
4.27.	Infrastruktura techniczna w gminie Łuków	39
	Drogi	40
	Drogi krajowe	40
	Drogi wojewódzkie	40
	Linie kolejowe	41
	Sieci elektryczne	41
	Sieci wodociągowe	41
	Kanalizacja i oczyszczanie ścieków	42
	Sieci gazowe	43
	Sieci telefoniczne oraz internetowe	43
	Gospodarka odpadami	43
	Telekomunikacja	45
4.28.	Infrastruktura społeczna	46
	Szkoły i przedszkola	46
	Sport w gminie Łuków	55
	Kultura	56
	Aktywność społeczna	58
4.29.	Bezpieczeństwo publiczne	61
4.30.	Zagrożenia przyrody	62
4.31.	Zarządzanie rozwojem	62
	Zakres WPF Gminy	64
5.	Wnioski z przeprowadzonej diagnozy	65
5.1.	Potencjał gospodarczy	66
5.2.	Kapitał ludzki	67
5.3.	Potencjał turystyczny	67
5.4.	Jakość życia	68
	Infrastruktura techniczna	69
5.5.	Atrakcyjność przyrodnicza	69
6.	Wnioski	70
6.1.	Wnioski z analizy ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy Łuków	70

7.	Dywersyfikacja Rozwoju Obszarów Wiejskich	72
7.1.	Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich	72
8.	Analiza SWOT	73
9.	Wizja i Misja Gminy Łuków	78
9.1.	Wizja	78
9.2.	Misja	79
10.	Obszary strategiczne	79
11.	Kierunki rozwoju Gminy Łuków	81
11.1.	Obszary problemowe	81
11.2.	Cele strategiczne Województwa Lubelskiego	81
11.2.	Zadania Inwestycyjne w Gminie Łuków	84
12.	Cele rozwoju Gminy Łuków	89
12.1.	Proponowane mierniki (wskaźniki) realizacji Programu Rozwoju Gminy Łuków	93
13.	System monitoringu i ewaluacji Programu Rozwoju	95
13.1.	Poziom organizacyjny	95
13.2.	Poziom merytoryczny	96
13.3.	Poziom społeczny	97
14.	Potencjalne źródła finansowania – nowa perspektywa	99
	Konsultacje społeczne dokumentu	101

1. Wprowadzenie – uzasadnienie

Program Rozwoju Gminy wiejskiej Łuków to dokument, który zawiera długoplanowy proces wytyczania i osiągania celów wspólnoty samorządowej. Określa on główne kierunki i priorytety rozwoju społecznego i gospodarczego a także przedstawia narzędzia i metody wdrożeniowe. Zapisy Programu Rozwoju stanowią zatem główny punkt odniesienia decyzji merytorycznych, organizacyjnych i finansowych podejmowanych przez władze samorządowe. Dokument jest także odpowiedzią na ustawowy wymóg prowadzenia polityki rozwoju Gminy w oparciu o Program Rozwoju, jak również konieczność dostosowania się do standardów ogólnopolskich i europejskich.

1.1. Przesłanki do tworzenia dokumentów strategicznych przez Jednostki Samorządów Terytorialnych

Główne przesłanki to przesłanki formalno-prawne, które uzasadniają potrzebę weryfikacji, oraz aktualizacji dokumentów strategicznych JST, wynikają ze zmian w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz wiążą się z koniecznością uspołnieniami z głównymi dokumentami strategicznymi: europejskimi (Europa 2020), krajowymi (Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju do 2030 r., Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju do 2020 r., Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030 r.) i regionalnymi (Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2011-2020), a także przyjęciem nowego sposobu widzenia rzeczywistości odzwierciedlającej politykę regionalną, wprowadzonego uchwaleniem 13 lipca 2011 roku Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR). Podobnie jak inne JST, Samorząd Gminy Łuków zobowiązany jest do dostosowania i uspołnieniami Programu Rozwoju do założeń i wytycznych, które płyną z dokumentów o charakterze nadrzędnym. Ponadto, w procesie budowy nowego Programu Rozwoju bardzo ważną rolę odgrywają przeobrażenia, jakie zaszły i zachodzą w Europie, Polsce i Województwie w sferze gospodarczej, społecznej i zarządczej wpływające na rozwój Gminy.

1.2. Zintegrowanie Programu Rozwoju Gminy Łuków z dokumentami strategicznymi wyższych szczebli.

Fundamentalne wytyczne dotyczące polityki rozwoju płyną z nadrzędnych dokumentów europejskich, określających zasady Europejskiej Polityki Spójności. Dokument ten określa redystrybucję środków europejskich, która w ostatnich latach uległa przeorientowaniu z funkcji wyrównawczej na wzmacnianie konkurencyjności obszarów silnych i lepsze wykorzystanie istniejących potencjałów rozwojowych. Będąca podstawą Europejskiej Polityki Spójności Strategia Europa 2020 oparta została na trzech priorytetach: (1) rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach, (2) promocji gospodarki oszczędzającej zasoby, zielonej i konkurencyjnej, (3) sprzyjaniu gospodarce o wysokim zatrudnieniu, sprzyjającej spójności społecznej i terytorialnej.

Strategia na rzecz integralnego zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu EUROPA 2020		
Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 – trzecia fala nowoczesności		
Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020		
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020 Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie	8 Strategii branżowych <ul style="list-style-type: none"> • Rozwoju transportu • Bezpieczeństwa narodowego RP • Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska • Rozwoju kapitału społecznego • Innowacyjności i efektywności gospodarki • Zrównoważonego rozwoju wsi i rolnictwa • Rozwoju zasobów ludzkich • Sprawne Państwo 	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego 2014 – 2020 z perspektywą do 2030		

Tabela nr 1.. Schemat polityki Regionalnej w Polsce

Przedstawiony powyżej schemat przedstawia aktualny system prowadzenia polityki rozwoju, oparty o hierarchiczny układ dokumentów strategicznych, wzajemnie ze sobą spójnych i powiązanych. Zawarte w tych dokumentach wytyczne płyną ze strategii Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju, Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju oraz 9 strategii zintegrowanych, obejmujących 8 strategii branżowych i Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR). W tak ujęty system wpisuje się Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 z perspektywą do 2030 r. W procesie lokalnego planowania strategicznego należy zachować spójność z systemem nadrzędnych dokumentów strategicznych. Z punktu widzenia lokalnej polityki rozwoju kluczowe miejsce zajmuje dokument Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, ponieważ przedstawiona w nim została nowa struktura rozwoju regionalnego. W proces planowania strategicznego należy włączyć następujące wytyczne: wykorzystywanie zasobów endogenicznych regionów (uniezależnianie się od transferów zewnętrznych), tworzenie polityk wieloletnich i decentralizowanych w przeciwieństwie do dotychczasowych dotacji jednorazowo przeznaczanych na działania krótkoterminowe, finansowanie inwestycji wyselekcjonowanych (jako tych działań, które w największym stopniu przyczyniają się do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu i powodują jego dyfuzję), wieloszczeblowe zarządzanie polityką regionalną – zaangażowanie wielu partnerów przez władze regionalne, zróżnicowane podejście do różnych typów regionów – wykorzystywanie specjalizacji regionalnych oraz reagowanie na specyficzne bariery rozwojowe. Wytyczne te zostały sformułowane przede wszystkim w celu wzmocnienia procesu programowania polityki rozwoju na szczeblu wojewódzkim. Jednak myśl zawarta w powyższych uwagach może stanowić ważną

wskazówkę podczas programowania polityki rozwoju na szczeblu powiatowym i gminnym. Ponadto, zgodnie z rekomendacjami KSRR, w procesie zarządzania strategicznego postuluje się tworzenie i utrwalanie szerokich partnerstw między instytucjami publicznymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, aby zapewnić skuteczny i wielopoziomowy system zarządzania polityką rozwoju.

Najważniejszym dokumentem szczebla krajowego, określającym strategiczne zadania państwa w horyzoncie czasowym spójnym z nadrzędnymi dokumentami europejskimi, oraz określającym priorytety rozdziału funduszy europejskich na lata 2014-2020 jest średniookresowa **Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (SRK)**. Dokument został przyjęty 25 września 2012 r. i wpisuje się w nowy system strategicznego zarządzania rozwojem kraju uwzględniając wytyczne głównych kierunków rozwoju, wynikających z długookresowej strategii rozwoju kraju **Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności**. Podstawowe priorytety SRK, koncentrują działania i wyznaczają kierunki interwencji, które mają na celu przyspieszenie procesów rozwojowych: (1) sprawne i efektywne państwo, (2) konkurencyjna gospodarka, (3) spójność społeczna i terytorialna. W kontekście programowania polityki rozwoju na szczeblach niższych ważne jest, że SRK stanowi odniesienie dla dokumentów przygotowywanych na potrzeby programowania środków Unii Europejskiej na lata 2014-2020 – umowy partnerstwa i programów operacyjnych.

Głównym narzędziem realizacji celów operacyjnych określonych przez SRK jest 9 strategii zintegrowanych, których zadaniem jest rozwinięcie działań SRK i uszczegółowienie reform w niej określonych. Z punktu widzenia Programu Rozwoju Gminy Łuków kluczowe miejsce zajmuje dokument **Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, Miasta, Obszary wiejskie**. Zgodnie z przedstawionym w nim, nowym paradygmatem rozwoju regionalnego, w proces planowania strategicznego należy włączyć następujące wytyczne:

- wykorzystywanie zasobów endogenicznych regionów (uniezależnianie się od transferów zewnętrznych),
- tworzenie polityk wieloletnich i zdecentralizowanych w przeciwieństwie do dotychczasowych dotacji jednorazowo przeznaczanych na działania krótkoterminowe,
- finansowanie inwestycji wyselekcjonowanych (jako tych działań, które w największym stopniu przyczyniają się do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu i powodują jego dyfuzję),
- wieloszczeblowe zarządzanie polityką regionalną – zaangażowanie wielu partnerów przez władze regionalne,
- zróżnicowane podejście do różnych typów regionów – wykorzystywanie specjalizacji regionalnych i subregionalnych oraz reagowanie na specyficzne bariery rozwojowe.

Wytyczne te zostały sformułowane przede wszystkim w celu wzmocnienia procesu programowania polityki rozwoju na szczeblu wojewódzkim. Jednak myśl zawarta w powyższych uwagach może stanowić ważną wskazówkę podczas programowania polityki rozwoju na szczeblu powiatowym i gminnym. Ponadto zgodnie z rekomendacjami KSRR, w procesie zarządzania strategiami rozwoju postuluje się tworzenie i utrwalanie szerokich partnerstw między instytucjami publicznymi i społeczeństwa obywatelskiego tak, by zapewnić skuteczny i wielopoziomowy system zarządzania polityką rozwoju.

Szczególnie ważne dla lokalnej polityki rozwoju jest uwzględnienie wytycznych płynących z tych strategii, które w istotnym stopniu dotyczą obszarów związanych z zakresem zadań własnych J.S.T.

Wśród najważniejszych strategii, z punktu widzenia możliwości rozwojowych i aspiracji wspólnoty samorządowej Gminy Łuków, należy wymienić następujące dokumenty:

Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki. „Dynamiczna Polska 2020” – dokument przygotowany przez Ministerstwo Gospodarki i uchwalony 15 stycznia 2013 r. – szczególnie w zakresie działań zmierzających do realizacji takich celów jak: dostosowanie otoczenia regulacyjnego i finansowego do potrzeb innowacyjnej gospodarki, stymulowania innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy oraz wspieranie napływu innowacyjnych i odpowiedzialnych inwestycji;

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 – dokument przygotowany przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego i uchwalony 26 marca 2013 r. – szczególnie w zakresie działań zmierzających do wzmocnienia partycypacji obywatelskiej w procesie kreowania lokalnej polityki rozwoju, wzmacniania wzajemnego zaufania obywateli oraz zaufania obywateli do instytucji i organów państwa, a także wzmacniania gotowości mieszkańców do działania na rzecz społeczności lokalnej.

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 – dokument przygotowany przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej i uchwalony 18 czerwca 2013 r. – szczególnie w zakresie działań na rzecz wzrostu poziomu zatrudnienia mieszkańców, wydłużenia aktywności zawodowej osób starszych, przeciwdziałaniu procesom wykluczenia społecznego oraz kreowania polityki edukacyjnej zmierzającej do podniesienia poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego

Najważniejszym dokumentem określającym zasady polityki rozwoju na szczeblu regionalnym jest Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 z perspektywą do 2030 r. Zapisy dokumentu postulują koncentrację środków na precyzyjnie zdefiniowanych priorytetach, operacjonalizację (wyprowadzanie celów działania (operacyjnych) z celów strategicznych (ogólnych) oraz urzeczywistnianie (tj. operacyjne – czyli rzeczywiste wdrażanie) założeń rozwoju, określonych w dokumentach strategicznych i planistycznych – np. gminy) i parametryzację (ocenę działań strategicznych w oparciu o szczegółowe parametry), przejrzysty podział zadań i odpowiedzialności za poszczególne obszary polityki rozwoju, prowadzące jednak do mobilizacji zasobów wielu działaczy społecznych.

Z danych dotyczących obecnej i przewidywanej sytuacji regionu wynika, że przed województwem lubelskim stoją konkretne wyzwania rozwojowe. W horyzoncie czasowym do 2020 r. z perspektywą do 2030 r. strategiczne cele rozwoju regionu określone są następująco.

- miasta – wzmacnianie urbanizacji regionu
- obszary wiejskie – restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich
- innowacyjność –selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji potencjału technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu
- integracja – funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu.

Struktura SRWL obejmuje 4 główne obszary rozwoju województwa, a także kierunki i sposoby działania w tych obszarach. Dla każdego z obszarów interwencji sformułowano cel strategiczny, stanowiący opis pożądanego kierunku zmian w perspektywie do 2020 roku. Każdy z celów strategicznych w ramach poszczególnych obszarów realizowany jest poprzez wyodrębnione kierunki polityki rozwoju, złożone z katalogu działań priorytetowych. W odniesieniu do poszczególnych

Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025

kierunków polityki sformułowana została strategia postępowania, określająca pożądany stan docelowy, a także określająca czynniki sprzyjające i ograniczające możliwość osiągnięcia zmiany, będącej pochodną realizacji celu strategicznego.

Cele strategiczne			
1. Wzmacnianie urbanizacji regionu	2. Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich	3. Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu	4. Funkcjonalna, przestrzenna społeczna i kulturowa integracja regionu
Cele operacyjne			
1.1. Rozwijanie funkcji metropolitalnych Lublina	2.1. Poprawa warunków dla wzrostu konkurencyjności i towarowości gospodarstw	3.1. Wspieranie najbardziej perspektywicznych kierunków badań i komercjalizacji ich wyników	4.1. Poprawa wewnętrznego skomunikowania regionu
1.2. Wspieranie ponadlokalnych funkcji miast	2.2. Rozwój przetwórstwa rolno - spożywczego	3.2. Wspieranie kierunków kształcenia na poziomie wyższym szczególnie istotnych dla przyszłego rynku pracy regionu oraz mających unikatowe znaczenie w skali ponadregionalnej	4.2. Wspieranie włączenia społecznego
1.3. Poprawa skomunikowania Lublina z obszarami metropolitalnymi Polski i zagranicy	2.3. Wzmocnienie doradztwa rolniczego oraz promowanie i wspieranie inicjatyw współpracy rolników i mieszkańców wsi	3.3. Stworzenie systemu naukowego, eksperckiego i wdrożeniowego wsparcia na rzecz rozwoju wybranych sektorów gospodarki	4.3. Wzmacnianie społecznej tożsamości regionalnej i rozwijanie więzi i współpracy wewnątrzregionalnej
	2.4. Wspieranie przedsiębiorczości na wsi i tworzenia pozarolniczych miejsc pracy na obszarach wiejskich	3.4. Rozwijanie systemu kształcenia dostosowanego do specyfiki regionu	4.4. Przełamywanie niekorzystnych efektów przygranicznego położenia regionu
	2.5. Wyposażanie obszarów wiejskich w infrastrukturę transportową, komunalną, energetyczną	3.5. Wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw	4.5. Racjonalne i efektywne wykorzystywanie zasobów przyrody dla potrzeb gospodarczych i rekreacyjnych, przy zachowaniu i ochronie walorów środowiska przyrodniczego
		3.6. Rozwój społeczeństwa informacyjnego	

Tab. nr 2, Zestawienie celów strategicznych i operacyjnych województwa lubelskiego

Rekomendacje dotyczące programowania lokalnej polityki rozwoju można odnaleźć w SRWL w ramach obszaru: Rozwój miast i terenów wiejskich. Wśród kierunków polityki rozwoju w tym obszarze zwrócono uwagę na potrzebę integracji przestrzennej na poziomie lokalnym i zapewnienie

powiązań lokalnych w obrębie obszarów wiejskich. Umocnienie pozycji małych i średnich ośrodków miejskich jako lokalnych centrów gospodarczych i ośrodków usług publicznych, wskazywane jest jako warunek rozwoju okalających je terenów wiejskich. Projektowane działania opierają się na założeniu, że ważnymi elementami decydującymi o atrakcyjności małych miejscowości są zasoby społeczne i kulturowe oraz przestrzeń publiczna.

Wśród kluczowych działań w ramach wspomnianego kierunku przewidziano poprawę dostępności podstawowych usług publicznych w zakresie lokalnej infrastruktury społecznej, o charakterze: edukacyjnym, kulturalnym, rekreacyjnym i sportowym oraz zdrowotnym.

Kolejnym kierunkiem polityki jest rozwój gospodarczy terenów wiejskich. Celem działań określonym w ramach tego kierunku jest przede wszystkim przeciwdziałanie narastającym wewnątrzregionalnym zróżnicowaniom o charakterze gospodarczym. Projektowane przez Zarząd Województwa Lubelskiego działania uwzględniają poniższe założenia:

- w ramach polityki rozwoju miejscowości gminnych nie należy ograniczać się do wzmocnienia infrastruktury społecznej i technicznej, lecz wysoki nacisk położyć także na tworzenie ofert zachęcających do lokowania nowych przedsięwzięć, wykorzystanie potencjału istniejących przedsiębiorstw oraz wzmocnienie relacji kapitałowych;
- zapleczem dla wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich są małe i średnie miasta;
- aktywizacja terenów wiejskich warunkowana jest wdrożeniem bardziej efektywnych mechanizmów wsparcia funkcjonowania zarówno rolnictwa, jak i działalności okołorolniczej i pozarolniczej;
- aby zwiększyć partycypację obywatelską w programowaniu polityki rozwoju lokalnego należy określić trwałe ramy współpracy władz lokalnych i regionalnych.

Wśród priorytetów dla obszarów wiejskich wyróżniono wsparcie obszarów rolniczych poprzez wdrożenie instrumentów wsparcia dla rolnictwa ekologicznego oraz marketingu wysokiej jakości produktów lokalnych i regionalnych. Takie działanie wpisuje się w oczekiwanie wzmożonego wykorzystania miejscowych przewag konkurencyjnych. Innym priorytetem aktywizacji obszarów wiejskich jest wspieranie działalności pozarolniczej, szczególnie na terenach atrakcyjnych rezydencjonalnie i turystycznie.

Ostatnim kierunkiem polityki rozwoju w obszarze terenów wiejskich jest funkcjonalne zarządzanie przestrzenią na poziomie lokalnym. Zwraca się tutaj uwagę na podejmowanie działań z uwzględnieniem powiązań funkcjonalnych pomiędzy ośrodkami, ochrony tożsamości lokalnej, a także dbałości o otoczenie. Wśród kierunków interwencji wymienia się rewitalizację obszarów zdegradowanych, ochronę krajobrazu i ładu przestrzennego na obszarach wiejskich, planowanie przestrzenne prowadzone z uwzględnieniem realizacji koncepcji osadnictwa zwarteo, w oparciu o miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

W kontekście budowania Strategii Rozwoju Gminy Łuków na lata 2015-2020 szczególne znaczenie przypisać należy tym kierunkom rozwoju, które uwzględniając atrakcyjne położenie, prowadzić będą do szybszego rozwoju gospodarczego całego subregionu. Wymienia się tu przede wszystkim lokowanie nowych inwestycji i nowoczesnych centrów naukowo-gospodarczych, tworzenie i rozwój stref aktywności gospodarczej, rewitalizację terenów przemysłowych, rozwój oferty osadniczej oraz oferty przemysłów czasu wolnego, w oparciu o turystykę kulturową, aktywną, rekreacyjną i specjalistyczną.

1.3. Zintegrowanie polityki społeczno – gospodarczego rozwoju Gminy do zmieniających się uwarunkowań społecznych i gospodarczych w województwie, kraju i UE.

Gmina Łuków to nie tylko administracyjnie wydzielony obszar, ale przede wszystkim społeczność lokalna, w której ciągle ulega zmianie sytuacja demograficzna i gospodarcza. W ciągu ostatnich lat zaszło dużo poważnych zmian, które w znacznym stopniu odcisnęły swój ślad także na funkcjonowaniu Gminy Łuków, jest to: ogólnosiłowe spowolnienie gospodarcze (i związane z tym mniejsze dochody budżetowe), stale zwiększające się dysproporcje w rozwoju na poziomie międzygminnym i międzyregionalnym, deficyt finansów publicznych czy **zmiana obserwowanych trendów demograficznych**. Nowy Program Rozwoju Gminy Łuków wyznacza nowe cele oraz kierunki interwencji, które będą służyły podnoszeniu konkurencyjności Gminy. Dokument ten pomocny będzie w rozwiązywaniu problemów gospodarczych i społecznych. W dobie postępującego procesu globalizacji a co za tym idzie cyfryzacji wielu sfer życia Gmina musi stanąć przed takimi wyzwaniami.

1.4. Uspójnienie horyzontu czasowego Planu Rozwoju Gminy Łuków z horyzontem czasowym nowego okresu programowania Unii Europejskiej oraz innymi dokumentami strategicznymi wyższych szczebli.

Kolejną przesłanką weryfikacji Programu Rozwoju Gminy Łuków jest potrzeba uspójnienia horyzontu czasowego Programu Rozwoju – do roku 2020, dla której bezpośrednim uzasadnieniem jest: przyjęcie horyzontu obejmującego w całości kolejną perspektywę finansową Unii Europejskiej (tj. 2014-2020), przyjęcie perspektywy zbieżnej z horyzontem czasowym dokumentów strategicznych wyższego szczebla: Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego i większości JST w regionie; potrzeba zapewnienia spójności z perspektywą przyjętą dla nowej Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego i innych dokumentów strategicznych wyższego szczebla.

2. Streszczenie

Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2015-2020 powstał z inicjatywy władz lokalnych, dla których potrzeba kompleksowego rozwoju społeczno - gospodarczego Gminy jest bardzo ważna. Program Rozwoju Gminy Łuków powstał w celu stworzenia sprzyjających warunków do korzystnego rozwoju Gminy i jej mieszkańców. Jest odpowiedzią na nieustannie zmieniające się wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania społeczno-gospodarcze. Z uwagi na wieloaspektowość i wielopodmiotowość Programu Rozwoju do udziału w jej opracowaniu zaproszono przedstawicieli władz, pracowników Urzędu Gminy w Łukowie, mieszkańców gminy, przedstawicieli szkół, przedsiębiorstw, rolników oraz reprezentantów lokalnych organizacji pozarządowych.

Program Rozwoju stanowi najważniejszy dokument samorządu lokalnego, określający obszary, cele i kierunki interwencji polityki rozwoju, prowadzonej w przestrzeni gminnej. Z jednej strony stanowi on diagnozę stanu obecnego, z drugiej zaś jest usystematyzowanym zbiorem jasno sprecyzowanych

potrzeb i wynikających z nich kierunków działania. Głównym celem Programu Rozwoju jest umożliwienie i sprzyjanie efektywnego, prawidłowego i szybkiego rozwoju Gminy Łuków zgodnie z przyjętym planem. Jest również narzędziem wspierania pozytywnych zmian w całej przestrzeni gminnej oraz niwelowania barier pojawiających się w otoczeniu. W tym kontekście szczególnie ważna jest współpraca z innymi, sąsiednimi jednostkami samorządu terytorialnego, w tym szczególnie w ramach powiatu łukowskiego. Dokument ten ułatwia lokalnym władzom rozwiązywanie problemów gospodarczych, społecznych, ekologicznych i prawnych, jak również racjonalne organizowanie przyszłych działań. Istotną przesłanką opracowania niniejszego dokumentu jest chęć przyspieszenia rozwoju społeczno-gospodarczego wchodzących w skład Gminy sołectw poprzez podejmowanie nowych wyzwań i konsekwentne realizowanie zaplanowanych działań. Strategia powinna przyczynić się do wzrostu atrakcyjności życia społeczno-kulturalnego, aktywizować społeczność lokalną oraz **zwiększyć jej poczucie tożsamości z miejscem, które zamieszkują**. Najważniejszy cel strategii stanowi jednak poprawa warunków (jakości) życia mieszkańców. Opracowanie Programu Rozwoju jest również istotne z punktu widzenia możliwości ubiegania się o środki zewnętrzne - krajowe i zagraniczne, w tym środki z Unii Europejskiej.

Opracowanie Programu Rozwoju Gminy Łuków pozytywnie wpłynie na planowanie rozwoju Gminy, jak również ułatwi codzienną działalność i podejmowanie decyzji przez władze Gminy.

Program Rozwoju został przygotowany w wyniku prac, prowadzonych przez władze i pracowników gminy oraz ekspertów firmy APPiS Sp. z o.o. Przy opracowywaniu dokumentu wykorzystano metodę ekspercką i uspołecznioną planowania strategicznego. Program Rozwoju został przygotowany w oparciu o dokumentację oraz analizę danych statystycznych, informacje jakich dostarczyły spotkania z pracownikami Urzędu Gminy, a także gminne, powiatowe oraz krajowe dokumenty strategiczne. Dodatkowe źródło informacji stanowiły również badania ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców gminy nt. aktualnej sytuacji społeczno-ekonomicznej.

Opracowanie składa się z kilkunastu rozdziałów, z których pierwsze stanowią część diagnostyczną, a kolejne – część programową i finansową.

Część diagnostyczna obejmuje założenia metodyczne opracowania oraz diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej gminy. Charakterystyka aktualnego stanu gminy polegała na zgromadzeniu informacji, ich analizie i ocenie w następujących obszarach:

- położenie geograficzne, ludność, powierzchnia,
- środowisko przyrodnicze i jego ochrona,
- zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura,
- gospodarka,
- sfera społeczna.

Pozwoliło to na ogólną ocenę stanu istniejącego Gminy oraz określenie jej mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń. Jednocześnie przeprowadzona analiza SWOT umożliwiła identyfikację istniejących problemów, a następnie na wybór optymalnej drogi ich rozwiązania, stanowiąc punkt wyjścia do wyznaczenia głównych kierunków rozwoju Gminy. Na podstawie dokonanej diagnozy zostały określone obszary problemowe oraz cele, do osiągnięcia których Gmina powinna dążyć poprzez realizację planowanych przedsięwzięć. Zidentyfikowano następujące, główne problemy w sferze:

- gospodarczej: **zbyt wolny rozwój rolnictwa oraz zbyt wolny rozwój małej przedsiębiorczości**
- infrastrukturalnej: **nadal wymagająca poprawy infrastruktura techniczna**
- społecznej: **poziom jakości życia mieszkańców wymagający dalszej poprawy.**

Powyższe problemy pozwoliły na określenie problemu głównego jako: **poziom rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Łuków wymagający dalszej poprawy.**

W Programie Rozwoju wyznaczono cel strategiczny na lata 2015-2020, którym jest: **zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy gminy Łuków.** W dążeniu do jego osiągnięcia sprzyjać będzie realizacja wyznaczonych celów szczegółowych w sferze:

- gospodarczej: **zwiększenie ilości podmiotów gospodarczych oraz ilości miejsc pracy, zwiększenie rozwoju rolnictwa,**
- infrastrukturalnej: **poprawa stanu infrastruktury technicznej**
- społecznej: **poprawa jakości życia mieszkańców.**

Program Rozwoju jest spójny z priorytetami i celami dokumentów szczebla unijnego, krajowego i regionalnego. Ostatnim etapem opracowania są sposoby wdrażania oraz monitorowanie realizacji strategii.

3. Diagnoza stanu obecnego

3.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych rozwoju Gminy

Poniższa diagnoza opisuje stan obecny Gminy Łuków. Obejmuje szereg uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych rozwoju Gminy. Istotny wpływ na rozwój Gminy mają w szczególności czynniki zewnętrzne, do których zalicza się postępujące procesy globalizacyjne i integracyjne jakie mają miejsce w Zjednoczonej Europie i Polsce. Są to: polityki wspólnotowe, rozwój społeczeństwa informacyjnego i informatyzacja, pojawienie się nowych form turystyki czy niepokojące, niekorzystnie się kształtujące czynniki demograficzne. Natomiast ocenę czynników wewnętrznych rozwoju Gminy dokonano na podstawie analizy szeregu obszarów rozwoju społeczno – gospodarczego Gminy takich jak: przestrzeń i środowisko, sfera społeczna i gospodarcza, infrastruktura techniczna i społeczna z uwzględnieniem powiązania analizowanych obszarów z przyjętym w Programie Rozwoju Gminy Łuków systemem monitorowania. Analiza została oparta na najbardziej aktualnych danych statystycznych, opisujących zachodzące zmiany, zjawiska i tendencje rozwojowe na przestrzeni ostatnich lat. Zaprezentowane dane zostały porównane ze średnimi wartościami w województwie i kraju. Takie działanie pozwoliło na ukazanie pozycji konkurencyjnej JST i jest niezbędne w procesie monitorowania rozwoju gminy w kolejnych latach. Przeprowadzona analiza SWOT jest syntetycznym podsumowaniem badań i stanowi fundament do postawienia właściwej diagnozy strategicznej, która w kolejnych krokach posłuży do sformułowania wizji rozwoju Gminy Łuków.

3.2. Rys historyczny Gminy Łuków

Gmina Łuków w obecnym kształcie powstała w 1973 r. kiedy to w jej skład obok gminy Łuków weszły także gminy Gręzówka i Aleksandrów oraz w części gminy Nurzyna i Ulan. W takim kształcie została włączona do nowopowstałego województwa siedleckiego jako autonomiczna jednostka terytorialna. W wyniku reformy samorządowej, w 1999 r. weszła w skład województwa lubelskiego w powiecie łukowskim. Obszar gminy Łuków zlokalizowany jest wzdłuż osi rzek Krzna Północna i Krzna Południowa oraz na południe, w kierunku doliny rzeki Bystrzyca. Te rzeki stanowiły od najdawniejszych czasów osie osadnicze grup ludności zamieszkujących te tereny w poszczególnych epokach. Najstarsze osadnictwo na tym terenie datowane jest na schyłkową fazę starszej epoki kamienia – paleolit (ok. 10-8 tys. lat p.n.e.). Poświadczają je znaleziska zgubionych lub porzuconych narzędzi wykonanych z odłupków lub wiórów krzemienych. Uzyskiwane w ten sposób rozmaite rodzaje noży, drapacze, rylce czy ostrza krzemienne służyły do zdobywania i przetwórstwa żywności oraz produkcji narzędzi z surowców organicznych. Pierwsze grupy rolników, którzy osiedlili się w tej części Polski należały do kręgu nazywanego kulturą pucharów lejkowatych. Jej plemiona prowadziły gospodarkę rolniczo - pasterską, posługując się narzędziami z odłupków i wiórów krzemienych oraz starannie wykonanymi toporkami i siekierkami kamiennymi, niejednokrotnie wykonanymi z importowanego surowca krzemienego. Obok narzędzi kamiennych i kościanych pojawia się ceramika naczyniowa. Ta właśnie grupa narzędzi stanowi niemal wyjątkowość wśród znalezisk datowanych na okres neolitu. Najczęściej są to znaleziska luźne, znaczące trasę przejścia pasterskich grup ludności kultury ceramiki sznurowej lub kultury amfor kulistych. Schyłkowe fazy neolitu związane są zapewne z napływem ludności z południa. Wraz z jej napływem rozpowszechnia się rolnictwo i hodowla zwierząt. Rozpowszechnienie się miedzi i brązu do produkcji narzędzi rozpoczęło także nowy rozdział w dziejach ludzkości - epokę metali. We wczesnej fazie tej epoki (II okres epoki brązu tj. ok. 1400-1200 lat p.n.e.) dzisiejszy obszar gminy Łuków zasiedlony został przez plemiona kultury trzcinieckiej. Ludność tej kultury zamieszkiwała zarówno osady stałe jak i niewielkie obozowiska. Półnomadyczny charakter osadnictwa tej kultury związany był z dominującą rolą hodowli w gospodarce. Mimo określenia epoka brązu, śladami tej kultury są narzędzia krzemienne oraz ceramika naczyniowa. W III okresie epoki brązu na interesującym nas obszarze powstają pierwsze osady kultury łużyckiej. Osadnictwo tej kultury funkcjonowało tutaj jeszcze we wczesnej epoce żelaza tj. do ok. 650 r. p.n.e. Natomiast na przełomie starszej epoki żelaza i okresu lateńskiego z kultury łużyckiej wyłania się tzw. kultura grobów kloszowych. W dalszym ciągu okresu lateńskiego pojawia się tu ludność związana z kulturą przeworską, która zasiedla te tereny również w okresie wpływów rzymskich. Prowadziła też ożywione kontakty handlowe z cesarstwem oraz jego prowincjami. W okresie wpływów rzymskich pojawia się na terenach Polski kultura wielbarska. Okres wpływów rzymskich na naszych ziemiach kończy się wraz z ogromnymi migracjami ludów barbarzyńskich spowodowanymi atakiem Hunów na obszary nadcarnomorskie, potem zaś na ziemie imperium rzymskiego. W końcu IV w. n.e. podobnie jak w Europie z powodu ataków ludów barbarzyńskich wyludniają się ziemie, które ponownemu zasiedleniu ulegają dopiero z napływem ludności słowiańskiej. Wczesne średniowiecze rozpoczyna się w 2. poł. VI wieku. W okresie tym dominującą formą osadnictwa były otwarte, pozbawione umocnień osiedla z zabudową typu ziemiankowego lub półziemiankowego. Ślady z tego okresu są ściśle związane z osadnictwem słowiańskim. W następnych wiekach dochodzi do zintensyfikowania osadnictwa słowiańskiego, które swój szczyt osiąga na początku państwowości państwa Piastów. Jakkolwiek we wcześniejszym osadnictwie można się dopatrywać organizacji plemiennej, to co najmniej od XI wieku mamy do czynienia z osadnictwem przynajmniej częściowo inspirowanym przez aparat władzy. Od tego

czasu można zaobserwować wyludnianie terenu spowodowane najazdami ruskimi, pruskimi, a później jaćwieskimi i litewskimi i ponowne próby zasiedlenia wyniszczonych obszarów. W ramach państwa piastowskiego teren gminy Łuków administracyjnie należał do Małopolski. Już na początku XIII wieku mamy poświadczone istnienie kasztelanii łukowskiej będącej najdalej wysuniętą na północny wschód częścią ziemi sandomierskiej. Obszar gminy Łuków ściśle związany był z głównym ośrodkiem grodowym w Łukowie, gdzie już w XII wieku istnieje parafia, a przejściowo w latach 1254-1257 r. stolica biskupstwa. W tym też czasie Bolesław Wstydlivy sprowadza do Łukowa zakon templariuszy. Nie posiadamy jednak żadnych danych historycznych na temat działalności tego zakonu w ziemi łukowskiej. Zbyt krótki okres władania przez templariuszy grodem łukowskim, a następnie liczne najazdy Jadzwingów i Litwinów nie pozwoliły na zachowanie widocznych śladów działalności zakonu. Aspiracje podniesienia znaczenia ziemi łukowskiej zablokowane również zostały przez działania polityczne Zakonu Krzyżackiego. Działania misyjne kierowane przez książąt polskich na teren Jaćwieży, dla których bazę miała stanowić ziemia łukowska, stanowiły bowiem konkurencję dla aspiracji politycznych zakonu na tym kierunku. Najbardziej tragiczne dla ziemi łukowskiej wydarzenia nastąpiły w latach 1264, 1272 i 1283. Najazdy jaćwieskie i litewskie nie tylko przyniosły wielkie spustoszenie w wyniku mordów i grabieży, ale zniechęciły do osadnictwa na tym terenie. Sytuację tę miało poprawić nadanie przez Kazimierza Wielkiego w 1369 roku prawa wolnego miasta i obdarowanie mieszkańców gruntami. Istotny wpływ na rozwój miasta miała jednak dopiero unia polsko - litewska z 1385 roku, dzięki której ziemia łukowska straciła charakter pograniczny i stała się bardziej atrakcyjna dla osadników. Od tego momentu formuje się sieć osadnictwa wiejskiego. W dokumencie Wojciecha Jastrzębca z roku 1418 pojawiają się nazwy wsi z terenu obecnej Gminy: Czerśl, Dminin, Gołąbki, Jeziory, Ławki, Łazy, Sięciaszka, Strzyżew, Szczygły i Świdry. Od 1474 r. do ostatniego rozbioru Polski gmina wchodzi w skład województwa lubelskiego. W tym czasie rozpoczyna się największy rozkwit zarówno miasta Łuków jak i ziem wokół. Przez tereny te biegły bowiem szlaki handlowe na Mazowsze, Litwę, na południe Małopolski i na Ruś. Łuków stał się miastem zamożnym i odgrywał dużą rolę gospodarczą nie tylko w regionie, ale i w skali kraju. O znaczeniu Łukowa w XVI w. świadczy fakt uzyskania w 1526 roku prawa wysłania swego posła do sejmu, co było udziałem tylko znacznie większych miast Polski. Ten dynamiczny rozwój przerwały wojny polsko-kozacka w latach 1648-1654 i polsko-szwedzka w latach 1655-1660. Ponadto kolejne zniszczenia w strukturze demograficznej poczyniła klęska morowego powietrza w 1652 roku. Próby podźwignięcia się z tej niekorzystnej sytuacji demograficzno-gospodarczej uniemożliwiły kolejne przemarsze wojsk w trakcie wojen północnych za czasów saskich. Dopiero ostatnia ćwierć XVIII wieku przyniosła lekkie ożywienie. W 1775 roku Łuków podniesiony został do rangi kasztelanii, a pod koniec wieku XVIII miasto otrzymało siedzibę sądu i uzyskało prawo organizowania własnego sejmiku. Jednak już po trzecim rozbiorze Polski, kiedy Łuków znalazł się w granicach zaboru austriackiego odebrano mu wszystkie dotychczasowe przywileje, a ludność obłożono licznymi świadczeniami i dodatkowymi podatkami. Po dość krótkim okresie przynależności tego obszaru do Księstwa Warszawskiego, na mocy traktatu wiedeńskiego, obszar gminy Łuków znalazł się w granicach Królestwa Polskiego w województwie podlaskim. Terenu ziemi łukowskiej nie ominęły wydarzenia związane z kolejnymi powstaniami. Szczególne znaczenie dla gminy ma okres powstania styczniowego. Do wiosny 1865 roku działała bowiem w okolicy grupa ostatnich powstańców z ks. Stanisławem Brzóska i jego adiutantem - kowalem z Łukowa Franciszkiem Wilczyńskim. Prawie cały wiek XIX charakteryzował się w życiu Łukowa zacofaniem gospodarczym. Zmiany na lepsze przyniosło dopiero zbudowanie linii kolejowych Warszawa - Brześć w latach 1866-1867, Łuków - Dęblin w 1876 i Łuków - Lublin w 1893 roku. W trakcie I wojny światowej tereny te znajdują się pod okupacją niemiecką, natomiast po odzyskaniu niepodległości wchodzi w skład powiatu łukowskiego w województwie lubelski. Względny rozwój gospodarczy w latach 1918-1939 przerwał wybuch II wojny światowej. W wyniku działań wojennych i okupacji w latach 1939-1944 doszło

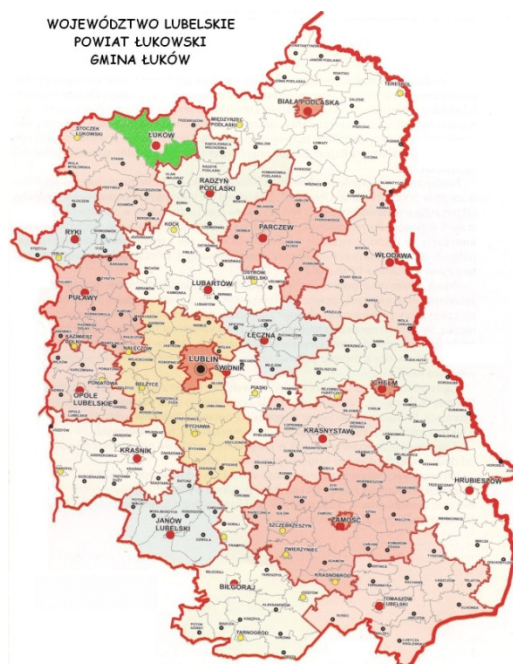
do kolejnych strat ludnościowych i gospodarczych. Do kolejnego okresu odbudowy przystąpiono w lipcu 1944 roku, kiedy zostały wyzwolone okolice Łukowa.¹

4. Diagnoza społeczno – gospodarcza Gminy Łuków (analiza dokumentów Gminy oraz tekstów źródłowych)

Podstawą prac nad Programem Rozwoju Gminy jest diagnoza stanu istniejącego, która stanowi perspektywę działań i zamierzeń w istotnych kierunkach gospodarczych i społecznych (restrukturyzacja gospodarki, rolnictwo, turystyka, finanse, zagospodarowanie przestrzenne, itp.).

4.1. Lokalizacja Gminy Łuków

Swym obszarem otacza miasto Łuków i sąsiaduje z gminami Domanice, Wiśniew i Zbuczyn z województwa mazowieckiego oraz Wojcieszków, Stoczek Łukowski, Stanin, Trzebieszów, Ulan-Majorat, Radzyń Podlaski i Kąkolewnica Wschodnia z województwa lubelskiego.²

Źródło:

https://www.google.pl/search?q=gmina+%C5%82uk%C3%B3w&espv=2&biw=1366&bih=643&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ah_UKEwjipfCo2anJAhUIvXIKHQodDisQ_AUIBygC

¹ Źródło: informacje na temat historii Gminy Łuków zaczerpnięte zostały z dokumentu Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Łuków na lata 2014 - 2017

² Źródło: <http://www.lukow.ug.gov.pl/index.php?id=186&id2=184>

4.2. Charakterystyka Gminy Łuków – informacje ogólne

Gmina Łuków jest gminą rolniczą – prawie połowa powierzchni gminy to użytki rolne. W skład gminy wchodzi 36 sołectw, w których mieszka 17 819 osób (stan na 30.09.2015 rok).

Struktura użytkowania gruntów w gminie Łuków:

powierzchnia ogólna – 29 843 ha
grunty rolne – 12 791 ha
użytki zielone i sady – 4 381 ha
pozostałe grunty nieużytki – 2 615 ha³

Sołectwa wchodzące w skład gminy Łuków:

1. Aleksandrów
2. Biardy
3. Czerśl
4. Dąbie
5. Dminin
6. Gołaszyn
7. Gołąbki
8. Gręzówka
9. Jezioro
10. Jadwisin
11. Karwacz
12. Klimki
13. Krynka
14. Kownatki
15. Ławki
16. Łazy
17. Malcanów
18. Podgaj
19. Role
20. Ryżki
21. Rzymy Rzymki
22. Rzymy Las
23. Sięciaszka Pierwsza
24. Sięciaszka Druga
25. Strzyżew
26. Suchocin
27. Suleje
28. Świdry
29. Szczygły Dolne
30. Szczygły Górne
31. Turze Rogi

³ Źródło: <http://www.lukow.ug.gov.pl/index.php?id=132&id2=131>

32. Wagram
33. Wólka Świątkowa
34. Zarzecz Łukowski
35. Zalesie
36. Żdźary

Do istotnych walorów Gminy Łuków należy środowisko przyrodnicze – dużą część powierzchni Gminy stanowią lasy, w których zamieszkuje wiele rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Teren Gminy Łuków to częściowo rezerваты przyrody i obszary chronionego krajobrazu.

4.3. Położenie geograficzne

Gmina Łuków położona jest w północno – zachodniej części województwa lubelskiego i obejmuje tereny wokół granic administracyjnych miasta Łuków. Gmina graniczy: od północy z gminami Domanice, Wiśniew, Zbuczyn Poduchowny, od północnego wschodu z gminą Trzebieszów, od wschodu i południowego wschodu z gminami Kąkolewnica Wschodnia i Ulan, od południa z gminą Wojcieszków, od zachodu z gminami Stanin i Stoczek Łukowski.

Według podziału fizyczno – geograficznego Polski Gmina Łuków położona jest w granicach mezoregionu Równina Łukowska należącego do makroregionu Nizina Południowopodlaska.

4.4. Rzeźba terenu

Rzeźba terenu gminy Łuków jest słabo zróżnicowana. Urozmaiceniem są nieliczne wzgórza moreny czołowej o wysokościach do 7 m i nachyleniu zboczy 5% występujące w okolicy wsi Biardy oraz na terenie kompleksu leśnego w północno – zachodniej części gminy charakteryzującym się występowaniem wydm. Cały obszar gminy położony jest w obrębie wysoczyzny polodowcowej płaskiej porożcinany jest dolinami: Krzny Północnej, Krzny Południowej, Samicy, Stanówki. Na obszarze gminy występują również obniżenia powytopiskowe charakteryzujące się dość wyrównanym zabagnionym dnem.

4.5. Gleby

Na terenie gminy dominują gleby biellicowe i pseudobiellicowe z piasków gliniastych. Gleby biellicowe występują pod lasami, natomiast pseudobiellicowe występują głównie w północnej części Gminy. Występują również gleby brunatne wytworzone z piasków gliniastych lekkich oraz czarne ziemie zdegradowane o składzie mechanicznym piasków słabo gliniastych występujące lokalnie w sąsiedztwie dolin rzecznych.

Wśród gatunków ornich występują trzy kompleksy przydatności rolniczej:

- gleby kompleksu żytniego słabego- występują na dużych obszarach w północnej, wschodniej i zachodniej części Gminy
- gleby kompleksu żytniego dobrego – występują na południu gminy
- gleby kompleksu żytniego bardzo dobrego – zajmują powierzchnie w części południowej Gminy.

Większość trwałych użytków zielonych gminy zostały zaliczone do kompleksu użytków zielonych średnich, zaś pozostałe to użytki zielone słabe i bardzo słabe. Ponad połowę gruntów ornich Gminy stanowią gleby słabej jakości (V – VI klasy bonitacyjnej).

4.6. Wody powierzchniowe

Północna część gminy położona jest w dorzeczu Bugu i odwadniana przez jego lewostronne dopływy: Krznię Północną i Krznię Południową. Rzeki te wypływają z zalesionych obszarów północno – zachodniej części gminy i płyną w kierunku wschodnim. Dział wodny oddzielający zlewnie tych rzek jest niewyraźny. Na Krznie Południowej znajduje się zbiornik retencyjny „Zimna woda”. Południowa część gminy znajduje się w dorzeczu Wieprza i jest odwadniana przez dopływy Bystrzycy: Samicę i Stanówkę. Samica jest lewostronnym dopływem Bystrzycy płynącym w kierunku południowym przez południowe i południowo – zachodnie tereny gminy Łuków. Jej początek stanowi rów łączący się z dopływem Krzyny Południowej. Stanówka jest lewostronnym dopływem Bystrzycy wypływającym z obniżenia w okolicach wsi Aleksandrów. W skład sieci hydrograficznej Gminy Łuków wchodzi również bezimienne ciekłe liczne rowy melioracyjne, wypełnione wodą dna zagłębień bezodpływowych, wyrobiska poeksploatacyjne, zbiorniki przeciwpożarowe.

4.7. Wody podziemne

Gmina Łuków leży w obrębie Niecki Mazowieckiej zbudowanej z utworów kredy, trzeciorzędu i czwartorzędu. Gmina położona jest na obszarze trzeciorzędowego głównego zbiornika wód podziemnych „Subniecka warszawska” o zasobach dyspozycyjnych 0,06 l/s/km². Wody tej warstwy charakteryzują się zwiększoną zawartością związków żelaza i manganu w związku z tym wymagają uzdatnienia. Północna część gminy położona jest na obszarze czwartorzędowego głównego zbiornika wód podziemnych „Zbiornik morenowy rzeki Liwiec” o zasobach dyspozycyjnych 3,31 l/s/km². Północno – wschodnia część gminy charakteryzuje się brakiem izolacji pierwszego użytkowego poziomu wodonośnego, natomiast w części zachodniej jest dobra izolacja tego poziomu. Pozostałe obszary gminy posiadają słabo izolowany pierwszy poziom wodonośny. Na obszarze gminy znajdują się tereny o płytkim występowaniu wód gruntowych. Najpłycej (0 – 1,0 m ppt) występują wody gruntowe w dolinach i obniżeniach powytopiskowych zajmując znaczną powierzchnię gminy. Płytkie występowanie wód gruntowych wyklucza lokalizację zabudowy. Na terenach przyległych do dolin i obniżeń występują wody gruntowe na głębokości 1,0 – 2,0 mppt. Na tych terenach możliwa jest

lokalizacja zabudowy poprzez zabezpieczanie fundamentów przed działaniem wody gruntowej. Ograniczeń dla lokalizowania zabudowy nie ma w obrębie wysoczyzny polodowcowej, gdzie wody podziemne występują głębiej niż 2,0 m ppt.

4.8. Klimat

Średnia roczna temperatura powietrza na terenie gminy Łuków wynosi około 7,5 °C. Średnio w roku jest 130 dni przymrozkowych (o temperaturze maksymalnej powyżej 0°C i temperaturze minimalnej poniżej 0°C). Na terenie gminy okres bezprzymrozkowy trwa 155 dni a okres wegetacyjny (liczba dni o średniej dobowej temperaturze nie niższej niż 5 °C) – 210 dni. Największe zróżnicowanie warunków termicznych występuje pomiędzy dolinami i terenami podmokłymi a obszarami wyniesionymi o głębszym zaleganiu wód gruntowych. Doliny występujących w granicach gminy rzek a także mniejsze dolinki i obniżenia stanowią obszary inwersyjne, predysponowane do zalegania chłodnego i wilgotnego powietrza. Średnia roczna wilgotność względna wynosi 80 %. Obszar gminy otrzymuje średnio w roku 500 mm opadu atmosferycznego. Na obszarze Gminy przeważają wiatry sektora zachodniego. Średnia roczna prędkość wiatru wynosi 3m/s.

4.9. Szata roślinna

Gmina Łuków charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem lesistości. Lasy stanowią 33% powierzchni ogólnej Gminy. Kompleksy leśne są rozmieszczone stosunkowo równomiernie, największe i najbardziej zróżnicowane znajdują się w północno – zachodniej części Gminy. Południowo – zachodnia część Gminy charakteryzuje się niską lesistością. W południowo – wschodniej części Gminy został utworzony rezerwat „Las Wagramski”. Głównym obiektem ochronnym tego rezerwatu był rzadki gatunek – wawrzynek główkowy, który na skutek braku dużego nasłonecznienia jest już prawie nieobecny na tym terenie. Lasy Gminy Łuków są cenne przyrodniczo ze względu wielkoobszarowość i bogate drzewostany. Wśród lasów dominuje bór świeży i bór mieszany świeży. Bory składają się głównie z drzewostanów sosnowych z udziałem świerków, dębów, brzoź i dość bogatym runem i podszytem. Cechuje je znaczna odporność i bardzo korzystny mikroklimat.

4.10. Obszary i obiekty prawnie chronione oraz powiązania przyrodnicze

Obszary chronionego krajobrazu są bardzo ważną ochroną środowiska. Obejmują one tereny wyróżniające się pod względem walorów krajobrazowych i przyrodniczych. Gospodarka na tych terenach powinna gwarantować równowagę biologiczną ograniczać działania niszczące przyrodę. Obszary chronionego krajobrazu winny być wykorzystywane turystycznie i służyć człowiekowi do regeneracji sił biologicznych i zdrowia.

4.11. Łukowski Obszar Chronionego Krajobrazu

Łukowski Obszar Chronionego Krajobrazu utworzony został w 1986 roku i obejmuje tereny na północny zachód od Łukowa. Jego całkowita powierzchnia wynosi 22 890 ha zajmując w Gminie 38,24% jej powierzchni. Obszar ten stanowi jednocześnie 51,45 % całego Łukowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Został on powołany dla ochrony rozległego kompleksu leśnego „Kryńszczak” oraz obszarów źródliskowych: Kostrzynia, Krzny Północnej i Krzny Południowej. W granicach ww. obszaru znajdują się trzy rezerваты przyrody: „Topór”, „Jata”, „Kra Jurajska” oraz stara aleja lipowa w Grzędówce chroniona w randze pomnika przyrody.

4.12. Radzyński Obszar Chronionego Krajobrazu

Powierzchnia Radzyńskiego Obszaru Chronionego wynosi 3 706,25 ha z tego w granicach Gminy Łuków jest 8,8 % tego obszaru. Głównym celem powołania tego kompleksu była potrzeba ochrony fragmentu doliny Krzny Południowej oraz kompleksów leśnych uroczysk: Kownatki, Wagramu i Strzyżewa. Występuje tu rezerwat „Las Wagramski” oraz aleja lipowa we wsi Kownatki.

4.13. Pomniki przyrody

Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości naukowej, kulturowej, historyczno – pamiątkowej i krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami wyróżniającymi je wśród innych tworów, w szczególności sędziwe, okazałych rozmiarów drzewa i krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe, jaskinie. (ustawa o ochronie przyrody z 16 X 1991r. art. 28).

W granicach Gminy znajdują się następujące pomniki przyrody:

- Dwie Aleje Lipowe w Kownatkach, prowadzące do nie istniejących już zabudowań dworskich,
- Lipa drobnolistna – przy drodze polnej około 1 km na północ od Grzędówki. Obwód pnia 370 cm, wysokość około 19 m, stan dobry
- Dąb szypułkowy – 300 m od gajówki Smolnik. Obwód pnia około 270 cm, wysokość około 18 m, stan dobry
- Lipa drobnolistna – wieś Role, obwód pnia 370 cm, wysokość około 15 m, stan dobry
- Wiąz szypułkowy – wieś Zadwórze, obwód pnia 350 cm, wysokość około 15 m, stan dobry
- Lipa drobnolistna – około 100 m od linii kolejowej Łuków – Pilawa pomiędzy wsiami Dąbie i Żdźary, obwód pnia 450 cm, wysokość około 14 m, stan dobry, jeden konar odłamany
- Wiąz szypułkowy – grupa trzech drzew w Sięciaszce Drugiej, obwody pni 370 – 400 cm, wysokość 15 m, stan dobry

- Lipa drobnolistna – (dwa drzewa) i jesion wyniosły (cztery drzewa) – wieś Czerśl, obwody pni 300- 400 cm, wysokość 14 – 18 m, stan dobry
- Lipa drobnolistna – pozostałość alei lipowej (15 drzew) w Jadwisinie, obwody pni około 250 - 380 cm, wysokość około 15 m, stan dobry
- Sosna zwyczajna – grupa 4 drzew o wymiarach obwodu około 250 cm i wysokości około 20m, zlokalizowane w niepaństwowym lesie pomiędzy wsiami Gołąbki a Rzymy Rzymki przy drodze Rzymy – Rzymki – Aleksandrów, stan dobry
- Grab zwyczajny – we wsi Dminin, obwód pnia 250 cm, wysokość około 12 m , stan dobry
- Lipa drobnolistna – we wsi Dminin, obwód pnia około 400 cm, wysokość 15 m , stan dobry

4.14. Rezerваты przyrody

W gminie Łuków znajdują się cztery rezerваты przyrody: „Topór”, „Jata”, „Kra Jurajska” i „Las Wagramski”. Rezerваты: „Topór” (56,53 ha) i „Jata” (1 116,94 ha) utworzono dla zachowania naturalnych stanowisk jodły, wysuniętych najdalej na północny- wschód, poza zwartą granicą jej występowania. Rezerwat „Kra Jurajska” (8 ha) ma chronić wyjątkowo duże skupiska amonitów – bardzo ważny zasób w skali międzynarodowej. Rezerwat „Las Wagramski” (5,37 ha) utworzono dla zachowania stanowisk wawrzyńka główkowego. W rezerwacie tym można sądzić, że wawrzynek już nie występuje (zbyt duże zacienienie), ale odnawia się tu jodła – wykazano kilkadziesiąt okazów 2 - 3 letnich jodeł pochodzących prawdopodobnie z samosiewu.

4.15. Powiązania przyrodnicze

W Krajowej Sieci Ekologicznej ECONET – POLSKA północna część Gminy Łuków należy do obszaru węzłowego o znaczeniu krajowym, oznaczonym symbolem 13K (obszar siedlecki). W obrębie tego obszaru znajduje się kompleks „Kryńszczak” uznany za biocentrum i strefę buforową. Dolina Krzyny Północnej i Południowej oraz obszary przyległe znajdują się w granicach ekologicznego korytarza o znaczeniu krajowym. Północna część Gminy jest również korzystniejsza pod względem ciągłości siedliskowej – ciągłość lasów jest lepiej zachowana w porównaniu z południową częścią Gminy. Kompleksy leśne położone w południowej części stanowią ekologiczne wyspy i są pozbawione połączeń naturalnych (korytarzy ekologicznych).

4.16. Surowce mineralne

Na obszarze Gminy stwierdzono występowanie złóż ilów jurajskich oraz kruszywa naturalnego. Występują one w postaci tzw. kry i zostały przywleczone przez lądolód prawdopodobnie z terenów obecnej Estonii. W ilach znajdują się liczne konkrecje zawierające świetnie zachowane skamieniałości morskiej fauny jurajskiej, głównie muszle amonitów (często również ślimaki, małże, belemnity,

liliowce, otwornice i ryby). Iły jurajskie występują w rejonie Gołaszyna i tworzą złożę o udokumentowanych zasobach liczących 3 906 tys m³. Ze względu na występujące w złożu unikalne skamieliny zostało ono objęte ochroną rezerwatową- Rezerwat „Kra Jurajska”-, co uniemożliwia eksploatację.⁴

4.17. Gospodarka Gminy Łuków

Podstrefa Łuków Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „EURO-PARK WISŁOSAN” w miejscowości Łazy

Położenie:

Teren Podstrefy Łuków Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej położony jest we wsi Łazy, w odległości 3 km od miasta Łukowa, które jest węzłem kolejowym przy linii kolejowej Berlin – Moskwa, pomiędzy Warszawą a Terespołem. Łuków posiada także bezpośrednie połączenie z Dęblinem, Lublinem i Skierniewicami, a także dwie stacje kolejowe z rozbudowanymi bocznkami.

powierzchnia terenu: 27,32 ha z czego część jest już zagospodarowana

Szacunkowa cena – 20 PLN/m² netto, sprzedaż w drodze przetargu

Infrastruktura:

W latach 2009 – 2011 Gmina zrealizowała projekt pn. „Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województwa lubelskiego poprzez uzbrojenie terenu inwestycyjnego w podstrefie Łuków TSSE EURO-PARK WISŁOSAN”. Zakres projektu obejmuje budowę następującej infrastruktury:

sieci wodociągowej o łącznej długości 1866 m,

sieci kanalizacyjnej o łącznej długości 1593 m,

oświetlenia dróg – długość trasy wynosić będzie 1265 m, długość kabla – 1415 m,

ogrodzenia terenu – ogrodzenie stalowe panelowe o łącznej długości 2300 m,

drogi wewnętrznej długości 849,18 m, szerokość jezdni 6, m o nawierzchni z kostki betonowej i utwardzonych poboczach,

kanalizacji teletechnicznej o długości 1166,5 m,

23 sztuki studni kablowych,

odwodnienie terenu.

Na ten cel Gmina pozyskała środki finansowe z Programu Operacyjnego „Rozwój Polski Wschodniej 2007 – 2013”. W związku z dofinansowaniem projektu ze środków PO RPW, sprzedaż terenu może nastąpić wyłącznie pod działalność innowacyjną produktową lub procesową.

Wykonanie sieci gazowej na potrzeby Strefy wykona Mazowiecka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o., Oddział Gazownia Warszawska, Rozdzielnia Gazu Łuków.

Sąsiadujące tereny: bezpośrednio z terenem sąsiadują grunty rolniczego użytkowania od strony północnej i wschodniej, od strony zachodniej teren przylega całą szerokością do drogi gminnej z nawierzchnią asfaltową.

⁴ Część informacji dotyczących środowiska przyrodniczego w gminie Łuków zostało zaczerpnięte z Opracowania Ekofizjograficznego autorstwa Henryka Dołęgowskiego i Agnieszki Cajgner

Charakterystyka terenu: Teren częściowo jest zabudowany. Grunt piaszczysty w klasie bonitacyjnej V i VI. Poziom wód gruntowych ok. 0,6 - 2 m p.p.t. Teren jest czysty ekologicznie.

Zwolnienia udzielane przedsiębiorcom działającym na terenie TSSE EURO-PARK WISŁOSAN: Na terenie Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK WISŁOSAN pomoc przedsiębiorcom udzielana jest w formie zwolnień podatkowych stanowiących pomoc regionalną z tytułu: kosztów nowej inwestycji - ulgi w podatku dochodowym do 70 % lub tworzenia nowych miejsc pracy. Pomoc udzielana jest do wysokości 70 % kosztów kwalifikowanych inwestycji lub dwuletnich kosztów pracy nowozatrudnionych pracowników. Wysokość zwolnienia z podatku dochodowego z tytułu nowej inwestycji uzależniona jest od wielkości firmy i wynosi: 70 % - w przypadku mikro i małych przedsiębiorców, 60 % - w przypadku średnich przedsiębiorców, 50 % - w przypadku dużych przedsiębiorców.

Zwolnienia oferowane przedsiębiorcom przez Gminę Łuków:

Władze Gminy Łuków wychodząc naprzeciw rozwojowi przedsiębiorczości na jej terenie, oferują przedsiębiorcom chcącym rozpocząć tu inwestycje, zwolnienia z podatku od nieruchomości. Zwolnienia gwarantują dwie uchwały:

- uchwała z 2014 r. w sprawie wprowadzenia zwolnień od podatku od nieruchomości w związku z tworzeniem nowych inwestycji, na mocy której zwalnia się z podatku od nieruchomości przez okres dwóch lat budowle i budynki lub ich części oraz grunty zajęte na prowadzenie działalności gospodarczej, na których dokonano nowych inwestycji i utworzono co najmniej 3 nowe miejsca pracy w związku z tą inwestycją. Uchwała stanowi program pomocy de minimis,

-uchwała z 2015r. w sprawie wprowadzenia zwolnień z podatku od nieruchomości w związku z tworzeniem nowych inwestycji, na mocy której zwalnia się z podatku od nieruchomości budowle i budynki lub ich części oraz grunty zajęte na prowadzenie działalności gospodarczej, na których dokonano nowych inwestycji i utworzono nowe miejsca w związku z tą inwestycją: 24 miesiące, jeżeli utworzono od 3 do 10 nowych miejsc pracy, 36 miesięcy, jeżeli utworzono od 11 do 50 nowych miejsc pracy, 48 miesięcy, jeżeli utworzono powyżej 50 nowych miejsc pracy.

Informacje uzupełniające: rozporządzenie Rady Ministrów zmieniające rozporządzenie w sprawie Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (Dz.U. Nr 215, poz. 1587) – umożliwiło utworzenie 14 listopada 2007 roku Podstrefy Łuków. Rozporządzenie weszło w życie 1 grudnia 2007 r. 21 kwietnia 2010 r. – rozporządzenie Rady Ministrów zmieniające rozporządzenie w sprawie tarnobrzeskiej specjalnej strefy ekonomicznej (Dz. U. Nr 73, poz. 468), na mocy którego poszerzono granicę Podstrefy Łuków o 3 ha. Rozporządzenie weszło w życie 30 kwietnia 2010 r.

Wieś Łazy, w obrębie której położony jest teren, posiada pełne uzbrojenie infrastrukturalne, tj. sieci: energetyczną, gazu ziemnego, wodociągową, kanalizacyjną i telefoniczną. Zarówno w Łazach, jak i okolicznych miejscowościach istnieją znaczne zasoby siły roboczej o różnych kwalifikacjach. Na opisywanym terenie możliwe są wszystkie kierunki inwestowania.⁵

Gmina prowadzi wiele działań promocyjnych związanych z Podstrefą Łuków. Do najważniejszych z nich należała realizacja projektów w latach 2009 – 2010 „Stworzenie systemu wspierania i promowania podstref ekonomicznych w województwie lubelskim – we współpracy z gminami Tomaszów Lubelski i Janów Lubelski” oraz w latach 2014 – 2015 „Promocja Podstrefy Łuków Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej” we współpracy z miastem Łuków.

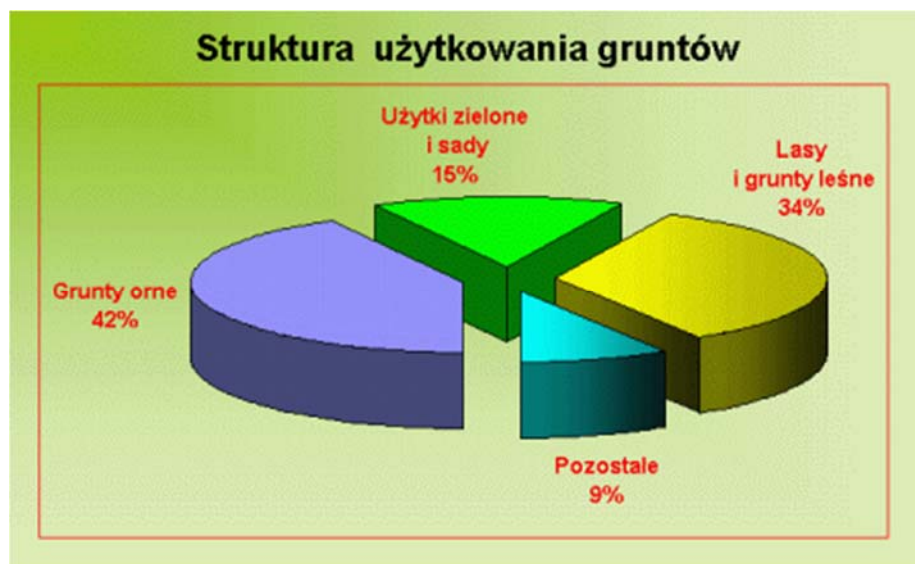
⁵ Źródło: <http://www.lukow.ug.gov.pl/index.php?id=141>

4.18. Rolnictwo

Struktura użytkowania gruntów w Gminie Łuków

Powierzchnia ogólna - 29843 ha,
Grunty rolne - 12791 ha,
Użytki zielone i sady - 4381 ha,
Pozostałe grunty i nieużytki - 2615 ha.

Na terenie Gminy Łuków 98% użytków rolnych znajduje się w posiadaniu rolników indywidualnych. Jedyne uspołecznione gospodarstwo rolne to Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Krynce, użytkująca na 350 ha użytków rolnych.

Rys nr 1 Struktura użytkowania gruntów w gminie Łuków, Źródło: <http://www.lukow.ug.gov.pl/index.php?id=132&id2=131>

Struktura gospodarstw indywidualnych.

Ilość gospodarstw rolnych ogółem - 3395 szt. (spis 2002 rok, strona internetowa starostwa podaje liczbę 2 740 gospodarstw rolnych i 17 172 ha użytków rolnych),

do 1 ha - 621 szt.,
od 1 do 5 ha - 1602 szt.,
od 5 do 10 ha - 785szt.,
od 10 do 15 ha - 263szt.,
15 ha i więcej - 124 szt.

Struktura zasiewów.

Powierzchnia gruntów ornych ogółem 12791 ha,
Pszenica 511 ha,

Żyto 4302 ha,
 Owies 2000 ha,
 Pszenżyto 938 ha,
 Ziemiaki 3012 ha,
 Mieszanki 985 ha,
 Pozostałe 168 ha

Rys. nr 2, Struktura zasiewów w gminie Łuków, źródło: <http://www.lukow.ug.gov.pl/index.php?id=132&id2=131>

Ze względu na niskie klasy bonitacyjne gleb (60% to klasa V i VI) dominującymi uprawami są żyto i ziemniaki. Stąd też rozwinięty jest chów trzody chlewnej, której obsada wynosi 149 szt./100 ha użytków rolnych, a w rejonach o znacznym udziale użytków zielonych chów bydła, którego obsada na terenie Gminy wynosi 58,5 szt./100 ha użytków rolnych. Słabe gleby i znaczna ilość zwierząt na 100 ha użytków rolnych powodują, że dominującym nawożeniem jest nawożenie organiczne, przy niewielkim dodatku nawozów mineralnych. Sprawia to, że produkowana żywność jest zdrowa ekologicznie i posiada wysoką jakość.

4.19. Przemysł, handel i usługi

Na terenie Gminy Łuków jest zarejestrowanych 780 podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Zatrudniają one zazwyczaj od 1 do 5 osób, a niektóre więcej. Na terenie Gminy znajduje się również kilka dużych zakładów przemysłowych, zatrudniających powyżej 100 pracowników.

Według raportu Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej na temat rodzaju wykonywanej działalności na terenie Gminy Łuków stwierdzamy, że zdecydowanie najczęściej jest działalność:

Kod PKD	Nazwa	Ilość podmiotów gospodarczych

Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025

4941Z	Transport drogowy towarów	102
4520Z	Konserwacja i naprawa pojazdów samochodowych z wyłączeniem motocykli	55
4711Z	Sprzedaż detaliczna prowadzona w niewyspecjalizowanych sklepach z przewagą żywności, napojów i wyrobów tytoniowych	35
4120Z	Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych	31
4339Z	Wykonywanie pozostałych robót budowlanych, wykończeniowych	26
4782Z	Sprzedaż detaliczna wyrobów tekstylnych, odzieży i obuwia prowadzona na straganach i targowiskach	22

Do większych zakładów działających na terenie Gminy należą:

1. F.H.U. TAMEX Jakub Kożuchowski - (budowa dróg, wodociągów, kanalizacji itp., wykonawstwo robót budowlanych, transport),
2. P.T.H.U. "JATA-TRANS" Jan Stępnicki - (krajowy i międzynarodowy transport towarów),
3. P.H.U. "MEL-KAN" Kazimierz Jakubiak - (budowa i eksploatacja wodociągów i kanalizacji),
4. P.P.H. "STOK-ROL" S.J. - (produkcja konstrukcji i wyrobów metalowych),
5. Z.P.U. "NIPPLEX" Halina Bogusz - (produkcja bielizny),
6. P.P.H. "AGRO-TOP" Grzegorz Dybciak - (produkcja smalcu),
7. Zakład Robót Brukarskich "POLBRUK" Waldemar Kiryła - (produkcja wyrobów budowlanych z betonu),
8. Usługowy Zakład Stolarski Teresa Welikan - (produkcja mebli na zamówienie i różnych wyrobów stolarskich),
9. Instalatorstwo Sanitarne C.O. i gazowe Mirosław Wójcicki - (wykonawstwo instalacji sanitarnych, gazowych, wodociągowych itp.),
10. F.H.U. "GREDAR" S.C. Z. Suchodolski, G. Głębiński - (stacja kontroli pojazdów, montaż instalacji gazowych w samochodach),
11. Łuksja Sp. z o.o.- (producent odzieży),
12. Vivenge Sp. z o.o.- (producent identyfikacji wizualnej).

Najwięcej podmiotów gospodarczych koncentruje się w następujących miejscowościach: Dąbie, Gołaszyn, Grzędówka, Krynka, Łazy, Sięciaszka Pierwsza, Świdry i Żdzary. Zabezpieczenie potrzeb ludności Gminy w zakresie innych usług zapewniają także firmy zlokalizowane w mieście Łukowie.

4.20. Turystyka na terenie Gminy Łuków

Walory historyczne

Teren Gminy Łuków jest bogaty w pamiętki historyczne po ważnych wydarzeniach do których należą powstania narodowe, batalie napoleońskie i działania partyzanckie podczas II wojny światowej. Wiele z nich miało miejsce w trudno dostępnych lasach rezerwatu Jata. O bohaterach tamtych czasów przypominają zachowane pomniki. Najstarszy z nich został zbudowany w 1928 roku z inicjatywy

łukowskich leśników ku pamięci jednego z przywódców Powstania Styczniowego – ks. Stanisława Brzóska. Dwa pozostałe zlokalizowane w Jacie upamiętniają partyzantów polskich i „partyzantów” radzieckich oraz stacjonujących tu w 1944 roku żołnierzy I Batalionu 35 Pułku Piechoty Armii Krajowej, dowodzonych przez kpt./ppłk. Wacława Rejmaka ps. „Ostoja”. Poza obozem AK, w Jacie były także obozy Narodowych Sił Zbrojnych „Dym” i sowiecki mały oddział wywiadowczy. W lesie Kryńszczak, przy drodze krajowej nr 63 jest pomnik upamiętniający poległych w lipcu 1944r. w bitwie pod Grzędówką.

Pamięć o ludziach, którzy oddali życie w obronie ojczyzny jest na terenie Gminy Łuków ciągle żywa. Jej wyrazem jest organizacja uroczystości rocznicowych, których jednym ze współorganizatorów jest samorząd Gminy Łuków. W tym zakresie należy wymienić uroczystości 70 – tej rocznicy powstania Armii Krajowej w 2012 roku, uroczystość upamiętniającą 150 rocznicę Powstania Styczniowego na Ziemi Łukowskiej oraz uroczystość upamiętniającą rocznicę wysiedlenia miejscowości Jagodne – obie w 2013 roku, a także uroczystości z okazji rocznic – 100-nej wybuchu I wojny światowej, 70-tej utworzenia obozu partyzanckiego AK w rezerwacie Jata i 70-tej bitwy pod Grzędówką zorganizowane w 2014 roku., 70-tej rocznicy zakończenia II wojny światowej, 70-tej rocznicy zamordowania przez funkcjonariuszy UB legendarnego dowódcy Armii Krajowej z Jaty kpt. Wacława Rejmaka ps. „Ostoja” w 2015 roku.

Od kilku lat w Gminie prowadzone są działania na rzecz edukacji historyczno – patriotycznej, które przybierają formę wystaw zdjęć z tamtych czasów, spotkań z kombatantami, rekonstrukcji zdarzeń historycznych.

Walory turystyczno – rekreacyjne

Samorząd Gminy Łuków systematycznie rozbudowuje bazę sportową i rekreacyjno – turystyczną. Do inwestycji sportowych zrealizowanych przez Gminę należą: kompleksy boisk w Zalesiu i Turzych Rogach, boiska w Aleksandrowie, Wólce Świątkowej, kort tenisowy w Jeziorach – współfinansowane ze środków unijnych boisko i kort tenisowy w Łazach, boisko w Strzyżewie a także mała infrastruktura turystyczna wybudowana w Klimkach, Krynce oraz place zabaw dla dzieci. Warto wspomnieć że przez teren Gminy Łuków przebiega Szlak Ziemi Łukowskiej, utworzony przez Lokalną Grupę Działania „Razem Ku Lepszej Przyszłości” współfinansowany przez Gminę będącą członkiem LGD. Na rowerzystów czeka w Gminie Łuków 36,9 km oznakowanej trasy głównej biegnącej z Krynki przez Grzędówkę, rezerwat Jata do Żdzar a także dwie pętle lokalne – jedna o długości 3,45 km z Biard do Grzędówki oraz druga o długości 5 km ze stacji PKP w Łukowie do Krynki. Wiele interesujących inicjatyw i projektów również sportowych i turystyczno – rekreacyjnych powstaje także dzięki zaangażowaniu samych mieszkańców zrzeszonych w organizacjach pozarządowych. Należą do nich m.in. budowa boisk, małej infrastruktury wypoczynkowej na świeżym powietrzu, organizacja rozrywek sportowych. Środki finansowe na ich realizację pochodzą głównie z funduszu sołeckiego (fundusz sołecki – środki wyodrębnione z budżetu Gminy, o ich przeznaczeniu decydują sami mieszkańcy).

Zasoby kulturowe i zabytki

Zasoby kulturowe i historyczne, w tym zabytki, są ważnym elementem mogącym mieć wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy danego obszaru, a w szczególności turystyki. Położenie Gminy

na skrzyżowaniu kultur i religii sprawia, że od dawnych czasów, tereny te są bogatą historią i kulturę dokumentowały licznymi obiektami. Te z nich, które przetrwały do naszych czasów stanowią wizytówkę historyczną tych ziem. Należą do nich między innymi obiekty takie jak:

Zabytki nieruchome występujące na terenie Gminy Łuków

Na terenie Gminy Łuków, na podstawie terenowej inwentaryzacji, przeprowadzonej w 2006 r. oraz weryfikacji w 2013 r., odnotowano 177 obiektów o charakterze zabytkowym, które zostały włączone do gminnej ewidencji zabytków. Są wśród nich budowle sakralne, budynki użyteczności publicznej, zespoły dworskie, cmentarze, budownictwo wiejskie, mała architektura: kapliczki, figury i krzyże przydrożne oraz miejsca pamięci narodowej. Architektura sakralna w gminie Łuków jest reprezentowana przez świątynie i kaplice wyznania rzymskokatolickiego. Do cennych, zabytkowych obiektów sakralnych należą:

- drewniany kościół p. w. Najświętszego Serca Jezusa w Zarzeczcu Łukowskim,

- dawna kaplica dworska w Ryżkach

- przydrożne kapliczki kubaturowe w miejscowościach: Biardy, Dąbie, Dminin, Gręzówka, Łazy, Role, Rzymy, Rzymki, Sięciaszka Pierwsza.

Zespoły rezydencjonalne – Gmina Łuków nie była nasycona zespołami rezydencjonalnymi, z niewielu historycznych zespołów dworskich i folwarcznych zachowało się założenie dworsko-ogrodowe w Ryżkach, z murowanym dworem, lamusem i kaplicą z l. 20-tych XX w. i dziewiętnastowiecznym parkiem, zespół dworsko-leśny w Krynce z drewnianym dworem z 1904 r. oraz budynkami gospodarczymi.

Budynki użyteczności publicznej - z tej grupy zabytków na terenie Gminy zachował się budynek dawnej szkoły w Biardach z lat 30-tych XX w. (obiekt ten jest obecnie własnością prywatną, z powodu zmiany sposobu użytkowania i konieczną adaptację nie został uwzględniony w gminnej ewidencji zabytków). Do obiektów tej grupy można również zaliczyć budynek leśniczówki w Krynce, budynek leśniczówki i gajówki w zespole leśniczówki „Dąbrówka” z początku XX w.

Cmentarze – na terenie Gminy Łuków występują cmentarze wyznaniowe rzymskokatolickie w: Gręzówce - cmentarz parafialny z 1936 r. i Zarzeczcu Łukowskim – cmentarz parafialny z 1921 r. oraz cmentarz wojenny z 1939 r. w Gręzówce, na którym znajduje się 97 mogił żołnierzy polskich, poległych w wojnie obronnej w 1939 r. oraz 13 mogił ofiar okupacji hitlerowskiej.

Budownictwo ludowe – zabytkowe budownictwo ludowe tego regionu: domy mieszkalne i budynki gospodarcze, to budowle drewniane o konstrukcji zrębowej, z balkonami łączonymi na „rybi ogon” z ostatkami, podwaliną na zamek. Na terenie gminy Łuków dominował typ chałupy szeroko frontowej, dwutraktowej, przykrytej dachem czterospadowym, rzadziej dwuspadowym lub naczółkowym, ustawionej szczytowo do drogi. Obecnie domy z dachem czterospadowym lub naczółkowym spotykane są już bardzo rzadko. Na terenie gminy najczęściej zachowało się domów z okresu międzywojennego, rzadkością są budynki z końca XIX w. Do gminnej ewidencji zabytków włączono 80 zabytkowych domów mieszkalnych i 2 spichlerze.

Budownictwo przemysłowe – Gmina Łuków była i jest terenem typowo rolniczym, dlatego budownictwo przemysłowe nie rozwinęło się tutaj w znaczącym stopniu. Występowały tu dość licznie młyny wietrzne oraz motorowe. Z dawnej zabudowy tego typu nie zachowały się obiekty zabytkowe.

Mała architektura – na terenie Gminy występuje dość duże nasycenie tradycyjnymi elementami krajobrazu polskiej wsi, jakimi są krzyże, różnorodne kapliczki i figury przydrożne. Ustawiane one były na rozstajach dróg, w miejscach objawień religijnych, na pamiątkę ważnych dla społeczności lokalnej wydarzeń. Większość z nich to fundacje mieszkańców wsi, którzy stawiali je jako swoje wota za przeżycie wojny, powroty z obozów, uzdrowienia. Krzyże są najczęściej drewniane, rzadziej kamienne, betonowe lub metalowe. Wśród kapliczek są obiekty kubaturowe z niewielkim wnętrzem, z ołtarzykiem na którym znajduje się obraz lub figura przedstawiająca osobę boską lub świętych. Są też kapliczki murowane w postaci słupów lub filarów, z wnęką mieszczącą przedstawienie świętego. Mają one często formę kilkukondygnacyjną, nakryte są daszkiem namiotowym, zdobione są płycinami i gzymsami. Kapliczki i krzyże otoczone są często ozdobnymi płótkami lub obsadzone kwiatami, ozdobnymi krzewami lub drzewami. Z ternu Gminy 75 elementów małej architektury: krzyże, kapliczki i figury przydrożne zostały włączone do gminnej ewidencji zabytków.

Miejsca Pamięci Narodowej - Świadectwem tragicznych wydarzeń gminy, związanych z czasami powstań i wojen, są miejsca pamięci narodowej. Najwięcej miejsc pamięci dotyczy drugiej wojny światowej i powstania styczniowego. Z terenu Gminy do gminnej ewidencji zabytków włączono 4 takie obiekty.

Zabytki ruchome występujące na terenie gminy zgodnie z art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem ruchomym jest rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Zabytek ruchomy jest wpisywany do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku (art. 10 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). W Gminie Łuków do wartościowych obiektów ruchomych należy dawne wyposażenie kościoła parafialnego pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Zarzeczu Łukowskim: obiekty te nie są wpisane do rejestru zabytków, figurują jednak w wojewódzkiej ewidencji zabytków ruchomych.

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem krajobrazu kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach gminy. Stanowiska archeologiczne zewidencjonowane są w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze. Na terenie Gminy znajduje się jeden zabytek archeologiczny wpisany do rejestru zabytków i 287 ujętych w gminnej ewidencji zabytków

Zabytki objęte są prawnymi formami ochrony Zgodnie z art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162 poz.1568 z późn. zm.)

Formami ochrony zabytków są: 1) wpis do rejestru zabytków;

2) uznanie za pomnik historii;

3) utworzenie parku kulturowego;

4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na terenie Gminy Łuków znajdują się **dwa obiekty** wpisane do rejestru zabytków województwa lubelskiego.

W miejscowości Krynka, zespół dworsko-leśny: dwór, budynek gospodarczy, stajnie – ob. magazyn, dwie stodoły, leśniczówka, pozostałości parku i sadu owocowego nr rejestru A/470 i w miejscowości Strzyżew, grodzisko wczesnośredniowieczne nr rejestru C/27.

Zabytki o największym znaczeniu dla Gminy Łuków

Do najwartościowszych zabytków, położonych na terenie Gminy Łuków, należą: zespół dworsko-leśny w Krynce, w skład którego wchodzi: dwór, budynek gospodarczy, stajnie – ob. magazyn, dwie stodoły, leśniczówka, pozostałości parku i sadu owocowego, drewniany kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Zarzeczcu Łukowskim, założenie dworsko-ogrodowe w Ryżkach, w skład którego wchodzi: dwór, lamus, kaplica dworska i park, kapliczki w Biardach, Dmininie, Gręzówce, Rzymach Rzymkach, Szczygłach Górnych, Sięciaszce Pierwszej, cmentarz żołnierzy polskich z 1939 r. w Gręzówce.

Zespół dworsko - leśny w Krynce położony jest ok. 7 km od Łukowa, kilkaset metrów na wschód od drogi krajowej nr 63, na południowym skraju kompleksu leśnego. Składa się z części dworskiej, założonej w latach 1904 – 1910 dla rosyjskiego generała Obruczowa, i części leśnej, założonej w 1919 r., po przejściu całego terenu przez Nadleśnictwo Łuków, rozbudowanej w latach 1935 -38. W czasie II wojny światowej zespół dworsko-leśny pozostawał pod zarządem niemieckim, po wojnie użytkowany ponownie przez Nadleśnictwo. Po 1955 r. budynki zostały wyremontowane, częściowo przebudowane i zamienione na mieszkania pracownicze. Od końca XX w. Część dworska znajduje się w prywatnych rękach. Z zespołu dworsko-parkowego zachował się dwór, stajnia, budynek gospodarczy, stodoła i częściowo park, natomiast z zespołu leśnego: leśniczówka, obora i częściowo sad. Dwór wybudowany został w 1904 r dla w/w właściciela. Jest to budynek drewniany z bali sosnowych, o konstrukcji zrębowej, z zewnątrz oszalowany, od wewnątrz otynkowany. Korpus dworu parterowy, częściowo podpiwniczony, prostopadłościenny, nakryty dwuspadowym dachem. W częściach: frontowej i ogrodowej znajdują się ganki, nakryte dwuspadowymi daszkami, w części południowej: weranda nakryta dachem łamanym, przed nią ganek nakryty dachem trójpołaciowym, a nad gankiem wieżyczka obserwacyjna na czterech słupach z dachem namiotowy. Jest to przykład budowli w stylu eklektycznym, w typie podmiejskiej willi. Stan zachowania: dobry.

Leśniczówka wybudowana została ok. 1938 r. dla Nadleśnictwa Łuków. Jest to budynek drewniany, o konstrukcji zrębowej (zrąb z bali sosnowych, łączonych na jaskółczy ogon bez ostatków), z zewnątrz oszalowany, od wewnątrz otynkowany. Zbudowany na planie prostokąta, dwutraktowy, parterowy, niepodpiwniczony, nakryty dachem czterospadowym z wystawkami w każdej połaci. Elewacja frontowa: czteroosiowa, tylna: sześćoosiowa, elewacje szczytowe jednoosiowe. Budynek bez cech stylowych, nieprzebudowany. Stan zachowania: dostateczny.

Kościół p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Zarzeczcu Łukowskim przeniesiony został w 1920 r. z Piszczaca do nowopowstałej parafii pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Zarzeczcu Łukowskim. Położony w centrum wsi, na środku prostokątnego cmentarza przykościelnego, orientowany. Kościół jest drewniany, wybudowany jest na planie krzyża łacińskiego, konstrukcji słupowo-ryglowej. Elewacje korpusu oszalowane, nad korpusem dach dwuspadowy, dach nad wieżą namiotowy z hełmem obeliskowym pośrodku i czterema wieżyczkami po rogach. Fasada jednowieżowa, jednoosiowa, elewacje boczne: sześćoosiowe. Jest to przykład budowli w stylu eklektycznym. Stan zachowania: dostateczny. Obiekt jest jednak zagrożony: obok wybudowany został

nowy kościół i wyłączenie z użytkowania zabytkowego, może wpływać na gwałtowne pogarszanie się jego stanu.

Założenie dworsko-ogrodowe w Ryżkach położone jest przy drodze Łuków – Żelechów, w odległości ok. 4 km. od Łukowa. Zostało założone w 2 poł. XIX w. przez rodzinę Zawadzkich. Po II wojnie światowej majątek został rozparcelowany, a dwór wraz z zabudową gospodarczą i parkiem oraz częścią gruntów ornych przeszedł na własność skarbu państwa. Obiekt użytkowany był początkowo w całości przez PGR, a następnie w 1949 r. budynki i część ozdobna została przekazana na Dom Pomocy Społecznej. Obecnie w skład założenia wchodzi zachowane elementy dawnej kompozycji: dwór (mocno przebudowany po II wojnie światowej), lamus, kaplica dworska i pozostałości parku.

Dwór w założeniu dworsko-ogrodowym w Ryżkach wybudowany został w 2 poł. XIX w. dla rodziny Zawadzkich. W czasie I wojny światowej został spalony przez kozaków, a w 1916 r. odbudowany przez ówczesną właścicielkę majątku, Marię Zawadzką. Budynek dworu wzniesiony został na planie wydłużonego prostokąta, parterowy, konstrukcji szachulcowej, nakryty dachem dwuspadowym, z naczółkiem od strony wschodniej. Od strony zachodniej i wschodniej do dworu dobudowane zostały dwie współczesne przybudówki. Budynek w całości użytkowany jest na Dom Pomocy Społecznej. Stan obiektu jest dobry.

Kaplica w założeniu dworsko-ogrodowym w Ryżkach wybudowana została w 2 poł. XIX w. Budynek murowany z cegły, obustronnie tynkowany, na planie prostokąta, z prostokątną, dwukrotnie węższą dobudówką od frontu. Korpus parterowy, nakryty dachem dwuspadowym, dobudówka niższa z dachem dwuspadowym. W latach 70-tych XX w. kaplica zamieniona na warsztat, a w 1995 r. adaptowana na salę rehabilitacyjną. Obiekt bez cech stylowych. Stan zachowania: dobry.

Do cennych zabytków Gminy Łuków należą również kapliczki, figury i krzyże przydrożne. Najwartościowsze z nich to kapliczki w Biardach, Dmininie, Dąbiu, Gręzówce, Rzymach Rzymkach, Szczygłach Górnych, Sięciaszce Pierwszej, Gręzówce, Rolach, Łazach.

W gminnej ewidencji Gminy Łuków ujęto 177 zabytków nieruchomych i 288 zabytków archeologicznych. Dokładny wykaz wszystkich zabytków zamieszczony jest w dokumencie gminnym Gminy Program Opieki nad Zabytkami Gminy Łuków na lata 2014 – 2017, który jest spójny w dokumentami wyższego szczebla:

- Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013
 - Wojewódzki Program Opieki nad zabytkami na lata 2011 – 2014
 - Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego
 - Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006 – 2020
 - Strategia Rozwoju Powiatu Łukowskiego na lata 2008 – 2015
- Na poziomie gminnym:
- Strategia Rozwoju Gminy Łuków na lata 2007 – 2015
 - Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łuków z dnia 24.01.2013 roku
 - Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego

4.21. Ludność w gminie Łuków

Demografię a zwłaszcza odsetek ludności w wieku produkcyjnym oraz bardzo dobre warunki edukacyjne w Gminie Łuków możemy uznać za szansę dającą duże możliwości rozwoju Gminy.

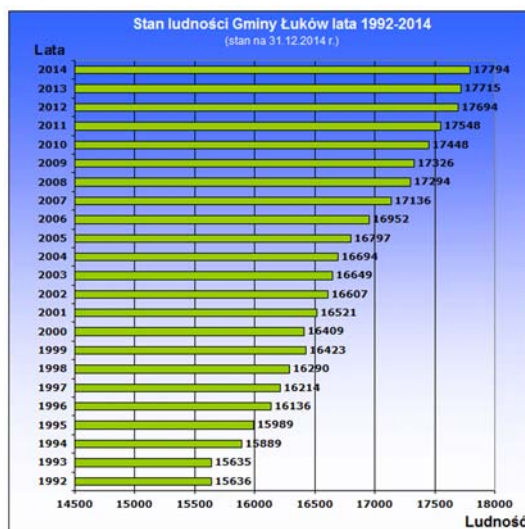
W długim okresie sytuacja na lokalnym rynku pracy determinowana jest przez czynniki demograficzne, określające, jak wiele osób może pracować w chwili obecnej, jak wielu mieszkańców województwa pracować będzie w przyszłości i jakie będzie obciążenie ich pracy świadczeniami na rzecz osób pozostających poza rynkiem pracy. Procesy ludnościowe, które w krótszej lub dłuższej perspektywie mają wpływ na sytuację na Lubelszczyźnie to z jednej strony starzenie się ludności, związane z wydłużaniem się trwania życia i ujemnym przyrostem naturalnym, a z drugiej strony obserwowane, w każdym podregionie poza bielskim, ujemne saldo migracji.

Poszerzanie działalności podmiotów funkcjonujących na rynku pracy wymagają zapewnienia odpowiedniego poziomu siły roboczej, zarówno pod względem ilościowym, jak i jakościowym. Kwalifikacje oraz umiejętności pracowników mogą być podwyższane w wyniku przeprowadzanych szkoleń i kursów zawodowych. Liczba ludności chętna do podjęcia zatrudnienia może wzrosnąć poprzez napływ ludności z innych regionów Polski bądź innych krajów, bądź zmniejszenia liczby ludności opuszczających województwo w celach zarobkowych.

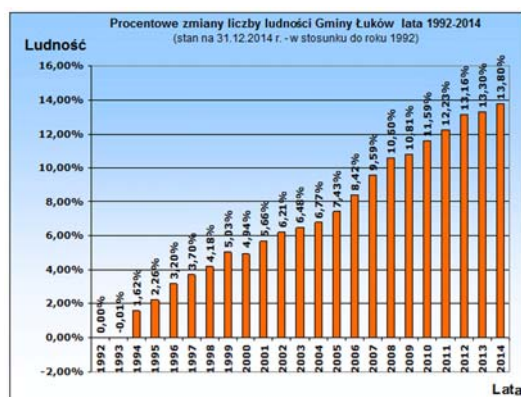
Województwo lubelskie położone jest w południowo-wschodniej części Polski. Zajmuje 25 122 km², co stanowi 8% powierzchni kraju. Od połowy lat dziewięćdziesiątych, w wyniku występującego ujemnego przyrostu naturalnego i ujemnego salda migracji, z roku na rok systematycznie maleje liczba ludności województwa lubelskiego. W końcu grudnia 2012 roku region zamieszkiwało 2165,7 tys. osób (5,6% ogółu ludności Polski). W porównaniu do poprzedniego roku liczba ludności zmalała o 6,2 tys. osób, a w stosunku do 2005 roku o blisko 14 tys. osób. W kraju w porównaniu do 2011 roku odnotowano ubytek liczby ludności o 5,1 tys., a w stosunku do 2005 roku wzrost o 376 tys. osób. Malejąca liczba ludności odbija się na gęstości zaludnienia, która jest niższa niż średnio w Polsce. W 2012 roku na 1 km² powierzchni przypadało statystycznie 87 osób (w kraju 123). Województwo lubelskie odznacza się również niższym niż średnia w kraju poziomem urbanizacji. W 2012 roku w 42 miastach zamieszkiwało nieco ponad 1 mln osób, tj. 46,4% ogółu ludności, co uplasowało województwo na 14 pozycji wśród polskich regionów. Przeciętnie w kraju ludność miast stanowiła 60,6% ogółu populacji. Od 2005 roku liczba mieszkańców w miastach w Lubelskiem zmniejszyła się o 11,7 tys. osób, a na terenach wiejskich o 2,3 tys. Jednak pozytywnym czynnikiem wyróżniającym gminę Łuków na tle województwa jest utrzymujący się nieznaczny przyrost naturalny i dodatnie saldo migracji. Liczba mieszkańców oraz gęstość zaludnienia nie są jednak wartościami stałymi i podobnie jak rozmieszczenie mieszkańców mogą podlegać zmianom niekiedy w bardzo dynamiczny sposób. Dlatego istotna jest analiza długo i średniookresowych trendów w tym zakresie. Wyniki należy oceniać nie tylko pod kątem wartości poszczególnych wskaźników (w ujęciu lokalnym), ale także w szerszym kontekście – na tle kierunków zmian zachodzących w całym regionie, a nawet kraju.

Poniższy schemat przedstawia sytuację demograficzną w Gminie Łuków na przestrzeni lat. Z wykresu tego wynika, że sytuacja demograficzna w Gminie nie jest zła (biorąc pod uwagę tendencje do ujemnego przyrostu naturalnego w przeważającej części kraju i Europy). Widać, że w Gminie Łuków systematycznie przybywa mieszkańców. Jest to bardzo korzystne zjawisko.

Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025

Procentowe przedstawienie zjawiska zmian liczby ludności w Gminie Łuków na przestrzeni ostatnich lat.

Poniższe zestawienie zawiera (dane: UG koniec 2014r.) zamieszkujących poszczególne miejscowości w Gminie Łuków

L.p.	Sołectwo	Miejscowości wchodzące w skład sołectwa	Mieszkańcy miejscowości	Razem w sołectwie
1	Aleksandrów	Aleksandrów	488	488
2	Biardy	Biardy	365	365
3	Czerśl	Czerśl	413	467
		Sięciaszka Trzecia	54	
4	Dąbie	Dąbie	921	921
5	Dminin	Dminin	275	275
6	Gołaszyn	Gołaszyn	1011	1011
7	Gołąbki	Gołąbki	253	253
8	Grzędówka	Grzędówka	545	1421

Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025

		Grzędówka Kolonia	487	
		Nowa Grzędówka	389	
9	Jadwisin	Jadwisin	141	141
10	Jeziory	Jeziory	211	211
11	Karwacz	Karwacz	346	346
12	Klimki	Klimki	169	169
13	Kownatki	Kownatki	293	293
14	Krynka	Krynka	1378	1378
15	Ławki	Ławki	434	434
16	Łazy	Łazy	1229	122*
17	Malcanów	Malcanów	141	141
18	Podgaj	Podgaj	104	104
19	Role	Role	494	494
20	Ryzki	Ryzki	902	902
21	Rzemy Las	Rzemy Las	87	87
22	Rzemy Rzymki	Rzemy Rzymki	193	193
23	Sięciaszka Druga	Sięciaszka Druga	298	298
24	Sięciaszka Pierwsza	Sięciaszka Pierwsza	691	691
25	Strzyżew	Strzyżew	688	688
26	Suchocin	Suchocin	182	182
27	Suleje	Suleje	457	457
28	Świdry	Świdry	818	818
29	Szczygły Dolne	Szczygły Dolne	192	192
30	Szczygły Górne	Szczygły Górne	227	227
31	Turze Rogi	Turze Rogi	555	555
32	Wagram	Wagram	113	113
33	Wólka Świątkowa	Wólka Świątkowa	584	584
34	Zalesie	Zalesie	1001	1001
35	Zarzecz Łukowski	Zarzecz Łukowski	260	260
36	Żdźary	Żdźary	430	430
			RAZEM	17819

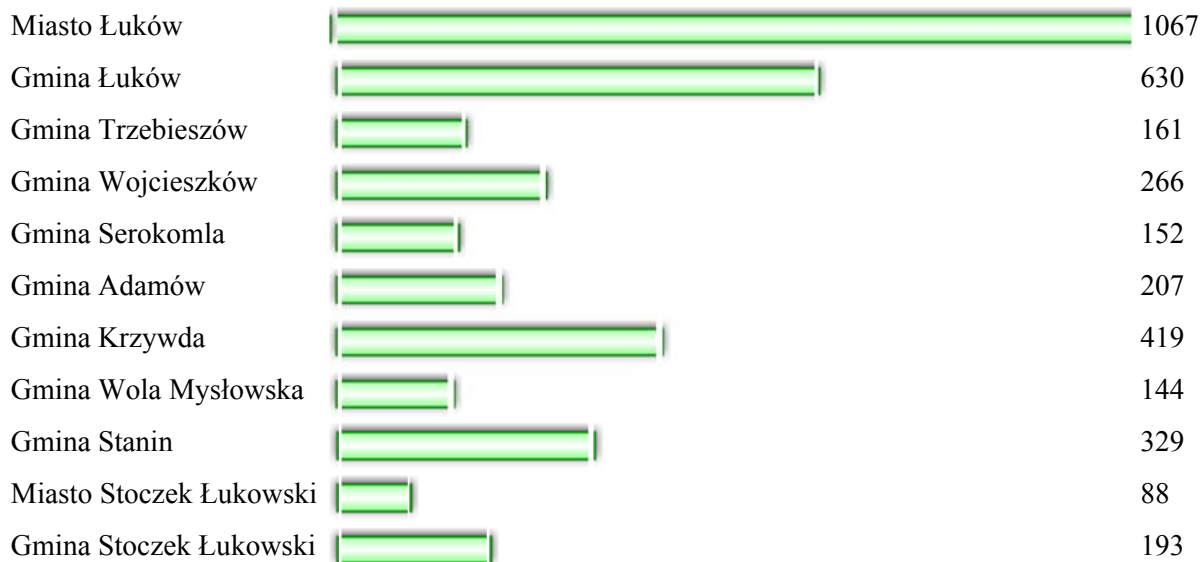
Urodzeni w Gminie Łuków w 2014r. – 216 osób

4.22. Gęstość zaludnienia

Gmina Łuków należy do obszarów o relatywnie niskim wskaźniku gęstości zaludnienia. Średnia wartość dla Gminy wynosi 57 osoby/km² i jest ona niższa zarówno od średniej gęstości zaludnienia dla powiatu łukowskiego 79 osób/km², jak też od średniej dla województwa lubelskiego, która wynosi 87 osób/km². Najniższą gęstość zaludnienia obserwuje się w południowo-wschodniej części Gminy, w miejscowościach: Dminin, Kownatki, Wagram, Rzemy-Las i Podgaj, gdzie wskaźnik gęstości zaludnienia nie przekracza tutaj 35 osób/km².

4.23. Rynek pracy w Gminie Łuków

Struktura bezrobocia w powiecie łukowskim

Rys. nr ... wielkość bezrobocia w poszczególnych gminach powiatu łukowskiego w III kwartale 2015 roku

Liczba bezrobotnych:

- na koniec 2014r. – 856 osób, w tym 461 kobiet
- na koniec III kwartału 2015r. – 630 osób, w tym 372 kobiety

4.24. Ochrona zdrowia w Gminie Łuków

Korzystanie z systemu opieki zdrowotnej zapewniają lekarze rodzinni. Na terenie Gminy funkcjonuje jedna przychodnia zdrowia - Poradnia ogólna w Aleksandrowie, punkt lekarski oraz punkt apteczny w Grzędówce. Mieszkańcy Gminy Łuków korzystają głównie z przychodni zdrowia w przylegającym do Gminy mieście powiatowym Łuków.

Na terenie Gminy Łuków w perspektywie kilku lat powstanie Zakład Opieki Leczniczej, w którym będzie również Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej z usługami rehabilitacyjnymi dla mieszkańców Gminy.

Na terenie miasta Łuków według stanu na 1991 rok funkcjonowały następujące placówki służby zdrowia: Szpital Miejski, Pogotowie Ratunkowe, przychodnie rejonowe przy ul. 700-lecia (obecnie to ul. dr. A. Rogalińskiego) i Al. Kościuszki, co najmniej sześć prywatnych gabinetów lekarskich oraz pięć aptek, w tym trzy prywatne. W Łukowie pracowało 100 lekarzy i 439 pielęgniarek. Szpital Miejski w Łukowie był największym w województwie siedleckim pod względem liczby łóżek (667). Obecnie Szpital im. św. Tadeusza jest jednym z największych szpitali powiatowych w województwie lubelskim. W mieście czynne są też prywatne przychodnie i gabinety lekarskie. Niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej: NZOZ „Łuksja”, NZOZ „Kolejarz”, NZOZ „Lukmed”, NZOZ św. Michała, NZOZ „Centrum” i NZOZ „Evmed”.

Świadczenia w ramach Nocnej i Świątecznej Opieki Zdrowotnej dla mieszkańców powiatu łukowskiego realizowane są w 2012 r. przez SPZOZ w Łukowie w następujących miejscach:

1. Łuków przy ulicy Partyzantów 10,
2. Wojcieszków przy ul. Parkowej 1
3. Stoczek Łukowski przy ul. Piłsudskiego 32

4.25. Pomoc społeczna

Pomoc społeczna w Łukowie wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 3. 1). Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie Gminy Łuków odpowiedzialny jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Do jego obowiązków należy:

- prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej,
- bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń (w tym organizowanie opieki i usług domowych),
- współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym,
- aktywizowanie środowiska lokalnego.

Celem pomocy społecznej jest umożliwienie poszczególnym osobom i ich rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać samodzielnie i bez wsparcia. Zakres zadań i kompetencji poszczególnych służb, działających na rzecz osób wykluczonych społecznie, określony został przede wszystkim w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, zgodnie z którą pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi. Na terenie Gminy Łuków wiodącym realizatorem zadań z zakresu pomocy społecznej jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łukowie. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej ośrodki pomocy społecznej realizują swoje zadania poprzez m.in. świadczenia pieniężne i świadczenia niepieniężne. Do świadczeń pieniężnych zalicza się: zasiłki stałe, zasiłki okresowe, zasiłki celowe i specjalne zasiłki celowe, zasiłki na ekonomiczne usamodzielnienie, pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki, świadczenie pieniężne oraz wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd. Wśród świadczeń niepieniężnych pomoc społeczna obejmuje: pracę socjalną, składki na ubezpieczenie zdrowotne i społeczne, pomoc rzeczową, sprawienie pogrzebu, poradnictwo specjalistyczne, interwencję kryzysową, schronienie, posiłek, niezbędne ubranie, usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze, pobyt i usługi w domu pomocy społecznej oraz pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie. W ramach zadań zleconych i zadań własnych Gminy przyznano świadczenia 223, osobom, na łączną kwotę 247, 428 zł.⁶

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje szereg projektów, które mają służyć i nieść pomoc potrzebującym mieszkańcom Gminy Łuków.⁷ Celem działań podejmowanych w ramach projektów jest:

⁶ Dane UG

⁷ <http://www.lukow.ug.gov.pl/index.php?id=20&cat=12>

Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025

- zwiększenie aktywności zawodowej i społecznej;
- podniesienie poziomu samooceny i poczucia własnej wartości;
- zwiększenie zdolności komunikacyjnych;
- nabycie umiejętności poruszania się po rynku pracy z wykorzystaniem różnych narzędzi;
- nabycie lub zmiana kwalifikacji zawodowych.

FORMY POMOCY	LICZBA OSÓB, KTÓRYM PRYZNANO DECYZJĄ ŚWIADCZENIA 2)	LICZBA ŚWIADCZEŃ	KWOTA ŚWIADCZEŃ 1) w zł	LICZBA RODZIN 2)	LICZBA OSÓB W RODZINACH 2)
0	1	2	3	4	5
RAZEM ³⁾	1 433	X	247 428	223	824
ZASIŁKI STAŁE - OGÓŁEM	2 46	246	101 340	44	67
z tego:	3	X	0	X	X
środki własne		X		X	X
dotacja	4	X	101 340	X	X
w tym przyznane dla osoby: (z wiersza 2)	5				
samotnie gospodarującej	33	183	82 822	33	33
pozostającej w rodzinie	6 13	63	18 518	11	34
ZASIŁKI OKRESOWE - OGÓŁEM	7 30	65	21 618	30	93
z tego:	8	X	0	X	X
środki własne		X		X	X
dotacja	9	X	21 618	X	X
w tym przyznane z powodu: (z wiersza 7)	10				
bezrobocia	29	63	21 076	29	92
długotrwałej choroby	11 1	2	542	1	1
niepełnosprawności	12 0	0	0	0	0
możliwości utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego	13 0	0	0	0	0
innego niż wymienione w wierszach 10- 13	14 0	0	0	0	0
w tym: (z wiersza 7)					
ZASIŁKI OKRESOWE KONTYNUOWANE NIEZALEŻNIE OD DOCHODU na podstawie art. 38 ust. 4a i 4b	15 0	X	0	0	0
SCHRONIENIE	16 1	151	2 211	1	1
POSILEK	17 306	29 911	81 324	141	676
w tym dla:	18				
dzieci	303	29 561	79 599	141	676
UBRANIE	19 0	0	0	0	0
USŁUGI OPIEKUŃCZE - OGÓŁEM	20 3	714	14 571	3	6
w tym:	21 1	240	2 808	1	3

Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025

FORMY POMOCY	LICZBA OSÓB, KTÓRYM PRYZYMNANO DECYZJĄ ŚWIADCZENIA ²⁾	LICZBA ŚWIADCZEŃ	KWOTA ŚWIADCZEŃ ¹⁾ w zł	LICZBA RODZIN ²⁾	LICZBA OSÓB W RODZINACH ²⁾
0	1	2	3	4	5
specjalistyczne					
ZASIŁEK CELOWY NA POKRYCIE WYDATKÓW NA ŚWIADCZENIA ZDROWOTNE OSOBOM NIEMAJĄCYM DOCHODU I MOŻLIWOŚCI UZYSKANIA ŚWIADCZEŃ NA PODSTAWIE PRZEPISÓW O POWSZECHNYM UBEZPIECZENIU W NFZ	22 0	0	0	0	0
w tym dla: osób bezdomnych	23 0	0	0	0	0
ZASIŁKI CELOWE NA POKRYCIE WYDATKÓW POWSTAŁYCH W WYNIKU ZDARZENIA LOSOWEGO	24 0	0	0	0	0
ZASIŁKI CELOWE W FORMIE BILETU KREDYTOWANEGO	25 0	0	0	0	0
SPRAWIENIE POGRZEBU	26 0	0	0	0	0
w tym: osobom bezdomnym	27 0	0	0	0	0
INNE ZASIŁKI CELOWE I W NATURZE OGÓLEM	28 74	X	26 364	71	230
w tym: zasiłki specjalne celowe	29 9	9	3 993	9	27
ZASIŁKI CELOWE PRYZYMNANE NIEZALEŻNIE OD DOCHODU na podstawie art. 39a ust. 1 i 2	30 0	X	0	0	0
POMOC NA EKONOMICZNE USAMODZIELNIENIE - OGÓLEM	31 0	X	0	0	0
w tym: w naturze	32 0	0	0	0	0
zasiłki	33 0	0	0	0	0
pożyczka	34 0	0	0	0	0
PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE (prawne, psychologiczne, rodzinne)	35 X	X	X	2	9
INTERWENCJA KRYZYSOWA	36 X	X	X	0	0
PRACA SOCJALNA	37 X	X	X	72	254

4.26. Infrastruktura techniczna w Gminie Łuków

Termin infrastruktura gospodarki jest bardzo szeroki, obejmuje bowiem zarówno organizacje produkcyjne jak też instytucje społeczne zaspokajające w sposób zorganizowany potrzeby ludzkie. W powyższym znaczeniu w skład infrastruktury wchodzi następujące składniki:

1. Infrastruktura techniczna:
 - Drogi
 - Linie kolejowe
 - Sieci energetyczne
 - Sieci wodociągowe i kanalizacyjne
 - Sieci gazowe
 - Sieci telefoniczne oraz internetowe
 - Oczyszczalnie ścieków oraz wysypiska
 - Urządzenie melioracyjne
2. Infrastruktura społeczna – obejmuje urządzenia i instytucje o charakterze nieprodukcyjnym, związane głównie z kształceniem i wychowaniem oraz kulturą:
 - Szkoły i przedszkola
 - Biblioteki
 - Kina, teatry, muzea
 - Kościoły i miejsca kultu religijnego
 - Szpitale i ośrodki zdrowia
 - Sklepy, poczta etc.

Drogi

W Gminie Łuków jest dobrze rozwinięta sieć dróg. Podjęte w 1973 roku działania na rzecz rozwoju infrastruktury sprawiły, że w chwili obecnej każda wieś na terenie Gminy połączona jest z miastem drogą o twardej nawierzchni. Sieć drogowa jest stale rozbudowywana, budowane są nowe połączenia drogowe pomiędzy wsiami oraz utwardzane są drogi wiejskie. Łącznie w gminie znajduje się 241,13 km dróg kategorii krajowej, wojewódzkiej, powiatowej i gminnej, z czego 180,75 km posiada nawierzchnię asfaltową.

Drogi krajowe

Nr 63: Granica państwa-Węgorzewo-Giżycko-Pisz-Kisielnica-Łomża-Zambrów-Ceranów-Sokołów Podlaski-Siedlce -Łuków -Radzyń Podlaski – Wisznice – Sławatycze - Granica Państwa,

Nr 76: Wilga – Garwolin - Stoczek Łukowski – Łuków

Drogi wojewódzkie

Nr 807: Maciejowice – Sobolew – Żelechów – Łuków

Nr 806: Łuków - Międzyrzec Podlaski

Nr 808: Łuków – Serokomla - Kock

Drogi powiatowe - 106 km, z czego 84,41 km o nawierzchni bitumicznej.

Drogi gminne - 99,5 km, w tym o nawierzchni bitumicznej 60,68 km

Linie kolejowe

Gmina cechuje się stosunkową dobrą dostępnością komunikacyjną, zarówno drogową jak i kolejową. Przez gminę przebiegają linie kolejowe o znaczeniu państwowym: magistrala dwutorowa o znaczeniu międzynarodowym E20 Kunowice – Warszawa – Terespol, która jest częścią transeuropejskiej magistrali kolejowej Lizbona-Moskwa, linia kolejowa dla ruchu towarowego i tranzytowego Łuków – Radom – Dęblin , linia Łuków – Lubartów – Lublin.

Sieci elektryczne

Przez Gminę Łuków przebiegają tranzytowo trzy jednotorowe, napowietrzne linie wysokiego napięcia 110 kV o relacjach: Kozienice – Stoczek Łukowski – Łuków, Łuków – Międzyrzec Podlaski i Łuków – Radzyń Podlaski. Zasilają one stację transformującą – rozdzielczą 110/30/15 kV znajdującą się na terenie miasta Łuków. Stan techniczny sieci energetycznej w poszczególnych wsiach Gminy jest zróżnicowany.

Sieci wodociągowe

Sieć wodociągowa o długości 203,30 km (stan na 31.12.2014r.) została doprowadzona do wszystkich 36 sołectw Gminy. Gmina posiada aktualnie 6 ujęć wody, do których podłączono 4393 posesje. Aktualnie na terenie Gminy funkcjonuje 6 stacji uzdatniania wody o różnym zasięgu i wydajności. Również wykorzystanie możliwości poszczególnych stacji jest zróżnicowane. Realizacja programu rozbudowy i modernizacji wodociągów zakłada: zaopatrzenie w dobrą wodę pitną wszystkich odbiorców, poprawę ciągłości i niezawodności oraz obniżenie kosztów dostaw wody. Planowana jest dalsza rozbudowa sieci wodociągowej polegająca na spięciu wszystkich istniejących wodociągów oraz doprowadzenie przy tym wody do gospodarstw o zabudowie kolonijnej. Stan techniczny sieci wodociągowej jest dobry. Budowę wodociągów na terenie gminy rozpoczęto w 1985 roku (Szczygły Górne) i realizowano do roku 1995 (Turze Rogi).

L.p.	Miejscowość lokalizacji	Wydajność na dobę	Zasilane miejscowości
1	Szczygły Górne	2640 m ³	Szczygły Górne, Szczygły Dolne, Świdry
2	Gołaszyn	540 m ³	Gołaszyn, Ławki
3	Gręzówka	1224 m ³	Gręzówka, Klimki, Biardy
4	Sięciaszka Druga	3456 m ³	Sięciaszka Pierwsza, Sięciaszka Druga, Dąbie, Zalesie, Żdzary, Ryzki, Czerśl
5	Malcanów	1296 m ³	Malcanów, Jadwisin, Gołąbki, Jeziory, Dminin, Rzymy-Rzymki

6	Turze Rogi	3854 m ³	Turze Rogi, Łazy, Aleksandrów, Strzyżew, Zarzecz Łukowski, Kownatki, Suleje, Role, Wólka Świątkowa, Rzymy-Las, Suchocin, Wagram, Karwacz
---	------------	---------------------	--

Tab. nr 2, Wykaz wodociągów w gminie Łuków, źródło: na podstawie danych Gminy

Kanalizacja i oczyszczanie ścieków

Na terenie Gminy zlokalizowana jest jedna oczyszczalnia ścieków w miejscowości Ryżki. W latach 2004-2006 Gmina Łuków zrealizowała zadanie pn. „Modernizacja oczyszczalni ścieków i budowa kanalizacji sanitarnej w Ryżkach, Czerśli i Sięciaszce Drugiej”. Bezpośrednim efektem inwestycji jest wybudowana nowoczesna oczyszczalnia ścieków w Ryżkach, zwiększająca przepustowość do 200 m³ /dobę oraz sieć kanalizacyjna o długości 14 373,5 m w miejscowościach: Ryżki, Czerśl i Sięciaszka Druga (całkowita długość sieci kanalizacyjnej Gminy Łuków wynosi 35 450 m, do sieci podłączono 633 gospodarstwa). Sieć kanalizacyjna wsi Łazy podłączona jest do oczyszczalni ścieków miasta Łuków.

Ponadto na terenie Gminy w latach:

-1997 w ramach pilotażowego programu Fundacji Wspomagającej Zaopatrzenie Wsi w Wodę w 4 miejscowościach (Jadwisin, Dminin, Gołąbki i Rzymy Rzymki) wybudowano 68 przyzagrodowych oczyszczalni ścieków.

-2005 zrealizowano także zadanie pn. "Budowa przyzagrodowych oczyszczalni ścieków". Zadanie obejmowało wybudowanie 208 oczyszczalni ścieków w następujących miejscowościach:

Aleksandrów,
Czerśl,
Dminin,
Gołaszyn,
Gołąbki,
Jadwisin,
Jeziory,
Klimki,
Krynka,
Malcanów,
Rzymy Las,
Rzymy Rzymki,
Suchocin,
Role,
Zalesie,
Żdżary.

-2010 - po uzyskaniu dofinansowania na wykonanie zadania pod nazwą "Budowa zagrodowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Łuków" wykonano 363 szt. (w 20 miejscowościach). Kolejne 285 (w 11 miejscowościach) zostało wykonane w roku 2011.

Obecnie na terenie Gminy Łuków pracuje 916 indywidualne oczyszczalnie ścieków (stan na dzień 31.12.2014 roku) wykonane przy udziale środków unijnych oraz własnych samorządu.

Zgodnie z „wariantem B” Programu Gospodarki Ściekowej Gminy Łuków, planowana jest budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Gręźówka, Ławki, Gołaszyn, Krynka, Wólka Świątkowa, Role, Suleje ze zrzutem ścieków do planowanej oczyszczalni w Gołaszynie oraz Świdry, Dąbie, Sięciaszka Pierwsza, Zalesie ze zrzutem ścieków do planowanej oczyszczalni w Zalesiu. Program gospodarki ściekowej przewiduje budowę przyzagrodowych oczyszczalni ścieków w pozostałych miejscowościach oraz w wioskach o zabudowie kolonijnej. Program gospodarki ściekowej przewiduje budowę przyzagrodowych oczyszczalni ścieków w pozostałych miejscowościach oraz w wioskach o zabudowie kolonijnej.⁸

Sieci gazowe

Systematycznie wzrasta w Gminie ilość wsi podłączonych do sieci gazu ziemnego. W ostatnich latach wybudowano 33.8 km sieci gazowej w 12 wsiach (Łazy, Jeziory, Gołąbki, Dminin, Gołaszyn, Ryżki, Czerśl, Gręźówka, Podgaj, Wólka Świątkowa, Krynka, Role), do której podłączono 483 gospodarstwa. Przez Gminę i miasto Łuków przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia Gończyce – Łuków - Siedlce. Wsie Łazy, Jeziory, Gołąbki i Dminin zasilane są w gaz z miejskiej sieci gazowej poprzez stację redukcyjno-pomiarową w Łukowie. Niezależnie od miejskiej, stacje redukcyjno-pomiarowe działają w miejscowościach Gołaszyn (zasila wieś Gołaszyn), Ryżki (zasila wsie Ryżki i Czerśl) oraz Gręźówka (zasila wieś Gręźówkę). Istnieje możliwość podłączenia do tych stacji kolejnych miejscowości.

Sieci telefoniczne oraz internetowe

Z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w roku 2002 wynika, że na terenie Gminy telefon stacjonarny posiadało 2019 gospodarstw, tj. 43 %. Trudno natomiast określić, ilu jest posiadaczy telefonów komórkowych. Brakuje również danych, dotyczących liczby gospodarstw korzystających z Internetu. Wszystkie natomiast szkoły na terenie Gminy posiadają dostęp do Internetu.

Obszar Gminy Łuków objęty został projektem realizowanym przez Ministerstw Rozwoju i Infrastruktury pod nazwą „Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej”. W ramach projektu zrealizowana została szerokopasmowa sieć szkieletowo – dystrybucyjna z węzłem szkieletowym w Łukowie oraz węzłami dystrybucyjnymi we wsiach Dąbie, Krynka i Świdry. Budowę całej sieci w województwie lubelskim zakończono 30 sierpnia 2015 roku.

Celem tego projektu było przyspieszenie rozwoju społeczno – gospodarczego Polski Wschodniej, województwa lubelskiego a tym samym Gminy Łuków. W wyniku realizacji tego projektu zwiększyła się liczba osób którzy mają dostęp do Internetu a instytucje publiczne w Gminie mają 100% dostęp do Internetu.

Gospodarka odpadami

⁸ Źródło: <http://www.lukow.ug.gov.pl/index.php?id=136&id2=131>

INFORMACJE O SYSTEMIE GOSPODARKI ODPADAMI KOMUNALNYMI NA TERENIE GMINY ŁUKÓW

Gospodarowanie odpadami w Gminie Łuków jest zgodne z art. 3 ust. 2 pkt. 9 ustawy z dnia 13 września 1996 roku o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (tj. Dz. U. 2013, poz. 1399).

Podmioty odbierające odpady komunalne od właścicieli nieruchomości z terenu Gminy Łuków:

W rezultacie przeprowadzonego postępowania o udzielenie zamówienia publicznego w trybie przetargu nieograniczonego o wartości mniejszej niż kwoty określone w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 8 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 roku Prawo Zamówień Publicznych (tj. Dz. U. z 2010 r., Nr 113, poz. 759 z późn. zm.) zadania związane z „Odbiorem i transportem odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych i niezamieszkałych z terenu Gminy Łuków” w okresie od 1 lipca 2013 do 31 grudnia 2014 r. oraz od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2016 r. realizuje firma:

EKOLIDER Jarosław Wyglądała z siedzibą: Lucin 4, 08 – 400 Garwolin

odbierająca odpady komunalne od właścicieli nieruchomości z terenu Gminy Łuków, zmieszanych odpadów komunalnych, odpadów zielonych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania.

Miejszem zagospodarowania przez podmiot odbierający odpady komunalne od właścicieli nieruchomości z terenu Gminy Łuków zmieszanych odpadów komunalnych (frakcja sucha i szkło) oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania jest:

Zakład Zagospodarowania Odpadów Komunalnych w Adamkach k. Radzyna Podlaskiego

Sp. z o.o., ul. Lubelska 5, 21 – 300 Radzyń Podlaski

Zakład Zagospodarowania Odpadów Komunalnych w Adamkach k. Radzyna Podlaskiego

Sp. z o.o. – instalacja Biała 185b, 21 – 300 Radzyń Podlaski

Według rocznego sprawozdania Wójta Gminy Łuków z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi gmina Łuków osiągnęła następujące poziomy:

poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: opakowania z papieru i tektury, opakowania z tworzyw sztucznych, opakowania z metalu, zmieszane opady opakowaniowe oraz opakowania ze szkła:

	2012	2013
Osiągnięty poziom recyklingu:	6,6 %	19,9 %

poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych:

	2012	2013
Osiągnięty poziom recyklingu:	79,1 %	100 %

osiągnięty poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania:

	2012	2013
Osiągnięty poziom recyklingu:	5,2 %	34,6 %

- punktach selektywnego zbierania odpadów komunalnych:

Zgodnie z art. 3 ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 13 września 1996 roku o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (tj. Dz. U. 2013, poz. 1399) zostało podpisane porozumienie z Miastem Łuków na wspólne wykonywanie zadania własnego Gminy z zakresie utworzenia, prowadzenia i utrzymania punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych, na podstawie którego mieszkańcy gminy Łuków mają prawo korzystania z:

Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK) zlokalizowanego w Łukowie przy ul. Świderskiej 128

Koszty funkcjonowania nowego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi

L.P.	RODZAJ KOSZTÓW	KOSZT (OD LIPCA 2013 DO PAŹDZIERNIKA 2014)	ŚREDNI MIESIĘCZNY KOSZT	ŚREDNI MIESIĘCZNY KOSZT NA 1 MIESZKAŃCA GMINY ŁUKÓW (biorąc pod uwagę liczbę osób wykazanych w deklaracjach "śmieciowych")
1.	Koszt odbioru i transportu odpadów do RIPOK	324 000 zł	20 250 zł	1,34 zł
2.	Koszt zagospodarowania i unieszkodliwienia odpadów w RIPOK	407 684 zł	25 480 zł	1,69 zł
3.	Koszty funkcjonowania PSZOKu	142 920 zł	8 933 zł	0,59 zł
4.	Koszty administracyjne	111 915 zł	6 995 zł	0,46 zł
RAZEM		986 519 zł	61 657 zł	4,08 zł

Tab. nr 3, zestawienie kosztów dotyczących funkcjonowania nowego systemu gospodarowania odpadami ⁹

Telekomunikacja

Z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w roku 2002 wynika, że na terenie Gminy telefon stacjonarny posiadało 2019 gospodarstw, tj. 43 %. Obecnie rynek telekomunikacji zmienia się pod wpływem rozwoju gospodarczego i technologicznego. Wielu abonentów coraz częściej rezygnuje z posiadania telefonu stacjonarnego na rzecz telefonu komórkowego. Prawie każdy członek rodziny posiada telefon komórkowy. Ponad to istnieją nowoczesne formy komunikowania się za pomocą

⁹ Źródło: <http://www.lukow.ug.gov.pl/index.php?id=346>

narzędzi internetowych. Trudno nawet powiedzieć jaka sieć jest częściej preferowana wśród mieszkańców Gminy. Ludzie zmieniają często operatorów z powodu lepszych ofert cenowych lub lepszego zasięgu sygnału. Aktualnie brakuje również danych, dotyczących liczby gospodarstw korzystających z Internetu. Wszystkie natomiast szkoły na terenie Gminy posiadają dostęp do Internetu.

4.27. Infrastruktura społeczna

Szkoły i przedszkola

Edukacja i wychowanie

Obserwując tereny wiejskie na świecie oraz w Polsce można stwierdzić, że poziom życia mieszkańców nie zawsze jest związany z dobrami naturalnymi, ale zawsze zachodzi dodatnia korelacja między wykształceniem ludności a ich poziomem życia. Powszechnie wiadomo, że relatywnie wysoki stopień wykształcenia łączy się zwykle z otwartością umysłu pozwalającego na przyswajanie i akceptację nowych rzeczy i zachowań. Wykształcenie stanowi podstawę do lepszego zrozumienia otaczającej rzeczywistości, poprawia orientację, sprzyja powstawaniu nowych pomysłów a tym samym ułatwia osiągnięcie sukcesu życiowego oraz zmniejsza lęk przed wszelkimi zmianami. Niskie wykształcenie ludności rolniczej i wiejskiej uważane jest za jedną z najpoważniejszych barier rozwoju obszarów wiejskich w Polsce. Powszechnie uważa się, że wykształcenie jest podstawowym składnikiem „kapitału ludzkiego” – najważniejszego czynnika rozwoju gospodarki każdego kraju i regionu. Władze Gminy Łuków na utrzymanie szkół przeznaczają znaczną część swojego budżetu wierząc, że jest to najlepsza inwestycja a połączona z bardzo dobrą jakością oferowanych usług edukacyjnych daje pewność dość odległego w czasie ale pewnego zwrotu zainwestowanych pieniędzy.

Do obsługi finansowo-księgowej oraz organizacyjnej szkół i przedszkoli z terenu Gminy Łuków, powołano z dniem 1 stycznia 1996 roku Gminny Zespół Oświatowy. Stało się to w wyniku przejęcia prowadzenia szkół gminnych, od Kuratora Oświaty w Siedlcach. Dyrektorem GZO jest Bogdan Wiącek.

Zespół współtworzył dwa najważniejsze dokumenty dotyczące rozwoju oświaty: „Założenia polityki oświatowej Gminy Łuków na lata 1996 – 2010” i „Program rozwoju bazy sportowej Gminy Łuków na lata 2002 – 2010”. Dzięki uchwaleniu tych programów systematycznie i planowo realizowano zadania z zakresu oświaty: budowa, rozbudowa, lub modernizacja budynków szkolnych, wprowadzenie nauki dwóch języków obcych (angielskiego od klasy I-szej SP i rosyjskiego od klasy IV-tej), informatyki (również od klasy I-szej), rozwój sportu szkolnego (w gminie działa 12 Uczniowskich Klubów Sportowych dotowanych przez gminę), budowa sal sportowych (aktualnie funkcjonuje 11 obiektów) kompleksów boisk. Planowo prowadzona jest również restrukturyzacja sieci szkolnej, chociaż jej obecny kształt wymusiła reforma systemu edukacji z 1999 roku.

GZO zainicjował również działania, mające na celu usprawnienie obsługi szkół poprzez wykorzystanie specjalistycznego oprogramowania komputerowego oraz możliwości oferowanych przez Internet. Było to możliwe dzięki systematycznemu powiększaniu bazy komputerowej w GZO i szkołach. Obecnie wszystkie szkoły mają sale komputerowe z podłączeniem do Internetu, a cztery

największe zespoły szkół posiadają po dwie takie pracownice. Wszyscy pracownicy GZO, praktycznie od chwili jego powstania, pracują na samodzielnych stanowiskach komputerowych, korzystając z oprogramowania Firmy Vulcan (płace, księgowość, arkusz organizacyjny, dotacje podręcznikowe, platforma Sigma Optivum) i Microsoft (Word, Excel, Power Point, Internet Explorer i inne).

Jednym z większych sukcesów GZO było wprowadzenie w życie w 1999 roku elektronicznego arkusza organizacyjnego umożliwiającego zbieranie szczegółowych danych o strukturze organizacyjnej podległych placówek. Dane te z kolei, dzięki zbiorczemu arkuszowi, umożliwiają tworzenie obszernych raportów, a co za tym idzie, poszerzenie bazy danych o gminnej oświacie. Wysiłek ten doceniono w skali kraju. Gminny Zespół Oświatowy został, bowiem wyróżniony konkursie: "System Informatyczny Roku 2000", organizowanym przez specjalistyczne miesięczniki "PC Kurier" i "Telenet Forum".

Natomiast od jesieni 2000 roku wszystkie placówki oświatowe posługują się pocztą elektroniczną, co znacznie ułatwia komunikację między Gminnym Zespołem Oświatowym i szkołami. Ważnym elementem działań jest także organizowanie specjalistycznych, corocznych szkoleń dla kadry kierowniczej. Bez nich nie byłyby możliwe sukcesy we wdrażaniu oprogramowania komputerowego w szkołach.

Zespół dysponuje także 17-sto miejscowym busem Ford, który wykorzystywany jest do zaopatrzenia szkół, a także do dowozu dzieci na różnego rodzaju imprezy i zawody sportowe. GZO koordynuje również organizację dowożenia uczniów do szkół autobusami PKS Łuków.

Cele i przedmiot działania

GZO jest jednostką organizacyjną gminy działającą na podstawie uchwały Nr IX/47/95 Rady Gminy Łuków z dnia 25 grudnia 1995 roku, w sprawie utworzenia Gminnego Zespołu Oświatowego oraz zgodnie z nadanym uchwałą własnym statutem.

Gminny Zespół Oświatowy obejmuje swoją działalnością placówki oświatowe z terenu Gminy Łuków. Jego siedzibą jest budynek Urzędu Gminy w Łukowie przy ul. Świderskiej 12. Zgodnie z Uchwałą Nr VII /77/99 Rady Gminy Łuków z dnia 25 listopada 1999 roku w sprawie zmian w Statucie Gminnego Zespołu Oświatowego w Łukowie:

"Podstawowym zadaniem Gminnego Zespołu Oświatowego jest zarząd organizacyjny, administracyjno-gospodarczy i finansowo-księgowy gminnych placówek wymienionych w § 3 niniejszego statutu oraz realizacja gminnej polityki oświatowej, a w szczególności:

1. Sprawy administracyjno-gospodarcze, zaopatrzenia i remontów bieżących zgodnie z zapotrzebowaniem placówek, z wyłączeniem inwestycji oświatowych.
2. Obsługa kadrowa samodzielnych przedszkoli jedno i dwuoddziałowych, obsługa finansowo-księgowo oraz naliczanie i realizacja wynagrodzeń dla pracowników placówek oświatowych z terenu Gminy Łuków.

Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025

3. Analiza i przygotowanie projektów budżetu dla oświaty.
4. Opracowywanie wniosków do budżetu gminy w zakresie oświaty.
5. Nadzór nad przestrzeganiem dyscypliny finansowej i organizacyjnej przez dyrektorów placówek.
6. Sprawozdawczość statystyczna w zakresie realizowanych zadań.
7. Opracowywanie projektów zmian sieci szkolnej w celu jej racjonalizacji.
8. Przygotowywanie projektów uchwał Rady Gminy w zakresie oświaty.
9. Współpraca z Komisją Oświaty Rady Gminy.
10. Organizacja i koordynowanie dowożenia uczniów do szkół.
11. Realizacja polityki oświatowej gminy poprzez nadzorowanie procedury tworzenia projektów organizacyjnych szkół oraz sporządzanie zbiorczego raportu z organizacji danego roku szkolnego.
12. Współpraca z pozagminnymi organami i organizacjami oświatowymi.
13. Współreprezentowanie na zewnątrz gminy Łuków w zakresie oświaty."

Wyniki egzaminów zewnętrznych w szkołach podstawowych

	SP Aleksandrów	SP Czerśń	SP Dąbie	SP Golaszyn	SP Gołębki	SP Grzędzówka	SP Krynka	SP Role	SP Strzyżew	SP Świdry	SP Zalesie	SP Zarzecz
ROK 2002	28,67	29,47	33,36	27,16	25,55	28,26	31,52	28,59	29,07	28,60	29,90	28,29
miejsce	6	4	1	11	12	10	2	8	5	7	3	9
średnio	średnio gmina - 29,36				średnio powiat - 30,05				średnio województwo - 29,47			
ROK 2003	20,35	29,00	29,56	27,06	28,42	26,24	30,10	28,67	25,03	31,59	27,75	26,31
miejsce	12	4	3	8	6	10	2	5	11	1	7	9
średnio	średnio gmina - 27,47				średnio powiat - 28,72				średnio województwo - 29,17			
ROK 2004	21,93	27,00	24,37	23,00	24,44	23,97	30,32	22,68	22,81	24,61	25,48	23,53
miejsce	12	2	6	9	5	7	1	11	10	4	3	8
średnio	średnio gmina - 24,89				średnio powiat - 24,90				średnio województwo - 25,11			
ROK 2005	30,06	29,40	25,15	31,40	29,08	27,16	32,82	24,87	30,00	28,50	30,00	30,82
miejsce	4	6	10	2	7	9	1	11	5	8	5	3
średnio	średnio gmina - 28,87				średnio powiat - 29,08				średnio województwo - 29,87			
ROK 2006	22,71	22,88	19,96	24,67	20,67	24,00	27,24	23,71	25,18	25,57	23,28	21,78
miejsce	9	8	12	4	11	5	1	6	3	2	7	10
średnio	średnio gmina - 23,36				średnio powiat - 24,76							
ROK 2007	24,56	26,12	24,56	27,69	22,83	25,38	25,63	23,92	25,53	27,07	25,84	27,67
miejsce	9	4	9	1	11	8	6	10	7	3	5	2
średnio	średnio gmina - 25,50				średnio powiat - 26,50							
ROK 2008	27,71	20,55	23,43	24,45	24,45	25,31	26,12	22,36	23,04	23,23	23,03	24,00
miejsce	1	11	6	4	4	3	2	10	8	7	9	5
średnio	średnio gmina - 24,10				średnio powiat - 24,80							
ROK 2009	25,05	27,69	19,11	18,75	19,42	21,84	23,17	18,00	23,69	22,00	21,17	19,30
miejsce	2	1	10	11	8	6	4	12	3	5	7	9
średnio	średnio gmina - 21,70				średnio powiat - 22,20							
ROK 2010	23,62	25,19	18,18	29,00	28,21	20,39	23,15	22,65	22,75	24,00	26,89	27,62
miejsce	7	5	12	1	2	11	8	10	9	6	4	3
średnio	średnio gmina - 23,89				średnio powiat - 23,70							
ROK 2011	23,56	25,10	25,77	27,25	23,55	25,18	24,43	24,53	25,50	27,73	25,91	25,25
miejsce	11	8	4	2	12	7	10	9	5	1	3	6
średnio	średnio gmina 25,39				średnio powiat - 25,59				średnio województwo - 25,52			
ROK 2012	23,00	21,58	21,79	23,29	21,14	18,12	26,31	22,40	21,32	24,33	23,04	24,67
miejsce	6	9	8	4	11	12	1	7	10	3	5	2
średnio	średnio gmina - 22,10				średnio powiat - 22,60				średnio województwo - 22,80			
ROK 2013	19,14	20,12	21,21	18,60	26,30	21,68	24,69	24,62	22,00	23,57	22,96	26,00
miejsce	11	10	9	12	1	8	3	4	7	5	6	2

Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025

średnio	średnio gmina - 22,20				średnio powiat - 23,30				średnio województwo - 24,00			
ROK 2014	42,25	62,92	62,66	65,28	59,50	58,33	73,27	71,15	54,62	52,95	63,62	58,21
miejsce	12	5	6	3	7	8	1	2	10	11	4	9
średnio	średnio gmina - 59,51				średnio powiat - 62,99				średnio województwo - 64,60			
ROK 2015	49,4	71,3	71,3	69,4	62	64,4	64,4	68,9	61,4	64,3	63,7	65
miejsce	9	1	1	2	8	5	5	3	5	6	7	4
średnio	średnio gmina (j. pol.mat.) - 64,65				średnio powiat (j. pol i mat.)- 66,65				średnio województwo (j. pol. I mat.) - 66,70			

Wyniki egzaminów zewnętrznych w gimnazjach

		Gimnazjum w Gołąbkach	Gimnazjum w Grzędówce	Gimnazjum w Kryncie	Gimnazjum w Strzyżewie	Gimnazjum w Zalesiu
2002	humanistyczny	30,35	34,28	31,78	27,95	31,80
	mat-przyrodniczy	24,71	36,25	29,35	25,49	35,81
	średnia	55,06	70,53	61,13	53,44	67,61
	miejsce	4	1	3	5	2
	średnio w gminie: hum. - 31,48 mat-przyr. 31,30		średnio w powiecie: hum - 31,00		mat. - przyr.- 32,69	
2003	humanistyczny	28,14	32,82	33,67	33,18	31,00
	mat-przyrodniczy	19,82	24,93	33,66	25,17	23,12
	średnia	47,95	57,75	67,33	58,35	54,12
	miejsce	5	3	1	2	4
	średnio w gminie: hum. - 32,04 mat-przyr. 25,34		średnio w powiecie: hum - 31,65		mat. - przyr.- 29,25	
2004	humanistyczny	27,90	27,16	26,75	24,96	28,87
	mat-przyrodniczy	21,60	23,84	24,45	18,17	22,30
	średnia	49,50	51,00	51,19	43,13	51,17
	miejsce	4	3	1	5	2
	średnio w gminie: hum. - 27,48 mat-przyr. 22,54		średnio w powiecie: hum - 28,06		mat. - przyr.- 27,44	
2005	humanistyczny	34,70	32,44	34,42	36,04	31,68
	mat-przyrodniczy	22,30	20,04	26,80	21,89	22,14
	średnia	56,54	52,48	60,21	57,93	53,82
	miejsce	3	5	1	2	4
	średnio w gminie: hum. - 33,33 mat-przyr. 22,62		średnio w powiecie: hum - 33,10		mat. - przyr.- 25,95	
2006	humanistyczny	31,84	31,40	34,20	32,79	32,42
	mat-przyrodniczy	22,56	17,97	28,22	21,64	23,62
	średnia	54,40	49,37	62,42	54,43	56,04
	miejsce	4	5	1	3	2
	średnio w gminie: hum. - 32,46 mat-przyr. - 22,65		średnio w powiecie: hum - 32,43		mat. - przyr.- 24,22	
2007	humanistyczny	29,00	31,30	35,30	32,60	31,90
	mat-przyrodniczy	22,30	22,25	29,20	24,70	25,37
	średnia	51,30	53,55	64,50	57,30	57,27
	miejsce	5	4	1	2	3
	średnio w gminie: hum. - 32,1 mat-przyr. - 24,9		średnio w powiecie: hum - 31,5		mat. - przyr.- 25,4	
2008	humanistyczny	22,20	31,00	34,00	30,20	30,40
	mat-przyrodniczy	23,40	24,30	29,90	26,20	26,20
	średnia	48,30	55,30	63,90	56,40	56,60
	miejsce	5	4	1	3	2
	średnio w gminie: hum. - 30,2 mat-przyr. - 26,0		średnio w powiecie: hum - 30,2		mat. - przyr.- 26,7	
2009	humanistyczny	33,40	34,00	33,60	31,30	30,80
	mat-przyrodniczy	25,30	25,00	28,20	25,40	25,90
	średnia	58,70	59,00	61,80	56,70	56,70

Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025

miejsce	3	2	1	4	4	
średnio w gminie: hum. - 32,4 mat-przyr. - 26,1 średnio w powiecie: hum - 30,6 mat. - przyr.- 25,2						
2010	humanistyczny	28,83	30,95	25,96	30,46	28,31
	mat-przyrodniczy	20,39	22,16	24,33	23,00	21,82
	średnia	49,22	53,11	50,29	53,46	50,13
	miejsce	5	2	3	1	4
	średnio w gminie: hum. - 28,87 mat-przyr. - 22,12 średnio w powiecie: hum - 29,74 mat. - przyr.- 23,79					
2011	humanistyczny	28,20	27,90	29,80	31,50	24,80
	mat-przyrodniczy	22,90	22,40	29,10	26,50	21,20
	średnia	51,10	50,30	58,90	58,00	46,00
	miejsce	3	4	1	2	5
	średnio w gminie: hum. - 27,7 mat-przyr. - 23,7 średnio w powiecie: hum - 26,8 mat. - przyr.- 24,2					
średnia miejsc	4,1	3,3	1,4	2,9	3,2	
miejsce wg średniej	5	4	1	2	3	

Wyniki egzaminów w gimnazjach Gminy Łuków w 2012 roku (w %)

	Gimnazjum w Gołąbkach	Gimnazjum w Grzędówce	Gimnazjum w Kryncie	Gimnazjum w Strzyżewie	Gimnazjum w Zalesiu	
2012	humanistyczny	60,70	61,60	62,10	68,30	68,90
	mat-przyrodniczy	44,70	43,20	52,40	53,20	54,90
	j. angielski podstawowy	51,50	62,70	55,10	59,30	75,40
	j. angielski rozszerzony	32,20	37,90	34,70	37,10	58,10
	j. rosyjski podstawowy	67,30	73,20	-	67,50	77,10
	j. rosyjski rozszerzony	33,3	39,2	-	36,7	-

Wyniki egzaminów w gimnazjach Gminy Łuków w 2013 roku (w %)

	Gimnazjum w Gołąbkach	Gimnazjum w Grzędówce	Gimnazjum w Kryncie	Gimnazjum w Strzyżewie	Gimnazjum w Zalesiu	
2013	humanistyczny	60,00	56,30	58,50	59,20	59,70
	mat-przyrodniczy	54,30	52,30	53,20	52,10	51,30
	j. angielski podstawowy	-	59,40	53,80	51,80	-
	j. angielski rozszerzony	-	43,30	35,80	28,20	-
	j. rosyjski podstawowy	-	-	-	-	-
	j. rosyjski rozszerzony	-	48,10	-	14,00	-

Wyniki egzaminów w gimnazjach Gminy Łuków w 2014 roku (w %)

	Część humanistyczna		Część matematyczno-przyrodnicza		Języki				
	Język polski	Historia i WOS	Matematyka	Przedmioty przyrodnicze	Język angielski		Język rosyjski		
					podstawowy	rozszerzony	podstawowy	rozszerzony	
2014	Gimnazjum w Gołąbkach	66,1	55,1	49,2	49,2	75,8	43,3	67,9	43,3
	Gimnazjum w Grzędówce	69,7	58,1	41,5	51,0	74,5	52,2	67,9	35,9
	Gimnazjum w Kryncie	67,8	57,8	50,2	52,9	53,0	31,7	-	-
	Gimnazjum w Strzyżewie	71,4	58,8	50,5	48,4	60,3	34,9	55,5	24,5

Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025

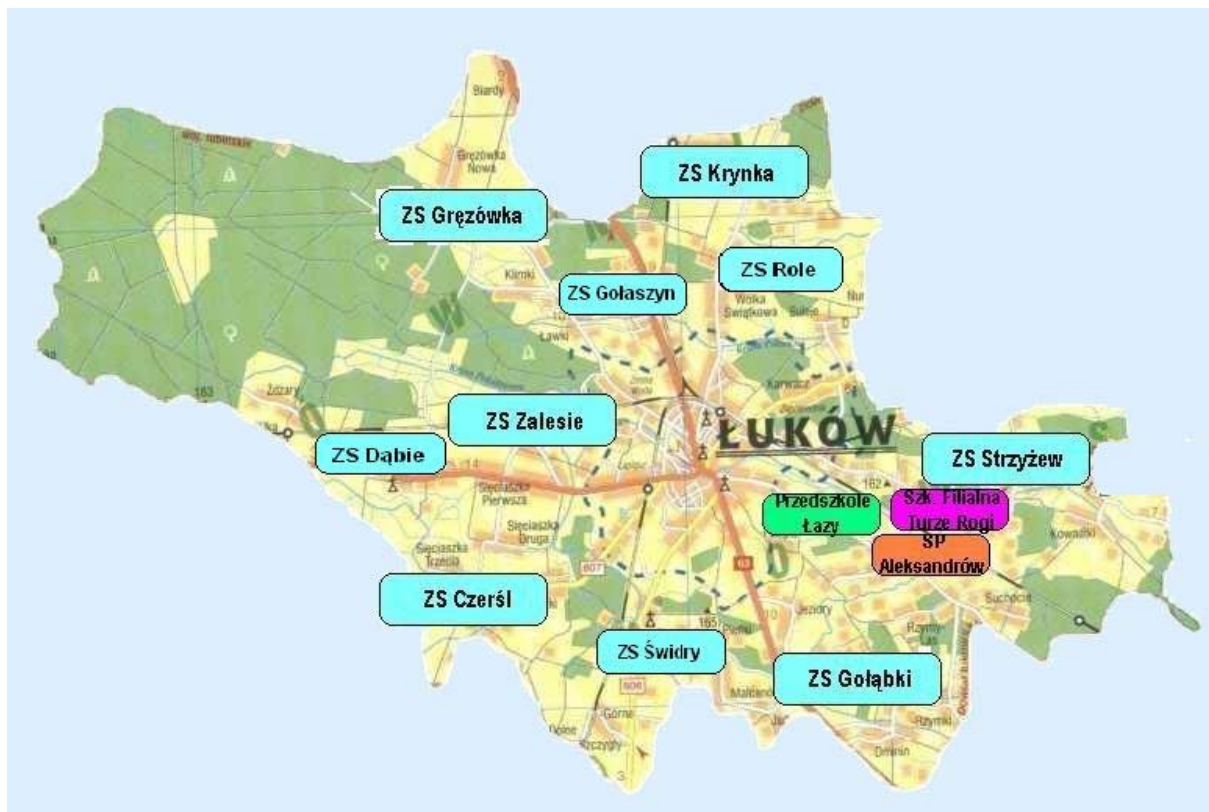
Gimnazjum w Zalesiu	73,4	60,9	48,9	52,5	77,0	53,1	67,5	-
Gmina	70,4	58,7	48,1	51,3	63,5	39,7	67,0	36,3
Powiat	69,1	58,7	50,5	53,5	66,5	46,0	61,6	38,2
Województwo	69,0	59,0	48,0	53,0	66,0	44,0	63,0	38,0

Wyniki egzaminów w gimnazjach Gminy Łuków w 2015 roku (w %)

		Część humanistyczna		Część matematyczno-przyrodnicza		Języki			
		Język polski	Historia i WOS	Matematyka	Przedmioty przyrodnicze	Język angielski		Język rosyjski	
						podstawowy	rozszerzony	podstawowy	rozszerzony
2015	Gimnazjum w Gołąbkach	65,0	61,7	41,8	44,2	65,7	47,2	54,7	28,5
	Gimnazjum w Gręzówce	58,4	62,7	42,3	46,5	69,2	52,7	71,9	52,0
	Gimnazjum w Krynce	64,9	61,4	54,3	53,6	72,5	58,3	46,1	-
	Gimnazjum w Strzyżewie	69,1	68,1	56,0	53,3	60,8	39,1	-	-
	Gimnazjum w Zalesiu	65,9	61,7	45,5	46,0	71,3	51,4	59,1	-
	Gmina	64,1	62,9	47,1	48,0	67,1	48,3	61,7	48,1
	Powiat	63,6	64,4	52,4	50,8	68,9	50,5	57,1	40,6
	Województwo	62,0	64,0	49,0	50,0	65,0	45,0	59,0	37,0

Wyniki sprawdzianów i egzaminów zewnętrznych pokazują, że poziom nauczania w szkołach gminnych jest zbliżony do średnich powiatowych i wojewódzkich. Cały czas są to wyniki (średnio) nieco niższe od tych w powiecie i województwie, ale systematycznie są poprawiane, dzięki realizacji programów naprawczych w szkołach i dużemu zaangażowaniu dyrektorów szkół oraz kadry pedagogicznej

Sieć szkolna w Gminie Łuków

<http://www.gzolukow.pl/>

Sieć szkolna obejmuje 5 gimnazjów, połączonych w zespoły ze szkołami podstawowymi, a 4 z nich także z przedszkolami. Są to Zespoły Szkół w: Gołąbkach, Grzędówce, Krynke i Zalesiu.

W skład Zespołu Szkół w Strzyżewie wchodzi szkoła podstawowa, gimnazjum i oddział przedszkolny. Samodzielna sześcioklasowa szkoła podstawowa funkcjonuje jedynie we wsi Aleksandrów. Pozostałe szkoły: Czerśl, Dąbie, Gołaszyn, Role i Świdry stanowią zespoły szkół w połączeniu z przedszkolami.

Z dniem 1 września 1999 roku zlikwidowane zostały Szkoły Filialne w Biardach, Sulejach i Sięciaszce II, a od 1 września 2000 roku Szkoła Filialna w Żdżarach i Przedszkole w Dąbiu. W 2014r. została zlikwidowana szkoła w Zarzeczcu Łukowskim. W jej miejsce powstała pierwsza w Gminie jednostka niepubliczna – Zespół Szkolno – Przedszkolny prowadzony przez lokalne stowarzyszenie w Zarzeczcu Łukowskim.

Od 1 września 2015r. funkcjonuje też w gminie niepubliczny Terapeutyczny Punkt Przedszkolny „Dzwoneczek” w Łazach. Nadal funkcjonuje największa Szkoła Filialna w Turzyc Rogach.

W całej Gminie Łuków działa obecnie 11 szkół podstawowych z klasami I-VI, 1 szkoła filialna klasami I-III, 5 gimnazjów, 9 przedszkoli (w tym 1 samodzielne w Łazach) i 4 oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych.

Łącznie w Gminie od 1 września 2015 roku uczy się w:

- szkołach podstawowych (kl. I-VI) – 1 300 uczniów w 80 oddziałach (śr. 16,25 ucznia na 1 oddz.),
- gimnazjach (kl. I-III) - 555 uczniów w 27 oddziałach (średnio 20,55 ucznia na 1 oddz.),
- oddziałach przedszkolnych, istniejących przy szkołach podstawowych - 61 dzieci w 4 oddziałach (śr. 15,25 dz. na 1 oddz.),

Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025

- przedszkolach - 506 dzieci w 24 oddziałach (śr. 21,08 dz. na 1 oddz.).

Tak duża liczba placówek oświatowych uwarunkowana jest znacznym obszarem oraz wokółmiejskim położeniem, wymuszającym rozdrobnienie sieci szkół ze względu na brak ekonomicznych połączeń drogowych na obwodzie Gminy i małą gęstość zaludnienia.¹⁰

Analiza oświaty w Gminie Łuków

Mocne strony	Słaba strony
Bardzo dobra baza lokalowa	Wokółmiejskie położenie
Dobra kadra pedagogiczna	Rozdrobnienie sieci szkolnej
Upowszechnienie edukacji przedszkolnej	Zbyt niska subwencja
Stołówki szkolne we wszystkich szkołach	Stara baza komputerowa
Centralne zarządzanie oświatą	Wysokie koszty dowozu
Skomputeryzowana obsługa szkół	Mało liczne oddziały w szkołach podstawowych
Duża ilość analiz dotyczących oświaty w gminie	Wyniki sprawdzianów i egzaminów zewnętrznych
Funkcjonowanie świetlic szkolnych	Malejąca liczba uczniów
Dobre wyposażenie w pomoce dydaktyczne	Konieczność dofinansowywania oświaty (powyżej kwoty subwencji)
Powszechny dostęp do Internetu	Częste zmiany prawa oświatowego
Korzystanie ze środków Unii Europejskiej	Wzrastająca liczba uczniów niepełnosprawnych
Szanse	zagrożenia
Środki z Unii Europejskiej dla oświaty	Zmiana koncepcji funkcjonowania oświaty przez rząd
Programy naprawcze (edukacyjne) w szkołach	Brak środków zewnętrznych na sprzęt komputerowy i aplikacje
Pozyskiwanie uczniów z sąsiednich gmin	Uzależnienie dzieci od Internetu i komputera
Powszechność wychowania przedszkolnego wpłynie na szybszy rozwój dzieci	Zależność finansowa oświaty od wysokości subwencji
Uatrakcyjnianie zajęć w szkole (metody aktywizujące, multimedia)	Roszczeniowość społeczeństwa (rodziców)
Rozwój Internetu szerokopasmowego	
Zwiększanie motywacji do pracy nauczycieli	
Większy udział rodziców i mieszkańców w działaniach oświatowych	

¹⁰ <http://www.gzolukow.republika.pl/>

Biblioteki

Na terenie Gminy Łuków działa biblioteka:

**Gminna Biblioteka Publiczna w Łukowie ul. Świderska 12 21-400 Łuków NIP: 825-210-89-88
REGON 060385909**

Gminna Biblioteka Publiczna w Łukowie jest gminną instytucją kultury działającą na bazie filii w: Aleksandrowie, Dąbiu, Dmininie, Gręzówce, Krynce i Strzyżewie w obrębie krajowej sieci bibliotek publicznych, współtworząc sieć bibliotek publicznych powiatu łukowskiego i województwa lubelskiego. Biblioteka jest odrębną jednostką posiadającą własny statut stanowiący załącznik nr 1 Uchwały Nr XVIII/103/08 Rady Gminy Łuków z dnia 19 czerwca 2008 roku (z późniejszymi zmianami), oraz w dniu 28 lipca 2008 roku została wpisana do rejestru instytucji kultury prowadzących działalność w Gminie Łuków pod numerem wpisu SA.4011-2/1/08.

Biblioteka jest instytucją, która samym swym istnieniem świadczy o rozwoju kultury. Jest ona bowiem skarbnicą piśmiennictwa, przez które człowiek wyraża swój zamysł twórczy, inteligencję, znajomość świata i ludzi, a także umiejętność panowania nad sobą, osobistego poświęcenia, solidarności i pracy dla rozwoju dobra wspólnego. Biblioteki w gminie Łuków działają dla dobra, rozwoju i dbałości o krzewienie kultury wśród mieszkańców Gminy.

Sport w Gminie Łuków

Działalność w sferze sportu i rekreacji w Gminie Łuków prowadzi wiele jednostek, począwszy od szkół podstawowych i gimnazjalnych, poprzez organizacje młodzieżowe, aż do różnego rodzaju związków i stowarzyszeń. Zakres tej działalności jest bardzo szeroki i skierowany do różnych grup wiekowych oraz różnych środowisk. Zgodnie z ustawą z dnia 18 stycznia 1996 roku o kulturze fizycznej (Dz.U.96.25.113 z póź. zm.), podstawową jednostką organizacyjną realizującą cele i zadania w zakresie kultury fizycznej są kluby sportowe, tworzone w formie stowarzyszeń. Kluby sportowe są stowarzyszeniami, które zajmują się przede wszystkim sportem wyczynowym, ale wiele z nich łączy w swojej działalności zarówno zadania z zakresu sportu wyczynowego (w różnych grupach wiekowych), jak i masowej kultury fizycznej. Na terenie Gminy Łuków działa 11 stowarzyszeń kultury fizycznej posiadających osobowość prawną wpisaną do rejestru stowarzyszeń kultury fizycznej bądź rejestru prowadzonego przez starostę powiatu łukowskiego.

Podstawowym celem statutowym działających na terenie Gminy Łuków stowarzyszeń kultury fizycznej jest krzewienie kultury fizycznej wśród osób dorosłych oraz wśród dzieci, młodzieży, a także wychowanie przez sport. Najbardziej popularną dyscypliną sportową jest piłka nożna, inne dyscypliny również mają duże powodzenie wśród młodzieży. Do nich należą: tenis stołowy, szachy, piłka siatkowa, a ostatnio dużym powodzeniem cieszy się tenis ziemny. Organizatorem zawodów w piłce nożnej jest Białkopodlaski Okręgowy Związek Piłki Nożnej, który koordynuje i prowadzi zawody mistrzowskie w poszczególnych klasach rozgrywek piłkarskich:

Klasa Okręgowa Drużyna „ŁKS” Łazy.

A Klasa

Gręzovia – Gręzówka,

B Klasa

BÓR Dąbie

ORLETA – Gołaszyn

TUR – Turze Rogi

WKS – Wólka Świątkowa

ORZEŁ – Zalesie

SOKÓŁ – Krynka

Dodatkowo w tym sezonie 2015 roku występuje drugi zespół Gręzovii

Poza tymi rozgrywkami, kluby uczestniczą również w zawodach sportowych na szczeblu gminnym.

Do takich imprez należą:

- indywidualne mistrzostwa Gminy w tenisie stołowym,

- turniej piłki nożnej o puchar „Wójta Gminy Łuków”.

Stowarzyszenia kultury fizycznej organizują również w okresie zimowym życie sportowe w piłce siatkowej i koszykowej.

Ponadto wiele imprez sportowo-rekreacyjnych organizowanych jest corocznie przez Powiatowe Zrzeszenie UKS. Młodzież Gminy Łuków bierze czynny udział także w rozgrywkach na szczeblu powiatu i województwa. Mimo tych trudności, w ostatnich latach obserwuje się coraz większe zainteresowanie uprawianiem sportu i aktywnym wypoczynkiem wśród mieszkańców. Przyczyny tego są bardzo różne, chociażby wzrost świadomości zdrowego stylu życia, moda, czy wzrost poziomu życia. Tę szansę należy wykorzystać i wspierać finansowo te organizacje, które zajmują się krzewieniem kultury fizycznej.

Samorząd Gminy Łuków od wielu już lat systematycznie rozbudowuje gminną bazę sportową. W 2002 r. Rada Gminy Łuków przyjęła program rozwoju bazy sportowej Gminy Łuków na lata 2002 – 2010. W latach 2003 – 2006 zrealizowano następujące inwestycje sportowe:

- wybudowano sale sportowe w: Zespołach Szkół w Gołąbkach, Strzyżewie (2003 r.), w Szkole Podstawowej w Aleksandrowie (2004 r.), Szkole Podstawowej w Dąbiu (2005 r.), Szkole Podstawowej w Gołaszynie (2005 r.), Szkole Podstawowej w Rolach (2006 r.), Szkole Podstawowej w Świdrach (2010 r.),
- wybudowano kompleksy boisk sportowych w: Zespole Szkół w Strzyżewie (2004 r.), Zespole Szkół w Krynce (2009 r.) w Szkole Podstawowej w Dąbiu (2005 r.), Szkole Podstawowej w Gołaszynie (2005 r.), Szkole Podstawowej w Rolach (2006 r.), Szkole Podstawowej w Aleksandrowie (2010 r.)
- wybudowano wielofunkcyjne boiska o nawierzchni ze sztucznej trawy w Zespołach Szkół w Gołąbkach i Gręzówce. W roku 2007 zrealizowano inwestycje sportowe w Turzycach Rogach i Zalesiu współfinansowane ze środków Unii Europejskiej.

Kultura

W ramach Amatorskiego Ruchu Artystycznego Gminy Łuków działają zespoły:

- „Jagódki” ze Żdżar
- „Zalesianki” z Zalesia
- „Kumpele” z Gręzówki
- „Niezapominajki” z Dminina
- Dziecięcy Zespół Tańca Ludowego Gminy Łuków

Na terenie Gminy Łuków działa prężnie Gminy Ośrodek Kultury w Łukowie. Działa on na podstawie:

1. Ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (jt.Dz.U.2012.poz.406),
2. Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (jt.Dz.U.2013.poz.594),
3. [Statutu Gminnego Ośrodka Kultury](#), nadanego [Uchwałą Nr XLVIII/310/2014 Rady Gminy Łuków z dnia 28 marca 2014 r.](#)

Strukturę i organizację stanowisk pracy, warunki uczestnictwa i korzystania z zajęć i imprez oraz ogólne zasady funkcjonowania GOK określa Regulamin Organizacyjny nadany przez dyrektora Gminnego Ośrodka Kultury w Łukowie zaopiniowany przez Organizatora, w imieniu którego działa Wójt Gminy Łuków.

Informacje o działalności oraz aktualności Gminnego Ośrodka Kultury przedstawiane są na stronie internetowej www.lukow.ug.gov.pl w zakładce „GOK” oraz BIP.

MISJA GMINNEGO OŚRODKA KULTURY W ŁUKOWIE

Wizerunek Gminnego Ośrodka Kultury w Łukowie budowany jest na wartościach, którymi są:

transparentność przejawiana poprzez rzetelną i aktualną informację w zakresie prawno-organizacyjnej i programowej działalności instytucji kultury,

kreatywność w działaniach i zamierzeniach programowych w rozwijaniu różnorodnych form zagospodarowywania czasu wolnego, organizacji zajęć, sekcji i klubów zainteresowań oraz przeprowadzania imprez kulturalnych, edukacyjno-oświatowych i sportowo-rekreacyjnych dla dzieci, młodzieży i dla dorosłych .

otwartość na podejmowane inicjatywy kulturalne, oświatowe ,rekreacyjno-relaksacyjne przez lokalne środowisko, wspieranie je pomocą i opieką merytoryczno-organizacyjną.

WIZJA GMINNEGO OŚRODKA KULTURY W ŁUKOWIE

Gminny Ośrodek Kultury w Łukowie będzie stwarzał możliwości poszerzania intelektu i pogłębiania wrażliwości oraz rozwijania umiejętności, aktywności i twórczej postawy. Udział w zajęciach i imprezach kulturalnych uczyć i kształtować będzie zasad tolerancji, poszanowania i rozumienia innych.

Gminny Ośrodek Kultury będzie miejscem otwartym dla wszystkich, gdzie każdy będzie akceptowany i ważny poprzez swoją twórczość kulturalną i intelektualną, promującą i nobilitującą Gminę Łuków na mapie kulturalnej regionu i kraju. W programie działalności Gminnego Ośrodka Kultury znajdzie swoje miejsce zarówno to co lokalne, jak i to co globalne, co uniwersalne i co jednostkowe, a także to co tradycyjne i to co nowoczesne. Takie działania będą gwarantować rozwijanie świadomości w poszanowaniu dumy z „kultury swojej małej ojczyzny”.

Istotnym elementem kultury i aktywności społecznej są cykliczne imprezy i uroczystości organizowane przez GOK, GBP i Urząd Gminy we współpracy z organizacjami pozarządowymi. Do największych należą jarmarki – wielkanocny i bożonarodzeniowy, Festyn Sołecki, Dożynki Gminne. Nawiązują one do tradycji regionu, stanowiąc ważny przekaz kulturowy kierowany zwłaszcza do młodego pokolenia. Innymi ciekawymi propozycjami dla mieszkańców i gości odwiedzających Gminę Łuków są: Gminne Święto Ziemniaka, Festiwal Papieski „Barka”, Festiwal „Mamo Moja”, Międzypowiatowy Przegląd Zespołów Ludowych w Żdźarach, którego gospodarzem jest zespół „Jagódki”. GOK i GBP prowadzą szereg działań kierowanych do mieszkańców Gminy. Ich przykładem są zajęcia dla seniorów, koło historyczne, konkursy np. bożonarodzeniowe i wieczory kolęd, wigilijne dla osób samotnych, akcje Narodowego Czytania, spotkania okolicznościowe oraz działania interdyscyplinarne z zakresu obsługi komputera, bankowości, alternatywnych źródeł energii. Wiele z nich odbywa się w świetlicach wiejskich i bibliotekach. Ważną imprezą o charakterze cyklicznym jest inauguracja roku kultury w Gminie Łuków. Podczas niej dokonuje się podsumowania wydarzeń artystycznych w minionym roku, nagradza osoby przyczyniające się do rozwoju kultury w Gminie.

Aktywność społeczna

Wspólnota społeczna jako siła społeczna

Koncepcję sił społecznych sformułował w latach międzywojennych wybitny polski socjolog Florian Znaniecki. Jako siły społeczne można uznać grupy społeczne posiadające trwałe więzi lub wspólnoty, czyli duże grupy charakteryzujące się wspólnymi zainteresowaniami, lecz którym brak jednocześnie wyraźnej odrębności i określonej struktury. Za tak rozumiane siły społeczne mogą być uznani mieszkańcy gmin.

W Unii Europejskiej przypisuje się istotną rolę partnerstwu co można utożsamiać z siłami społecznymi. W polityce regionalnej Polski problematyka społeczności lokalnych zajmuje ważne miejsce. Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego zaleca zachowanie spójności między polityką regionalną a polityką społeczną. Zachęca również do przeciwdziałania marginalizacji obszarów wiejskich i nadaje odpowiednią rangę szeroko pojmowanemu rozwojowi zasobów ludzkich. Oznacza to stawianie na edukację, aktywność lokalną oraz partnerstwo społeczne.

Z dotychczasowych badań naukowych oraz obserwacji wynika, że poziom aktywności dotyczący udziału samorządów lokalnych oraz społeczności gminnych w procesie rozwoju gospodarczego jest bardzo zróżnicowany stąd pojawia się potrzeba aktywizacji sił społecznych. Ma to praktyczny wymiar, bowiem unijne środki pomocowe w większości przypadków mogą być konsumowane tylko przez organizacje pozarządowe, ale we współpracy z samorządami. Tak więc gminy bez organizacji społecznych skazane są właściwie na brak sukcesu. W tej sytuacji wyłania się tutaj jako konieczny udział liderów lokalnych, animatorów życia społecznego, osób z wiedzą i autorytetem chcących włączyć się w nurt działań na rzecz swojego środowiska. Nieodzowna jest również konieczność dobrej współpracy między społeczeństwem a lokalnym samorządem. Tylko taka współpraca jest gwarantem dobrej pracy samorządu terytorialnego.

Ażeby wspólnota lokalna miała wymierny wpływ na kształtowanie rzeczywistości gospodarczej w Gminie powinna spełniać następujące warunki:

- utożsamiać się z rejonem swojego zamieszkania
- posiadać liderów o dużej wiedzy, wykształceniu i odpowiednich cechach przywódczo – moralnych

- uczyć się pracy w zespole i ciągle pogłębiać wiedzę
- działać w ramach formalno – prawnych organizacji np. stowarzyszenia, fundacje etc.

Na terenie Gminy Łuków należy szczególnie podkreślić dużą aktywność społeczną mieszkańców. Widać to na podstawie zestawienia organizacji pozarządowych działających na terenie Gminy. Organizacje pozarządowe stają się w naszym kraju coraz istotniejszym elementem zrównoważonego rozwoju społeczeństwa. W lokalnych środowiskach służą rozwiązywaniu problemów społecznych i niwelowaniu różnic między mieszkańcami, ale także rozwojowi kultury, sportu czy biznesu. Podmioty tak zwanego „trzeciego sektora” coraz częściej i w coraz większej ilości obszarów przejmują zadania państwa czy samorządów i prowadzą działania na rzecz zaspokojenia potrzeb społecznych mieszkańców gminy.

Wykaz organizacji pozarządowych z terenu Gminy Łuków

Stowarzyszenia zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym:

Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Lokalnej – Gmina Nade Wszystko z siedzibą w Ławkach,

Lokalne Stowarzyszenie Rozwoju „Nasza Mała Ojczyzna” w Turzycach Rogach,

Stowarzyszenie Inicjatyw Wiejskich – Wagram,

Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Żdżary „Żdżarzanie” w Żdżarach,

Stowarzyszenie – Nasza Wieś Kuźnią Przyszłości w Czerśli,

Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Łazy – RAZEM LEPIEJ,

Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Wsi Gręzówka,

Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Dom” w Ryzkach,

Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Zalesie NASZE ZALESIE,

Łukowskie Stowarzyszenie Razem dla Przyszłości z siedzibą w Gołąbkach,

Stowarzyszenie Rozwoju dla Wsi Gołąbki,

Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Ryżek „Ryżkowiacy”,

Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Wsi Krynka,

Koło Gospodyń Wiejskich w Wólce Świątkowej,

Stowarzyszenie Artystów i Twórców Gminy Łuków z siedzibą w Gręzówce,

Klub Sportowy „TUR” Turze Rogi,

Ludowy Zespół Sportowy „Bór” Dąbie,

Stowarzyszenie OAZA OŚWIATY w Zarzeczcu Łukowskim,

Stowarzyszenie Przyjaciół Wsi Dąbie.

Stowarzyszenia kultury fizycznej zarejestrowane w Rejestrze Stowarzyszeń prowadzonym przez Starostę Łukowskiego

Ludowy Zespół Sportowy „Orlęta” Gołaszyn,

Ludowy Zespół Sportowy „Łazowski Klub Sportowy” w Łazach,

Ludowy Zespół Sportowy „Sokół” Krynka,

Ludowy Zespół Sportowy „Orzeł” Zalesie,

Ludowy Zespół Sportowy „Jata” Żdżary,

Klub Sportowy „OLIMP” Aleksandrów,

Ludowy Zespół Sportowy „W.K.S.” Wólka Świątkowa,

Ludowy Zespół Sportowy „Gręzovia” w Gręzówce,

Ludowy Zespół Sportowy „Spartakus” Sięciaszka Pierwsza,

Klub Szachowy „Hetman” Krynka,

Uczniowski Klub Sportowy „ALEX” przy Szkole Podstawowej w Aleksandrowie,

Uczniowski Klub Sportowy przy Szkole Podstawowej w Zalesiu,

Uczniowski Klub Sportowy przy Szkole Podstawowej w Strzyżewie,

Uczniowski Klub Sportowy „DĄBIE” przy Szkole Podstawowej w Dąbiu,
Uczniowski Klub Sportowy „SMYK” przy Szkole Podstawowej w Świdrach,
Uczniowski Klub Sportowy „ŻAK” przy Szkole Podstawowej w Gołąbkach,
Uczniowski Klub Sportowy „DIAMENT” przy Szkole Podstawowej w Gołaszynie,
Uczniowski Klub Sportowy „GRĘZOVIA” w Gręzówce,
Uczniowski Klub Sportowy „OLIMPIJCZYK” w Rolach,
Uczniowski Klub Sportowy „FAMILIA” w Krynce,
Uczniowski Klub Sportowy „CZAS” w Czerśli,
Uczniowski Klub Sportowy „PELIKAN” przy Szkole Podstawowej w Zarzeczcu Łukowskim.

Ochotnicze Straże Pożarne

Ochotnicza Straż Pożarna w Biardach,
Ochotnicza Straż Pożarna w Dąbiu,
Ochotnicza Straż Pożarna w Dmininie,
Ochotnicza Straż Pożarna w Gołaszynie,
Ochotnicza Straż Pożarna w Gręzówce,
Ochotnicza Straż Pożarna w Kownatkach,
Ochotnicza Straż Pożarna w Krynce,
Ochotnicza Straż Pożarna w Ryżkach,
Ochotnicza Straż Pożarna w Strzyżewie,
Ochotnicza Straż Pożarna w Sięciaszce Pierwszej,
Ochotnicza Straż Pożarna w Sięciaszce Drugiej,
Ochotnicza Straż Pożarna w Szczygłach Dolnych,
Ochotnicza Straż Pożarna w Szczygłach Górnych,
Ochotnicza Straż Pożarna w Turzycz Rogach,
Ochotnicza Straż Pożarna w Wólce Świątkowej,
Ochotnicza Straż Pożarna w Zalesiu,
Ochotnicza Straż Pożarna w Łazach.

Stowarzyszenia zwykłe

Koło Gospodyń Wiejskich z Turzycz Rogów,
Koło Gospodyń Wiejskich „Niezapominajki” z Dminina,
Koło Gospodyń Wiejskich z Gołąbek,
Koło Gospodyń Wiejskich „Zalesianki” z Zalesia,
Koło Gospodyń Wiejskich „Gołaszynianki” z Gołaszyna,
Koło Gospodyń Wiejskich „Kumpele” z Gręzówki,
Koło Gospodyń Wiejskich z Biard,
Koło Gospodyń Wiejskich ze Żdzar,
Koło Gospodyń Wiejskich z Zarzeczca Łukowskiego.

Organizacje pozarządowe, których członkiem jest Gmina Łuków

Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej (siedziba w Poznaniu),
Lokalna Grupa Działania „RAZEM KU LEPSZEJ PRZYSZŁOŚCI” (siedziba Łuków),
Stowarzyszenie Ochrony Zlewni Rzeki Świder i Rezerwatu Jata (siedziba w Staninie).
Towarzystwo Przyrodniczo – Historyczne „Orlik” (siedziba Łuków).

Każdego roku Rada Gminy przyjmuje uchwałą Roczny Program Współpracy Gminy Łuków z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z 24 marca 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2015 r. poz. 1515 z późn. zm.) oraz art. 5a ustawy z 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2014r., poz. 1118 z późn. zm.)

Frekwencja wyborcza w Gminie Łuków

Frekwencja w wyborach zarówno prezydenckich jak i do parlamentu jest w Gminie dość wysoka, w granicach średniej krajowej co pozwala na stwierdzenie, że mieszkańcy Gminy prezentują zdecydowanie obywatelską i prospołeczną postawę.

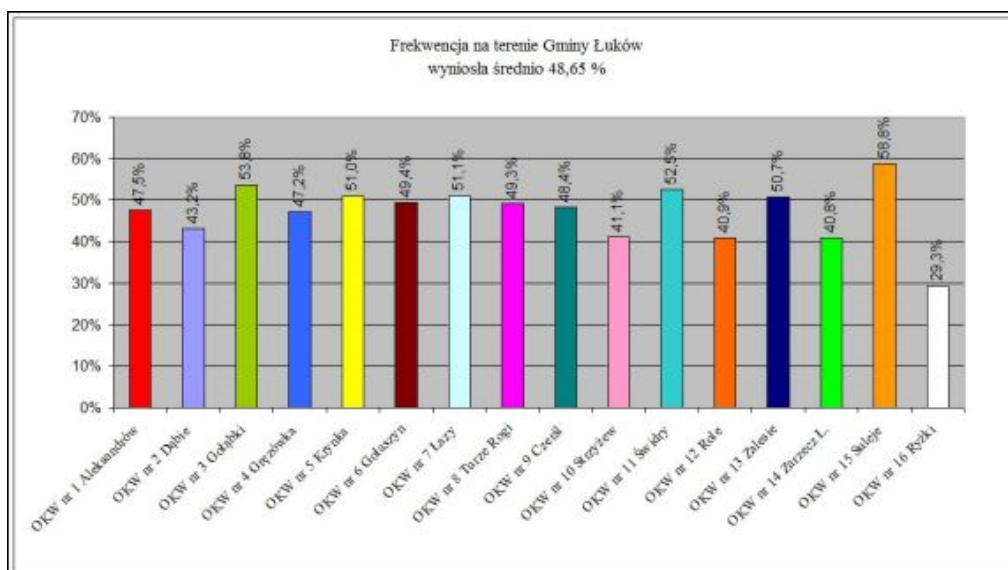
Średnia frekwencja krajowa:

Wybory samorządowe 2014 r. -47,40%,

Wybory prezydenckie 2015 r. -48,96%

Wybory parlamentarne 2015 r. 50,92%.

Frekwencja w Gminie Łuków

4.21. Bezpieczeństwo publiczne

Zachowania odbiegające od obowiązujących norm prawnych zdarzają się w każdym społeczeństwie i ich całkowita eliminacja nie jest możliwa. Skala tych zjawisk zależna jest w dużej mierze od skuteczności działań służb powołanych do zapobiegania przestępczości, oraz wykrywania i karania sprawców. Na terenie Gminy Łuków zadania te spoczywają w głównej mierze na Komendzie Powiatowa Policji w Łukowie znajduje się przy ul. Międzyrzeckiej 9.

Jednostki straży pożarnej działające na terenie gminy Łuków (17 oddziałów Ochotniczych Straży Pożarnych) realizują działania związane z bezpieczeństwem publicznym, obejmujące ratownictwo i ochronę ludności, jak działania związane z przewyciężaniem trudnych sytuacji życiowych, np. pomoc ofiarom katastrof czy klęsk żywiołowych. Mając na uwadze fakt, że bezpieczeństwo publiczne należy do dziedzin, w których mieszkańcy oczekują usług publicznych opartych o najwyższe standardy, obowiązkiem gminy jest stałe podnoszenie sprawności jednostek działających w tym obszarze. Sprawność tą mogą zapewnić jedynie regularne podnoszenie kwalifikacji osób pełniących służbę i zaplecze techniczne w postaci funkcjonalnej bazy lokalowej i nowoczesnego wyposażenia. Odpowiednia baza lokalowa oraz pełne i sprawnie działające wyposażenie pozwolą możliwie najpełniej wykorzystać zdobyte kwalifikacje. Potrzebne są więc inwestycje budowlane, stałe wzbogacanie wyposażenia o nowoczesny sprzęt i szkolenia dla policjantów i strażaków.

Na terenie Gminy działa 17 Ochotniczych Straży Pożarowych oraz Komenda Powiatowa Policji w Łukowie

4.22. Zagrożenia przyrody

Główne zagrożenia ekologiczne. Podstawowe zagrożenia w prawidłowym funkcjonowaniu środowiska naturalnego związane są z:

1. nieuregulowaną do końca gospodarką wodno-ściekową oraz nieszczelność szamb w gospodarstwach indywidualnych – powoduje to zanieczyszczenie wód podziemnych, i powierzchniowych,
2. stosowaniem środków chemicznych do zwalczania szkodników w lasach i na gruntach rolnych,
3. stosowaniem w uprawach nawozów mineralnych oraz nieczystości ciekłych (m.in. gnojówka),
4. zanieczyszczeniem substancjami ropopochodnymi pasów terenów wzdłuż dróg (największe stężenie występuje przy drogach wyższych klas).

Polityka proekologiczna –w ramach działalności oświatowego programu szkół podstawowych prowadzone są akcje, prezentacje i prelekcje uświadamiające dzieci i młodzież o konieczności ochrony środowiska przyrodniczego i jego zasobów. Systematycznie, corocznie organizowane są zbiórki śmieci na terenie gminy w ramach edukacyjnych działań proekologicznych pt.: „Sprzątanie Świata”. Celem Gminy jest pozyskiwanie środków finansowych na realizację inwestycji ekologicznych, inicjowanie działań gminy w zakresie ochrony środowiska.

4.23. Zarządzanie rozwojem

Władze Gminy Łuków charakteryzują się wysoką skutecznością w realizowaniu inwestycji prorozwojowych oraz pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania. Stan finansów publicznych (dochody własne) na poziomie gminnym nie daje jednak wystarczającej rezerwy finansowej do realizacji wszystkich potrzebnych przedsięwzięć. Korzystnym czynnikiem stymulującym rozwój

jest względnie wysoki wskaźnik partycypacji obywatelskiej w życiu publicznym, świadczący o poczuciu tożsamości ze środowiskiem lokalnym.

Dochody Gminy możemy podzielić w następujący sposób:

- 1. Dochody własne:** takie, które Gmina gromadzi sama albo otrzymuje z Ministerstwa Finansów urzędów skarbowych.
- 2. Subwencje:** Gmina otrzymuje z Ministerstwa Finansów. Subwencje to rodzaj puli pieniężnej należnej gminie z budżetu państwa. Gmina może przeznaczyć je zgodnie z potrzebami, na własne cele. Gmina otrzymuje subwencje ogólną składającą się z części oświatowej, wyrównawczej równoważącej.
- 3. Dotacje celowe:** Dotacje Gmina otrzymuje od wojewody lub innych instytucji. Dotacja ma określone przeznaczenie może być wdana tylko zgodnie z przeznaczeniem. Gmina samodzielnie prowadzi gospodarkę finansową na podstawie uchwały budżetowej Gminy.

Stan finansów samorządowych oraz prognozę finansową obrazuje aktualna Wieloletnia Prognoza Finansowa (WPF) Gminy wraz z Uchwałą Rady Gminy.

Prognoza finansowo – inwestycyjna Gminy Łuków

Celem nadrzędnym administracji samorządowej, jest m.in. wzmocnienie kluczowych procesów zarządzania, w szczególności planowania finansowego oraz planowania budżetu.

Jednostki samorządu terytorialnego mają obowiązek opracowania długoterminowego planu działalności. Plan taki jest ściśle związany ze Programem Rozwoju jednostki w horyzoncie długoterminowym. Formalnie plan taki zgodnie z ustawą nazywany jest wieloletnią prognozą finansową. Prognoza powinna objąć okres danego roku budżetowego oraz najbliższych trzech lat następujących po tymże okresie. WPF jest narzędziem pozwalającym zachować zasady uchwalenia budżetu w zakresie deficytu i długu publicznego oraz ogranicza zadłużenie samorządów poprzez prezentowanie rzetelnych danych finansowych.

Obligatoryjny wymóg przygotowania prognozy finansowej regulowany jest w ustawie o finansach publicznych z dnia 27 sierpnia 2009 r. (Dz. U. Nr 157 poz. 1240), zobowiązując jednostkę samorządu terytorialnego do przygotowania wieloletniej prognozy finansowej wraz z załącznikiem w postaci wydatków na przedsięwzięcia wieloletnie. Prognozy te powinny m.in. uwzględniać konieczność wyliczania dotychczas obowiązujących wskaźników zadłużenia, jak również wskaźnika, który będzie obowiązywać będzie w kolejnym roku.

Prognoza finansowa odpowiada na następujące, podstawowe pytania:

1. Jaki jest limit własnych środków dla realizacji programu inwestycyjnego w zakładanej perspektywie czasowej?
2. W jakim stopniu jednostka samorządu terytorialnego będzie zmuszona do korzystania zewnętrznych źródeł finansowania przy zakładanym poziomie inwestycji i przewidywanym poziomie dotacji?

3. W jakim stopniu zaciągnięcie nowych zobowiązań i realizacja planu inwestycji wpłynie na sytuację finansową jednostki samorządu terytorialnego w kolejnych latach i jego zdolność do realizacji kolejnych projektów inwestycyjnych?

4. Jaki jest prognozowany poziom wskaźników zadłużenia, w tym indywidualnego wskaźnika zadłużenia określonego w art. 243 ustawy o finansach publicznych?

Zakres WPF Gminy

Zgodnie z ustawą wieloletnia prognoza finansowa powinna być realistyczna i określać dla każdego roku objętego prognozą co najmniej:

- 1) dochody bieżące oraz wydatki bieżące budżetu jednostki samorządu terytorialnego, w tym na obsługę długu, gwarancje i poręczenia,
- 2) dochody majątkowe, w tym dochody ze sprzedaży majątku, oraz wydatki majątkowe budżetu jednostki samorządu terytorialnego,
- 3) wynik budżetu jednostki samorządu terytorialnego,
- 4) przeznaczenie nadwyżki albo sposób sfinansowania deficytu,
- 5) przychody i rozchody budżetu jednostki samorządu terytorialnego, z uwzględnieniem długu zaciągniętego oraz planowanego do zaciągnięcia,
- 6) kwotę długu jednostki samorządu terytorialnego.

Dokumenty określające średnio- i długookresową politykę rozwoju Gminy:

PROGRAM ROZWOJU GMINY - Określa (jako dokument strategiczny) długofalowe cele i zadania Gminy, jej najważniejsze kierunki rozwoju,

WIELOLETNIA PROGNOZA FINANSOWA - Opisuje dochody i wydatki oraz deficyt (nadwyżkę) Gminy w okresie kilku lat (3-10 lat,)

WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY - Przedstawia zamierzenia gminy dotyczące inwestycji, jakie mają być realizowane w okresie kilku lat- (do 10 lat).

Powiązanie między budżetem a pozostałymi dokumentami określającymi politykę rozwoju Gminy

Wieloletnia prognoza finansowa stanowi użyteczne narzędzie dla jednostek samorządu terytorialnego. Powoduje konieczność prowadzenia przez władze Gminy długofalowej polityki rozwojowej. Pełne wykorzystanie możliwości, jakie stwarza wspomniany dokument, może pozwolić na sprawne zarządzanie finansami samorządowymi w perspektywie zarówno krótkiego, jak i długiego okresu. Szczegółowa analiza danych prezentowanych w wieloletniej prognozie finansowej informuje o kondycji finansowej Gminy, a także przedstawia przyszłość finansów lokalnych.

Gmina Łuków ma dobrą kondycję finansową. Deficyt budżetowy na rok 2015 wynosił tylko 1,04%, co stawia Gminę Łuków w dobrej pozycji finansowej w związku z nowym okresem finansowania unijnego, ponieważ zgodnie z Uchwałą Składu Orzekającego RIO z 21stycznia 2015r. w Lublinie, zaciąganie kredytów lub pożyczek (na 15-20% finansowy wkład własny Gminy- jeśli to będzie potrzebne) do realizacji projektów finansowanych przez Programy Unijne z perspektywy finansowej na lata 2014-2020 zależy wyłącznie od kredytodawców/pożyczkodawców i samej Gminy, której nie zostały narzucone żadne ograniczenia.

Aktualna Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Łuków jest dokumentem świadczącym o bardzo dobrym zarządzaniu zasobami finansowymi i majątkowymi Gminy przez Samorząd Gminny i skarbnika Gminy Łuków.

5. Wnioski z przeprowadzonej diagnozy

Wybór metodologii diagnozy stanu obecnego motywowany był przede wszystkim **spójnością i kompatybilnością** z jednym z głównych dokumentów nadrzędnych, jakim jest Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 z perspektywą do 2030 r. Obszar analizy podzielony został na szereg pól badawczych, które w sposób spójny i komplementarny zagospodarowują ogół

zjawisk społeczno - gospodarczych. Każdy z obszarów badawczych podzielony został wewnętrznie, w zależności od złożoności struktury i różnorodności procesów zachodzących w ramach danego pola. Strukturę podziału przedstawia poniższy schemat.

Potencjał gospodarczy	- struktura gospodarki - przedsiębiorczość - innowacyjność - rynek pracy
Kapitał ludzki	- potencjał demograficzny - potencjał intelektualny
Potencjał turystyczny	- baza turystyczna - popyt na turystykę
Jakość życia	- ochrona zdrowia - problemy społeczne - edukacja - kultura fizyczna - gospodarka mieszkaniowa
Infrastruktura techniczna	- transport - wodociągi, kanalizacja - gazownictwo - stan dróg - infrastruktura teleinformatyczna
Atrakcyjność przyrodnicza	- krajobraz przyrodniczy - zagrożenia przyrody
Zarządzanie rozwojem	- zarządzanie publiczne - stan finansów samorządowych - kapitał społeczny

5.1. Potencjał gospodarczy

Gospodarka w Gminie Łuków może stać się jedną z głównych (na równi z branżą turystyczną) przewagą konkurencyjną Gminy. Gmina Łuków pod względem liczby mieszkańców zatrudnionych w rolnictwie stanowi obraz przeciętnej gminy wiejskiej w Polsce. Dlatego też przekształcenie tej gałęzi gospodarki poprzez wprowadzenie innowacyjnych technologii ma duże znaczenie dla rozwoju Gminy Łuków. Ważnymi sposobami zmierzającymi do zmiany tej niekorzystnej struktury na szczeblu powiatu, czy gminy jest z jednej strony wspomaganie rozwoju przedsiębiorczości i tworzenie warunków do rozwoju istniejących podmiotów gospodarczych, a z drugiej umożliwienie profesjonalizacji działań w rolnictwie. Gospodarka Gminy opiera się głównie na rolnictwie. Użytki rolne stanowią w Gminie Łuków 12 791 ha, użytki zielone i sady 4 381 ha. Na terenie Gminy znajduje się ok. 3395 gospodarstw rolnych. Średnia powierzchnia użytków rolnych na indywidualne gospodarstwo wynosi 4.5 ha. Przeważają małe gospodarstwa rodzinne, do 1 ha 621 gospodarstw, od 1 – 5 ha 1602 (tych gospodarstw jest najwięcej), od 5 – 10 ha 785, od 10 – 15h - 263 i 15 i więcej ha 124 gospodarstwa.¹¹

Na terenie Gminy Łuków jest zarejestrowanych jest 795 podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Zatrudniają one zazwyczaj od 1 do 5 osób, a niektóre więcej. Nie ma tu jednak dużych zakładów przemysłowych. Dużą szansą dla rozwoju gospodarczego Gminy Łuków jest usytuowanie Podstrefy Łuków Tarnobrzesckiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO – PARK WISŁOSAN,

¹¹ Dane na podstawie spisu 2002 roku

która znajduje się we wsi Łazy, w odległości 3 km od miasta Łukowa, które jest węzłem kolejowym przy linii kolejowej Berlin – Moskwa, pomiędzy Warszawą a Terespołem. Łuków posiada także bezpośrednie połączenie z Dęblinem, Lublinem i Skierniewicami, a także dwie stacje kolejowe z rozbudowanymi bocznkami.¹²

Gmina posiada również duży potencjał do budowy instalacji OZE. Ograniczenie tzw. niskiej emisji przy najbardziej efektywnym zarządzaniu energią i wykorzystanie energii z odnawialnych źródeł wpisuje się w politykę energetyczną UE, kraju i województwa lubelskiego. Inwestycje z zakresu OZE uniezależnią Gminę energetycznie.

5.2. Kapitał ludzki

Demografię, a zwłaszcza odsetek ludności w wieku produkcyjnym oraz bardzo dobre warunki edukacyjne w Gminie Łuków możemy uznać za szansę dającą duże możliwości rozwoju Gminy.

Stan kapitału ludzkiego Gminy Łuków wynika nie tylko z korzystnego ukształtowania trendów demograficznych (dodatnie saldo migracji, dodatni przyrost naturalny), ale także z silnego potencjału intelektualnego. Wyniki z egzaminów klas szóstych i gimnazjalnych w Gminie są nieznacznie niższe od średniej powiatu i średniej województwa i w ostatnich latach można zauważyć, że różnica jest coraz mniejsza. Świadczyć to może o wysokiej jakości i dostępności edukacji na terenie Gminy. Ponadto, nie bez znaczenia pozostaje bliskość Lublina, która umożliwia czerpanie z jego potencjału edukacyjnego i akademickiego. Dokładne zestawienie wyników zamieszczone jest w rozdziale „Edukacja”.

5.3. Potencjał turystyczny

Na całym świecie turystyka uważana jest za bardzo ważny czynnik aktywizacji gospodarki wiejskiej. Znakomicie wypisuje się w ideę rozwoju zrównoważonego i wielofunkcyjnego obszarów wiejskich. Dzięki niej możliwa jest redystrybucja dochodów od ludności miejskiej do ludności wiejskiej. Mieszkańcy miast są zwykle zasobniejsi finansowo niż ci, którzy zamieszkują wieś, ale także liczą pieniądze w swoim budżecie i wolą wybrać tani wyjazd na wieś niż drogie eskapady. Poza tym o zaletach turystyki wiejskiej i agroturystyki często decyduje ich dostępność z uwagi na odległość czy też możliwość dużej elastyczności co do terminu przyjazdu i wyjazdu turystów.

Turystyka wiejska i agroturystyka stanowią swoiste panaceum na odciążenie rejonów modnych turystycznie co także jest istotne z punktu widzenia ochrony środowiska. Warto też podkreślić fakt, że mieszkańcy wsi odnoszący sukcesy w gospodarce turystycznej uzyskują nie tylko dodatkowe dochody, ale również odzyskują utraconą wiarę w wartość kultury wiejskiej, stąd postępują prace nad zabytkami architektonicznymi i wszelkimi przejawami kultury wiejskiej.

Uwarunkowania przyrodnicze Gminy Łuków i ziemi łukowskiej sprawiają, że tereny te mają bardzo wiele do zaoferowania w sferze turystyki zarówno mieszkańcom gminy, jak i odwiedzającym je

¹² Opis Podstrefy Łuków znajduje się w podrozdziale Gospodarka w Gminie Łuków

gościom. Wymienione i pokrótce scharakteryzowane we wcześniejszych rozdziałach liczne zabytki architektury, niekiedy o unikatowym charakterze sprawiają, że dla turysty szukającego doznań estetycznych w tej sferze teren Gminy Łuków posiada znaczący potencjał i może stanowić obszar licznych wycieczek i eksploracji. Również wyjątkowe walory przyrodnicze i krajobrazowe, o których wspomniano stanowią o atrakcyjności turystycznej tych ziem. Ukształtowanie terenu, warunki klimatyczne, obecność znacznych obszarów leśnych sprzyjają rozwojowi zwłaszcza turystyki pieszej i rowerowej. Ogromną atrakcją turystyczną są także cykliczne imprezy rekreacyjne i kulturalno-folklorystyczne, niejednokrotnie trwale związane z obiektami historycznymi. Ogromny potencjał turystyczny Gminy Łuków stanowią także rezerваты przyrody, zwłaszcza rezerwat geologiczny o międzynarodowym znaczeniu „**Kra Jurajska**” o powierzchni 8 ha, znajdujący się na łąkach wsi Gołaszyn. Rezerwat ten został ustanowiony dla ochrony unikalnego w skali światowej złoża amonitów. Pod warstwą ziemi znajduje się tu pokład czarnego ilitu zawierającego skamieniałe muszle amonitów, małż, ramienionogów i otwornic. Według opinii naukowców odłamy kry w stanie nienaruszonym zostały przeniesione przez lodowiec z dalekiej Estonii. Kolejną niepowtarzalną atrakcją ziemi łukowskiej jest **Rezerwat "Jata"** o powierzchni całkowitej 1 116,94 ha. Został ustanowiony w celu ochrony jodły w jej najdalszym północnym zasięgu. Osobliwością Jaty są wspaniałe bory jodłowe z udziałem świerka i sosny. Znaczna część drzewostanu to 100-160-letnie starodrzewy z przestojami jeszcze starszych dębów, jodeł, świerków i sosen. W poprzednich rozdziałach niniejszego opracowania omówiony został również bardzo korzystny mikroklimat występujący na terenie Gminy Łuków.

Atrakcyjne tereny Gminy stanowią doskonale miejsce weekendowego wypoczynku dla mieszkańców i turystów przyjeżdżających na tereny Gminy Łuków i okolic. Odczuwa się jednak brak sieci obiektów o charakterze rekreacyjno-rozrywkowym. Na terenie gminy zarejestrowane są dwa gospodarstwa agroturystyczne.

Baza noclegowa i gastronomiczna w Gminie Łuków:

1. Gospodarstwo agroturystyczne „Nad Krzną u Kropki”, miejscowość Suleje, liczba miejsc noclegowych – 10.
2. Pałac „Fantazja”, miejscowość Sięciaszka Pierwsza, liczba miejsc noclegowych – 13.
3. „Villa pod lasem”, miejscowość Gołąbki, liczba miejsc noclegowych – 6.
4. Cardinal Palace Centrum Konferencyjno – Wypoczynkowe, miejscowość Klimki, liczba miejsc noclegowych – 48.
5. Ośrodek Rekreacyjno – Wypoczynkowy Miód, Lawenda, miejscowość Biardy, liczba miejsc noclegowych – 23.

Wśród wymienionych ośrodków są tylko dwa to gospodarstwa agroturystyczne: „Nad Krzną u Kropki” i „Villa pod lasem”.

5.3. Jakość życia

Jednym z najważniejszych czynników rozwoju każdego obszaru są ludzie. Od ich potrzeb, pomysłowości i przedsiębiorczości zależą kierunki i profile działalności, także działalności kulturalnej w jej aspekcie zarówno materialnym jak i duchowym. Mieszkańcy Gminy Łuków to ludzie życzliwi,

szczerzy i bardzo aktywni. Aktywność realizują w różnego rodzaju zespołach, organizacjach pozarządowych oraz we współpracy z instytucjami kultury działającymi na terenie Gminy Łuków – Gminnym Ośrodkiem Kultury GOK i Gminną Biblioteką Publiczną GBP. Od kilku lat w Gminie Łuków prężnie rozwija się amatorski ruch artystyczny. W jego ramach działają zespoły wokalne i zespół taneczny. Najdłużej – od 2008 roku istnieje zespół wokalny „Jagódki” ze Żdzar ponadto działa zespół wokalny Zalesiani z Zalesia. W repertuarze ma pieśni patriotyczne, religijne, piosenki ludowe i biesiadne. Działa również Dziecięcy Zespół Tańca Ludowego Gminy Łuków od lutego 2014 roku. W tymże roku 2014 rozpoczęły działalność dwa kolejne zespoły „Kumpele” z Gręzówki i „Niezapominajki” z Dminina. Artyści i twórcy działający na terenie Gminy Łuków założyli w 2011 roku stowarzyszenie. Należą do niego rzeźbiarze, malarze, twórcy ludowi trudniący się plastyką obrzędową, fotograficy a także kowal. Celem stowarzyszenia oprócz kultywowania ludowych tradycji artystycznych jest ich popularyzowanie, czego wyrazem są wystawy oraz warsztaty artystyczne organizowane dla mieszkańców Gminy Łuków

Wśród pozytywnych czynników wpływających na jakość życia wymienić należy dostępność do różnorodnej oferty kulturalnej i sportowej, co w istotny sposób może wpłynąć także na atrakcyjność turystyczną regionu i dalsze podniesienie poziomu życia jej mieszkańców.

Na terenie Gminy Łuków działa tylko jedna przychodnia zdrowia, jeden punkt lekarski i jeden punkt apteczny w Gręzówce.

Z ankiet przeprowadzonych wśród ludności wynika, że ochrona zdrowia jest najsłabszym ogniwem jakości życia mieszkańców.

Infrastruktura techniczna

Jednym z elementów wpływających na jakość życia mieszkańców jest również dostępność komunikacyjna do głównych ośrodków w regionie. Zwiększa ona mobilność mieszkańców i otwiera drzwi do czerpania z innych potencjałów rozwojowych znajdujących się w sąsiednich oraz bardziej oddalonych obszarach. Potrzeba nadmienić, że inwestycje w infrastrukturę komunikacyjną charakteryzują się wysoką kosztochłonnością i często rozległym czasem realizacji.

Podstawowym środkiem przewozowym w Gminie są autobusy i BUS-y. Większość linii kursuje wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych. Gmina Łuków posiadają bezpośrednie powiązania komunikacyjne z Lublinem – stolicą województwa i Warszawą – stolicą kraju, oraz z większymi ośrodkami miejskimi. Przez teren Gminy przebiegają linie kolejowe.

5.4. Atrakcyjność przyrodnicza

Gmina Łuków cechuje się dużym bogactwem przyrodniczym. Posiada niezniszczone gleby o wielkim potencjale biologicznym i tradycyjny wiejski krajobraz rolniczy. Tradycyjne, przyjazne warunki przyrodnicze, tradycyjne sposoby prowadzenia gospodarstw domowych, wykorzystywanie starych odmian i ras roślin i zwierząt, składają się w sumie na wyjątkowy i niepowtarzalny krajobraz rolniczy, który jest wielką wartością i dziedzictwem kulturowym i ekologicznym. Trzeba jednak dołożyć wielu

starań, by w pełni wykorzystać wielki potencjał tego terenu w kierunku produkcji żywności o podwyższonej jakości, żywności ekologicznej na jaką jest coraz większe zapotrzebowanie zarówno w warunkach ekstensywnej, jak i intensywnej produkcji roślinnej i zwierzęcej. Z zagadnieniem tym wiążą się m.in. takie działania jak: tworzenie małych zbiorników wodnych, planowanie zagospodarowania, gospodarka odpadami a także działania edukacyjne z zakresu ochrony środowiska. W Gminie Łuków występuje łącznie kilka czynników składających się na niepośrednie walory środowiskowe tego terenu. Czyste środowisko naturalne jest efektem braku na obszarze gminy i w jej bezpośrednim sąsiedztwie uciążliwych dla środowiska naturalnego zakładów przemysłowych. Zróznicowana morfologia w połączeniu z dominującym rolniczo-leśnym krajobrazem i malowniczym ułożeniem terenów gminy pozwalają postrzegać walory krajobrazowe gminy jako istotną przewagę. Atrakcyjnemu ukształtowaniu terenu towarzyszy też bogactwo lokalnej fauny, flory i elementów przyrody nieożywionej.

Zagrożenia przyrody

Główne zagrożenia w prawidłowym funkcjonowaniu środowiska naturalnego związane są z:

1. nieuregulowaną w pełni gospodarką wodno- ściekową, powodującą zanieczyszczenie wód podziemnych i powierzchniowych,
2. stosowaniem środków chemicznych do zwalczania szkodników w lasach i na gruntach rolnych,
3. stosowaniem w uprawach nawozów mineralnych oraz nieczystości ciekłych (m.in. gnojówka),
4. zanieczyszczeniem substancjami ropopochodnymi pasów terenów wzdłuż dróg (największe stężenie występuje przy drogach wyższych klas),
5. nielegalnymi wysypiskami odpadów.

6. Wnioski

Wymienione powyżej elementy budują przewagę gminy Łuków nad innymi gminami (nie tylko sąsiednimi) przede wszystkim w obszarze turystyki. Warto jednak wspomnieć też o innych mocnych stronach jednostki odnoszących się do sfery gospodarczej (Podstrefa Łuków), społecznej i zarządzania. Tym samym w większym stopniu dotyczą one mieszkańców gminy i wpływają bezpośrednio na warunki ich życia. Wymienić tu należy przede wszystkim wysoki poziom wykorzystania zewnętrznych środków finansowych (funduszy unijnych) do realizacji kapitałochłonnych zadań gminy, oraz konsekwentne utrzymywanie obiektów placówek oświatowych na poziomie szkół podstawowych, gimnazjów i przedszkoli na terenach wiejskich.

6.1. Wnioski z analizy ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców Gminy Łuków

Mieszkańcy podczas przeprowadzonego badania ankietowego dotyczące aktualnej sytuacji społeczno gospodarczej, słabych i mocnych stron Gminy Łuków, szans i zagrożeń związanych z jej

rozwojem udzielali rzetelnych ocen, dokonywali wyboru spośród wielu możliwych aspektów oraz dokonywali oceny poziomu zadowolenia czy też oceny funkcjonowania konkretnych aspektów dotyczących Gminy.

Aktualna sytuacja społeczna w ocenie mieszkańców Gminy nie stanowi zagrożenia dla funkcjonowania zbiorowości oraz jest dobrze oceniana przez mieszkańców. Typowe problemy społeczne takie jak: alkoholizm, bezdomność, narkomania, ubóstwo czy przemoc w rodzinie zdaniem mieszkańców nie stanowią istotnych problemów w gminnej społeczności, nie stanowią zatem zagrożenia dla funkcjonowania Gminy na odpowiednim poziomie. Jednakże problematycznym aspektem społecznym Gminy jest niskie zaangażowanie mieszkańców w sprawy gminy.

Sytuacja gospodarcza w opinii większości mieszkańców oceniana jest dość dobrze. Mocnymi stronami sytuacji gospodarczej Gminy są: działalność rolnicza oraz działalność Gminy w kwestii pozyskiwania nowych inwestorów. Zarzutami zaś są: mała możliwość zdobycia zatrudnienia na terenie Gminy oraz działalność gminy na rzecz aktywizacji zawodowej i promocji zatrudnienia.

Środowisko naturalne oraz zagospodarowanie przestrzenne przez zdecydowaną większość mieszkańców oceniana jest na wysokim poziomie. Estetyka przestrzenna oraz działalność instytucji przeznaczenia publicznego w opinii mieszkańców spełniają swoje funkcje oraz zadania. Środowisko naturalne jest zadbane o niskim poziomie zanieczyszczenia.

Infrastruktura techniczna w opinii mieszkańców gminy oceniana jest wysoko, a mieszkańcy nie widzą w niej zarzutów odnośnie funkcjonowania na odpowiednim poziomie. Infrastruktura wodno-kanalizacyjna, zarządzanie gospodarką odpadami oraz poziom dostępu do usług telekomunikacyjnych zdaniem mieszkańców są na wysokim poziomie.

Opieka zdrowotna przez mieszkańców Gminy oceniana jest dość wysoko, jednakże w opinii mieszkańców istnieje niewystarczająca ilość placówek medycznych i konieczna jest rozbudowa bazy medycznej, oraz lokalizacja na terenie Gminy prywatnych gabinetów medycznych. Mieszkańcy na terenie Gminy czują się bezpiecznie, a działalność służb mundurowych oceniana jest bardzo wysoko.

Sfera kulturalno-edukacyjna w Gminie oceniana jest przez mieszkańców na najwyższym poziomie spośród wszystkich omówionych aspektów funkcjonowania Gminy. Poziom edukacji na wszystkich szczeblach: przedszkole, szkoła podstawowa oraz gimnazjum oceniany jest bardzo wysoko przez mieszkańców, a istniejąca liczba obiektów przeznaczenia edukacyjnego w gminie jest odpowiednia do potrzeb.

Atrakcyjność turystyczna Gminy w opinii mieszkańców jest na przeciętnym poziomie, a infrastruktura rekreacyjno-sportowa zdaniem mieszkańców potrzebuje rozbudowy, oraz zwiększenia funkcjonalności. Istniejąca baza wypoczynkowa nie jest dostosowana do potrzeb mieszkańców, którzy aktualne formy spędzania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży jak i dla dorosłych traktują jako niewystarczające.

Największym atutem Gminy zdaniem mieszkańców jest **poziom rozwój edukacji oraz kultury**, stanowiący podstawę dobrego funkcjonowania Gminy. Położenie geograficzne gminy jest również mocną stroną Gminy, z której powinno się korzystać jak najwięcej w celu rozwoju Gminy. W opinii mieszkańców **Gmina boryka się z problemem wysokiego bezrobocia, słabym dostępem do opieki medycznej oraz niestalą i często niekonsekwentną aktywnością społeczną mieszkańców.**

Aby zniwelować problemy należy podejmować wiele działań dotyczących walki z bezrobociem, aktywizacją zawodową mieszkańców najbardziej zagrożonych brakiem pracy oraz promować zatrudnienie. Wysokie nadzieje wiążące się z rozwojem gminy mieszkańcy upatrują wraz z pozyskiwaniem środków finansowych z UE, oraz poszerzaniem działalności gospodarczej na terenie Gminy małych przedsiębiorców jak i inwestorów z zewnątrz.¹³

7. Dywersyfikacja Rozwoju Obszarów Wiejskich

7.1. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich

Poprzez dywersyfikację należy rozumieć poszerzenie wachlarza wytwarzanych produktów i usług, a można ją także łączyć z wielozawodowością. Wielofunkcyjność wiąże się natomiast z różnymi funkcjami poszczególnych form aktywności gospodarczej i jest skutkiem tejże aktywności. Bardzo generalizując - wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oznacza dążenie do zróżnicowania gospodarki wiejskiej co przejawia się w odchodzeniu od monofunkcyjności polegającej na produkcji surowców rolniczych. Rozwój wielofunkcyjny polega na rozważnym podejmowaniu przez społeczność wiejską nowych działań gospodarczych pozarolniczych, ale często będących w stosunku do rolnictwa w układzie komplementarnym.

Zasadniczym zadaniem wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich jest poprawa warunków życia i pracy rodzin żyjących na wsi a na dłuższym dystansie zrównanie poziomu życia ludności wiejskiej i miejskiej. Pojawienie się możliwości uzyskania pracy w działach gospodarki pozarolniczej przyczyni się nie tylko do zwiększenia dochodów ludności wiejskiej, ale wpłynie również na wzrost atrakcyjności wsi jako miejsca życia i pracy.

Podejmowanie nowych zadań pozarolniczych niewątpliwie musi zaowocować zmniejszeniem bezrobocia oraz wzrostem przedsiębiorczości, która stanowi warunek nieodzowny każdego wzrostu gospodarczego. Tak pojęty rozwój wielofunkcyjny powinien chronić ludność obszarów wiejskich przed przyjęciem roli głównego odbiorcy pomocy socjalnej. Dążąc do wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich nie można pominąć takiego komplementarnego zagadnienia jakim jest rozwój zrównoważony. Trwały i zrównoważony rozwój oznacza taki rozwój, który zapewnia sprawiedliwe zaspokajanie rosnących potrzeb współczesnego społeczeństwa, ale z uwzględnieniem gwarancji zaspokojenia potrzeb następnych pokoleń. Podstawową oś konstrukcyjną tej koncepcji stanowi międzygeneracyjna sprawiedliwość. Ogólna idea takiego wzrostu gospodarczego, który uwzględnia potrzeby ochrony środowiska jest czytelna i zrozumiała. W idei tej uważa się stałość tzw. Kapitału naturalnego (zasoby Ziemi) za jeden z najważniejszych warunków realizacji społecznych celów nadrzędnych, do których zalicza się oprócz sprawiedliwości generacyjnej także dobrobyt i bezpieczeństwo. Podkreślić należy, że władze Gminy Łuków ze szczególną uwagą i pieczołowitością dbają o zrównoważony rozwój obszarów należących do Gminy Łuków

¹³ Szczegółowa analiza ankiet dołączona jest do niniejszego dokumentu jako załącznik

8. Analiza SWOT

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych metod diagnozy sytuacji, w jakiej znajduje się wspólnota samorządowa. Służy porządkowaniu i segregacji informacji, dzięki czemu stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Jej nazwa to skrót od pierwszych liter angielskich słów, stanowiących jednocześnie pola przyporządkowania czynników, mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego – silne strony (strengths), słabe strony (weaknesses), szanse (opportunities) i zagrożenia (threats). S -> STRENGTHS, czyli silne strony W -> WEAKNESSES, czyli słabe strony O -> OPPORTUNITIES, czyli okazje T -> THREATS, czyli zagrożenia.

Zgodnie z powyższym, czynniki rozwoju podzielić można na wewnętrzne, na które społeczność lokalna ma wpływ (silne i słabe strony), oraz na czynniki zewnętrzne – umiejscowione w bliższym i dalszym otoczeniu jednostki (szanse i zagrożenia). Podział ten dokonuje się również według innego kryterium, co pozwala zidentyfikować: czynniki pozytywne, czyli atuty i szanse, oraz czynniki negatywne, czyli słabe strony i zagrożenia.

Analizę SWOT dla Gminy Łuków przeprowadzono w układzie 7 obszarów priorytetowych, mających, zgodnie z przeprowadzoną wcześniej, ekspercką diagnozą społeczno-gospodarczą, kluczowe znaczenie dla rozwoju gminy. Dyskusja nad analizą SWOT Gminy Łuków dotyczyła następujących obszarów funkcjonalnych:

1. Infrastruktura
2. Gospodarka i rolnictwo
3. Jakość życia
4. Atrakcyjność przyrodnicza
5. Turystyka
6. Zarządzanie Rozwojem
7. Kapitał Ludzki

INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA, TECHNICZNA, POŁOŻENIE	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dobrze rozwinięta sieć dróg -wojewódzkich, powiatowych i gminnych. 2. Niewielka odległość od centrów ponadlokalnych i regionalnych –Łuków jako ważny ośrodek funkcji lokalnych. 3. Bliskość większych ośrodków miejskich i aglomeracji – rynek pracy, możliwość kształcenia, usługi publiczne wysokiej jakości (Lublin, Siedlce, Warszawa, Biała Podlaska, Międzyrzec Podlaski). 4. Połączenia w komunikacji zbiorowej w relacji stolica województwa, stolica kraju. 5. Wysoki udział dróg utwardzonych. 6. Zwodociągowane wszystkie sołectwa Gminy. 7. Gmina posiada jedną oczyszczalnię ścieków i część Gminy jest podłączona do sieci kanalizacji 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niezadowalający stan nawierzchni dróg gminnych przez część miejscowości oraz dojazdowych do pól i lasów. 2. Niewystarczająca ilość chodników wzdłuż dróg wszystkich kategorii. 3. Niewystarczająca liczba oczyszczalni ścieków. 4. Nie skanalizowana część Gminy. 5. Niedokończona gazyfikacja Gminy.

Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025

<p>sanitarnej.</p> <ol style="list-style-type: none"> 8. Dość wysoki poziom zgazyfikowania Gminy i planowana dalsza rozbudowa sieci. 9. Wysoki stopień telefonizacji, dostępu do internetu. 10. Gmina w 100% zelektryfikowana. 11. Duże zasoby czystej wody podziemnej. 12. Dobrze zorganizowany system przewozu dzieci. 	
---	--

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Połączenia drogowe między kolejnymi miejscowościami. 2. Kontynuacja II etapu budowy kanalizacji sanitarnej oraz rozwiązanie problemu nowej oczyszczalni ścieków. 3. Dokończenie budowy sieci gazowej. 4. Zwiększenie przepustowości oczyszczalni ścieków z 350m³/d do 850m³/d docelowo. 5. Wzrost inwestycji drogowych na terenie Gminy. 6. Wzrost korzyści z tytułu powstawania nowych przedsiębiorstw. 7. Wzrost korzyści z rozwoju firm transportowych na terenie Gminy. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zbyt małe środki własne Gminy potrzebne do realizacji projektów dofinansowywanych przez programy Unii Europejskiej. 2. Brak spójności działań między gminnymi władzami: wykonawczą a uchwałodawczą. 3. Nie uzyskanie dotacji unijnych na inwestycje gminne. 4. Niekorzystna dla Gminy polityka podatkowa Państwa.

POTENCJAŁ ROLNICZO-GOSPODARCZY GMINY ŁUKÓW	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none"> 1. Na terenie Gminy- Podstrefa Łuków Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. 2. Duże zainteresowanie inwestorów inwestowaniem na terenie Gminy Łuków. 3. Dobre skomunikowanie drogowe i kolejowe Gminy z najbliższymi miastami, miastem wojewódzkim, Warszawą oraz wschodem i zachodem Europy. 4. Położenie w bliskiej odległości do granicy państwa z Ukrainą i Białorusią. 5. Dobry stan dróg. 6. Najlepsze nasłonecznienie w Polsce jako atut do budowy farm fotowoltaicznych. 7. Kilka farm fotowoltaicznych zbudowanych w ostatnich latach. 8. Stabilna ilość rozwijających się gospodarstw rolnych. 9. Teren interesujący turystycznie- jedyne w świecie tak rozległe stanowiska amonitów. 10. Duża liczba prywatnych podmiotów gospodarczych. 11. Znaczny potencjał siły roboczej. 12. Duża liczba firm transportowych na terenie Gminy. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Słabe gleby 2. Niski areał gospodarstw rolnych 3. Położenie w Polsce wschodniej- najuboższym regionie w kraju. 4. Nie najlepszy dostęp komunikacyjny. 5. Słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna. 6. Brak skanalizowania części obszarów Gminy. 7. Trudności w utrzymaniu małych i średnich gospodarstw rolnych. 8. Brak gospodarstw ekologicznych. 9. Trudności w tworzeniu małych firm. 10. Migracja młodych, wykształconych ludzi do miast lub innych miejscowości. 11. Mała ilość lokalnych zakładów przetwarzających produkty rolne.

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Perspektywy szerszej współpracy ze Wschodem i krajami unijnymi. 2. Duży potencjał Gminy do rozwoju efektywnych 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak środków finansowych- dotacyjnych na rozwój infrastruktury. 2. Brak woli współpracy mieszkańców Gminy dla

Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025

<p>gospodarstw rolnych oraz agroturystyki.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Tworzenie marketingu branżowego w rolnictwie oraz grup producenckich. 4. Tworzenie i rozwój nowoczesnej infrastruktury zbytu produktów rolnych. 5. Dalszy rozwój Podstrefy Łuków Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. 6. Dalsze pozyskiwanie inwestorów zewnętrznych. 7. Dobre warunki wietrzności i nasłonecznienia oraz rolne do budowy OZE. 8. Aktywna polityka podatkowa Gminy stwarzająca preferencje dla podmiotów tworzących nowe miejsca pracy. 9. Możliwość pozyskania dotacji unijnych oraz innych zewnętrznych środków dotacyjnych. 	<p>rozwoju rolniczo gospodarczego Gminy.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Zła polityka marketingowa Gminy. 4. Wysokie koszty prowadzenia działalności i zatrudniania pracowników. 5. Skomplikowane przepisy i biurokracja w sprawach urzędowych. 6. Niewłaściwa polityka gospodarcza Państwa.
--	--

JAKOŚĆ ŻYCIA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwinięta infrastruktura sportowa i rekreacyjna na terenie gminy. 2. Aktywna działalność kulturalna jednostek gminnych i organizacji pozarządowych. 3. Bliskość ośrodków akademickich – Lublin, Siedlce, Biała Podlaska, Warszawa. 4. Wysoki poziom bezpieczeństwa pożarowego. 5. Dostępność do usług ochrony zdrowia- głównie ZOZy w mieście Łuków. 6. Bardzo dobra pod względem jakości i dostępności infrastrukturalna baza oświatowa w poszczególnych miejscowościach Gminy. 7. Istniejąca infrastruktura społeczna: koła gospodyń wiejskich, kluby sportowe, stowarzyszenia, jednostki OSP i fundacje. 8. Dostępność aptek wynikająca z bliskiego położenia miasta Łuków. 9. Wystarczające środki na pomoc społeczną w zakresie zadań zleconych i zadań własnych. 10. Korzystna struktura wieku – wzrost liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym. 11. Duży udział zatrudnionych w sektorze usług i produkcji. 12. Niski poziom bezrobocia- w stosunku do średniej powiatu i województwa. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pogłębiające się problemy społeczne, związane z korzystaniem z pomocy społecznej (dość wysoki odsetek osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej). 2. Niskie płace. 3. Niewystarczająca liczba mieszkań komunalnych, socjalnych i pod wynajem. 4. Brak miejsc pracy dla ludności w wieku produkcyjnym szczególnie dla młodzieży z wyższym wykształceniem. 5. Wzrastająca liczba osób starszych w wieku emerytalnym. 6. Nie najlepsza dostępność do usług z zakresu ochrony zdrowia na terenie Gminy. 7. Brak opieki stomatologicznej i logopedycznej oraz pielęgniarek w szkołach. 8. Brak żłobków. 9. Zbyt mała liczba punktów bibliotecznych z dostępem do Internetu. 10. Słaba jakość części dróg gminnych. 11. Brak ścieżek rowerowych.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Duża podaż usług medycznych. 2. Rozwój infrastruktury społecznej w gminie – nowe obiekty użyteczności publicznej – Dom Opieki Społecznej, nowe żłobki, Dom Dziennego Pobytu dla Osób Starszych i niepełnosprawnych. 3. Utworzenie Ośrodka rehabilitacyjnego dla mieszkańców Gminy szczególnie zatrudnionych w rolnictwie. 4. Malejąca stale liczba osób bezrobotnych oraz 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ograniczone środki na profilaktykę zdrowotną w tym stomatologiczną, szczególnie dzieci i młodzieży.

Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025

<p>wzrastająca liczba osób pracujących.</p> <p>5. Wzrost dochodów.</p> <p>6. Dywersyfikacja dochodów w rolnictwie - poszukiwanie pracy poza rolnictwem.</p>	
---	--

ATRAKCYJNOŚĆ PRZYRODNICZA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none"> 1. Stanowiska amonitów w rezerwacie „Kra Jurajska”- zasoby unikalne w skali światowej. 2. Urozmaicona struktura geomorfologiczna terenu. 3. Czystość gleb i powietrza. 4. Typowo wiejski krajobraz. 5. Duże obszary leśne -33% procent powierzchni Gminy stanowią lasy. 6. Cztery rezerваты przyrody. 7. Interesujące pomniki przyrody- pojedyncze drzewa i aleje. 8. Dobrze zorganizowana i konsekwentnie prowadzona przez Gminę gospodarka odpadami. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak wykorzystania walorów rzek, które przepływają przez teren Gminy. 2. Słaba jakość ochrony środowiska – konieczny montaż przydomowych oczyszczalni ścieków. 3. Brak odnawialnych źródeł energii. 4. Niska świadomość mieszkańców nt. zalet produkcji energii z OZE. 5. Niska wiedza i świadomość ekologiczna. 6. Brak NGO o jednoznacznym działaniu na rzecz ochrony przyrody w Gminie.

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Równoczesny rozwój działań z zakresu turystyki z działaniami z zakresu ochrony środowiska i ekologii. 2. Wypromowanie Gminy Łuków jako gminy ekologicznej. 3. Stworzenie gminnego produktu ekologicznego. 4. Kształcenie postaw ekologicznych u dzieci i młodzieży. 5. Działania Gminy i organizacji pozarządowych w celu podniesienia świadomości ekologicznej. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niewystarczająca ilość działań w zakresie rozwijania turystyki, ochrony środowiska i ekologii. 2. Niski stopień świadomości ekologicznej. 3. Brak zrozumienia konieczności ochrony środowiska przez mieszkańców Gminy.

POTENCJAŁ TURYSTYCZNY	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none"> 1. Powstawanie gospodarstw agroturystycznych. 2. Bogactwo i dziedzictwo kulturowe, historia i tradycja regionu oraz silne poczucie tożsamości narodowej społeczności gminnej. 3. Istnienie miejsc Pamięci Narodowej. 4. Bogactwa rezerwatu „Kra Jurajska”- amonity. 5. Prywatne zbiory etnograficzne w Zalesiu. 6. Cenne obiekty wpisane do rejestru zabytków. 7. Duży stopień zalesienia Gminy –kompleksy leśne z bogactwem flory i fauny. 8. Walory krajobrazowe i ekologiczne. 9. Zbiornik wodny wędkarsko –kąpielowy „Zimna Woda” na terenie miasta Łuków przy granicy z Gminą Łuków. 10. Położenie Gminy-okalające miasto powiatowe Łuków. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Za małe wykorzystanie walorów wynikających z potencjału turystycznego Gminy. 2. Niewystarczająca promocja turystyczna Gminy. 3. Brak produktu lokalnego. 4. Brak wiodącego produktu turystycznego. 5. Niewystarczająca ilość miejsc noclegowych, brak schronisk turystycznych dla młodzieży. 6. Niewystarczająco rozwinięta oferta gastronomiczna na terenie Gminy. 7. Niewystarczająca ilość infrastruktury turystycznej (ścieżek rowerowych, oznakowanych tras, wypożyczalni sprzętu turystycznego itp.). 8. Znikome wykorzystanie faktu istnienia na terenie Gminy wybitnego zabytku geologiczno- stanowiska amonitów.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Położenie Gminy w systemie rezerwatów. 2. Ogólnopolski trend dotyczący rozwoju, małych 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zbyt małe wykorzystanie potencjału niepowtarzalnych walorów środowiska.

Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025

<p>rodzinych pensjonatów, gospodarstw agroturystycznych.</p> <ol style="list-style-type: none"> Spoleczne zapotrzebowanie na ekologiczną żywność, ekologiczne życie, ekologiczne spędzanie czasu itp. Zapotrzebowanie oraz popularność rozwiązań interaktywnych w organizacji muzeów i różnego rodzaju ekspozycji szczególnie u ludzi młodych. Wzrost ruchu turystycznego wynikający z rozwoju gospodarczego Gminy. Realizacja inwestycji turystycznych eksponujących rezerwat „Kra Jurajska”. 	<ol style="list-style-type: none"> Zagrozenie makroekonomiczne. Brak dofinansowań ze środków unijnych na realizację projektów turystycznych. Mało ekspansywna kampania promocyjna Gminy. Niewystarczające inwestycje z zakresu turystyki. Brak rozwoju świadomości społecznej dotyczącej walorów turystycznych Gminy pod kątem potrzeby realizacji inwestycji turystycznych.
--	---

ZARZĄDZANIE ROZWOJEM	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none"> Wysoki udział środków unijnych w wydatkach inwestycyjnych. Kapitał społeczny - duża liczba organizacji pozarządowych. Współpraca różnych podmiotów na terenie Gminy (instytucje publiczne, organizacje pozarządowe, mieszkańcy), Gmina należy do Związku Gmin Lubelszczyzny – LGD. Sprawny i efektywny system komunikacji społecznej, funkcjonujący w Gminie – strona internetowa Gminy, Gazeta „Wieści z Gminy”. Dobra współpraca władz lokalnych z pozostałymi szczeblami samorządu w realizacji działań związanych z infrastrukturą komunikacyjną. Spójność działań Gminy i jednostek gminnych. Dobra współpraca z miastem Łuków oraz z gminami sąsiadującymi. 	<ol style="list-style-type: none"> Niewystarczająca baza lokalowa dla instytucji publicznych. Brak gminnych terenów inwestycyjnych. Niewystarczająca współpraca z NGO. Brak określonych zasad współpracy z NGO. Brak dobrych przepisów prawnych wspomagających gminy w skutecznym i efektywnym zarządzaniu.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> Dostępność zewnętrznych źródeł finansowania, w tym m.in. nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej. Wysoki poziom zainteresowania terenami inwestycyjnymi Gminy przez inwestorów zewnętrznych. Dobra współpraca między podmiotami samorządowymi w Gminie. 	<ol style="list-style-type: none"> Wzrastające koszty inwestycji infrastrukturalnych. Niski udział dochodów własnych w dochodach budżetu gminy. Niemożność poszerzenia gminnych terenów inwestycyjnych. Zagrozenia ze strony ustawodawcy dotyczące nowych ustaw obciążających dodatkowo jst.

KAPITAŁ LUDZKI	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none"> Aktywni mieszkańcy, angażujący się w działania społeczne, działalność NGO (organizacje pozarządowe), OSP itp. Korzystna struktura ludności wg grup wieku – duży odsetek ludzi młodych. Dodatni przeciętny przyrost naturalny. Duży potencjał rozwoju Gminy – gospodarczy rozwój w różnych obszarach. Bardzo dobrze funkcjonująca oświata gminna. Dobrze wykształcona młodzież. 	<ol style="list-style-type: none"> Ukryte bezrobocie. Niewystarczający poziom działania w zakresie opieki społecznej. Brak przygotowania zawodowego części mieszkańców Gminy . Migracja młodzieży do dużych miast i za granicę. Brak możliwości pracy w Gminie dla młodzieży z wyższym wykształceniem.

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój placówek oświatowych, które dają solidne wykształcenie na poziomie podstawowym i gimnazjalnym. 2. Bliskość ośrodków w których możliwe jest zdobywanie wykształcenia ponad gimnazjalnego i wyższego. 3. Możliwość wykorzystania finansowania unijnego przez placówki oświatowe w celu realizacji projektów rozszerzających wiedzę uczniów i podnoszących kwalifikacje kadry dydaktycznej. 4. Możliwość zatrudnienia na terenie Gminy. 5. Powstawanie szkół zawodowych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niewystarczające działania ze strony Gminy w kierunku stworzenia warunków dla rozwoju społecznego-gospodarczego. 2. Niewystarczająca komunikacja z większymi ośrodkami, leczniczymi, kulturalnymi i edukacyjnymi w regionie. 3. Brak fachowców dla powstających przedsiębiorstw. 4. Dalsza migracja mieszkańców Gminy w poszukiwaniu pracy. 5. Emigracja młodych, wykształconych ludzi z Gminy do większych ośrodków miejskich i za granicę. 6. Wyludnianie się wsi dalej położonych od Miasta Łuków.

9. Wizja i Misja Gminy Łuków

9.1. Wizja

Wizja rozwoju Gminy to zwięzła formuła, określająca obraz jej pożądanego stanu w perspektywie kilkunastu następnych lat. Wizja rozwoju Gminy Łuków określa stan docelowy, do którego dążyć będzie cała wspólnota samorządowa, wykorzystując przy tym możliwości płynące z posiadanego potencjału własnego i szans, pojawiających się w najbliższym otoczeniu. Określa cel, do jakiego zmierza Gmina Łuków, wskazuje generalny kierunek jej rozwoju.

Gmina Łuków – sprawnie i efektywnie zarządzana, wyróżniająca się efektywnym rozwojem rolnictwa i wysokim poziomem przedsiębiorczości mieszkańców, odwiedzana przez wielu gości, o dobrej infrastrukturze i możliwościach komunikacyjnych, przyciągająca inwestorów, dbająca o tradycje regionalne, kształtująca postawy patriotyczne, zapewniająca bezpieczeństwo ekologiczne, zdrowotne i społeczne oraz rozwój usług publicznych.

Tak sformułowana wizja wynika z analiz statystycznych i strategicznych Gminy i jej otoczenia oraz posiada kilka wyróżników: Gminę Łuków charakteryzują korzystne wskaźniki związane z jakością życia, tj. wysoka jakość i dostępność usług publicznych, w tym dobry system edukacyjny, kształtujący cechy gwarantujące zatrudnienie i rozwój, oraz wyróżniający potencjał w zakresie kultury, sportu i rekreacji. Gmina Łuków jest sprawnie i efektywnie zarządzana, współpracuje z lokalnymi aktorami społecznymi i gospodarczymi oraz charakteryzuje ją dobrze rozwinięte społeczeństwo informacyjne. Gmina Łuków posiada nowoczesną, odpowiadającą potrzebom mieszkańców, inwestorów i gości, infrastrukturę, dobrze zorganizowany system komunikacyjny oraz skuteczny system ochrony środowiska naturalnego.

Sposobem urzeczywistnienia zakładanej wizji jest misja, stanowiąca nadrzędny cel funkcjonowania społeczności lokalnej. Określa ona m.in. rolę władz samorządowych w procesie rozwoju. Zgodnie

z nią, władze samorządowe pełnią rolę inicjatora dla realizacji przedsięwzięć wynikających z Programu Rozwoju Gminy, podejmowanych we współpracy z różnymi (lokalnymi i ponadlokalnymi) organizatorami życia społecznego i gospodarczego. Wizja pełni funkcję informacyjną i motywacyjną. Zawiera w sobie podstawowe wartości, na których zamierzają koncentrować swoje działania decydenci i mieszkańcy Gminy Łuków.

7.2. Misja

Misja Gminy Łuków stworzona została przy współudziale jej mieszkańców, jest wynikiem spotkań władz gminnych oraz środowiska społeczno-gospodarczego, reprezentowanego przez lokalną ludność, przedsiębiorców, rolników, stowarzyszenia. Na podstawie diagnozy stanu obecnego i analizy SWOT sformułowano następującą deklarację:

Deklarujemy mobilizację, zaangażowanie i skoncentrowanie wszelkich sił oraz działań w celu zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Łuków, bazującego na jej naturalnych walorach oraz sprawnej i efektywnej współpracy między samorządem a społecznością Gminy.

U podstaw misji rozwoju Gminy Łuków leży przekonanie, iż Gmina ma szansę stać się atrakcyjnym miejscem dla rozwoju turystyki, jak również lokowania kapitału. Zadania zawarte w misji wynikają z uwarunkowań geograficzno – krajobrazowych oraz aktualnych potrzeb Gminy.

Z powyższej deklaracji misji wynika, że głównym priorytetem samorządu Gminy Łuków jest zapewnienie mieszkańcom wysokiego poziomu życia. Dzięki aktywnej promocji regionu, położonego w Systemie Obszarów Chronionych Województwa Lubelskiego, charakteryzującego się niskim stopniem degradacji środowiska przyrodniczego, możliwy będzie rozwój agroturystyki. Wysokie walory krajobrazowe Gminy tworzą dogodne warunki, które Gmina może wykorzystać w celu przyciągnięcia turystów i wczasowiczów spragnionych wypoczynku na łonie natury.

W misji jest także mowa o wspieraniu rolnictwa, jako głównego kierunku działalności gospodarczej na terenie Gminy. Wysoka świadomość ekologiczna wśród mieszkańców i nieskażone, gleby sprzyjają naturalnej produkcji rolnej.

Ważnym zadaniem stojącym przed władzami samorządowymi jest także zapewnienie dostępu do nowoczesnej infrastruktury technicznej poprzez poprawę nawierzchni oraz budowę dróg, pełne skanalizowanie Gminy. Działania te mają na celu przyciągnięcie nowych inwestorów, a tym samym możliwy będzie rozwój gospodarczy Gminy. Wszystko to mając na uwadze troskę o środowisko przyrodnicze.

10. Obszary strategiczne

Nowe ramy kreowania rozwoju regionów w Polsce nakreśliła, przyjęta przez Radę Ministrów 13 lipca 2010 roku, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020, zawierająca propozycje działań, których celem jest zwiększenia poziomu i jakości życia w regionach, oraz stworzenia odpowiednich

dla rozwoju oraz spełnienia społecznego ram gospodarczo-społecznych i instytucjonalnych. Układ celów, który został scharakteryzowany w niniejszym dokumencie, został zharmonizowany z kierunkami rozwoju Unii Europejskiej i odzwierciedlony w triadzie celów: konkurencyjność – spójność – sprawność. Konstrukcja i treść obszarów kluczowych (oraz celów) niniejszej Strategii Rozwoju stanowi odpowiedź na aspiracje i możliwości rozwojowe wspólnoty Gminy Łuków, a jednocześnie wkomponowuje się w założenia najważniejszego dokumentu, określającego politykę regionalną w kraju. Korelację celów KSRR z obszarami strategicznymi niniejszej Strategii przedstawiamy w poniższej tabeli

Konkurencyjność	Spójność	Sprawność
Obszar I Aktywność zawodowa i przedsiębiorczość	Obszar II Usługi publiczne i ochrona środowiska Obszar III Dostępność i infrastruktura komunikacyjna	Obszar IV Zarządzanie wspólnotą lokalną

Obszary strategiczne wynikają z przyjętej wizji i misji rozwoju Gminy Łuków do 2020 roku. Ze względu na stwarzanie w perspektywie długookresowej największych możliwości wzrostu, uznane one zostały za priorytetowe. Wyodrębniono zatem cztery obszary, które są względem siebie równoważne i uzupełniające się:

I Poprawa bezpieczeństwa społeczności gminnej poprzez realizację projektów z zakresu infrastruktury drogowej.

II Ochrona środowiska poprzez realizację projektów z zakresu infrastruktury wodno – kanalizacyjnej.

III Częściowe uniezależnienie energetyczne Gminy poprzez realizację projektów z zakresu odnawialnych źródeł energii.

IV Rozwój społeczno – turystyczno – gospodarczy Gminy.

Dla każdego ze strategicznych obszarów rozwoju sformułowany został cel strategiczny, stanowiący opis pożądanego kierunku zmian lub stanu docelowego i pozycji Gminy Łuków w perspektywie 2025 roku. Każdy z tychże celów strategicznych obejmuje kilka celów operacyjnych. Dla ich urzeczywistnienia wyodrębniono natomiast pewne kierunki interwencji, czyli przykładowe zadania i projekty do realizacji. Należy je traktować jako pewną propozycję – otwartą listę przedsięwzięć w danym zakresie, określającą ogólne ramy koncentracji aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej wspólnoty Gminy Łukowa w perspektywie długofalowej. Podobna konstrukcja planu strategicznego znajduje zastosowanie w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego. Strategia nie nazywa konkretnych zadań realizacyjnych, ponieważ rzeczywistość społeczna jest wysoce dynamiczna. Ich definicja – w perspektywie 2025 roku – nie ma zatem sensu. Zarządzanie strategiczne to permanentny proces przygotowywania i prowadzenia działań zmierzających do realizacji pożądanego celu – przy uwzględnieniu istniejących warunków, określonego miejsca i czasu.

Obszar strategiczny I Poprawa bezpieczeństwa społeczności gminnej poprzez realizację projektów z zakresu infrastruktury drogowej	Obszar strategiczny II Ochrona środowiska poprzez realizację projektów z zakresu infrastruktury wodno – kanalizacyjnej	Obszar strategiczny III Częściowe uniezależnienie energetyczne Gminy poprzez realizację projektów z zakresu odnawialnych źródeł	Obszar strategiczny IV Rozwój społeczno – turystyczno – gospodarczy Gminy
---	---	--	--

		energii	
1. Budowa, rozbudowa i modernizacja dróg gminnych	1. Rozbudowa i modernizacja systemu sieci wodociągowej. 2. Rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej. 3. Rozbudowa, przebudowa i modernizacja oraz budowa oczyszczalni ścieków	1. Rozwój infrastruktury OZE 2. Budowa farm wiatrowych 3. Budowa farmy fotowoltaicznej o mocy 1-3 MW	1. Obniżenie stopy bezrobocia i zminimalizowanie jego negatywnych skutków. 2. Promocja i wspieranie przedsiębiorczości wśród mieszkańców. 3. Wzrost potencjału turystycznego gminy. 4. Rewitalizacja strategicznych miejsc na terenie Gminy 5. Budowa obiektów sportowych na terenie Gminy 6. Budowa zbiornika turystyczno-retencyjnego

11. Kierunki rozwoju Gminy Łuków

11.1. Obszary problemowe

Problem Główny

Infrastruktura - rozwój infrastruktury technicznej na terenie Gminy

Rozwój infrastruktury technicznej a szczególnie infrastruktury drogowej, wodociągowej i kanalizacyjnej to główne czynniki stymulujące gospodarkę lokalną. Jak również niedostatecznie rozwinięta infrastruktura dotycząca ochrony środowiska w Gminie Łuków (projekty dotyczące gospodarki wodno – ściekowej, projekty dotyczące retencji).

Ich zasadnicze znaczenie potwierdzają zapisy dokumentów strategicznych wyższego rzędu, w tym Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego i Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego. Cele i działania w ramach niniejszego obszaru nawiązują bezpośrednio do zapisów Strategii Województwa Lubelskiego.

11.2 Cele strategiczne Województwa Lubelskiego

Cel strategiczny 1: Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego

Wzmacnianie urbanizacji regionu - będzie realizowany dzięki osiągnięciu następujących celów operacyjnych

- 1.1. Rozwijanie funkcji metropolitalnych Lublina jako głównego ośrodka Polski Wschodniej, koncentrującego gospodarcze, naukowe i kulturalne kontakty ze światem, zwłaszcza ze wschodnimi sąsiadami.
- 1.2. Wspieranie ponadlokalnych funkcji miast (np. naukowych, akademickich, kulturalnych, turystycznych), które przyczyniają się do dynamizacji rozwoju tych miast i otaczających je obszarów.
- 1.3. Poprawa skomunikowania Lublina i Lubelszczyzny z obszarami metropolitalnymi Polski i zagranicy.

Infrastrukturę techniczną na terenie Gminy charakteryzuje:

Zagrożenia dla pieszych i kierowców spowodowane stanem technicznym dróg na terenie Gminy

Nie pełne skanalizowanie oraz zwodociągowanie Gminy Łuków

Konieczność budowy studni na ujęciu wody w miejscowości Gołaszyn

Ochrona środowiska – wykorzystanie walorów przyrodniczych Gminy

1. Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.
2. Likwidacja azbestu.
3. Zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców Gminy – edukacja już na poziomie szkoły podstawowej.

Gospodarka – wzmocnienie potencjału gospodarczego i turystycznego w Gminie

Cel strategiczny 2 Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego:

Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich

Rolnictwo i kompleks żywnościowy to tradycyjne dziedziny gospodarki regionu. Działania podejmowane w ramach celu 2 pozwolą na racjonalizację produkcji rolnej i zwiększenie jej opłacalności, a jednocześnie na istotną poprawę warunków życia mieszkańców wsi, którzy w większym niż dotychczas stopniu będą podejmowali pracę poza rolnictwem, w tym m.in. w usługach dla rolnictwa i turystyki.

- 1.1. Poprawa warunków dla wzrostu konkurencyjności i towarowości gospodarstw przez m.in. promowanie i wspieranie scalania gruntów i powiększania obszaru gospodarstw, poprawę struktury gospodarstw i przyspieszenie przepływu ziemi do gospodarstw większych obszarowo i nastawionych na produkcję towarową.
- 1.2. Rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego, pozwalający na wykorzystanie istniejącego potencjału surowcowego regionu.
- 1.3. Wzmocnienie doradztwa rolniczego oraz promowanie i wspieranie inicjatyw współpracy rolników i mieszkańców wsi (grupy producenckie, spółdzielnie itp.).

1.4. Wspieranie przedsiębiorczości na wsi i tworzenia pozarolniczych miejsc pracy na obszarach wiejskich w najbardziej efektywnych sektorach gospodarki (głównie usług, w tym usług dla rolnictwa).

1.5. Wyposażanie obszarów wiejskich w infrastrukturę transportową, komunalną i energetyczną, w sposób skoordynowany z innymi przedsięwzięciami i spójny wewnętrznie.

Cel strategiczny 4:

„Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu”

Region zintegrowany poczuciem społecznej tożsamości terytorialnej, wspomaganej silnymi więziami współzależności gospodarczej i kulturowej, ze sprawnym systemem wewnętrznej komunikacji i transportu, ma znacznie większe szanse na rozwój w otwartej, konkurencyjnej gospodarce, niż region fragmentowany, którego poszczególne układy lokalne nie są zdolne do współpracy, a mieszkańcy mają nikłą świadomość wspólnych korzeni i wspólnych interesów.

Cel 4

„Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu” będzie osiągnięty dzięki realizacji następujących celów operacyjnych:

4.1. Poprawa wewnętrznego skomunikowania regionu dzięki powiązaniu jego najważniejszych miast sprawną siecią drogową, budowaną w pierwszej kolejności tam, gdzie jej niedoskonałość jest barierą rozwoju.

4.2. Wspieranie włączenia społecznego.

4.3. Wzmacnianie społecznej tożsamości regionalnej i rozwijanie więzi współpracy wewnątrzregionalnej m.in. przez odwoływanie się do tradycji wielokulturowości i włączaniu jej do regionalnych programów edukacyjnych i selektywnie wspieranych działań kulturotwórczych oraz stymulowanie podejmowania wspólnych przedsięwzięć gospodarczych, organizacyjnych, edukacyjnych.

4.4. Przełamywanie niekorzystnych efektów przygranicznego położenia regionu.

4.5. Racjonalne i efektywne wykorzystywanie zasobów przyrody dla potrzeb gospodarczych i rekreacyjnych, przy zachowaniu i ochronie walorów środowiska przyrodniczego.

Obszary problemowe Gminy Łuków wpisują się w cele strategiczne i cele operacyjne Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

1. Tworzenie pozarolniczych miejsc pracy,
2. Tworzenie grup producenckich w rolnictwie,
3. Zwiększenie różnorodności gospodarczej, dywersyfikacja źródeł zarobkowania na terenie Gminy,
4. Zachęcanie do podejmowania aktywności gospodarczej,
5. Tworzenie podmiotów gospodarczych oraz miejsc pracy związanych z usługami dla rolnictwa,
6. Podnoszenie jakości usług publicznych na terenie Gminy

Sfera społeczna – podnoszenie standardów życia mieszkańców Gminy Łuków

Region zintegrowany poczuciem społecznej tożsamości terytorialnej, wspomaganej silnymi więziami współzależności gospodarczej i kulturowej, ze sprawnym systemem wewnętrznej komunikacji i transportu, ma znacznie większe szanse na rozwój w otwartej, konkurencyjnej gospodarce, niż region fragmentowany, którego poszczególne układy lokalne nie są zdolne do współpracy, a mieszkańcy mają nikłą świadomość wspólnych korzeni i wspólnych interesów.

Cel strategiczny 6: Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu będzie osiągnięta dzięki realizacji następujących celów operacyjnych:

- 6.1. Poprawa wewnętrznego skomunikowania regionu dzięki powiązaniu jego najważniejszych miast sprawną siecią drogową, budowaną w pierwszej kolejności tam, gdzie jej niedoskonałość jest barierą rozwoju.
- 6.2. Wspieranie włączenia społecznego.
- 6.3. Wzmacnianie społecznej tożsamości regionalnej i rozwijanie więzi i współpracy wewnątrzregionalnej m.in. przez odwoływanie się do tradycji wielokulturowości i włączaniu jej do regionalnych programów edukacyjnych i selektywnie wspieranych działań kulturowych oraz stymulowanie podejmowania wspólnych przedsięwzięć gospodarczych, organizacyjnych i edukacyjnych.
- 6.4. Racjonalne i efektywne wykorzystywanie zasobów przyrody dla potrzeb gospodarczych i rekreacyjnych, przy zachowaniu i ochronie walorów środowiska przyrodniczego.

W powyższe cele strategiczne Województwa Lubelskiego wpisują się cele i obszary problemowe Gminy Łuków m.in.

1. Budowa nowych i naprawa istniejących dróg na terenie Gminy.
2. Budowa wodociągów i kanalizacji na terenie Gminy.
3. Inwestowanie w OZE.
4. Wspieranie organizacji pozarządowych w celu integracji mieszkańców.
5. Realizacja programów profilaktycznych w zakresie ochrony zdrowia i przeciwdziałania uzależnieniom.
6. Stałe doposażanie jednostek oświatowych w najnowocześniejsze narzędzia dydaktyczne.
7. Wspieranie i tworzenie coraz lepszych warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej i rolniczej.
8. Rozwijanie przedsiębiorczości społecznej (np. spółdzielnie socjalne).
9. Działania promocyjne mające na celu wyeksponowanie zabytków znajdujących się na terenie Gminy i stworzenie ciekawej i atrakcyjnej oferty turystycznej.

11.3. Zadania Inwestycyjne w Gminie Łuków

Na podstawie sformułowanych celów rozwoju regionu oraz rozeznania jego silnych i słabych stron, jak również szans i zagrożeń, można przystąpić do identyfikacji konkretnych kierunków działań. Przyjmuje się, że część kierunków działań będzie możliwa do wdrożenia w okresie do 2020 roku. Będą to działania, których realizacja w największym stopniu będzie warunkowała rozwój regionu.

Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025

Pozostałe działania mające charakter strategiczny z punktu widzenia rozwoju Lubelszczyzny ze względu na złożoność i długotrwałość koniecznych procesów zostały wskazane do realizacji w dłuższej perspektywie czasu. Dlatego proponowane kierunki działań zostały podzielone na dwa horyzonty: do realizacji do 2020 roku i do 2025 roku. Kierunki działań zostały ujęte w poniższym zestawieniu oraz rozwinięte w postaci kart działań strategicznych.

L p.	Nazwa zadania	Rozmiar rzeczowy	Wartość robót	Planowana wielkość nakładów w poszczególnych latach					Źródła finansowania		Źródła dotacji	Podmiot realizujący	Uwagi
				2016	2017	2018	2019	2020	Budżet gminy	Dotacje zewnętrzne			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	INFRASTRUKTURA DROGOWA												
	Budowa drogi w msc. Sięciaszka Pierwsza	1 560/5.5	300 000		100 000	200 000			109 110	190 890	PROW	UG Łuków	
	102344 L dr.kraj.76 - Dąbie – Klimki – Grezówka – Biardy - dr.kraj.63	5 275/5.5 naw. bitum.	1 150 000	1 150 000					418 250	731 750	PROW	UG Łuków	
	102335 L dr.woj.807 – Ryżki – Sięciaszka II – dr.pow.1337L	1 000/7.0	520 000	120 000	400 000				520 000		Budżet Gminy	UG Łuków	
	102775 L dr.pow.1319L – Kownatki – gr.gminy Kąkolewnica Wsch.	1 610/5.5 naw. bitum.	213 174	13 174	100 000		100 000		213 174		Budżet Gminy	UG Łuków	
	102757 L Ryżki Osiedle I (1 KUL)	580/5.0 naw. bitum.	100 000										
	102759 L Ryżki Osiedle III (3 KUL)						100 000		200 000		Budżet Gminy	UG Łuków	
	102760 L Ryżki Osiedle IV (KUD)												

Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025

	102773 L	1 375/ 5.5										
	dr.pow.1202L – Turze Rogi - dr.pow.1202L	naw. bitum	560 000		260 000	300 000			203 672	356 328	PROW	UG Łuków
	Wykonanie nawierzchni bitumicznej w m. Jezioro	850/3. 0	95 000		95 000				95 000		Budżet Gminy	UG Łuków
	Wykonanie nawierzchni bitumicznej w m. Wólka Świątkowa	450/4. 0	165 000		165 000				165 000		Budżet Gminy	UG Łuków
	Wykonanie nawierzchni bitumicznej w Żdżarach	960/3. 0	120 000			120 000			120 000		Budżet Gminy	UG Łuków
	GOSPODARKA ŚCIEKOWA											
	Budowa kanalizacji sanitarnej we wsiach: Gołaszyn, Ławki, Gręźówka	ok. 14500 m sieci	4 000						800	3 200 000	RPO WL / PROW	UG Łuków
	Budowa kanalizacji sanitarnej we wsiach: Wólka Świątkowa, Role, Krynka	ok. 17000 m sieci	4 170						870	3 300 000	RPO WL / PROW	UG Łuków
	Budowa kanalizacji sanitarnej we wsiach: Zalesie, Sięciaszka I, Dąbie	ok. 12875 m sieci	3 700						700	2 700 000	RPO WL / PROW	UG Łuków
	Budowa zagrodowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Łuków		3 150 000						1 150 000	2 000 000	PROW	UG Łuków
	KULTURA											
	Budowa świetlicy w m. Dąbie		1 000 000		200 000	800 000						
	Budowa świetlicy w		600 000			300 000	300 000					

Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025

	m. Szczygły Górne												
	Budowa świetlicy w m. Zalesie	330 000		30 000	300 000								
	Budowa świetlicy w m. Klimki	600 000		200 000	400 000								
GOSPODARKA NISKOEMISYJNA													
1	Aktualizacja planu gospodarki niskoemisyjnej, opracowanie raportów	15 000		500 0	500 0	500 0			15 000	-	Budżet Gminy	UG Łuków	
2	Organizacja akcji społecznych związanych z ograniczeniem emisji, efektywnością energetyczną oraz wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii	30 000		750 0	750 0	750 0	750 0	15 000	15 000		WFOŚi GW	UG Łuków	
3	Modernizacja oświetlenia ulicznego pod kątem zwiększenia jego efektywności w 2017 r.	2 200 000		2 200 000					330 000	1 870 000	Budżet gminy	UG Łuków	
4	Montaż instalacji OZE (w tym instalacji fotowoltaicznych) w lub na budynkach użyteczności publicznej	680 000		170 000	170 000	170 000	170 000	102 000	578 000		RPO WL	UG Łuków	
5	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej wraz z	5 000 000		1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 400 000	750 000	4 250 000		RPO WL	UG Łuków	

Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025

	opracowanie audytów energetycznych												
6	Rozbudowa sieci szlaków /ścieżek rowerowych	4 600 000		1 150 000	1 150 000	1 150 000	1 150 000	690 000	4 531 000	RPO WL	UG Łuków		
EDUKACJA I SPORT										-	-	-	
	SP Świdry-rozbudowa Szkoły Podstawowej o salę sportową z zapleczem oraz przebudowa budynku dydaktycznego	150 000			150 000			150 000	-	Budżet gminy	UG Łuków		
	Jurajski Park Edukacji i Rozrywki	15 000 000,00						2 250 000,00	13 750 000,00	RPO WL	UG Łuków		
RAZEM													

Tabela Inwestycji zakładanych do realizacji w latach 20120-2025

Lp.	Nazwa inwestycji	Czas realizacji	Źródła finansowania
1.	Modernizacja szkolnych pracowni komputerowych w kierunku pracowni komputerowych mobilnych.	2016r. – 2017r.	Dotacje unijne i krajowe oraz budżet Gminy
2.	Kanalizacja Gminy.	2020-2025	Dotacje unijne i krajowe oraz budżet Gminy
3.	Budowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Gołaszyn dla sieci kanalizacji planowanej dla wsiach: Gręzówka, Ławka, Gołaszyn, Krynka, Wólka Świątkowa, Rola, Suleje.	2020-2025	Dotacje unijne i krajowe oraz budżet Gminy
4.	Budowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Zalesie dla sieci kanalizacji planowanej dla wsiach: Świdry, Dąbie, Sięciaszka Pierwsza, Zalesie.	2020-2025	Dotacje unijne i krajowe oraz budżet Gminy
5.	Poszerzenie Podstrefy Łuków Tarnobrzeszkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK WISŁOSAN.	2020r. – 2023r.	Dotacje unijne i krajowe oraz budżet Gminy
6.	Budowa hali sportowo – widowiskowej.	2023r. – 2025r	Dotacje unijne i krajowe oraz budżet Gminy
7.	Rekonstrukcja obozu AK.	2016r. – 2020r	Dotacje unijne i krajowe oraz budżet Gminy
8.	Budowa, remonty i modernizacje dróg.	2020r. – 2025r	Dotacje unijne i krajowe oraz budżet Gminy
9.	Likwidacja barier architektonicznych w gminnych obiektach użyteczności publicznej.	2020r. – 2022r	Dotacje unijne i krajowe oraz budżet Gminy
10.	Budowa żłobka z przedszkolem.	2020r. – 2022r	
11.	Rozwój odnawialnych źródeł energii.	2020r. – 2025r	Dotacje unijne i krajowe oraz budżet Gminy
12.	Budowa domu dziennego pobytu.	2024r. – 2025r	Dotacje unijne i krajowe oraz budżet Gminy
13.	Budowa kortów.	2020r.-2022	Dotacje unijne i krajowe oraz budżet Gminy

14.	Modernizacja boisk w miejscowościach: Dąbie, Gołaszyn, Role, Strzyżew, Świdry.	2020r. – 2021r	Dotacje unijne i krajowe oraz budżet Gminy
15.	Budowa boiska w miejscowości Turze Rogi.	2020r. – 2021r	Dotacje unijne i krajowe oraz budżet Gminy

Wartość zakładanych do realizacji na lata 2020-2025 inwestycji będzie określona na etapie ich projektowania z uwzględnieniem możliwości budżetu Gminy oraz możliwości uzyskania środków zewnętrznych.

12. Cele rozwoju Gminy Łuków

Główny Cel Strategiczny

Dynamiczny rozwój Gminy Łuków we wszystkich sferach życia. Wysoka pozycja konkurencyjna Gminy bazująca na aktywności społeczeństwa, przedsiębiorczości, rozwoju infrastruktury, nowoczesnego rolnictwa i turystyki oraz tradycjach patriotyczno-narodowych.

Wskazany cel strategiczny obejmuje **cele operacyjne** w poszczególnych sferach:

Infrastruktura

Infrastruktura techniczna ma zasadnicze znaczenie dla rozwoju każdej jednostki samorządu terytorialnego. Możliwości komunikacyjne przekładają się na mobilność zawodową i edukacyjną mieszkańców, a dostępność komunikacyjna pozostaje zasadniczym elementem atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej jednostki samorządu terytorialnego. Dostępność komunikacyjna to jednak nie tylko kwestia odpowiedniej sieci dróg, ale również wyzwania w zakresie szerszego wykorzystania rozwiązań teleinformatycznych. Odpowiednia infrastruktura informatyczna i powszechny dostęp do nowych technologii stanowią dziś zasadniczą determinantę jakości życia i pracy. Problematyka niniejszego obszaru nawiązuje bezpośrednio do zapisów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego. System infrastruktury technicznej o charakterze sieciowym (m.in. kwestie sprawnych ciągów komunikacyjnych, kwestie gospodarki wodno-ściekowej) ma również zasadniczy wpływ na rozwój lokalny, wpływa na jakość życia mieszkańców i stan środowiska. Skuteczna ochrona środowiska ma szczególne znaczenie w kontekście znaczących walorów środowiska naturalnego, które pozostają jednym z największych atutów Gminy Łuków, a także powiatu łukowskiego. Wedle

zapisów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego dbałość o stan środowiska naturalnego, przy uwzględnieniu potrzeb bieżących i przyszłych pokoleń, stanowi zasadnicze wyzwanie dla decydentów i mieszkańców regionu. Czyste, dobrze zachowane środowisko oraz nowoczesna infrastruktura techniczna warunkują dogodne warunki życia, stanowią również o atrakcyjności i wzięciu oferty turystycznej.

Kierunki interwencji – cele operacyjne:

1. Przebudowa i modernizacja dróg i ciągów pieszych.
2. Budowanie infrastruktury drogowej (w tym parkingi, chodniki, zatoczki przystankowe, oświetlenie, stacje paliw).
3. Współpraca w zakresie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej Gminy.
4. Działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa na drogach.
5. Przebudowa sieci wodociągowej.
6. Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej oraz oczyszczalni ścieków.

Gospodarka

Przedsiębiorczość rozpatrywać można w dwóch wymiarach: jako proces kreacji, opierający się na pewnym pomysłe, którego celem jest generowanie korzyści na rynku, lub jako zespół cech, jak np. aktywność, skłonność do podejmowania ryzyka, ekspansywność, innowacyjność czy adaptacyjność, opisujących szczególny sposób postępowania człowieka. Promocja i wspieranie przedsiębiorczości oraz podniesienie jej poziomu wśród społeczności lokalnej jest jednym z kluczowych wyzwań polityki gospodarczej gminy, szczególnie w odniesieniu do najmłodszych grup wiekowych. Geograficzne położenie Gminy, wiążące się z atrakcyjnymi walorami środowiska naturalnego, a także bogactwo kultury regionalnej i zabytki – sugerują oparcie rozwoju jednostki m.in. na turystyce, ze szczególnym uwzględnieniem turystyki wędrowniczej. Konieczne są zatem przedsięwzięcia w zakresie infrastruktury turystycznej i około - turystycznej oraz organizacja efektywnego systemu informacyjno-promocyjnego.

Kierunki interwencji – cele operacyjne

1. Zapobieganie bezrobociu – tworzenie pozarolniczych miejsc pracy,
2. Zwiększenie różnorodności gospodarczej, dywersyfikacja źródeł zarobkowania na terenie Gminy,
3. Rozwój systemu doradztwa zwłaszcza dla małych i średnich firm z terenu Gminy,
4. Tworzenie grup producenckich w rolnictwie,
5. Pobudzanie współpracy między przedsiębiorcami a jednostkami edukacyjnymi w Gminie,
6. Organizowanie różnego rodzaju konkursów dla przedsiębiorców z terenu Gminy,
7. Lobbing na temat preferencyjnego systemu podatkowego – ulgi podatkowe,
8. Inwestycje w odnawialne źródła energii,
9. Podnoszenie jakości usług publicznych na terenie Gminy,
10. Promocja walorów historycznych oraz przyrodniczo – krajobrazowych Gminy,
11. Rozwój infrastruktury turystycznej,
12. Wdrożenie czytelnego systemu informacji wizualnej na terenie Gminy,
13. Współpraca z partnerami prywatnymi w zakresie tworzenia nowych atrakcji turystycznych i rekreacyjnych
 - 13.1. Wykorzystanie potencjału turystycznego Gminy

13.2. Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego Gminy

Ekologia i ochrona środowiska

Skuteczna ochrona środowiska służy zabezpieczeniu (zasadniczych dla rozwoju Gminy) walorów przyrodniczo-krajobrazowych. Zagadnienia te zaakcentowane zostały w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, a także w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego. Cele i działania w ramach niniejszego obszaru nawiązują w sposób bezpośredni do zapisów wyżej wspomnianych dokumentów nadrzędnych.

Kierunki interwencji w Gminie Łuków – cele operacyjne:

1. Inwestycje w odnawialne źródła energii OZE.
2. Likwidacja azbestu.
3. Poszerzanie świadomości ekologicznej.
4. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków.
5. Budowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz oczyszczalni ścieków

Szczególne miejsce w perspektywie finansowej UE na lata 2014-2020 zajmuje budowa OZE jako inwestycji, które ograniczą skutki globalnego ocieplenia i niszczenia środowiska naturalnego, Inwestycje z tego zakresu umożliwią zahamowanie negatywnych zjawisk przyrodniczych takich jak trzęsienia ziemi, wybuchy wulkanów, tornad, tsunami, susze itp., których częstotliwość i siła znacznie zwiększyły się w ostatnich latach i zaczęły zagrażać obszarom ziemi, na których dotychczas były nieznane.

„Polityka energetyczna Polski do 2030 roku” przedstawia strategię państwa w zakresie energetyki zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i w perspektywie do 2030 roku. Podstawowymi kierunkami polskiej polityki energetycznej są:

- Poprawa efektywności energetycznej,
- Wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii,
- Dywersyfikacja struktury wytwarzania energii elektrycznej poprzez wprowadzenie energetyki jądrowej,
 - Rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw,
 - Rozwój konkurencyjnych rynków paliw i energii,
 - Ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko.

Jakość życia

Na podstawie kondycji sektora usług społecznych oceniać można warunki życia danej społeczności. Wysoki poziom usług medycznych uznaje się za jedną z podstawowych przyczyn wzrostu wartości wskaźnika przeciętnej długości życia w krajach wysoko rozwiniętych. Pomoc społeczna ma natomiast na celu zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym osób i rodzin oraz umożliwia przewyżczenie podobnych zdarzeń tym, którzy nie są w stanie sami sobie poradzić. Efektywna pomoc społeczna, wysokiej jakości podstawowa i specjalistyczna opieka medyczna oraz dostępność innych świadczeń przyczyniają się do zaspokojenia niezbędnych potrzeb społecznych, stanowią podstawę dla budowy

społecznego zadowolenia oraz kreacji korzystnego wizerunku gminy jako dogodnego miejsca do życia, pracy i spędzania wolnego czasu. Kultura, sport i rekreacja stanowią podstawowe czynniki rozwoju społecznego – bez nich nie jest możliwy rozwój całościowy, zrównoważony, wieloprzekrojowy, rozwój w wymiarze modalnym. Kultura przyczynia się do budowania zaufania społecznego, pozwala redukować niepewność i stymuluje postawę otwartości (tym samym skraca czas potrzebny na zawieranie transakcji i obniża koszty inwestycji), pozytywnie wpływa na poziom integracji społecznej, jest sposobem na pielęgnację i rozwój więzi lokalnych, hamuje rozwój patologii społecznych. Sport i rekreacja pozostają bardzo ważną formą społecznej aktywności, przyczyniają się do kształtowania społecznego zadowolenia oraz wysokiej kondycji zdrowotnej mieszkańców. Podejmowanie działań, mających na celu stworzenie spójnej, atrakcyjnej i ogólnie dostępnej oferty kulturalnej oraz rekreacyjno-sportowej, uznane zostało zatem za istotne zadanie Gminy.

Kierunki interwencji – cele operacyjne:

1. Systematyczne unowocześnienie wyposażenia placówek oświatowych i instytucji kultury.
2. Promocja działań profilaktycznych w zakresie zdrowia.
3. Przeciwdziałanie uzależnieniom.
4. Wspieranie organizacji pozarządowych w celu integracji mieszkańców.
5. Dążenie do likwidacji barier urbanistycznych i architektonicznych w celu lepszej komunikacji.
6. Stworzenie ośrodków rehabilitacji.
7. Stworzenie ośrodków dziennego pobytu dla osób starszych – ośrodki wsparcia.
8. Tworzenie spółdzielni socjalnych.
9. Kontynuacja oraz rozwój wydarzeń kulturalnych i sportowych na terenie Gminy.
10. Organizacja nowych imprez kulturalnych o szerokim zasięgu oraz zawodów sportowych.
11. Tworzenie i modernizacja infrastruktury rekreacyjno – sportowej na terenie Gminy.
12. Wspieranie podmiotów realizujących zadania na rzecz sportu i rekreacji oraz kultury.
13. System wsparcia i promocji dla zespołów regionalnych oraz artystów i twórców ludowych.
14. Produkt regionalny- promocja.
15. Podnoszenie poziomu opieki społecznej.

W czasach, wzmożonej konkurencji i ciągłych zmian rośnie znaczenie procesów zarządzania rozwojem. Efektywne zarządzanie wspólnotą samorządową oznacza rozwój oparty na współdziałaniu oraz mobilizowaniu i wzmacnianiu posiadanych zasobów. Sprawność systemu zarządzania zaakcentowana została w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego oraz Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego. Cele i działania w ramach niniejszego obszaru nawiązują w sposób bezpośredni do obu tych dokumentów.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego:

Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.

12.3. Proponowane mierniki (wskaźniki) realizacji Programu Rozwoju Gminy Łuków

Obszar: Przedsiębiorczość Cel strategiczny: Silna pozycja konkurencyjna Gminy bazująca na aktywności zawodowej i przedsiębiorczości mieszkańców oraz rolnictwie i atrakcyjności turystycznej

Cele operacyjne	Mierniki (wskaźniki)	Źródła danych
Wzrost potencjału turystycznego Gminy	<ul style="list-style-type: none"> Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1 tys mieszkańców Wysokość wpływów do budżetu Gminy z podatku CIT 	GUS
Wzrost potencjału turystycznego Gminy	<ul style="list-style-type: none"> Korzystający z noclegów na 1 tys mieszkańców Liczba mieszkańców na 1 miejsce noclegowe 1 miejsce noclegowe na 1 km² Podmioty z branż: usługi gastronomiczne na 1 tys mieszkańców 	GUS
Obniżenie stopy bezrobocia i zminimalizowanie negatywnych jego skutków	<ul style="list-style-type: none"> Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym Udział długotrwale bezrobotnych wśród bezrobotnych zarejestrowanych Liczba zrealizowanych projektów z zakresu ekonomii społecznej 	GUS, PUP, dane wewnętrzne Urzędu Gminy

Obszar: Ochrona środowiska i usługi publiczne

Cel strategiczny: Ochrona środowiska oraz wysoka jakość i dostępność usług publicznych

Cele operacyjne	Mierniki	Źródła danych
Rozbudowa i modernizacja systemu infrastruktury sieciowej oraz skuteczna ochrona środowiska	<ul style="list-style-type: none"> Odsetek korzystających z instalacji wodociągowej Odsetek korzystających z instalacji kanalizacyjnej Odsetek korzystających z instalacji gazowej Liczba akcji edukacyjnych w 	GUS, dane wewnętrzne Urzędu Gminy

<p>Efektywna pomoc społeczna oraz zapewnienie mieszkańcom dostępu do wysokiej jakości podstawowej i specjalistycznej opieki medycznej</p> <p>Spójna, atrakcyjna i ogólnie dostępna oferta kulturalna i rekreacyjno – sportowa</p> <p>Zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych</p>	<p>zakresie ochrony środowiska i kształtowania postaw proekologicznych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba porad w ramach podstawowej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca • Odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej • Liczba uczestników imprez organizowanych przez ośrodki kultury na terenie Gminy • Liczba imprez organizowanych przez ośrodki kultury na terenie Gminy • Wartość inwestycji infrastrukturalnych w zakresie tworzenia, modernizowania i doposażania bazy rekreacyjno – sportowej • Przeciętne wyniki sprawdzianu na koniec klasy VI w szkołach podstawowych • Odsetek dzieci w wieku 3- 4 lat objętych wychowaniem przedszkolnym • Wysokość środków publicznych przeznaczonych na remonty, modernizację, doposażenie placówek edukacyjnych na terenie Gminy 	
--	--	--

Obszar: Dostępność i infrastruktura komunikacyjna

Cel strategiczny: Wysoka wewnętrzna i zewnętrzna dostępność komunikacyjna

Cele operacyjne	Mierniki	Źródła danych
Zwiększenie dostępności komunikacyjnej, w tym rozbudowa i modernizacja infrastruktury	<ul style="list-style-type: none"> • Całkowity koszt inwestycji na drogach publicznych w Gminie 	GUS, dane wewnętrzne Urzędu Gminy

komunikacyjnej na terenie Gminy	<ul style="list-style-type: none"> • Długość nowopowstałych dróg w Gminie • Długość zmodernizowanych dróg w Gminie • Całkowita długość ścieżek rowerowych w Gminie • Długość nowopowstałych i zmodernizowanych ciągów pieszych w Gminie 	
---------------------------------	---	--

13. System monitoringu i ewaluacji Programu Rozwoju

Procedury wdrażania, monitorowania i aktualizacji zawierają listę działań, których podjęcie ma na celu ułatwienie realizacji Programu Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016-2020 z perspektywą do 2025 oraz umożliwienie stałego monitorowania i dostosowywania zapisów Programu Rozwoju do zmieniających się warunków otoczenia społeczno-gospodarczego. Proces wdrażania Programu Rozwoju jest rozpatrywany na trzech głównych poziomach: organizacyjnym, merytorycznym i społecznym.

13.1. Poziom organizacyjny

Strategia proponuje przede wszystkim zadania, które stanowią wyzwania dla całej społeczności lokalnej i wszystkich instytucji działających na polu aktywizacji mieszkańców gminy, które mogą być partnerami administracji samorządowej w procesie wdrażania. Tak realizowana zasada partnerstwa jest jednym z fundamentalnych elementów polityki strukturalnej Unii Europejskiej. Wdrażanie Programu Rozwoju, zawierającego zadania będące w kompetencjach wielu podmiotów, wymaga ścisłej koordynacji i współpracy pomiędzy zainteresowanymi stronami. Stąd też efektywność realizacji celów wyodrębnionych w Programie Rozwoju, w dużej mierze będzie zależała od komórki zarządzającej jej wdrażaniem – Zespołu Koordynacyjnego ds. Wdrażania Programu Rozwoju – powołanej Zarządzeniem Wójta. W dalszej części niniejszego opracowania określone zostaną zasady (ramy) współpracy międzysektorowej (między podmiotami publicznymi, społecznymi i gospodarczymi), niezbędnej w tego typu działaniach. Koordynacja procesu wdrażania i aktualizacji Programu Rozwoju będzie odbywać się poprzez wykorzystanie samorządowego modelu zarządzania strategią. Model samorządowy przekazuje proces zarządzania Programu Rozwoju w ręce przedstawicieli władz jednostek samorządowych, a więc w tym przypadku – Wójta Gminy Łuków oraz Rady Gminy. Decyzje, podejmowane w porozumieniu tych organów, oparte na kompleksowym podejściu do uwarunkowań społeczno-gospodarczych, będą w bardzo istotny sposób wpływały na rozwój lokalny Gminy Łuków. Celem wystąpienia efektu synergii w odniesieniu do działań władz samorządowych w zakresie stymulowania rozwoju gminy zostanie utworzony ośrodek koordynacji podejmowanych decyzji (Zespół Koordynacyjny ds. Programu Rozwoju). W tym modelu ważna jest współpraca Zespołu z odpowiednimi komórkami organizacyjnymi w Urzędzie Gminy. Podstawowymi zadaniami Zespołu w zakresie wdrażania Programu Rozwoju i wdrażania Wieloletniego Planu Inwestycyjnego powinny być: - koordynacja współpracy z innymi jednostkami samorządu

terytorialnego, organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorstwami, - harmonizacja realizacji działań zapisanych w Programie Rozwoju i innych dokumentach branżowych (plany zagospodarowania przestrzennego, strategie branżowe, Wieloletni Plan Inwestycyjny, Program Ochrony Środowiska, Plan Gospodarki Odpadami, itd.), - przygotowanie okresowych raportów o stanie społeczno-gospodarczym gminy, - pozyskiwanie partnerów do realizacji zadań zapisanych w Programie Rozwoju Gminy. Wszyscy partnerzy realizujący zadania będą poproszeni o aktywną współpracę z Zespołem. Utworzenie takiej struktury poziomej na terenie gminy z pewnością przyczyni się do koordynacji zadań w zakresie wspierania rozwoju lokalnego, efektywniejszego generowania pomysłów na wspólne projekty oraz realnego zarządzania Programem Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016-2020 z perspektywą do 2025 roku.

13.2. Poziom merytoryczny

Poziom merytoryczny obejmuje wdrażanie i monitorowanie realizacji celów zapisanych w Programie Rozwoju Gminy oraz przegląd zapisów Programu i ich aktualizację. Program Rozwoju Gminy Łuków określony został na lata 2016-2020 z perspektywą do 2025. Okres ten odzwierciedla kolejny okres budżetowy Unii Europejskiej oraz działania aktualizacyjne dokumentów regionalnych i krajowych (patrz rozdział pn. Przesłanki aktualizacji Programu Rozwoju). Program Rozwoju jest nadrzędnym dokumentem prowadzącym do osiągnięcia celów średniookresowych i długookresowych w rozwoju społeczno-gospodarczym gminy. Na poziomie merytorycznym ważną rolę przypisuje się Radzie Gminy, reprezentującej różnorodne środowiska lokalne. Tym samym Rada Gminy współdziałając ściśle z Wójtem Gminy będzie wsparciem merytorycznym dla Zespołu Koordynacyjnego ds. Wdrażania Programu Rozwoju. Monitoring i aktualizacja będzie dokonywana w przedstawiłony poniżej sposób:

1. Zadania związane z monitoringiem i aktualizacją Programu powierza się Wójtowi Gminy.
2. Odpowiedzialność za zwoływanie posiedzeń Rady Gminy w zakresie aktualizacji i monitoringu Programu Rozwoju powierza się Przewodniczącemu Rady Gminy, na wniosek Wójta.
3. Odpowiedzialność za obsługę techniczną i organizacyjną prac aktualizacyjnych i monitorujących Rady Gminy powierza się Zespołowi Koordynacyjnemu ds. Wdrażania Programu Rozwoju.
4. Wójt może zaprosić do prac Rady Gminy w zakresie aktualizacji i monitorowania Program Rozwoju przedstawicieli innych instytucji.
5. Na specjalnym posiedzeniu Rada Gminy dokonuje monitoringu i aktualizacji Programu Rozwoju.
6. Przewodniczący Rady Gminy, na wniosek Wójta, zwołuje posiedzenie aktualizujące i monitorujące – w październiku lub listopadzie co trzy lata – dotyczące realizacji Programu Rozwoju.
7. Przewodniczący Rady Gminy, na wniosek Wójta może zwołać dodatkowe posiedzenia monitorujące.
8. Rada Gminy na posiedzeniu aktualizującym i monitorującym Program dokonuje: - oceny realizacji celów zawartych w Programie Rozwoju na podstawie materiałów przygotowanych przez Zespół Koordynacyjny ds. Wdrażania Programu Rozwoju (stan osiągnięcia wskaźników przyjętych

dla poszczególnych celów operacyjnych Programu), - identyfikacji problemów, które ograniczyły bądź uniemożliwiły realizację wyznaczonych celów, - opracowania propozycji niezbędnych zmian w zakresie realizowanych celów.

9. Propozycje niezbędnych zmian w zakresie realizowanych celów Rada Gminy przedstawia Wójtowi, który podejmuje decyzję o ich ewentualnym uwzględnieniu w Programie Rozwoju.

10. Prace Rady Gminy na specjalnym posiedzeniu aktualizacyjnym i monitorującym są protokołowane. Efektem posiedzeń jest sprawozdanie z posiedzeń Rady Gminy przygotowywane przez Zespół Koordynacyjny ds. Wdrażania Programu Rozwoju.

13.3. Poziom społeczny

Poziom społeczny dotyczy upowszechniania zapisów Programu Rozwoju Gminy Łuków wśród społeczności lokalnej oraz pozyskiwania partnerów (lokalnych i zewnętrznych) dla realizacji zadań Programu. Głównym adresatem zapisów Programu Rozwoju są mieszkańcy gminy, a w szczególności:

1. Radni, pracownicy Urzędu Gminy i gminnych jednostek organizacyjnych;
2. Posłowie i senatorowie reprezentujący w Parlamencie subregion lubelski opolski oraz radni Sejmiku Wojewódzkiego, związani z subregionem;
3. Przedsiębiorcy, przedstawiciele sektora gospodarczego, instytucje otoczenia biznesu, instytucje szkoleniowe z regionu;
4. Sektor finansowy – banki, instytucje pożyczkowe i kredytowe;
5. Wyższe uczelnie z terenu województwa;
6. Organizacje pozarządowe z terenu gminy, Powiatowy Urząd Pracy, placówki edukacyjne.

Upowszechnienie zapisów Programu Rozwoju Gminy Łuków wśród społeczności lokalnej ma na celu:

1. Poinformowanie o zakończeniu prac nad opracowaniem Programu Rozwoju Gminy.
2. Objaśnienie dalszych etapów procesu planowania rozwoju społeczno - gospodarczego w Gminie – realizacja zapisów Programu Rozwoju, zaproszenie partnerów do współpracy.
3. Prezentację lokalnego potencjału społeczno-gospodarczego Gminy Łuków, priorytetów i kierunków jego rozwoju w najbliższych latach (obszary priorytetowe i cele strategiczne, cele operacyjne, kierunki interwencji).
4. Objaśnienie roli funduszy strukturalnych Unii Europejskiej w finansowaniu rozwoju lokalnego i sposobu ich pozyskiwania poprzez przygotowanie projektów wynikających z Programu Rozwoju – z kierunków interwencji.

W celu upowszechnienia treści Programu Rozwoju Gminy należy przeprowadzić proponowane działania:

1. Opracowanie krótkiego materiału- prezentacji, przybliżającego mieszkańcom Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016-2020 z perspektywą do 2025.
2. Umieszczenie do pobrania w wersji elektronicznej na stronie internetowej gminy i w Biuletynie Informacji Publicznej (BIP) materiału przybliżającego zainteresowanym Program Rozwoju Gminy Łuków.
3. Przekazanie bibliotekom publicznym oraz szkołom z terenu gminy wydrukowanego egzemplarza tekstu Programu Rozwoju Gminy Łuków wraz z nagraniem płytą CD, zawierającą materiał informacyjny przybliżający Program Rozwoju oraz jej pełny tekst.

Ważnym adresatem Programu Rozwoju Gminy Łuków jest również otoczenie jednostki, szczególnie:

1. Sąsiednie gminy.
2. Powiat łukowski.
3. Zarząd Województwa Lubelskiego.
4. Wojewoda Lubelski.
5. Organizacje samorządu gospodarczego o ponadlokalnym zasięgu.
6. Organizacje rządowe, samorządowe i pozarządowe o ponadlokalnym zasięgu (regionalnym i krajowym).
7. Potencjalni inwestorzy zainteresowani inwestycjami w Gminie.
8. Zagraniczni partnerzy samorządowi Gminy Łuków.

Ramy współpracy międzysektorowej (jednostki: publiczne, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy) i międzygminnej w zakresie realizacji Programu Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016-2020 perspektywą do 2025 roku.

Partnerów, biorących udział w realizacji Programu Rozwoju Gminy, można podzielić na trzy główne grupy (zgodnie z zasadą „trójkąta współpracy”):

- instytucje publiczne (władze samorządowe, instytucje użyteczności publicznej, agendy rządowe, przedsiębiorstwa komunalne),
- prywatni przedsiębiorcy i organizacje otoczenia biznesu (firmy, spółdzielnie, instytucje finansowe, izby gospodarcze, cechy rzemiosł, fundacje, stowarzyszenia gospodarcze),
- organizacje pozarządowe (towarzystwa i stowarzyszenia, fundacje, związki zawodowe, grupy nieformalne).

Praca zespołowa, partnerska na rzecz gminy wymaga od osób i organizacji pełnego zaangażowania i wiąże się z podejmowaniem ryzyka. Być „partnerem” oznacza w pełni odpowiadać za działania własne i tych, z którymi wspólnie podejmujemy decyzje. Niezależnie od tego, czym zajmuje się partnerstwo lokalne, można określić zestaw zasad, ram postępowania, którymi powinno się ono kierować, jeśli jego działania mają być skuteczne:

- realizm – cele i terminy ich realizacji ustalane przez partnerów muszą być możliwe do osiągnięcia;

pragmatyzm – zdając sobie sprawę z wagi dalekosiężnych planów, partnerstwo powinno poszukiwać wymiernych i szybko osiągalnych rozwiązań, jasno zdefiniowanych problemów;

- stosowność – metody pracy i zasoby muszą być dostosowane do wymogów konkretnych działań, partnerstwo musi umożliwiać osiąganie postępu w rozwoju lokalnym, przewyższanie kryzysów i osiąganie akceptowalnych rozwiązań;

- podzielenie wspólnej wizji przyszłości gminy, która rozwija się i wzbogaca wraz z realizacją projektów na rzecz rozwoju;

- otwartość i elastyczność pozwalające uczestniczyć jak największej liczbie osób w partnerstwie i gwarantujące jego zróżnicowany skład, to warunek jego pomysłowości i innowacyjności;

- wysłuchiwanie, szacunek i zaufanie, dzięki którym można przełamać potencjalne konflikty, uwzględnić różne punkty widzenia i osiągnąć prawdziwe porozumienie w miejsce pozornego konsensusu;

- wzajemne zrozumienie umożliwiające poznanie umiejętności i możliwości różnych partnerów i szybkie osiągnięcie najlepszej formy współdziałania i podziału obowiązków w konkretnych sytuacjach;

- zrozumienie i dostosowanie się do potrzeb różnych grup społecznych w celu zmobilizowania i uczynienia odpowiedzialnymi wszystkich mieszkańców gminy;

- przejrzystość działań i troska o informowanie, tak by wszyscy mogli uczestniczyć w działaniu i przez to zmieniać swoją mentalność;

- dyskusja nad rolą, funkcją i działaniami każdego z partnerów w celu wzmocnienia jego poparcia i zaangażowania;

- determinacja (na ogół ze strony kilku kluczowych osób) gwarantująca spójność Programu jako całości i uniemożliwiająca rozpraszanie działań.

14. Potencjalne źródła finansowania – nowa perspektywa

Perspektywa finansowa 2014-2020 to okres nowych wyzwań dla jednostek samorządu terytorialnego, a posiadanie nakładów finansowych stanowi jeden z ważniejszych warunków osiągnięcia założonych celów Programu Rozwoju. Opracowanie niniejszego Programu Rozwoju Gminy pokrywa się z fazą wstępną przygotowań do nowego okresu programowania Unii Europejskiej, przez co precyzyjne określenie katalogu, wskazującego na źródła finansowania działań zawartych w dokumencie Programu, nie jest możliwe. Dokument pn. **Umowa Partnerstwa** podpisania a UE jest kluczowa dla dalszych prac, ze względu na:

wskazanie sposobu osiągania przez Polskę celów rozwojowych przy pomocy funduszy Unii Europejskiej,

-określenie systemu ich wdrażania, ustalenie podziału na działania krajowe i regionalne,

-wydzielenie programów operacyjnych oraz wskaźników i oczekiwanych rezultatów.

Głównym źródłem finansowania ujętych w Programie Rozwoju zadań będą; środki unijne, głównie:

Regionalny Program Operacyjny 2014-2020,

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020

Krajowe Programy:

Program Infrastruktura i Środowisko

Program Inteligentny Rozwój

Program Wiedza Edukacja Rozwój

Program Polska Cyfrowa

Program Polska Wschodnia

Program Pomoc Techniczna

inne środki pomocowe oraz własne środki finansowe pochodzące z budżetu jednostki, w tym dostępne również w ramach Wieloletniej Prognozy Finansowej w przypadku przedsięwzięć dłuższych niż 1 rok. Pozostałe formy finansowania stanowić będą:

Pozagminne środki publiczne:

- 1) Subwencje oraz dotacje celowe na dofinansowanie zadań własnych,
- 2) Środki pozabudżetowe,
- 3) Strategie i programy rządowe.

Środki pozabudżetowe

1. Specjalne, będące wyodrębnionymi rachunkami bankowymi, na które podmioty gospodarcze Skarbu Państwa mogą odprowadzać niektóre z pobranych przez siebie dochodów, by następnie finansować (dysponować) zgromadzonymi tam środkami pieniężnymi. Przykłady: Totalizator Sportowy, którego środki przeznaczone są na dopłaty do inwestycji w zakresie turystyki, rekreacji i sportu, środki na dofinansowanie napraw obiektów sportowych lub środki specjalne, będące w dyspozycji Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, przeznaczone na utrzymanie katastru wodnego (systemu informacyjnego o gospodarowaniu wodami), opracowanie planów gospodarowania wodami oraz odbudowę ekosystemów zdegradowanych przez niewłaściwą eksploatację zasobów wodnych.
2. Samorządowe Fundusze Celowe udzielane w postaci dotacji, pożyczek i refundacji (**Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,**
3. Fundusz Zajęć Sportowych dla Uczniów,

4. Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej: - Program inwestycji o szczególnym znaczeniu dla sportu (tzw. inwestycje strategiczne), - Wojewódzki wieloletni program rozwoju bazy sportowej (tzw. inwestycje terenowe),
5. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
6. Program Aktywny Samorząd,
7. Dofinansowanie kosztów szkolenia, o którym mowa w art. 18 ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się,
8. Program wyrównywania różnic między regionami II,
9. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
10. System Zielonych Inwestycji – GIS, o LIFE+,
11. Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska z likwidacją ich skutków,
12. Program Ochrona Wód i Gospodarki Wodnej,
13. Program Ochrona Ziemi i Powietrza,
14. Program wsparcia budownictwa socjalnego ze środków Funduszu Dopłat,
15. Program dopłat do oprocentowania kredytów na usuwanie skutków powodzi,
16. Program „Cyfrowa szkoła”,
17. .Inne.

Konsultacje społeczne dokumentu

Niezbędnym elementem w procesie tworzenia Programu Rozwoju są tzw. konsultacje społeczne, których celem jest włączenie wspólnoty lokalnej w procesy decyzyjne zachodzące w urzędzie. Jednocześnie, głos mieszkańców (ich pomysły) pozwala na pełniejsze spojrzenie na zagadnienia związane z kierunkami rozwoju obszaru gminy oraz najpilniejszymi sprawami do rozwiązania. Z tych też względów, do prac nad Programem Rozwoju zaproszono szereg osób tworzących społeczność lokalną, chcących aktywnie wspierać działania podejmowane na terenie Gminy Łuków. Założenie odpowiedniego harmonogramu zadań, pozwoli na odpowiednią konstrukcję budżetu Gminy oraz będzie ułatwiało podejmowanie decyzji inwestycyjnych. Na podstawie tak określonych kierunków działań pod kątem ich ważności, przypisać można konkretne zadania do realizacji, które obejmować będą teren Gminy Łuków.

Podczas zebrań konsultacyjnych mieszkańcy Gminy wskazali mocne oraz słabe strony Gminy, a także szanse i ograniczenia związane z jej rozwojem. Mieszkańcy określili także korzystne według nich kierunki zmian w Gminie, do których zaliczyli przede wszystkim konieczność poprawy infrastruktury technicznej i społecznej szczególnie ochrony zdrowia, rozwój gospodarczy i rolnictwa oraz dbałość o polskie i lokalne tradycje historyczne i kulturowe.

Wszystkie wyżej wymienione sugestie i uwagi mieszkańców zostały zawarte w Programie Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025r.

Raport z konsultacji społecznych niniejszego dokumentu stanowi integralną część Programu Rozwoju Gminy Łuków na lata 2015-2020 z perspektywą do 2015r.

Niniejszy dokument został opracowany na zlecenie Gminy Łuków przez Agencję Projektów Pomocowych i Strategicznych Sp. z o.o.

Załączniki:

1. Wieloletni Plan Inwestycyjny
2. Raport z konsultacji społecznych (dotyczący Programu Rozwoju)
3. Raport z konsultacji społecznych przeprowadzonych wśród mieszkańców Gminy Łuków (za pomocą ankiet- o stanie Gminy).

Wieloletni Plan Inwestycyjny dla Gminy Łuków na lata 2016-2020 z perspektywą do 2025r.

Wieloletni Plan Inwestycyjny dla Gminy Łuków na lata 2016-2020 z perspektywą do 2025r.

I. Wprowadzenie do Wieloletniego Planu Inwestycyjnego dla Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025 r.

System wieloletniego planowania inwestycyjnego jest narzędziem zarządzania JST, które łączy w sobie wiele procesów planistycznych, jakie zachodzą w jednostce, m.in. planowanie zagospodarowania przestrzennego JST, planowanie finansowe, planowanie strategiczne rozwoju jednostki, planowanie inwestycyjne. Jest to określona metodologia, według której tworzy się plan inwestycyjny na kilka następnych lat, która przede wszystkim zakłada większe zaangażowanie wszystkich potencjalnych wnioskodawców w tworzenie planu oraz analizę potrzeb inwestycyjnych w świetle wyznaczonych długookresowych celów rozwoju, w oparciu o jednakowe dla wszystkich inwestycji kryteria.

Cechy charakterystyczne Wieloletniego Planu Inwestycyjnego:

1. Jest planem kroczącym, którego pierwszy rok stanowi jednocześnie część inwestycyjną projektu budżetu, zawierającym zbiorcze zestawienie programów i zadań inwestycyjnych planowanych do zrealizowania. Są one ujęte w jednym dokumencie i uporządkowane według priorytetów wraz z informacją o planowanym terminie rozpoczęcia i zakończenia ich realizacji. Ważną informacją jest wielkość wydatków zarówno poniesionych jak i zaplanowanych z rozbiciem na poszczególne źródła finansowania w kolejnych latach planu.

2. Jest planem corocznie aktualizowanym zarówno w zakresie inwestycji już ujętych w planie jak i nowo-wnioskowanych, co oznacza coroczną weryfikację wykonania rzeczowego zakresu planu, jak i analizę możliwości sfinansowania realizacji nowych zadań inwestycyjnych.

3. Jest źródłem informacji dla jednostek organizacyjnych JST, jej mieszkańców o kolejności i przybliżonym terminie realizacji wnioskowanych inwestycji, a także informacji dla podmiotów działających na terenie jednostki w zakresie polityki inwestycyjnej.

Podstawowe zalety systemu: – Umożliwia realizację celów strategicznych JST dzięki jasno określonym mechanizmom podejmowania decyzji inwestycyjnych, co zapewnia zgodność z wdrażanym Programem Rozwoju i innymi dokumentami strategicznymi Gminy.

– Pozwala dostosować zestaw zadań inwestycyjnych do możliwości finansowych jednostki w perspektywie kilku kolejnych lat.

- Pozwala na całościową koordynację zadań pod względem ich wzajemnych powiązań i zależności.
- Umożliwia wypracowanie Wieloletniego Planu Inwestycyjnego, który stanowi podstawę rocznego planowania inwestycyjnego.
- Zapewnia pełniejsze uspołecznienie systemu planowania poprzez zaangażowanie samych mieszkańców w proces wnioskowania zadań inwestycyjnych do realizacji oraz ocenę i rekomendacje zadań do planu.
- Zwiększa wiarygodność jednostki w oczach potencjalnych kredytodawców i inwestorów. – Stosowanie procedur przygotowania i rozliczania zadań inwestycyjnych umożliwia lepsze przygotowanie jednostki do wymagań Unii Europejskiej dotyczących korzystania ze środków finansowych.

Jednym z głównych punktów ciężkości Wieloletniego Planu Inwestycyjnego Gminy Łuków jest zwrócenie uwagi na następujące elementy:

1. **Adekwatność** proponowanych zadań inwestycyjnych w stosunku do faktycznych potrzeb infrastrukturalno-społecznych Gminy ,
2. **Społeczną akceptację** proponowanych przez Urząd Gminy inwestycji,
3. **Realność i wykonalność** proponowanych zadań w stosunku do środków budżetowych samorządu jak również możliwości uzyskania dofinansowania z zewnętrznych źródeł,
4. **Zgodność** proponowanych inwestycji z dokumentami o charakterze programującym, zapewniająca skuteczność w aplikowaniu o zewnętrzne źródła finansowania.

Okres realizacji Wieloletniego Planu Inwestycji

Wieloletni Plan Inwestycyjny dla Gminy Łuków obejmuje lata 2016 – 2020 r. z perspektywą do 2025r. Przyjęcie takiego horyzontu czasowego związane jest z realizacją szeregu zadań w okresie finansowania unijnego na lata 2014 – 2020.

II. Dochody i wydatki budżetu Gminy Łuków w latach 2013 - 2015 r.

Analiza wykonania budżetu w latach 2013 – 2015

Na potrzeby Wieloletniego Planu Inwestycyjnego dokonano analizy dochodów i wydatków budżetowych w latach 2013-2015. W analizowanym okresie jednostka co roku odnotowywała nadwyżkę budżetową. Przedstawione fakty prezentuje tabela poniżej.

Rok	Dochody wykonane/planowane	Wydatki wykonane	w tym inwestycyjne	% udział wydatków inwestycyjnych
2013	48 298 417,08	44 943 254,60	3 463 551,05	7,71%
2014	48 313 061,41	45 906 175,32	3 719 770,80	8,10%
2015	50 444 422,61	49 951 010,61	5 017 817,53	9,90%

Tabela :Deficyt/ Nadwyżka budżetowa w latach 2013 – 2015 (w zł) Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu Gminy

W latach 2013 – 2015 obserwuje się systematyczny wzrost udziału wydatków inwestycyjnych w ogóle wydatków. Znaczną część wydatków gminnych stanowią wydatki sztywne, których wydatkowanie jest koniecznością prawną regulowaną przez właściwe ustawy i rozporządzenia. Analiza wydatków budżetowych wskazuje na niewysoki odsetek wydatków inwestycyjnych. Wydatki inwestycyjne wynosiły poniżej 10% (w województwie lubelskim średnio 15,9%, w kraju- 16,2%- dane z roku 2013 US w Lublinie). Niska relacja wydatków inwestycyjnych do wydatków bieżących Gminy pokazuje, że budżet gminny jest przede wszystkim nakierowany na realizację zadań obligatoryjnych o stałym charakterze. Wielość wydatków sztywnych powoduje, że koniecznością staje się poszukiwanie zewnętrznych źródeł finansowania projektów inwestycyjnych i społecznych. Programy UE (krajowe i regionalne) planowane w Polsce na lata 2014-2020 stwarzają szanse pozyskania znaczących środków unijnych, mogących posłużyć rozwojowi Gminy.

Zobowiązania finansowe Gminy na lata 2013 – 2015

Na realizację zadań inwestycyjnych w latach 2013-2015 Gmina zaciągnęła kredyty, których spłata przypada na lata 2015 – 2020. Wysokość zobowiązań z tyt. zaciągniętych kredytów w latach 2013-2015 wygląda następująco:

2015 r. -1 943 412, 00

2016 r. – 2 893 412,00

2017 r. - 2 743 412,00

2018 r. – 1 478 632,34

2019 r. – 1 418 146,94

2020 r.- 1 675 939,16

III. Charakterystyka zadań inwestycyjnych wskazanych do realizacji przez Samorząd Gminy Łuków w latach 2016-2020 z perspektywą do 2025 roku.

Budowa kanalizacji sanitarnej. Zadania w tej dziedzinie obejmują budowę kanalizacji sanitarnej dla miejscowości: **Gołaszyn, Ławki, Gręzówka, Wólka Świątkowa, Role, Krynka, Zalesie, Sięciaszka Pierwsza, Dąbie oraz budowę zagrodowych oczyszczalni.** Jest to zadanie najważniejsze dla mieszkańców Gminy, dlatego traktowane będzie priorytetowo. Duża kwota inwestycyjna powoduje, że jest to zadanie rozłożone na okres kilku lat. Realizacja projektu przewidziana jest ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego WL. Część wkładu własnego będzie pochodzić ze środków kredytowych i część z budżetu Gminy.

Budowa i przebudowa dróg powiatowych, gminnych

Drogi służą nie tylko mieszkańcom Gminy i działającym tutaj podmiotom gospodarczym, ale także ruchowi tranzytowemu oraz są jednym z podstawowych kryteriów przy wyborze lokalizacji inwestycji. Z tych powodów stanowią bardzo istotny element infrastruktury technicznej –

ich wysoka jakość powoduje większą dostępność komunikacyjną gminy oraz przyczynia się do poprawy bezpieczeństwa uczestników ruchu. Szereg odcinków dróg wymaga remontu i budowy. Dlatego też przed władzami samorządowymi przez cały okres realizacji WPI stoją zadania polegające na budowie nawierzchni bądź remoncie dróg. Budowa dróg gminnych współfinansowana będzie ze środków RPO, PROW. Szczegółowo wymienione i opisane inwestycje zwarte są w tabeli niniejszego opracowania.

Budowa obiektów kulturalno- edukacyjno- sportowych

Realizacja tych działań wpłynie na poprawę jakości życia w Gminie Łuków przez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych jej mieszkańców. Umożliwi rozwój tożsamości społeczności, zachowanie dziedzictwa kulturowego i specyfiki obszarów wiejskich. Świetlice jako miejsce spotkań społeczności wiejskiej pełnią bardzo ważną, integracyjną społecznie rolę. Hala sportowa poza integracyjną, da społeczności gminnej możliwość zadbania o zdrowie fizyczne i pozwoli na rozwój talentów sportowych. Jurajski Park Edukacji i Rozrywki pozwoli na rozwój turystyczny Gminy, przyciągnie nowych inwestorów i stworzy nowe miejsca pracy.

Szczegółowo wymienione inwestycje znajdują się w tabeli niniejszego opracowania. Większość tych inwestycji Gmina planuje sfinansować ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego i Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Niektóre inwestycje będą realizowane wyłącznie ze środków budżetu Gminy.

Gospodarka niskoemisyjna

Projekty z zakresu OZE pozwolą Gminie na częściowe uniezależnienie energetyczne i wpłyną na ochronę środowiska poprzez zmniejszenie emisji CO₂ do atmosfery. Termomodernizacja budynków oraz unowocześnianie oświetlenia zmniejszą również emisję dwutlenku węgla do atmosfer, pozwolą Gminie na obniżenie kosztów utrzymania obiektów użyteczności publicznej, zwalniając w ten sposób środki na inne potrzebne inwestycje gminne.

1. Budżet Gminy Łuków (fundusze własne Gminy)

W budżecie Gminy rokrocznie, podczas prac nad budżetem Gminy, wyodrębniane zostają środki finansowe na realizację konkretnych projektów inwestycyjnych. Procedura uchwalania budżetu zgodna jest z wytycznymi zawartymi w ustawie o samorządzie terytorialnym i gminnym oraz finansach publicznych.

2. Fundusze krajowe

Gmina Łuków korzystała z pożyczek i dotacji udzielonych przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie oraz Bank Ochrony Środowiska Lublin, a także ze środków dotacyjnych Narodowego Programu Przebudowy Dróg Lokalnych 2012-2015

3. Fundusze zagraniczne (fundusze strukturalne Unii Europejskiej i środki pomocowe z europejskiego obszaru gospodarczego EOG oraz szwajcarskie środki pomocowe.)

Pełnoprawne członkostwo Polski w Unii Europejskiej daje duże możliwości otrzymania dotacji finansowej na realizację zaplanowanych projektów, z szeregu programów operacyjnych. Zaliczyć do nich można:

- Środki finansowe pochodzące z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020,
- Programu Rozwój Polski Wschodniej 2014 – 2020,
- Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020,

Należy w tym miejscu zaznaczyć, iż jakkolwiek zakłada się pozyskanie dotacji finansowej w ramach wymienionych funduszy oraz pożyczek, przy konstrukcji budżetu Gminy uwzględnia się zabezpieczenie od 15% do 100% kosztów wykonania zadania. Powoduje to, iż zadania przewidziane do realizacji w określonych latach, mogą ulec przesunięciu czasowemu. Dopuszcza się wprowadzenie zadań inwestycyjnych nie ujętych w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym. Kwoty inwestycji zostały podane wskaźnikowo – dopuszcza się zmianę kosztów inwestycji.

Wybór inwestycji do realizacji- kolejność realizacji projektów

Przykładowe kryteria wyboru zadań priorytetowych:

- **PILNOŚĆ** (0-10 punktów)

Potrzeba lub wymóg prawny realizacji projektu oraz w jakiej perspektywie czasu nastąpi jego realizacja.

▪ **DŁUGOTRWAŁOŚĆ POŻYTKÓW** (0-10 punktów)

Perspektywa czasu, w jakiej projekt będzie przynosił korzyści, pozytywne efekty.

▪ **ZGODNOŚĆ Z TENDENCJAMI** (0-10 punktów)

Zgodność projektu z aktualnymi lub przewidywanymi tendencjami społecznymi, gospodarczymi, politycznymi i technologicznymi.

▪ **POWSZECHNOŚĆ** (0-10 punktów)

Faktyczna potrzeba realizacji projektu w kontekście ilości ostatecznych odbiorców w ujęciu procentowym.

▪ **PRZYGOTOWANIE DO REALIZACJI** (0-10 punktów)

Okres, w którym nastąpi rozpoczęcie projektu.

▪ **AKCEPTACJA SPOŁECZNA** (0-10 punktów)

Akceptacja projektu przez społeczność lokalną i partnerów. Możliwość wywołania konfliktów społecznych.

▪ **DOSTĘPNOŚĆ FUNDUSZY NA REALIZACJĘ** (0-10 punktów)

Dostępne, obecne źródła finansowania projektu. Szansa na finansowanie ze źródeł zewnętrznych.

max 70 punktów

Każde zadanie – w zależności od liczby otrzymanych punktów – przypisane może być do jednej z trzech kategorii:

- a) **zadania priorytetowe** – konieczne i przygotowane do realizacji (zakres punktacji: 70-47)
- b) **zadania ważne** – nieprzygotowane lub przygotowane, lecz nie wymagające natychmiastowej realizacji (zakres punktacji: 46-24)
- c) **zadania pozostałe** – do realizacji w późniejszym okresie (zakres punktacji: 23-0)

IV. Wieloletni Plan Inwestycyjny Gminy Łuków na lata 2016-2020 z perspektywą do 2025r.

WYKAZ KLUCZOWYCH ZADAN INWESTYCYJNYCH GMINY DO REALIZACJI W LATACH 2015-2020

Lp	Nazwa zadania	Rozmiar rzeczowy	Wartość robót	Planowana wielkość nakładów w poszczególnych latach					Źródła finansowania		Źródła dotacji	Podmiot realizujący	Uwagi
				2016	2017	2018	2019	2020	Budżet gminy	Dotacje zewnętrzne			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
INFRASTRUKTURA DROGOWA													
	Budowa drogi w msc. Sięciaszka Pierwsza	1 560/5.5	300 000		100 000	200 000			109 110	190 890	PROW	UG Łuków	
	102344 L dr.kraj.76 - Dąbie – Klimki – Gręzówka – Biardy - dr.kraj.63	5 275/5.5 naw. bitum.	1 150 000	1 150 000					418 250	731 750	PROW	UG Łuków	
	102335 L dr.woj.807 – Ryżki – Sięciaszka II – dr.pow.1337L	1 000/7.0	520 000	120 000	400 000				520 000		Budżet Gminy	UG Łuków	
	102775 L	1 610/5.5 naw.	213 174	13 174	100 000		100 000		213 174		Budżet Gminy	UG Łuków	

Wieloletni Plan Inwestycyjny dla Gminy Łuków na lata 2016-2020 z perspektywą do 2025 roku.

	dr.pow.1319L – Kownatki – gr.gminy Kąkolewnica Wsch.	bitum.											
	102757 L Ryżki Osiedle I (1 KUL) 102759 L Ryżki Osiedle III (3 KUL) 102760 L Ryżki Osiedle IV (KUD)	580/5.0 naw. bitum.	100 000				100 000		200 000		Budżet Gminy	UG Łuków	
	102773 L dr.pow.1202L – Turze Rogi - dr.pow.1202L	1 375/5.5 naw. bitum.	560 000		260 000	300 000			203 672	356 328	PROW	UG Łuków	
	Wykonanie nawierzchni bitumicznej w m. Jeziory	850/3.0	95 000		95 000				95 000		Budżet Gminy	UG Łuków	
	Wykonanie nawierzchni bitumicznej w m. Wólka Świątkowa	450/4.0	165 000		165 000				165 000		Budżet Gminy	UG Łuków	
	Wykonanie nawierzchni bitumicznej w Żdżarach	960/3.0	120 000				120 000		120 000		Budżet Gminy	UG Łuków	
GOSPODARKA ŚCIEKOWA													
	Budowa kanalizacji sanitarnej we wsiach: Gołaszyn, Ławki, Gręzówka	ok. 14500m sieci	4 000						800	3 200 000	RPO WL / PROW	UG Łuków	
	Budowa kanalizacji sanitarnej we wsiach: Wólka Świątkowa, Role, Krynka	ok. 17000m sieci	4 170						870	3 300 000	RPO WL / PROW	UG Łuków	
	Budowa kanalizacji sanitarnej we wsiach: Zalesie, Sięciaszka I, Dąbie	ok. 12875m sieci	3 700						700	2 700 000	RPO WL / PROW	UG Łuków	
	Budowa zagrodowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Łuków		3 150 000						1 150 000	2 000 000	PROW	UG Łuków	
KULTURA													
	Budowa świetlicy w m.		1 000 000		200 000	800 000							

Wieloletni Plan Inwestycyjny dla Gminy Łuków na lata 2016-2020 z perspektywą do 2025 roku.

	Dąbie												
	Budowa świetlicy w m. Szczygły Górne		600 000			300 000	300 000						
	Budowa świetlicy w m. Zalesie		330 000		30 000	300 000							
	Budowa świetlicy w m. Klimki		600 000		200 000	400 000							
GOSPODARKA NISKOEMISYJNA													
1	Aktualizacja planu gospodarki niskoemisyjnej, opracowanie raportów		15 000		5000	5000	5000		15 000	-	Budżet Gminy	UG Łuków	
2	Organizacja akcji społecznych związanych z ograniczeniem emisji, efektywnością energetyczną oraz wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii		30 000		7500	7500	7500	7500	15 000	15 000	WFOŚiGW, NFOŚiGW, RPO WL	UG Łuków	
3	Modernizacja oświetlenia ulicznego pod kątem zwiększenia jego efektywności w 2017 r.		2 200 000		2 200 000				330 000	1 870 000	Budżet gminy/ NFOŚiGW/ RPO WL	UG Łuków	
4	Montaż instalacji OZE (w tym instalacji fotowoltaicznych) lub na budynkach użyteczności publicznej		680 000		170 000	170 000	170 000	170 000	102 000	578 000	RPO WL	UG Łuków	
5	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej wraz z opracowaniem audytów energetycznych		5 000 000		1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 400 000	750 000	4 250 000	RPO WL	UG Łuków	
6	Rozbudowa sieci szlaków/ścieżek		4 600 000		1 150 000	1 150 000	1 150 000	1 150 000	690 000	4 531 000	RPO WL	UG Łuków	

Wieloletni Plan Inwestycyjny dla Gminy Łuków na lata 2016-2020 z perspektywą do 2025 roku.

	rowerowych												
EDUKACJA I SPORT											-	-	-
	SP Świdry- rozbudowa Szkoły Podstawowej o salę sportową z zapleczem oraz przebudowa budynku dydaktycznego		150 000			150 000			150 000	-	Budżet gminy	UG Łuków	
	Jurajski Park Edukacji i Rozrywki		15 000 000,00						2 250 000,00	13 750 000,00	RPO WL	UG Łuków	
RAZEM													

Tabela Inwestycji zakładanych do realizacji w latach 2020-2025

Lp.	Nazwa inwestycji	Czas realizacji	Źródła finansowania
1.	Modernizacja szkolnych pracowni komputerowych w kierunku pracowni komputerowych mobilnych.	2016r. – 2017r.	Dotacje unijne i krajowe oraz budżet Gminy
2.	Kanalizacja Gminy.	2020-2025	Dotacje unijne i krajowe oraz budżet Gminy
3.	Poszerzenie Podstrefy Łuków Tarnobrzesckiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK WISŁOSAN.	2020r. – 2023r.	Dotacje unijne i krajowe oraz budżet Gminy
4.	Budowa hali sportowo – widowiskowej.	2023r. – 2025r	Dotacje unijne i krajowe oraz budżet Gminy
5.	Rekonstrukcja obozu AK.	2016r. – 2020r	Dotacje unijne i krajowe oraz budżet Gminy
6.	Budowa, remonty i modernizacje dróg.	2020r. – 2025r	Dotacje unijne i krajowe oraz budżet Gminy
7.	Likwidacja barier architektonicznych w gminnych obiektach użyteczności publicznej.	2020r. – 2022r	Dotacje unijne i krajowe oraz budżet Gminy
8.	Budowa żłobka z przedszkolem.	2020r. – 2022r	Dotacje unijne i krajowe oraz budżet Gminy

9.	Rozwój odnawialnych źródeł energii.	2020r. – 2025r	Dotacje unijne i krajowe oraz budżet Gminy
10.	Budowa domu dziennego pobytu.	2024r. – 2025r	Dotacje unijne i krajowe oraz budżet Gminy
11.	Budowa kortów.	2020r.-2022	Dotacje unijne i krajowe oraz budżet Gminy
12.	Modernizacja boisk w miejscowościach: Dąbie, Gołaszyn, Role, Strzyżew, Świdry.	2020r. – 2021r	Dotacje unijne i krajowe oraz budżet Gminy
13.	Budowa boiska w miejscowości Turze Rogi.	2020r. – 2021r	Dotacje unijne i krajowe oraz budżet Gminy

Wartość zakładanych do realizacji na lata 2020-2025 inwestycji będzie określona na etapie ich projektowania z uwzględnieniem możliwości budżetu Gminy oraz możliwości uzyskania środków zewnętrznych.

V. Podsumowanie

Konieczność coraz lepszego zaspokajania różnorodnych potrzeb mieszkańców Gminy Łuków oraz ograniczoność środków finansowych będących w dyspozycji budżetu gminy wymaga racjonalnego (optymalnego) podejmowania decyzji o sposobie i kierunkach ich wydatkowania. Wymaga to, aby decyzje dotyczące dalszego rozwoju Gminy nie były podejmowane w cyklu rocznym, lecz aby działania bieżące i średniookresowe wynikały z ustaleń o charakterze perspektywicznym.

Przygotowany Wieloletni Plan Inwestycyjny jest zbiorem przedsięwzięć inwestycyjnych do wykonania (z punktu widzenia uwarunkowań zewnętrznych i zabezpieczenia niezbędnych środków finansowych). Prezentuje on w swej treści całościowy plan inwestycji komunalnych w okresie objętym planem oraz wielkość środków finansowych przeznaczonych na ich realizację. Należy podkreślić, że istotnym uwarunkowaniem skutecznej i efektywnej realizacji ustaleń *Wieloletniego Planu Inwestycyjnego Gminy Łuków na lata 2016- 2020 z perspektywą do 2025r.* jest prowadzenie - w kolejnych latach - przez Władze prorozwojowej polityki finansowej, polegającej na zwiększaniu udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem budżetu Gminy - mając oczywiście na względzie istniejące uwarunkowania zewnętrzne (szanse i zagrożenia, tkwiące w otoczeniu Gminy) oraz wewnętrzne (silne i słabe strony Gminy). Polityka ta winna zmierzać w pierwszym rzędzie do długookresowej: – maksymalizacji dochodów budżetowych, – racjonalizacji wydatków bieżących, – poprawy efektywności wykorzystania

własnych środków finansowych przeznaczanych na inwestycje. Dzięki takim działaniom będzie można maksymalizować wielkość środków finansowych przeznaczanych na inwestycje komunalne.

WPI stanowi załącznik nr 2 do *Programu Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016-2020 z perspektywą do 2025r.*

KONSULTACJE SPOŁECZNE DOKUMENTU STRATEGICZNEGO: PROGRAM ROZWOJU GMINY ŁUKÓW NA LATA 2016-2020 z PERSPEKTYWĄ DO 2025r.

RAPORT

z konsultacji społecznych dokumentu pt.: „Programu Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywa do 2025r.”

1. O potrzebie konsultacji społecznych

Prace nad *Programem Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025r.* prowadzone były z wykorzystaniem metody partycypacyjno – eksperckiej. Taka forma pracy zakładała przygotowanie dokumentu przez konsultantów zewnętrznych z Agencji Projektów Pomocowych i Strategicznych Sp. z o.o. przy jednoczesnym udziale w tym procesie władz Gminy oraz społeczności lokalnej.

Projekt dokumentu został poddany konsultacjom społecznym. Konsultacje społeczne są częścią praktyki partycypacji społecznej oraz istotnym elementem procesu decyzyjnego w demokracji lokalnej. Jest to narzędzie, dzięki któremu społeczność lokalna uzyskuje możliwość zapoznania się z projektami działań planowanych przez władzę lokalną, oraz może wyrazić swoją opinię na ich temat. Konsultowanie najważniejszych decyzji z mieszkańcami danej jednostki samorządowej powinno być podstawą zarządzania lokalnego, co jest zgodne z istotą samorządności.

Udział mieszkańców w procesie decyzyjnym zwiększa transparentność działań administracji lokalnej, a także pozytywnie wpływa na poczucie odpowiedzialności społeczności związanej ze współdecydowaniem w istotnych dla niej sprawach. Konsultacje społeczne, są w Polsce coraz powszechniejszą praktyką i potrzebą, związaną ze wzrostem świadomości społecznej dotyczącej wzajemnych relacji władzy i społeczności lokalnych.

2. Konsultacje społeczne *Programu Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025r.*

Wójt Gminy zaprosił mieszkańców Gminy Łuków do udziału w konsultacjach, których przedmiotem jest „*Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016-2020 z perspektywą do 2025r*”. Dokument w wersji papierowej oraz formularz pomocniczy do wnoszenia uwag był dostępny w pokoju nr 39 Urzędu Gminy w godzinach od 8.00 do 15.00.

Treść ogłoszenia zamieszczonego na stronie BIP Gminy Łuków stanowi załącznik do niniejszego Raportu.

Konsultacje społeczne dokumentu *Programu Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025r.* odbyły się według zaplanowanego wcześniej harmonogramu realizacji.

Konsultacje odbyły się w trzech etapach:

I. Konsultacje dotyczące oceny stanu istniejącego poprzez badanie ankietowe mieszkańców Gminy Łuków- specjalny Raport z tych konsultacji stanowi integralna część przedmiotowego programu Rozwoju Gminy Łuków.

II. Konsultacje na posiedzeniu Rady Gminy w dniu 16 listopada 2015r.

W dniu 16 listopada 2015r. w Sesji Rady Gminy Łuków wzięła udział pani Anna Broniewska – prezes Zarządu Agencji Projektów Pomocowych i Strategicznych w Lublinie. Przedstawiła ona radnym i sołtysom uczestniczącym w Sesji informację dotyczącą opracowania Programu Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025r. Omówiła zasady dokonywania analizy SWOT i poprosiła o Radnych o propozycje dotyczące tejże analizy. Powiedziała, że wizja rozwoju Gminy określa stan docelowy, do którego będzie dążyć cała wspólnota samorządowa, wykorzystując przy tym możliwości płynące z posiadanego potencjału własnego i szans pojawiających się w najbliższym otoczeniu. Wyjaśniła, że Program Rozwoju Gminy -jako dokument strategiczny- określa cel, do jakiego w swoim rozwoju zmierza Gmina, wskazuje kierunki jej rozwoju .

III. Konsultacje na spotkaniu zespołu do opracowania Programu Rozwoju Gminy w dniu 19 listopada 2015r.

W dniu 19 listopada odbyło się spotkanie zespołu do opracowania Programu Rozwoju Gminy, w skład którego wchodzi radni, sołtysi, kierownicy referatów i jednostek organizacyjnych Gminy. Na spotkaniu obecna była również Anna Broniewska prezes firmy

APPiS Sp. z o.o., która opracowywała na zlecenie Gminy dokument pod nazwa: **Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016- 2020 z perspektywą do 2025r.** Na spotkaniu Anna Broniewska zaprezentowała w formie prezentacji multimedialnej proces powstawania dokumentu oraz omówiła jego treść. Po przeanalizowaniu treści dokumentu i dyskusji radni Gminy zostali poproszeni o uwagi dotyczące dokumentu na piśmie. Również sołtysi oraz kierownicy jednostek samorządowych po spotkaniu, na którym omówiono propozycje zapisów w dokumencie zadeklarowali przekazanie do Urzędu Gminy swoich uwag na piśmie.

Osiem osób przesłało propozycje dotyczące analizy SWOT, z których część została uwzględniona w przedmiotowym dokumencie. Propozycje zapisów dotyczyły oświaty, spraw społecznych, kapitału ludzkiego, potencjału turystycznego, jakości życia, komunikacji, atrakcyjności przyrodniczej, ochrony środowiska, zarządzania rozwojem i rozwoju gospodarczego, czyli wszystkich obszarów rozwoju Gminy Łuków omówionych w Programie Rozwoju. Analiza uwag mieszkańców świadczy o tym, że ich autorzy to świadomi i zaangażowani mieszkańcy Gminy, którzy znają jej słabe strony i możliwości rozwoju.

Uwagi konsultacyjne mieszkańców Gminy koncentrują się na najmocniej odczuwalnych problemach – niedostatecznego skanalizowania gminy oraz złego stanu dróg publicznych. Zauważalnym problemem jest również mała ilość infrastruktury rekreacyjno - turystycznej, ograniczony dostęp do ochrony zdrowia na terenie Gminy Łuków, oraz brak poczucia odpowiedzialności za wspólne mienie wśród mieszkańców.

Przesłane uwagi stanowią załączniki do niniejszego raportu.

IV.III. Konsultacje ogłoszone na stronie BIP Gminy Łuków.

Dokument w wersji papierowej oraz formularz pomocniczy do wnoszenia uwag był dostępny w pokoju nr 39 Urzędu Gminy w godzinach od 8.00 do 15.30.

Treść ogłoszenia zamieszczonego na stronie BIP Gminy Łuków stanowił załącznik do niniejszego Raportu.

1. Konsultacje zostały ogłoszone w dniu 15 grudnia 2015 roku.
2. Tytuł Ogłoszenia:
Projekt - *Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025* wraz z *Wieloletnim Planem Inwestycyjnym* jako integralną częścią Programu Rozwoju,
3. Czas trwania konsultacji: 15.12. 2015- 22.12. 2015 do godz. 15.30.
4. Na stronie BIP obok ogłoszenia zamieszczone treści dokumentów:
 - a) „Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025r.”
 - b) „Wieloletni Plan Inwestycyjny”

c) „Raport z Konsultacji Społecznych dotyczących opracowania dokumentu strategicznego” pn.: „Programu Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025r.”

d) Na stronie BIP udostępniono w formie elektronicznej formularz konsultacji, który służył zgłaszaniu uwag i wniosków przez Mieszkańców i Instytucje Gminy Łuków.

5. Dokumenty papierowe udostępnione w pok. Nr 39.

Uwagi do projektu można było składać:

- w sekretariacie Urzędu Gminy Łuków
- pocztą na adres: Urząd Gminy Łuków, ul. Świderska 12, 21-400 Łuków,
- elektronicznie na adres: sekretariat@lukow.ug.gov.pl

Elementem niezbędnym w procesie tworzenia Programu Rozwoju Gminy są tzw. konsultacje społeczne, których celem jest włączenie wspólnoty lokalnej w procesy decyzyjne zachodzące w urzędzie. Jednocześnie, głos mieszkańców (ich pomysły) pozwala na pełniejsze spojrzenie na zagadnienia związane z kierunkami rozwoju obszaru Gminy oraz najpilniejszymi sprawami do rozwiązania. Z tych też względów, do prac nad Programem Rozwoju zaproszono szereg osób tworzących społeczność lokalną, chcących aktywnie wspierać działania podejmowane na terenie Gminy Łuków. Zawiadomienie i zaproszenie do udziału w konsultacjach otrzymali dyrektorzy szkół.

W ramach konsultacji ogłoszonych na stronie BIP Gminy Łuków nie wpłynęła żadna uwaga.

3. Wnioski z konsultacji społecznych

Otrzymane kwestionariusze konsultacyjne zostały przeanalizowane pod kątem uwag, wniosków i komentarzy, jakie wnieśli uczestnicy konsultacji. Większość odpowiedzi uczestników konsultacji nie zawiera uwag w sposób istotny zmieniających treść sformułowanych założeń strategicznych, można więc przyjąć, że Program Rozwoju w kształcie zaproponowanym do konsultacji jest akceptowany przez mieszkańców, spośród których kilku zdecydowało się na podzielenie się swoimi przemyśleniami. Część z uzyskanych odpowiedzi trudna jest do jednoznacznej kwalifikacji, ich autorzy opisując dany element Programu Rozwoju- głównie analizę SWOT, starali się zasygnalizować raczej aktualny obraz funkcjonowania Gminy w danym obszarze, przedstawić uzasadnienie proponowanych projektowanych celów i działań, niż uwagi co do samego brzmienia dokumentu i jego ewentualnej zmiany.

Uwagi dotyczące wprowadzenia zmian w dokumencie zostały uwzględnione i uzupełnienia i zmiany wprowadzone do *Programu Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016-2020 z perspektywą do 2025r.*

4. Podsumowanie

Proces konsultacji społecznych Programu *Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025r.* przyniósł mniejszą liczbę uwag ze strony mieszkańców, niż była spodziewana. W części konsultacji związanej ze spotkaniem w dniu 19.11.2015r. radni oraz sołtysi zaproponowali zapisy dotyczące analizy SWOT, skupiając się na ocenie stanu istniejącego i propozycjach realizacji zadań, które wpłynęłyby na polepszenie życia w Gminie i jej dalszy rozwój. Większość wniosków i opinii pokrywała się z opisem stanu istniejącego, celów i zadań już istniejących w dokumencie strategicznym. Komentarze przekazane przez mieszkańców były często uzasadnieniem celów odnoszących się do dzisiejszej sytuacji w Gminie Łuków, w danym obszarze, niż uwagą do brzmienia samego celu bądź zadania w dokumencie. Duża część uwag sformułowana była w sposób oszczędny, nie niosąc treści wpływających w zasadniczy sposób na charakter dokumentu. W kolejnej części konsultacji ogłoszonych na stronie BIP Gminy Łuków nie wpłynęła żadna uwaga.

Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 -2020 z perspektywą do 2025r. jako koncepcja rozwoju lokalnego pełni wiele ważnych funkcji:

- umożliwia efektywniejsze zagospodarowanie miejscowych zasobów: ludzkich, przyrodniczych, kapitałowych, – wskazuje na słabe strony gminy i identyfikuje zagrożenia rozwoju lokalnego,
- zapewnia stabilny kierunek rozwoju jednostki samorządu niezależny w swych fundamentalnych założeniach od opcji politycznej zmieniających się władz lokalnych. Długofalowe planowanie jako element polityki rozwoju gminy
- ustala i zwiększa spójność podejmowanych przez władze lokalne decyzji, jest planem działania władz lokalnych i wyznacznikiem bieżących działań,
- popularyzuje decyzje władz lokalnych, zmniejsza opór wobec zmian i w konsekwencji eliminuje bądź łagodzi część lokalnych konfliktów społecznych,
- jest źródłem informacji o procesach społeczno – gospodarczych na danym terenie i stanowi swoistą inwentaryzację zjawisk zachodzących w Gminie,
- jest źródłem informacji o kierunkach i charakterze możliwych w przyszłości zmian sytuacji, a zatem zwiększa poczucie stabilności działania podmiotów gospodarczych, wpływa na ich decyzje inwestycyjne,
- jest istotnym elementem edukacji lokalnej społeczności, zwiększa poczucie tożsamości lokalnej, itp.,
- zwiększa szanse Gminy na uzyskanie dodatkowych środków wsparcia ze źródeł zewnętrznych, a jednocześnie jej posiadanie jest warunkiem uzyskania pomocy finansowej tak ze strony państwa jak i Unii Europejskiej.

Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016-2020 z perspektywą do 2025r. jest indywidualnym dokumentem, który odnosi się do własnych uwarunkowań lokalnych i służy do realizacji zadań założonych zgodnie z potrzebami Gminy Łuków.

Załączniki do Raportu:

1. Ogłoszenie o konsultacjach zamieszczone na stronie Gminy Łuków- wydruk ze strony internetowej.
2. Formularz konsultacji.
3. Zawiadomienie o XV sesji Rady Gminy Łuków w dniu 16 listopada 2015r.
4. Listy obecności radnych i sołtysów na sesji w dniu 16 listopada 2015r.
5. Lista obecności podczas konsultacji dotyczących Programu Rozwoju Gminy w dniu 19 listopada 2015r.
6. Propozycje zapisów do analizy SWOT.
7. Uwagi do Programu Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025.

Raport z Konsultacji Społecznych
Dotyczących opracowania dokumentu strategicznego pn.:
Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016-2020 z
perspektywą do roku 2025 roku.

Spis treści

1.1 Ocena aspektów dotyczących aktualnej sytuacji społecznej.....	4
1.2 Ocena aspektów dotyczących aktualnej sytuacji gospodarczej.....	9
1.3 Ocena środowiska naturalnego i zagospodarowania przestrzennego na terenie Gminy....	17
1.4 Ocena infrastruktury technicznej na terenie Gminy.....	19
1.5 Ocena aspektów związanych z opieką zdrowotną i bezpieczeństwem.....	23
1.6 Ocena aspektów dotyczących edukacji na terenie Gminy.....	28
1.7 Ocena aspektów dotyczących sfery kultury na terenie Gminy.....	31
1.8 Ocena aspektów dotyczących turystyki, sportu oraz rekreacji na terenie Gminy.....	34
2. Najpilniejsze aspekty do realizacji w celu poprawy warunków bytowych w Gminie.....	39
3. Mocne strony Gminy.....	40
4. Słabe strony Gmin.....	41
5. Szanse rozwojowe dla Gminy.....	42
6. Największe zagrożenia dla rozwoju Gminy.....	43
Wnioski	44

Niniejszy raport powstał w oparciu o dane z badania ankietowego przeprowadzonego na terenie Gminy Łuków, wśród mieszkańców 13 miejscowości Gminy.

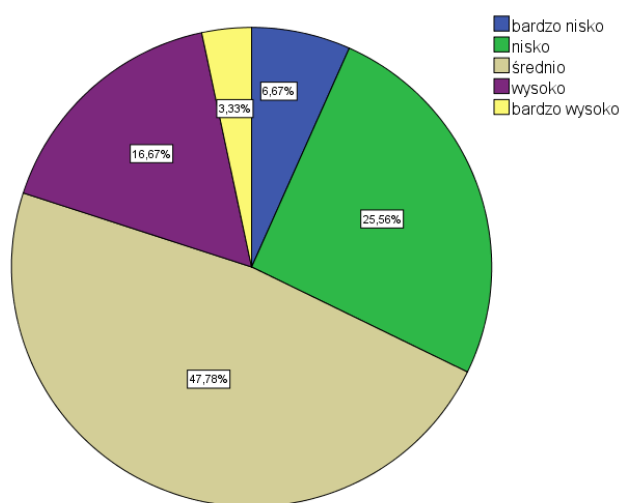
Mieszkańcy Gminy w anonimowym badaniu zostali poproszeni o ocenę bardzo wielu aspektów funkcjonowania społeczności. Pozyskane zostały od mieszkańców informacje na temat aktualnej sytuacji społeczno gospodarczej, słabych i mocnych stron Gminy Łuków, szans i zagrożeń związanych z jej rozwojem.

Wszyscy respondenci byli mieszkańcy Gminy Łuków. Badanie przeprowadzono za pomocą kwestionariusza ankiety przekazywanego bezpośrednio zainteresowanym uczestnikom konsultacji. Badania zostały przeprowadzone w następujących miejscowościach : Suchocin, Suleje, Malanów, Czerśl, Świdry, Jeziory, Wagram, Sięciaszka Pierwsza, Łazy, Zalesie, Karwacz oraz Ryżki. W rezultacie przeprowadzonych konsultacji zebrano 90ankiet. W badaniu większą część respondentów stanowiły kobiety, których było 53 (58,9%), zaś mężczyzn było 37 (41,1%). Przeważały osoby w wieku 26-45, stanowiąc niespełna 45%, oraz osoby w wieku 46-60 (38%). Zaś struktura zatrudnienia respondentów biorących udział w badaniu wyglądała następująco: uczeń/student (8,9%), rolnik (22,1%), przedsiębiorca (4,4%), osoba pracująca (55,6%), osoba bezrobotna (8,9%).

1.1 Ocena aspektów dotyczących aktualnej sytuacji społecznej.

Ocena poziomu zaangażowania mieszkańców Gminy w życie społeczne.

Respondenci w badaniu stwierdzili, iż mieszkańcy Gminy wykazują raczej bierną postawę wobec zaangażowania w życie społeczne. Niepełna 50% respondentów wykazało średnie zaangażowanie mieszkańców, 33% osób biorących udział w badaniu ocenia bardzo nisko bądź nisko. Jedynie 20% ocenia zaangażowanie mieszkańców na wysokim poziomie. Pojawił się również zarzut, iż Gmina nie współpracuje z mieszkańcami małych miejscowości.

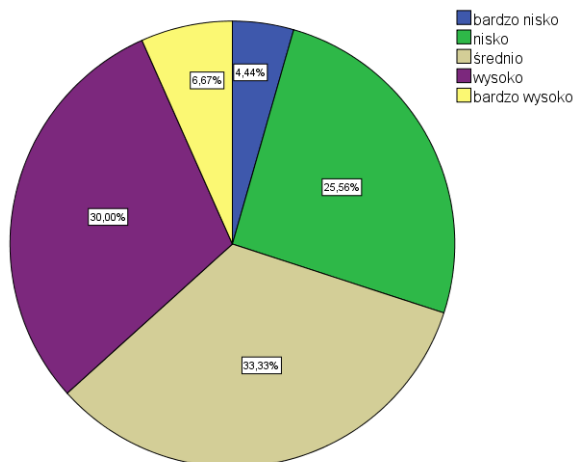

Najwyżej zaangażowanie mieszkańców jest oceniane przez respondentów z miejscowości: Zalesie 44%, Malcanów 43%, Łazy 33% oraz Suchocin 22%.

Zaś najniższy poziom zaangażowania mieszkańców jest w miejscowościach: Świdry 85%, Suleje 72% oraz Jeziory 66%,

Ocena pomocy społecznej na terenie Gminy

Mieszkańcy biorący udział w badaniu w ocenie pomocy społecznej na terenie Gminy w swoich ocenach podzielili się na trzy prawie równoliczne grupy. Funkcjonowanie pomocy społecznej oceniane jest przez 37% respondentów na wysokim poziomie, 33% ankietowanych ocenia pomoc społeczną na średnim poziomie, zaś jedna trzecia na niskim.

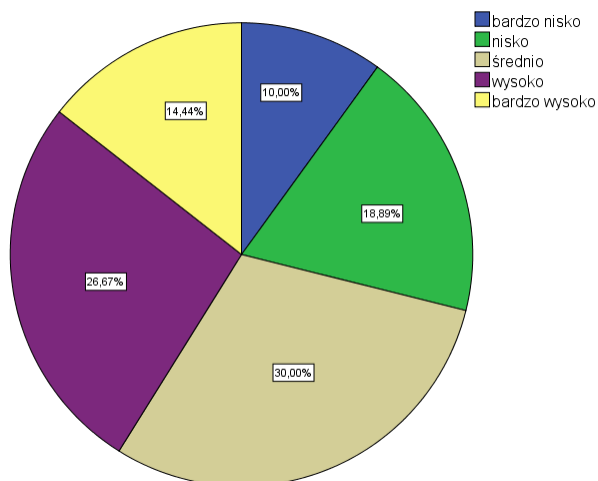

Pomoc społeczna na terenie Gminy najwyżej oceniana jest przez respondentów z miejscowości: Świdry 72%, Zalesie 67%, Karwacz 50%, Suchocin 44%.

Zaś najniżej pomoc społeczna oceniana jest w miejscowościach: Łazy 71%, Wagram 50% oraz Malcanów 43%.

Ocena problemu występowania alkoholizmu na terenie Gminy

Problem występowania alkoholizmu na terenie Gminy w opinii mieszkańców biorących udział w badaniu nie jest problemem bardzo istotnym. Jedna trzecia mieszkańców nadaje temu problemowi ocenę zarówno niską jak i średnią, świadczy to o tym, iż w ogólnej ocenie mieszkańców alkoholizm nie stanowi zagrożenia dla funkcjonowania lokalnej społeczności.

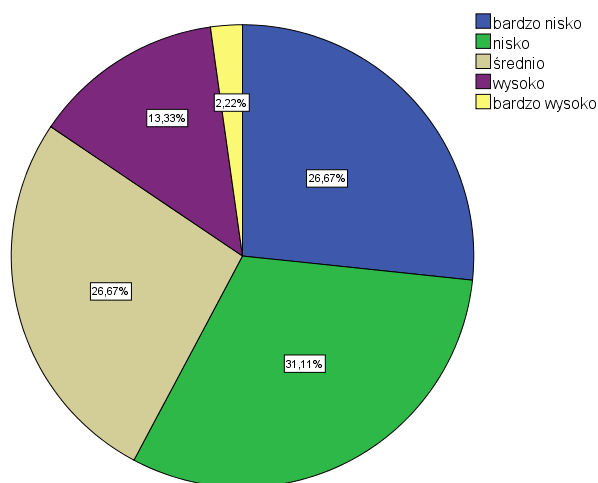

Najwyżej problem alkoholizmu na terenie gminy jest oceniane przez respondentów z miejscowości: Sięczaszka Pierwsza 67%, Jezioro 56%, zaś w miejscowościach Wagram i Ryżki po 50%.

Zaś najniższy poziom zaangażowania mieszkańców jest w miejscowościach: Zalesie 50%, oraz Czerśl 44%.

Ocena problemu występowania narkomanii na terenie Gminy

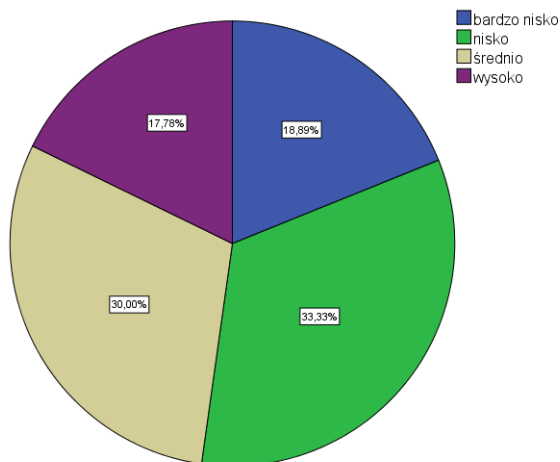
W opinii większości badanych, bo w opinii niespełna 60% występowanie problemu narkomanii na terenie Gminy świadczy to o tym, iż w ogólnej ocenie mieszkańców alkoholizm nie stanowi zagrożenia dla funkcjonowania lokalnej społeczności. Jedynie 15% respondentów zagrożenie narkomanią oceniło wysoko.

We wszystkich analizowanych miejscowościach poziom występowania problemu narkomanii przez większość mieszkańców oceniany był bardzo nisko. W miejscowości Suleje 100% respondentów problem ten ocenia jako nieistotny, czy też nie występujący na terenie ich miejscowości.

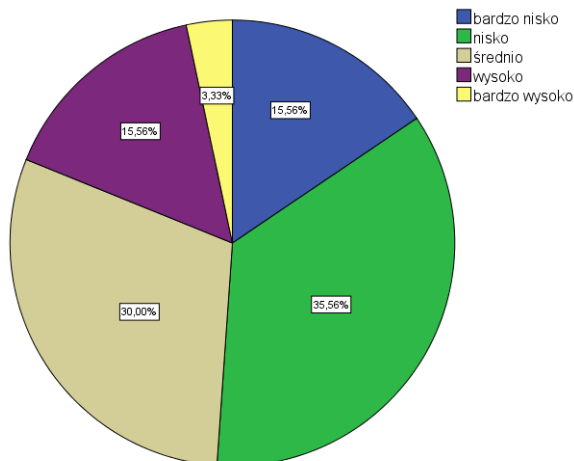
Ocena problemu występowania przemocy w rodzinie na terenie Gminy

Problem występowania przemocy w rodzinie na terenie Gminy przez ponad połowę respondentów (52%) traktowany jest jako nieistotny. Jedynie niespełna 20% osób problem ten oceniła jako bardzo istotny. Zaś przez jedną trzecią respondentów problem ten nie jest ani bardzo istotny ani też nieistotny. Takie stanowisko mieszkańców stanowi o tym, iż przemoc w rodzinie nie stanowi zagrożenia dla funkcjonowania tej najważniejszej i podstawowej grupy społecznej.

Ocena problemu zaniedbań w stosunku do dzieci i młodzieży na terenie Gminy

W ocenie zdecydowanej większości osób wyrażających swoją opinię w badaniu problem zaniedbań w stosunku do dzieci i młodzieży na terenie Gminy zaliczany jest do grupy problemów nieistotnych. Jedynie niespełna 18% respondentów rangę problemu ocenia wysoko, stanowiąc przy tym niewielką część respondentów. Powyższe oceny dowodzą tego, że młodzież na terenie Gminy w opinii respondentów nie jest zaniedbywana.

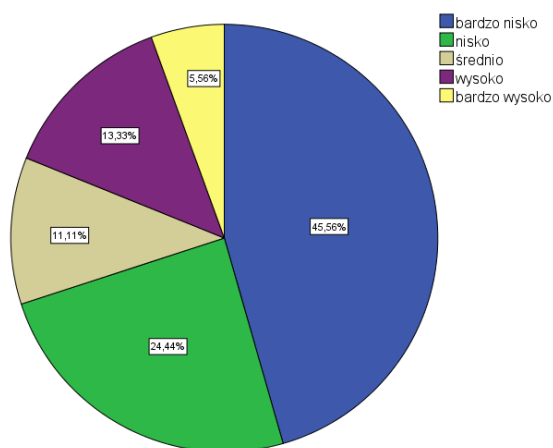

Najwyższy procent osób, twierdzących, że młodzież nie jest zaniedbywana zamieszkiwała miejscowości: Ryżki 84%, Sięciaszka Pierwsza 77% , Łazy i Suleje 58%.

Dodatkowo w trzech badanych miejscowościach problem zaniedbania młodzieży na terenie Gminy oceniony był dość wysoko. Ponad połowa respondentów problem ten oceniła w miejscowościach Wagram 70%, oraz Sohocin 50%.

Ocena problemu bezdomności na terenie Gminy

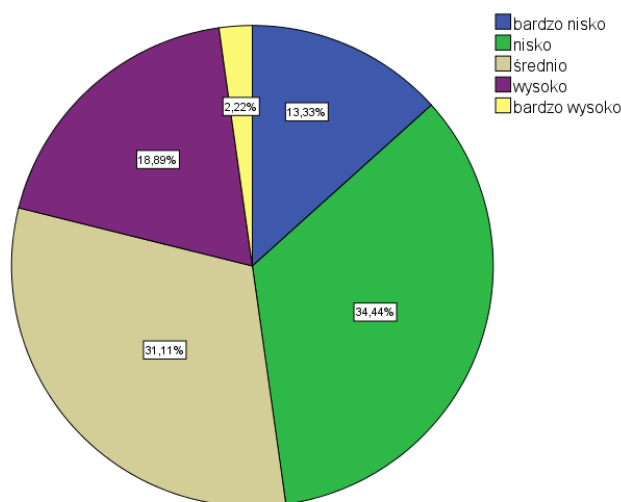
Problem bezdomności na terenie Gminy zdaniem ponad 70% respondentów nie jest problemem o dużym znaczeniu, jest problemem raczej nieistotnym, co świadczy dodatkowo o nikłej występowalności zjawiska bezdomności na terenie Gminy. Jedynie w ocenie 19% spośród badanych problem bezdomności jest problemem znaczącym.

Wśród 40% badanych mieszkańców miejscowości Wagram problem został oceniony jako istotny. W pozostałych miejscowościach problem oceniany był jako mało istotny, w miejscowościach tych zdecydowana większość badanych mieszkańców w bezdomności nie widzi ani problemu ani zagrożenia dla funkcjonowaniu Gminy.

Ocena problemu ubóstwa na terenie Gminy

Problem ubóstwa przez połowę mieszkańców oceniany jest jako mało istotny, czy też rzadko występujący i nie stanowiący zagrożenia dla mieszkańców Gminy. Jedna trzecia badanych mieszkańców nadaje problemowi ubóstwa ocenę średnią, świadcząca o tym, iż problem ten może występować na terenie Gminy, jednakże jego zakres nie będzie na tyle duży, żeby stał się realnym zagrożeniem dla funkcjonowania mieszkańców gminy. Niespełna 20% respondentów widzi realne zagrożenie w zjawisku ubóstwa, oraz problem ocenia jako bardzo istotny.

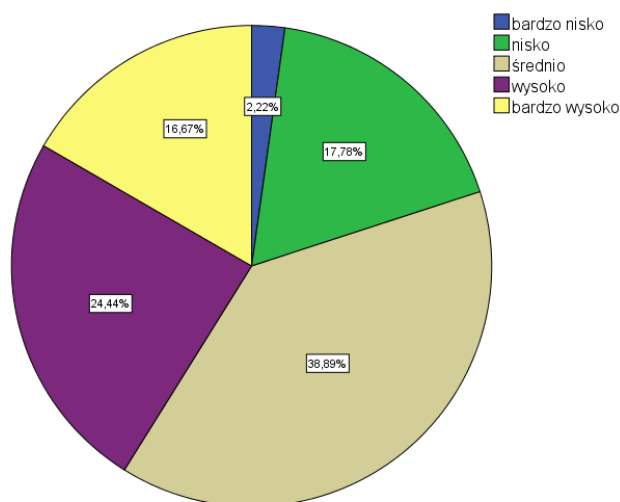
Problem ubóstwa jako problem bardzo istotny, oraz stanowiący realne zagrożenie zauważalny jest w opiniach mieszkańców połowy miejscowości Karwacz, oraz zdecydowanej większości mieszkańców z miejscowości Wagram, dodatkowo 30% mieszkańców miejscowości Malcanów podziela to stanowisko.

Zaś w zdecydowanej większości miejscowościach biorących udział w badaniu problem ubóstwa nie stanowi realnego zagrożenia.

1.2 Ocena aspektów dotyczących aktualnej sytuacji gospodarczej.

Ocena atrakcyjności inwestycyjnej

Atrakcyjność inwestycyjna przez mieszkańców Gminy oceniana jest w sposób różnorodny. Mieszkańcy oceniający atrakcyjność na niskim poziomie stanowią jedynie 20% wszystkich respondentów biorących udział w badaniu. Oceny plasujące atrakcyjność zarówno na poziomie uśrednionym jak i wysokim oscylują wokół 80%, po 40% na ocenę. Taka ocena przez mieszkańców świadczy o zróżnicowanym stanowisku wśród mieszkańców, zależącym od wielu czynników. Jednakże w ogólnej ocenie można stwierdzić, iż mieszkańcy dość dobrze oceniają atrakcyjność inwestycyjną Gminy.

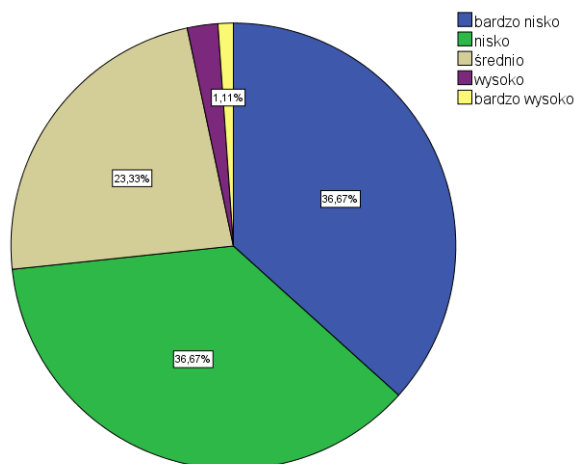

W zdecydowanej większości wśród mieszkańców analizowanych miejscowości opinie dotyczące atrakcyjności inwestycyjnej terenu są dość pozytywne, w miejscowościach tym ponad połowa mieszkańców dość wysoko ocenia atrakcyjność inwestycyjną Gminy.

Jednakże wyjątkiem jest miejscowość Wagram, gdzie połowa respondentów biorących udział w badaniu bardzo nisko oceniła atrakcyjność inwestycyjną Gminy. Dodatkowo w miejscowościach takich jak: Malcanów, Suchocin czy też Suleje jedna trzecia mieszkańców nisko oceniła atrakcyjność inwestycyjną Gminy.

Ocena możliwości zdobycia zatrudnienia/pracy na terenie Gminy

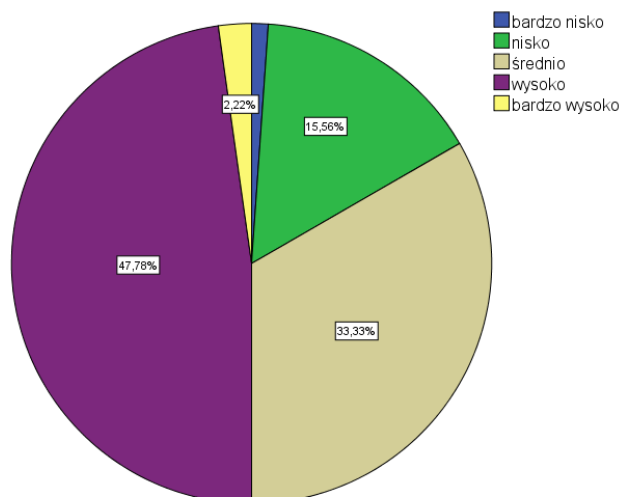
Możliwość zdobycia pracy przez mieszkańców zaliczana jest do kwestii bardzo problemowych. Zdecydowana większość, bo aż 74% mieszkańców biorących udział w badaniu bardzo nisko oceniło możliwość zdobycia pracy na terenie Gminy. Jedynie 3% osób stwierdziło, że na terenie Gminy bezproblemowo można zdobyć zatrudnienie, stanowią oni nikłą część badanej zbiorowości.

W zdecydowanej większości problem znalezienia pracy na terenie Gminy oceniany jest bardzo wysoko. Najwyżej problem oceniany jest w miejscowościach: Wagram (100%), Jezioro (89%), Suleje (86%), Suchocin (78%) czy też Zalesie (73%). Tak duży procent opinii negatywnych świadczy o istnieniu wielu problemów związanych z możliwością zdobycia zatrudnienia na terenie Gminy.

Ocena znaczenia działalności rolniczej na terenie Gminy

Działalność rolnicza na terenie Gminy w ocenie mieszkańców ma duże znaczenie dla funkcjonowania mieszkańców oraz rozwoju Gminy. Jedynie niespełna 20 % w działalności gospodarczej upatruje nikłe znaczenie.

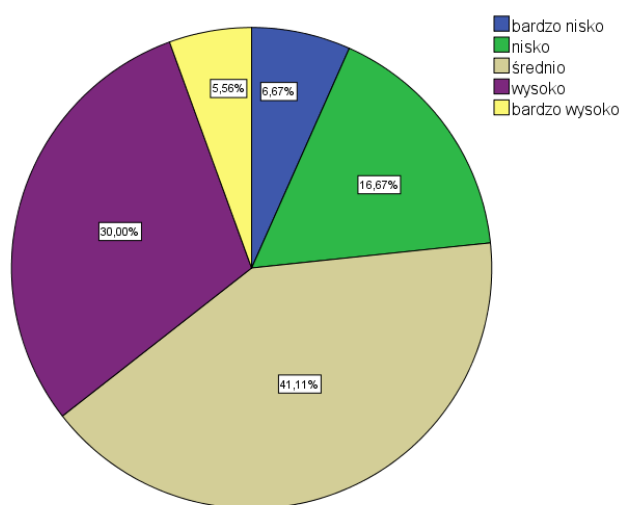

Zdecydowana większość mieszkańców działalności rolniczej przypisuje duże znaczenie. Najwyższe znaczenie działalności gospodarczej na terenie Gminy przypisywali mieszkańcy następujących miejscowości: Świdry (86%), Sięciaszka Pierwsza (78%),

Karwacz i Ryżki (po 67%). Nikłe znaczenie działalność rolnicza ma w opinii mieszkańców miejscowości Malcanów (43%), oraz Łazy (29%).

Ocena szans rozwoju działalności rolniczej w Gminie

Mieszkańcy Gminy są sceptyczni w wyrażaniu pozytywnych opinii dotyczących szans rozwoju działalności rolniczej na terenie Gminy. Przeważają mieszkańcy których opinia waha się między małymi a dużymi szansami dla rozwoju działalności rolniczej. Jednakże 36% mieszkańców biorących udział w badaniu upatruje bardzo duże szanse rozwoju działalności rolniczej na terenie Gminy.

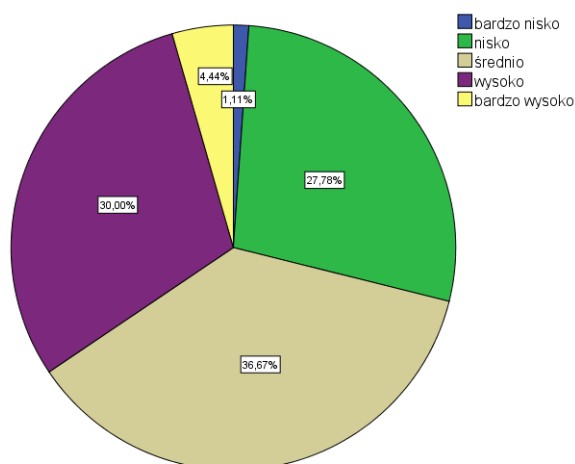
Największe szanse rozwoju można zaobserwować w opiniach mieszkańców następujących miejscowości: Sięciaszka Pierwsza (89%), Ryżki (83%), Zalesie (50%), czy też Świdry (43%).

Zaś najbardziej sceptycznie nastawieni są mieszkańcy miejscowości: Suchocin (66%), Jezioro (44%) oraz Malcanów (43%).

Ocena warunków do prowadzenia działalności gospodarczej

Największy procent mieszkańców Gminy biorących udział w badaniu oceniając warunki do prowadzenia działalności gospodarczej w gminie wyraża uśrednioną opinię. 37% respondentów warunków tych nie ocenia ani wysoko ani też nisko. Mieszkańcy ci, stwierdzają iż warunki są na poziomie pozwalającym prowadzenie działalności gospodarczej jednakże warunki te nie zaliczają się do ułatwiających prowadzenie działalności. Jednakże

podobny procent mieszkańców (34%) warunki te określa na wysokim poziomie. Ocena warunków uzależniona jest od wielu czynników jednakże opinie mieszkańców wyrażane są w ich osobistym odczuciu.

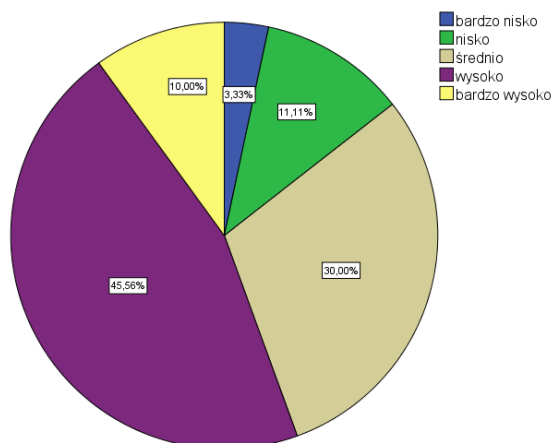

Warunki do prowadzenia działalności gospodarczej wysoko są oceniane w następujących miejscowościach: Świdry (58%), Malcanów i Czerśl (43%).

Zaś w opinii mieszkańców następujących miejscowości przeważały sceptyczne opinie, charakteryzujące się wyrażaniem niskiej i bardzo niskiej oceny warunków do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie Gminy. Wagram (50%), Łazy (43%) oraz Jeziory (35%).

Ocena możliwości lokalizacji nowych, dużych zakładów na terenie Gminy

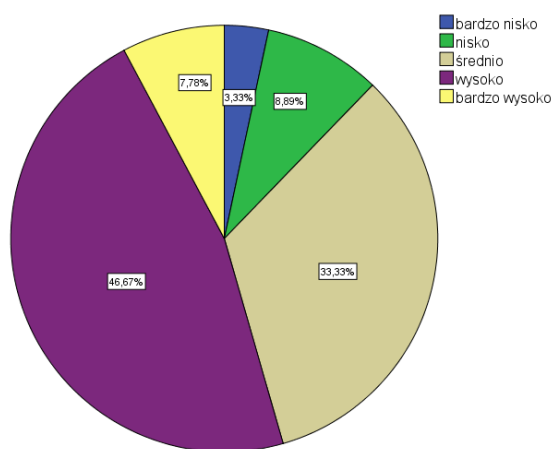
W opinii zdecydowanej większości mieszkańców (56%) teren Gminy należy do obszaru umożliwiającego lokalizację nowych i dużych zakładów. Jedynie niespełna 15% respondentów teren Gminy ocenia jako niesprzyjający powstawania nowych zakładów.

Najwyżej możliwość lokalizacji nowych zakładów oceniali mieszkańcy następujących miejscowości. Sięciaszka Pierwsza (77%), Czerśl (72%), Malcanów (72%), Łazy (71%) oraz Zalesie (67%).

Ocena dostępności do handlu i usług na terenie Gminy

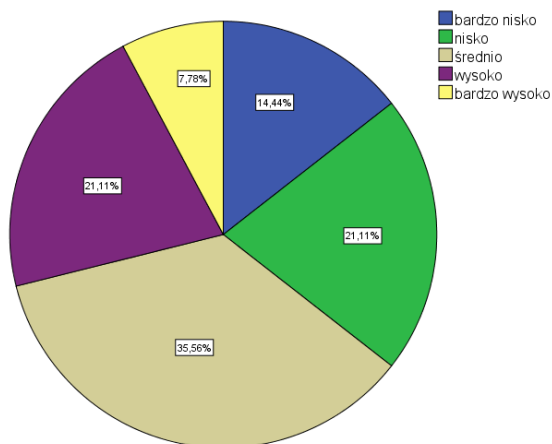
W opinii zdecydowanej większości mieszkańców dostępność do handlu i usług na terenie Gminy oceniany jest dość wysoko. Jedynie niespełna 13% mieszkańców dostępność do usług i handlu ocenia dość nisko, co oznacza że w ich opinii występują duże trudności uniemożliwiające dostęp.

W opinii mieszkańców miejscowości: Świdry (86%), Suleje (71%), Sięciaszka Pierwsza (67%) oraz Wagram (60%) dostępność do handlu i usług jest bardzo wysoka i nie stwarza problemów dla mieszkańców. W miejscowości Malcanów największy procent mieszkańców zauważa trudności w dostępie do handlu i usług, stanowiąc 43% respondentów.

Ocena możliwości lokowania na terenie Gminy sklepów wielkopowierzchniowych

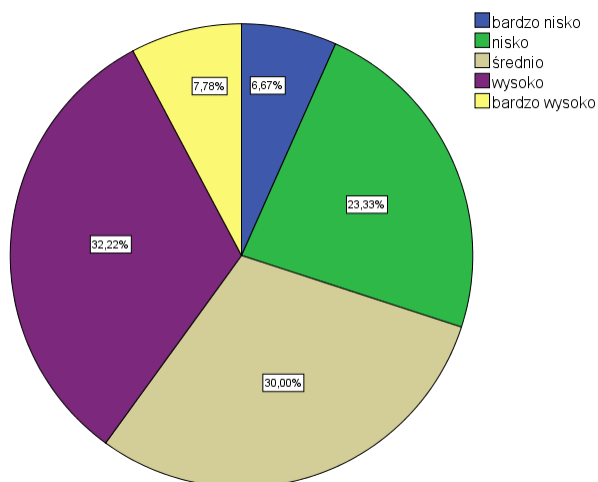
W ocenie możliwości lokowania wielkopowierzchniowych sklepów na terenie Gminy mieszkańcy w swoich opiniach podzielili się na trzy prawie równoliczne grupy.

Jednakże najbardziej klarowne opinie świadczące o dużej możliwości lokowania sklepów wielkopowierzchniowych są wyrażane przez mieszkańców miejscowości Ryżki (67%) i Malcanów (58%). Zaś stanowisko przeciwne deklarują mieszkańcy miejscowości Jezioro (66%) oraz Wągram (43%). Wyraźny podział jest wśród mieszkańców miejscowości Zalesie, w której to mieszkańcy biorący udział w badaniu podzielili się na dwie równoliczne grupy, oceniając możliwości zarówno wysoko jak i nisko po 50%.

Ocena działania Gminy na rzecz pozyskania nowych inwestorów

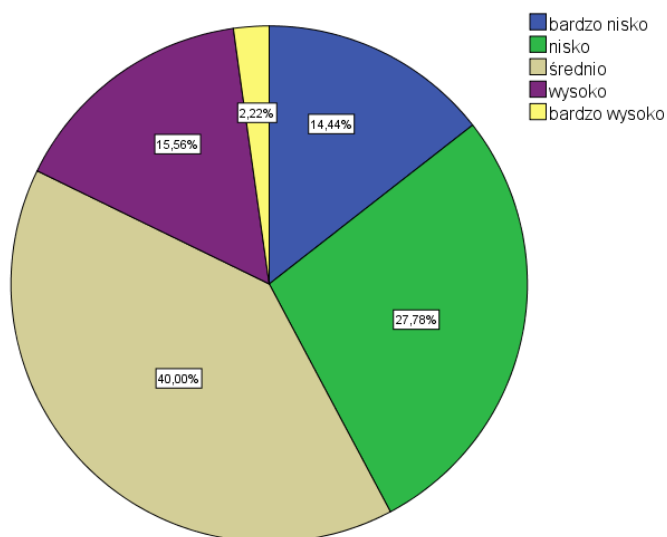
Mieszkańcy w kwestii działań Gminy na rzecz pozyskiwania nowych inwestorów są w dużej mierze podzieleni między częścią uważającą, że Gmina podejmuje wiele działań oraz między niezdecydowanymi mieszkańcami gminy, nie posiadającymi klarownego zadania w tej kwestii. Grupa mieszkańców pozytywnie wyrażająca się o staraniach Gminy liczy ponad 40% mieszkańców.

Jednakże nie biorąc pod uwagę osób niezdecydowanych, należy stwierdzić iż w zdecydowanej większości miejscowościach mieszkańcy wysoko oceniają działania Gminy na rzecz pozyskiwania nowych inwestorów. Zdecydowaną przewagę opinii pozytywnych należy wyróżnić wśród mieszkańców miejscowości: Sięciszka Pierwsza (56%), Suchocin (56%), Zalesie (50%) czy też Karwacz (50%). W miejscowości Wagram połowa badanych nisko ocenia starania Gminy w kwestii pozyskiwania inwestorów.

Ocena działania Gminy na rzecz aktywizacji zawodowej i promocji zatrudnienia

Mieszkańcy Gminy w kwestii działania Gminy na rzecz aktywizacji zawodowej i promocji zatrudnienia nie wyrażają wielu pozytywnych opinii, jednakże dodatkowo 40% mieszkańców działania Gminy ocenia w sposób uśredniony, przeciętny. Niespełna 20% mieszkańców działania te ocenia na wysokim poziomie.

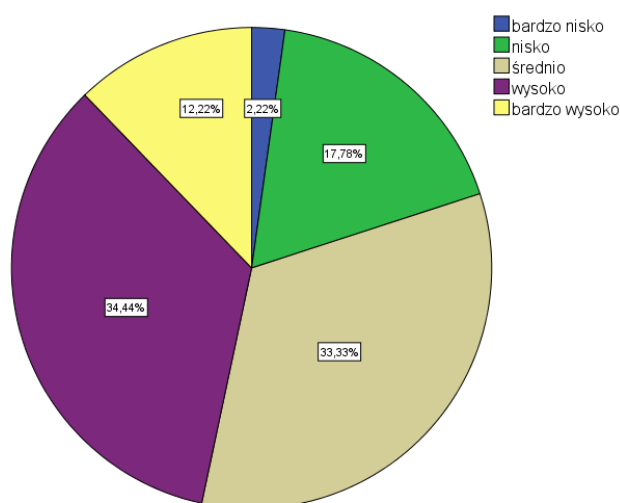

Mieszkańcy miejscowości Karwacz (50%) oraz Ryżki (33%) działania Gminy oceniają na wysokim poziomie. Jednakże w większości przypadków opinie mieszkańców świadczą o niewielkiej ilości czy też o małej skuteczności podejmowanych działań przez Gminę na rzecz aktywizacji zawodowej oraz promocji zatrudnienia.

1.3 Ocena środowiska naturalnego i zagospodarowania przestrzennego na terenie Gminy.

Ocena estetyki przestrzennej

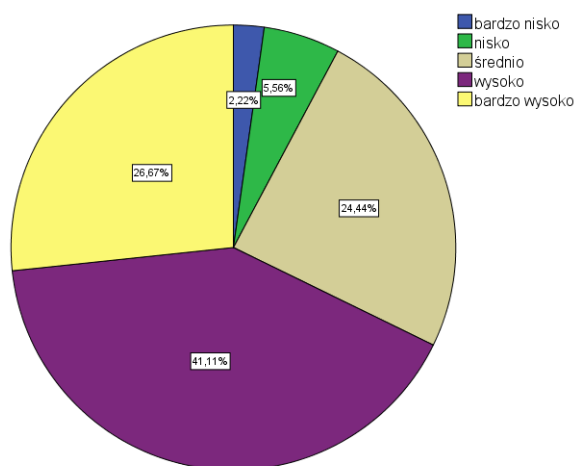
Niemalże połowa (46%) mieszkańców Gminy estetykę Gminy ocenia na bardzo wysokim poziomie. Świadczy to o tym, że mieszkańcy gminy pozytywnie odbierają ład i porządek w przestrzeni publicznej Gminy, oraz oceniają na bardzo wysokim poziomie. Niespełna 20% mieszkańców estetykę przestrzenną Gminy ocenia nisko wyrażając przy tym swoje niezadowolenie, jednak stanowią oni nikłą część zbiorowości Gminy.

W ponad połowie analizowanych miejscowości poziom zadowolenia mieszkańców z ogólnej estetyki przestrzennej Gminy był na poziomie wysokim. Stanowisko takie można zaobserwować wśród mieszkańców następujących miejscowości: Świdry (86%), Karwacz (67%), Jezioro (56%) czy chociażby Sięciaszka Pierwsza (55%). Osoby nisko oceniające estetykę przestrzenną Gminy pochodzą z miejscowości: Zalesie (50%), Suleje (43%) oraz Malcanów (30%).

Ocena funkcjonowania obiektów publicznych na terenie Gminy (szkoły, przedszkola, place zabaw, urzędy)

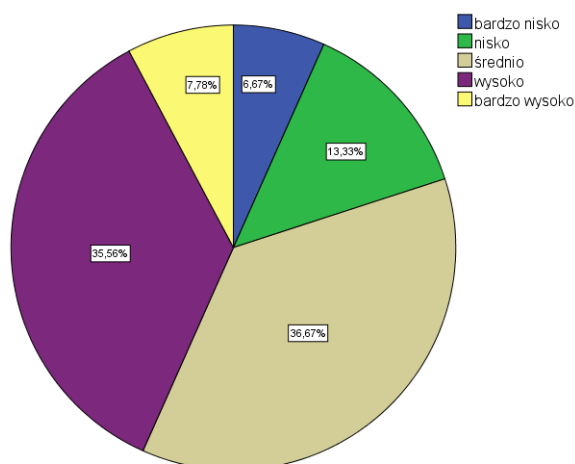
Funkcjonowanie obiektów publicznych na terenie Gminy przez ogół mieszkańców oceniane jest bardzo dobrze. Zdecydowana większość (68%) mieszkańców funkcjonowanie tych obiektów ocenia na bardzo wysokim poziomie. Niespełna 10% mieszkańców wyraża niezadowolenie z działalności oraz funkcjonowania szkół, przedszkoli czy urzędów.

W dziesięciu miejscowościach z analizowanych dwunastu ponad połowa mieszkańców biorących udział w badaniu na bardzo wysokim poziomie oceniła funkcjonowanie urzędów publicznych. Dla przykładu: Sięciaszka Pierwsza (100%), Karwacz (83%), Świdry (72%), Wagram (70%) czy Jezioro (66%).

Ocena czystości środowiska naturalnego

Środowisko naturalne w ocenie mieszkańców Gminy jest względnie czyste, 40% mieszkańców czystość środowiska oceniła na bardzo wysokim poziomie. Na podobnym poziomie, bo niespełna 37% mieszkańców czystość środowiska naturalnego na terenie Gminy ocenia przeciętnie.

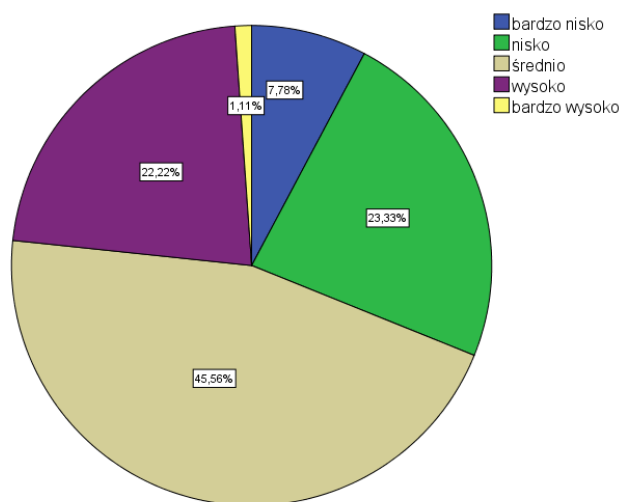

Czystość środowiska naturalnego na wysokim poziomie oceniona została w miejscowościach: Karwacz (83%), Sięciaszka Pierwsza (67%), Świdry (58%), Suchocin (56%).

Zaś w ocenie mieszkańców miejscowości Malcanów (58%), Czerśl (43%) oraz Łazy (43%) środowisko naturalne jest zanieczyszczone.

Ocena działalności zakładów przemysłowych/produkcyjnych na terenie Gminy na środowisko naturalne

Zakłady przemysłowe oraz produkcyjne na terenie Gminy w opinii większości mieszkańców nie oddziałują w sposób degradacyjny na środowisko naturalne. Zdecydowana większość mieszkańców działalność zakładów na środowisko ocenia na poziomie niskim, bądź średnim.

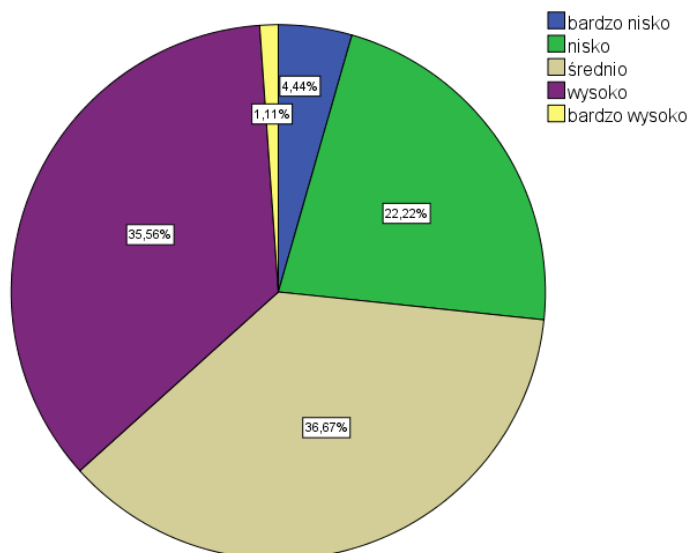
Oddziaływanie zakładów przemysłowych na terenie Gminy na środowisko naturalne w sposób stanowiący zagrożenie dla środowiska jest wysokie w ocenie mieszkańców następujących miejscowości: Czerśl (58%), Karwacz (50%) oraz Sięciaszka Pierwsza (42%).

Zaś w przeważającej części miejscowości oddziaływanie zakładów przemysłowych na środowisko naturalne jest niskie, wręcz niezagrażające. Dla przykładu w następujących miejscowościach mieszkańcy nie widzą zagrażającego oddziaływania. Jezioro (56%), Suchocin (55%) czy chociażby Zalesie (50%).

1.4 Ocena infrastruktury technicznej na terenie Gminy.

Ocena infrastruktury drogowej

Infrastruktura drogowa przez mieszkańców Gminy oceniana jest dość dobrze, wśród mieszkańców przeważają opinie o wysokim poziomie infrastruktury. Mieszkańcy oceniający dobrze infrastrukturę zwracali uwagę na jej funkcjonalność oraz jakość. Wśród mieszkańców nisko oceniających infrastrukturę drogową, stanowiących niespełna 27% mieszkańców pojawił się zarzut zbyt małej ilości ścieżek rowerowych.

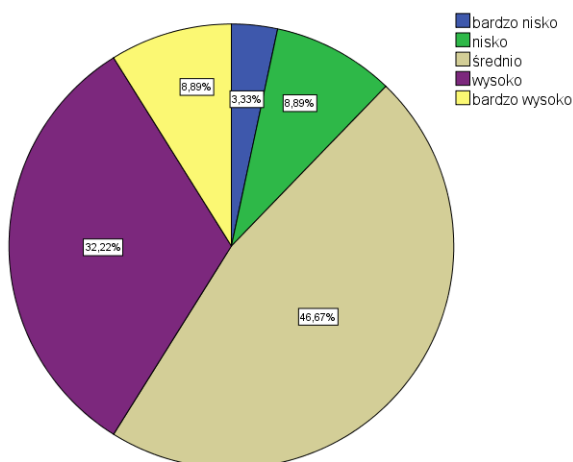

Wysoki poziom oraz dobra jakość infrastruktury drogowej dostrzegany jest przez mieszkańców miejscowości Świdry (72%), Karwacz (67%), Sięciaszka Pierwsza (56%), czy też przez mieszkańców Zalesia (50%).

Natomiast mieszkańcy takich miejscowości jak: Suchocin (67%), Suleje (58%) oraz Malcanów (58%) do infrastruktury drogowej odnosili się w sposób negatywny.

Ocena infrastruktury wodno-kanalizacyjnej

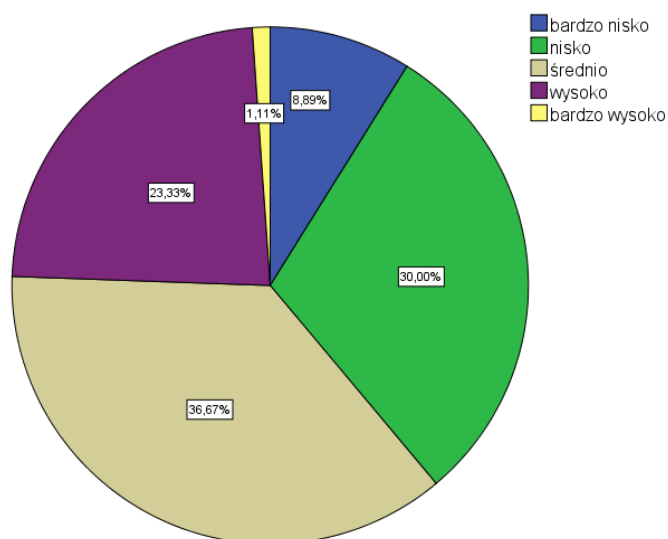
Infrastruktura wodno-kanalizacyjna przez mieszkańców oceniana w sposób dość wysoki. Jednakże 47% mieszkańców nie potrafi jednoznacznie określić swojego stanowiska co do oceny tejże infrastruktury. Mimo niezdecydowanych osób duża część mieszkańców infrastrukturę wodno-kanalizacyjną ocenia dość wysoko. Zaś wśród 12% mieszkańców bardzo negatywnie odnoszących się do funkcjonowania infrastruktury pojawiło się zwrócenie uwagi na istnienie gospodarstw nie podłączonych do sieci wodno-kanalizacyjnej.

Najlepiej, bo najwyżej funkcjonalność sieci wodno-kanalizacyjnej oceniana jest w miejscowościach: Wagram (70%), Karwacz (67%), Ryżki (67%) oraz Sięciaszka Pierwsza (56%).

Ocena poziomu gazyfikacji

Poziom gazyfikacji przez mieszkańców Gminy oceniany jest na bardzo niskim poziomie, niespełna 40% mieszkańców wyraża opinię o niskim poziomie gazyfikacji. Wysoki poziom wykorzystania gazu ziemnego jest w opinii zaledwie 25% mieszkańców Gminy.

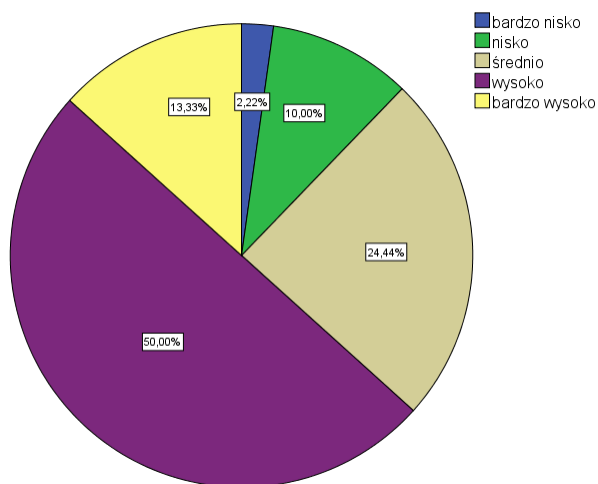

Mieszkańcy następujących miejscowości poziom gazyfikacji oceniali wysoko: Suchocin (66%), Suleje (57%), Sięciaszka Pierwsza (56%) oraz Karwacz (50%).

Zaś w opinii mieszkańców miejscowości: Ryżki (67%), Łazy (58%), czy też Wagram (50%) Gmina charakteryzuje się niskim poziomem gazyfikacji.

Ocena gospodarki odpadami

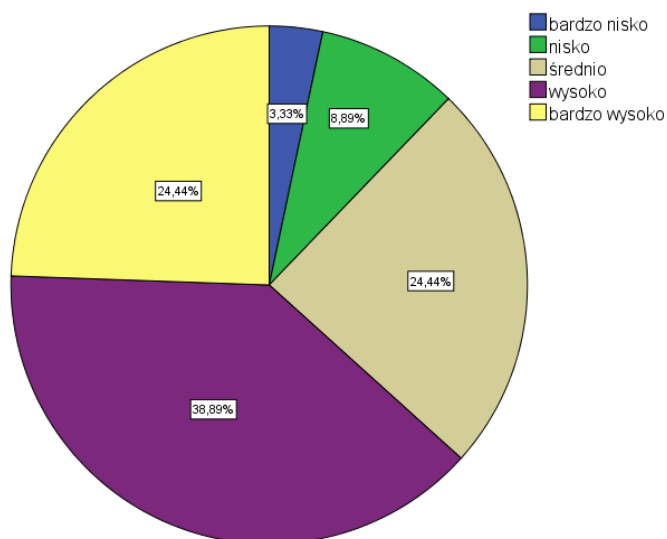
Gospodarka odpadami na terenie Gminy oceniana jest bardzo wysoko. Opinie mieszkańców świadczą o przekonaniu, iż władze Gminy należycie wywiązują się z zarządzania gospodarką odpadów. W takim przekonaniu jest 64% mieszkańców. Negatywnie gospodarkę odpadami na terenie Gminy ocenia jedynie 12% mieszkańców.

Wśród mieszkańców poszczególnych miejscowości przeważała opinia o wysokiej skuteczności Gminy w obszarze gospodarki odpadami. Dla przykładu wysoka ocena przeważała wśród mieszkańców miejscowości: Sięciaszka Pierwsza (89%), Suleje (86%), Wagram (80%) oraz Łazy (72%).

Ocena poziomu dostępu do usług telekomunikacyjnych i sieci Internet

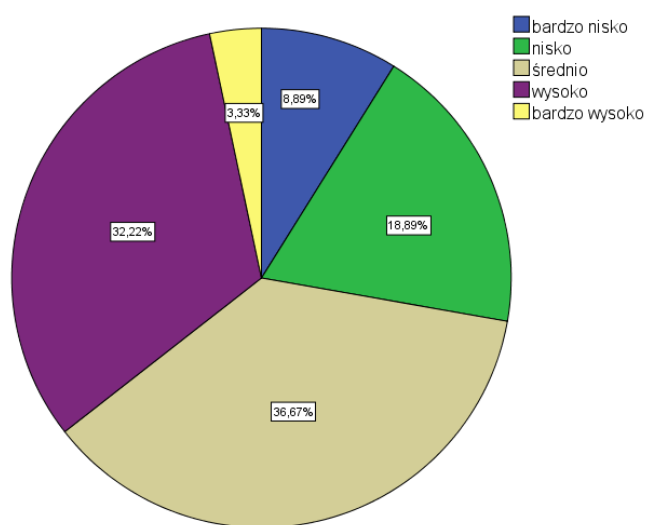
Poziom dostępu do usług telekomunikacyjnych i sieci Internet w Gminie przez mieszkańców oceniany jest na wysokim poziomie. Zdecydowana większość mieszkańców (63%) dostęp do usług telekomunikacyjnych oraz do Internetu ocenia bardzo dobrze, nie zgłaszając przy tym żadnych zastrzeżeń. Jedynie 12% mieszkańców wyraża się negatywnie o dostępie do ogólnodostępnej sieci Internetu, taką opinię można zauważyć wśród 43% mieszkańców miejscowości Malcanów.

W pozostałych miejscowościach zdecydowana większość mieszkańców usługi związane z telekomunikacją i Internetem ocenia wysoko. wysoki poziom usług wyrażany jest w opiniach mieszkańców miejscowości: Zalesie (100%), Sięciaszka Pierwsza (89%), Łazy (86%), Suleje (86%) czy też Jeziory (78%).

Ocena poziomu świadczenia usług komunikacji zbiorowej

Mieszkańcy Gminy poziom świadczenia usług komunikacji zbiorowej na terenie Gminy ocenia w sposób zróżnicowany. Na poziomie wysokim 35% mieszkańców ocenia poziom świadczenia usług komunikacji zbiorowej.

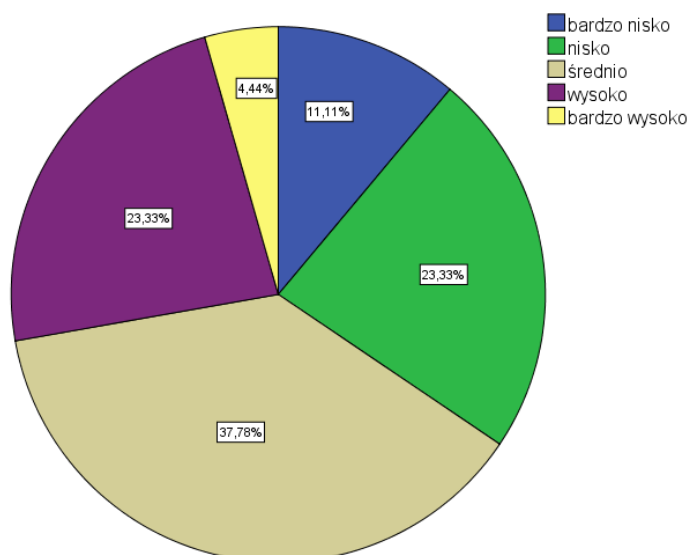
Na poziomie wysokim poziom świadczenia usług oceniają mieszkańcy miejscowości : Świdry (72%), Zalesie (67%), Malcanów (58%) czy też Sięciaszka Pierwsza (45%).

Nisko poziom świadczenia usług oceniali zaś mieszkańcy następujących miejscowości: Suchocin (45%), Suleje (43%), Łazy (43%) oraz Wagram (40%).

1.5 Ocena aspektów związanych z opieką zdrowotną i bezpieczeństwem.

Ocena stopnia dostępu do podstawowych usług medycznych

Mieszkańcy Gminy w sprawie oceny dostępu do podstawowych usług medycznych podzieleni są między tymi co oceniają dostęp na niskim poziomie a tymi co na poziomie przeciętnym. Niespełna 40% mieszkańców dostęp ocenia na poziomie przeciętnym, co świadczy o problemie w dostępie do podstawowych usług medycznych. Dodatkowo dość spora grupa mieszkańców (34%) dostęp ocenia bardzo nisko.

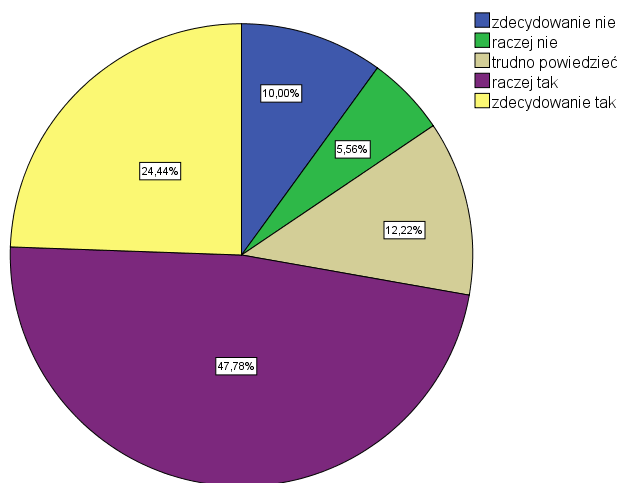

Na wysokim poziomie dostęp do podstawowych usług medycznych oceniają mieszkańcy miejscowości: Czerśl (86%), Zalesie (80%), Suchocin (66%), oraz Wagram (50%).

Przekonanie o występowaniu problemów w dostępie do podstawowych usług medycznych wyrażane jest w opiniach mieszkańców następujących miejscowości: Ryżki (67%), Suleje (57%), Jezioro (55%) czy też Świdry (43%).

Ocena potrzeby rozbudowy bazy opieki medycznej

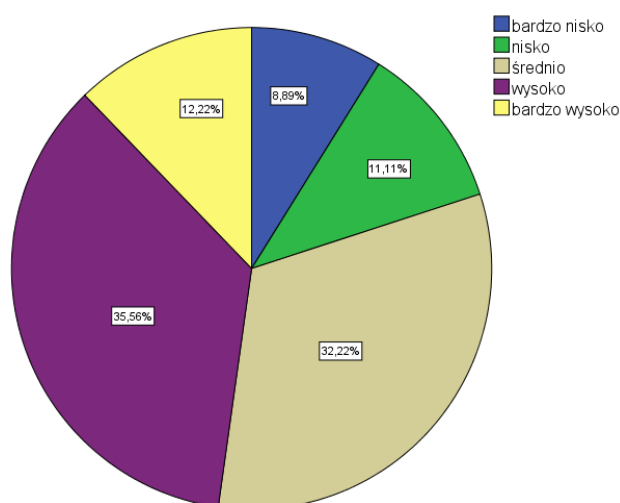
W opinii mieszkańców Gminy przeważa przekonanie o zdecydowanej potrzebie rozbudowy bazy opieki medycznej, nie tylko podstawowej, ale i specjalistycznej. Potrzebę rozbudowy bazy medycznej wyraża 72% mieszkańców. Jedynie niespełna 16% mieszkańców nie widzi potrzeby rozbudowy istniejącej na terenie Gminy bazy opieki medycznej.

We wszystkich miejscowościach, w których poproszono mieszkańców o wyrażenie swojej opinii zdecydowana większość mieszkańców popierała idee rozbudowy bazy medycznej. Największe poparcie dla rozbudowy bazy medycznej na terenie Gminy wyrażane jest przez mieszkańców miejscowości: Karwacz (100%), Świdry (85%), Ryżki (83%), Sięciaszka Pierwsza (78%), Łazy (70%) czy Jeziory (66%).

Ocena możliwości lokalizacji nowych prywatnych zakładów opieki zdrowotnej

W ocenie niemal połowy (48%) mieszkańców Gminy istnieje możliwość lokalizacji nowych prywatnych. Mieszkańcy możliwość rozbudowy bazy medycznej na terenie Gminy oceniają na wysokim poziomie. Jedynie niespełna 20% mieszkańców możliwość ocenia na bardzo niskim poziomie.

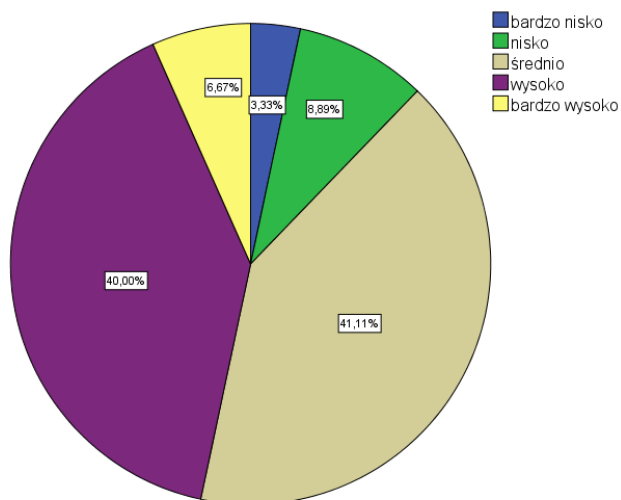

Brak możliwości lokalizacji nowych, prywatnych zakładów opieki medycznej wyrażają w swoich opiniach mieszkańcy miejscowości: Suchocin (44%) oraz Wagram (40%).

Zaś dość wysoko możliwość rozbudowy prywatnej bazy medycznej oceniają mieszkańcy miejscowości takich jak: Suleje (72%), Ryżki (67%), Malcanów (58%), Sięciaszka Pierwsza (56%) oraz Karwacz (50%).

Ocena stopnia bezpieczeństwa

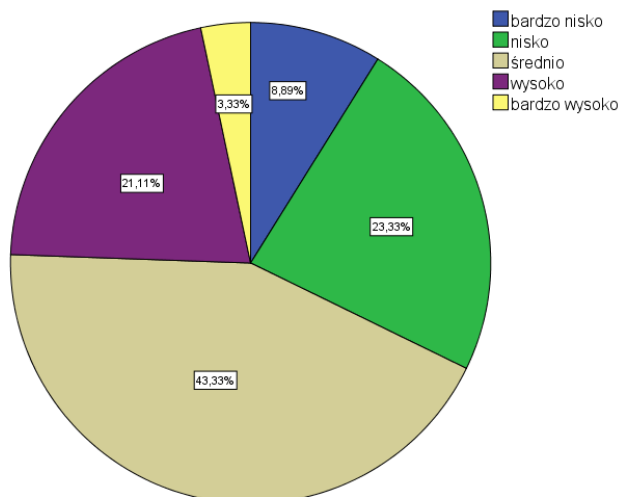
Stopień bezpieczeństwa przez mieszkańców oceniany jest dość wysoko, 47% mieszkańców czuje się bezpiecznie na terenie Gminy. Zaś niespełna 12% bezpieczeństwo ocenia bardzo nisko.

W zdecydowanej większości miejscowości ponad połowa mieszkańców czuje się bezpiecznie na terenie Gminy. Poczucie bezpieczeństwa przeważa w miejscowościach: Czerśl (72%), Łazy (72%), Karwacz (67%), Jeziory (67%) oraz Świdry (58%).

Ocena problemu przestępczości

Problem przestępczości na terenie Gminy oceniany jest przez mieszkańców jako problem nie stanowiący zagrożenia dla funkcjonowania Gminy. W ocenie 43% mieszkańców problem ten jest na poziomie zbliżonym do innych miejscowości, jednakże nie będącym zagrożeniem. W opinii 32% mieszkańców problem przestępczości jest oceniany na niskim poziomie, wręcz stanowiącym nieistotny problem.

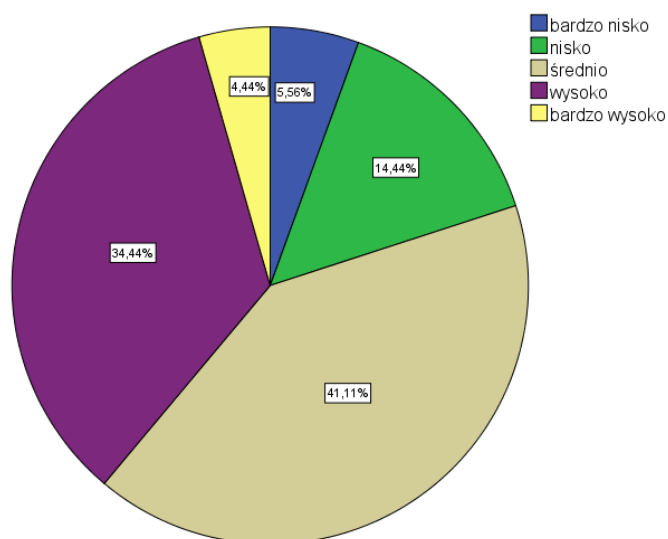

Zjawisko przestępczości jako problemu istotnego oceniany jest przez niewielką część badanych mieszkańców Gminy. W miejscowościach Czerśl (58%) oraz Łazy (43%) przestępczość stanowi istotny problem, stanowiący zagrożenie dla społeczności.

Zaś jako problem nieistotny oceniany jest przez mieszkańców miejscowości: Sięciaszka Pierwsza (67%), Zalesie (67%), Ryzki (50%) oraz Suleje (43%).

Ocena skuteczności interwencji policyjnych

W opinii mieszkańców interwencje policjo oceniane są przez mieszkańców jako przeciętne, będące skutecznymi lecz na niewystarczającym poziomie. Niespełna 40% mieszkańców skuteczność interwencji policyjnych ocenia dość wysoko.

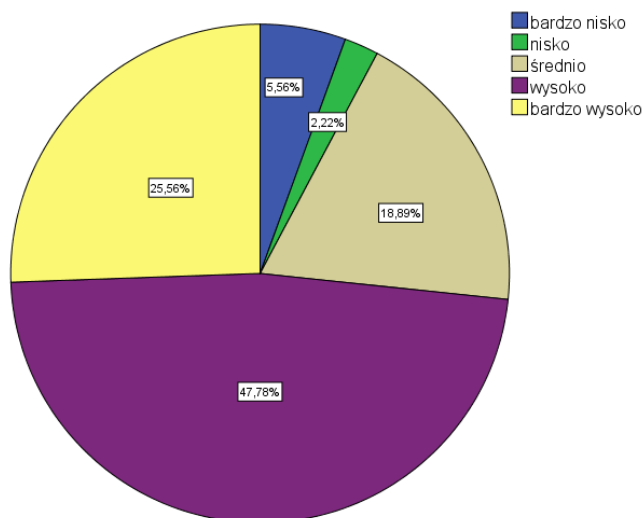

Przekonanie o wysokiej skuteczności policyjnych interwencji przeważa wśród mieszkańców miejscowości: Jezioro (89%), Zalesie (37%), Łazy (58%) oraz Czerśl (43%).

Mieszkańcy miejscowości Suleje (58%), Wagram (50%) oraz Suchocin (44%) skuteczność policyjnych interwencji oceniają na niskim poziomie, zarzucając tym interwencjom niską skuteczność.

Ocena skuteczności interwencji służb pożarniczych

Mieszkańcy Gminy skuteczność interwencji służb pożarniczych oceniają na bardzo wysokim poziomie. Zdecydowana większość mieszkańców (74%) podziela opinię, o wysokiej skuteczności działań podejmowanych przez służbę pożarniczą na terenie Gminy. Jedynie niespełna 8% mieszkańców bardzo nisko ocenia skuteczność interwencji służb pożarniczych.

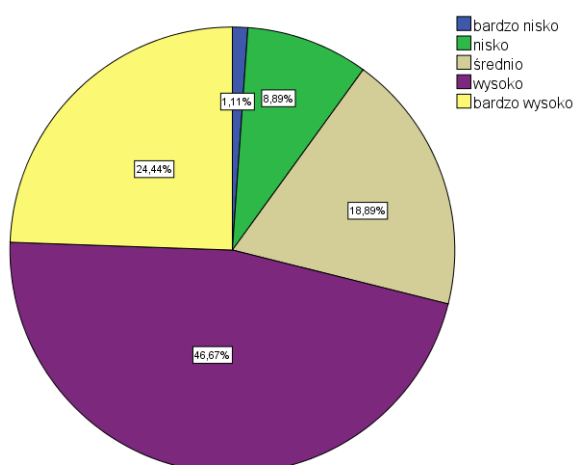

Stuprocentowa skuteczność interwencji służb pożarniczych oceniana jest przez mieszkańców miejscowości Zalesie oraz Jeziory. Również dość wysoko skuteczność interwencji służb pożarniczych oceniana była przez mieszkańców miejscowości: Świdry (86%), Łazy (83%), Malcanów (72%), Suchocin (67%) oraz Wagram (60%).

1.6 Ocena aspektów dotyczących edukacji na terenie Gminy.

Ocena jakości usług edukacyjnych w przedszkolach

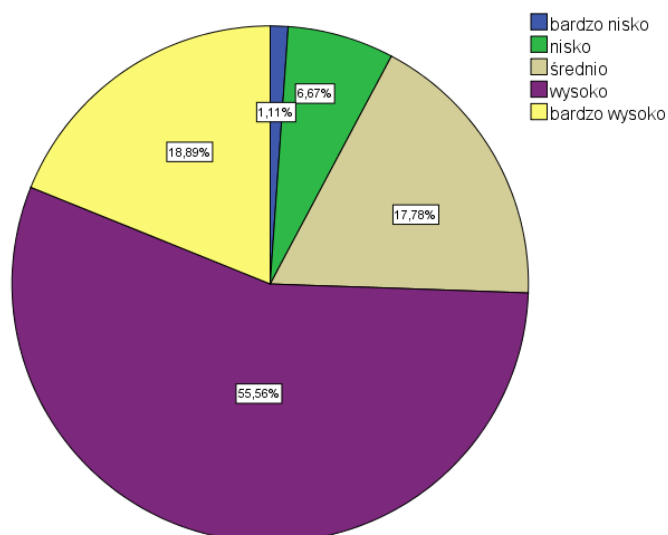
Usługi edukacyjne świadczone w przedszkolach znajdujących się na terenie Gminy oceniane są na bardzo wysokim poziomie. Zdecydowana większość mieszkańców, bo aż 72% usługi ocenia bardzo dobrze. Jedynie 10% mieszkańców wyraża niezadowolenie z usług edukacyjnych w przedszkolach.

W praktycznie wszystkich analizowanych miejscowości zdecydowana większość mieszkańców usługi edukacyjne w przedszkolach oceniała dość wysoko. W następujących miejscowościach usługi te są oceniane dość wysoko: Wagram (100%), Sięciaszka Pierwsza (89%), Łazy (87%), Świdry (85%), oraz Zalesie (83%).

Ocena jakości usług edukacyjnych w szkołach podstawowych

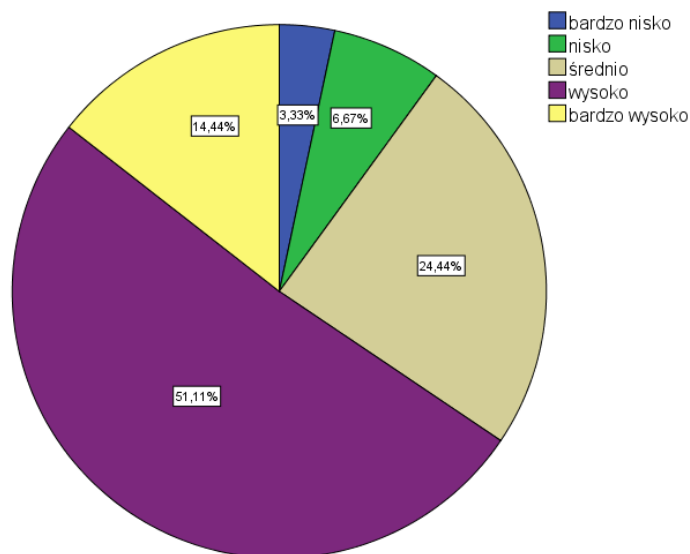
Jakość usług edukacyjnych świadczonych w szkołach podstawowych znajdujących się na terenie Gminy oceniana jest bardzo wysoko. Zadowolenie z poziomu usług edukacyjnych w szkołach podstawowych wyraża 75% mieszkańców. Jedynie niespełna 8% mieszkańców usługi świadczone w szkołach podstawowych ocenia bardzo nisko, traktując je jako niewystarczające.

W większości analizowanych miejscowości zdecydowana większość mieszkańców jakość świadczonych usług edukacyjnych w szkołach podstawowych oceniała na bardzo wysokim poziomie. Stuprocentowe zadowolenie z poziomu nauczania w szkołach podstawowych wyrażali między innymi mieszkańcy miejscowości Świdry, Wagram, Zalesie oraz Ryżki. Wysoki poziom usług edukacyjnych w szkołach podstawowych oceniany jest również przez mieszkańców miejscowości: Łazy (86%), Sięciaszka Pierwsza (78%) oraz Malcanów (72%).

Ocena jakości usług edukacyjnych w gimnazjach

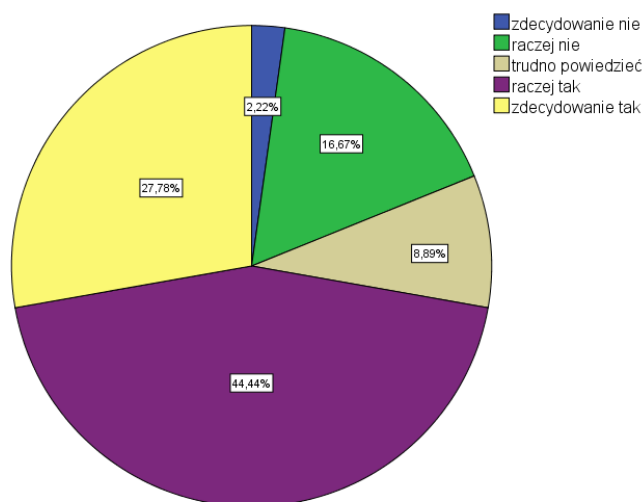
Zdecydowana większość mieszkańców (66%) jakość usług edukacyjnych świadczonych w gimnazjach znajdujących się na terenie Gminy ocenia na bardzo wysokim poziomie. Jedynie 10% mieszkańców poziom edukacyjny jak i usługi edukacyjne w gimnazjach ocenia bardzo nisko, jako nie spełniające określonych norm i oczekiwań.

W zdecydowanej większości analizowanych miejscowości poziom i jakość usług edukacyjnych w gimnazjach oceniana jest bardzo wysoko. W miejscowościach takich jak: Świdry, Zalesie, Sięciaszka Pierwsza oraz Ryżki wśród mieszkańców biorących udział w badaniu wykazywany jest 100% poziom zadowolenia z usług edukacyjnych w gimnazjach. Dodatkowo w pozostałych miejscowościach zadowolenie mieszkańców plasuje się na wysokim poziomie.

Czy obecna ilość obiektów oświatowych na terenie gminy jest wystarczająca?

W ocenie zdecydowanej większości mieszkańców Gminy (72%) ilość obiektów oświatowych znajdujących się na terenie gminy jest wystarczająca. Jednakże w opinii niespełna 20% mieszkańców ilość obiektów oświatowych jest zbyt mała w porównaniu do potrzeb Gminy.

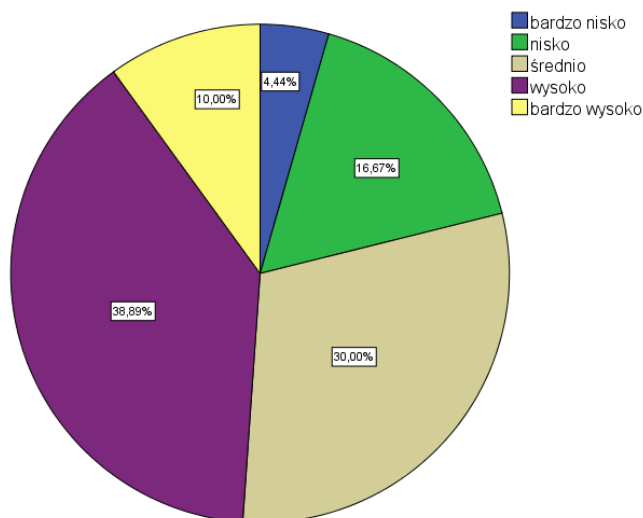

Ilość obiektów przeznaczenia oświatowego na terenie Gminy jest traktowana jako wystarczająca przez mieszkańców miejscowości: Karwacz (100%), Wagram (90%), Jeziory (89%), Świdry (86%) czy też Suleje (72%). Jedynie w miejscowości Suchocin, zdecydowana większość mieszkańców wyraża opinię o niewystarczającej liczbie ośrodków oświatowych na terenie Gminy (89%).

1.7 Ocena aspektów dotyczących sfery kultury na terenie Gminy.

Ocena liczby obiektów kulturalnych

Istniejąca na terenie Gminy liczba obiektów kulturalnych oceniana jest przez mieszkańców jako dość wysoka. Niepełna 50% mieszkańców liczbę obiektów kulturowych traktuje jako wystarczającą oraz spełniającą potrzeby mieszkańców. Osób niezdecydowanych, traktujących ilość obiektów przeciętnie, sugerując że mogłoby ich być więcej jest 30% mieszkańców.

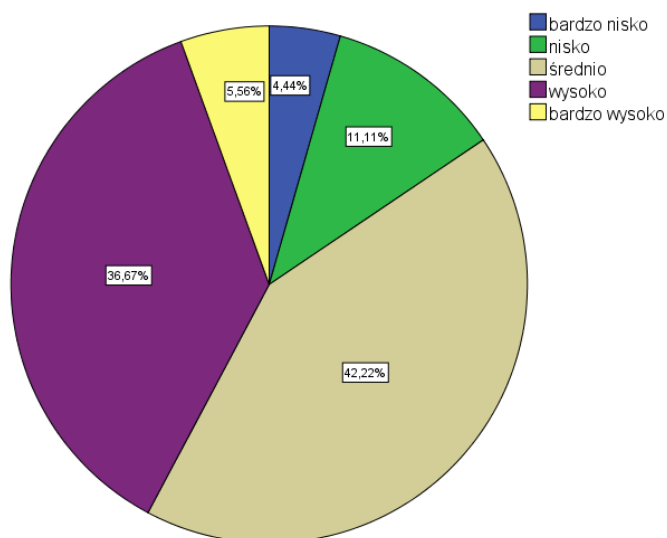

W zdecydowanej większości miejscowości liczba obiektów kulturalnych na terenie Gminy oceniana jest jako wysoka. W podanych miejscowościach większość mieszkańców, obiekty kulturowe oceniała wysoko: Ryżki (83%), Karwacz (67%), Łazy (58%), Malcanów (58%) czy chociażby Sięciaszka Pierwsza (56%).

Jedynie w miejscowości Suchocin zdecydowana większość mieszkańców (55%) liczbę obiektów kulturalnych oceniała dość nisko.

Ocena jakości i ilości usług pełnionych przez obiekty kulturalne

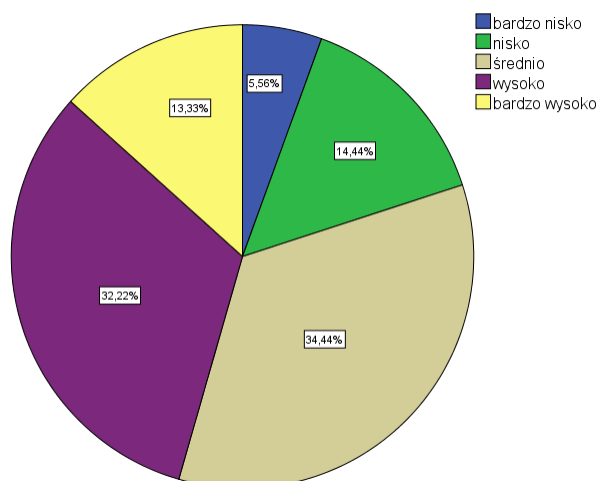
Z jakości i ilości usług pełnionych przez obiekty kulturalne zadowolona jest dość spora grupa mieszkańców (43%), dodatkowo na podobnym poziomie kształtuje się grupa mieszkańców oceniających jakość i ilość usług na przeciętnym poziomie.

Z poziomu jakości i ilości usług pełnionych przez obiekty kulturowe zadowoleni są między innymi mieszkańcy miejscowości: Ryżki (83%), Świdry (72%), Łazy (57%) czy chociażby Wagram (50%).

Ocena różnorodności wydarzeń artystycznych

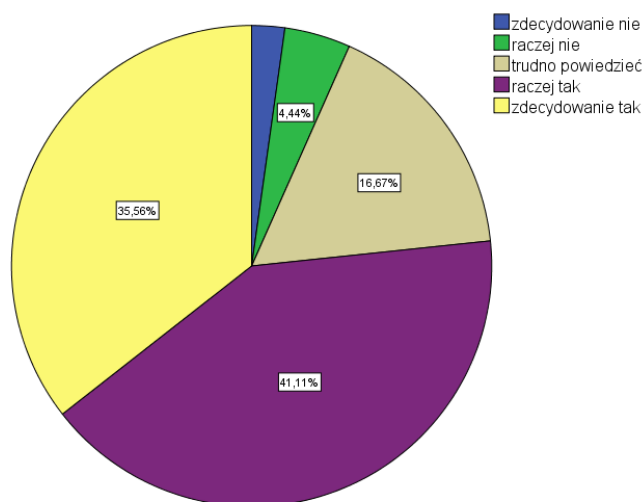
Różnorodność wydarzeń artystycznych bardzo wysoko ocenia dość spora grupa mieszkańców stanowiących 46% ogółu biorącego udział w badaniu. Dodatkowo osób przeciętnie oceniających zróżnicowanie wydarzeń artystycznych jest 34%. Takie wysokie oceny mogą świadczyć o dużym zróżnicowaniu wydarzeń, lecz nadal przez dużą część mieszkańców traktowaną jako niedostateczną.

Zróżnicowanie wydarzeń artystycznych bardzo wysoko oceniają mieszkańcy miejscowości: Świdry (71%), Malcanów (58%), Zalesie (50%) oraz Łazy (43%).

Ocena ważności inwestowania w rozwój kultury na terenie Gminy

W ocenie zdecydowanej większości mieszkańców (77%) bardzo istotną kwestią jest inwestowanie w rozwój kultury na terenie Gminy. Jedynie niespełna 7% mieszkańców nie uważa za ważne inwestowanie w rozwój kultury na terenie Gminy.

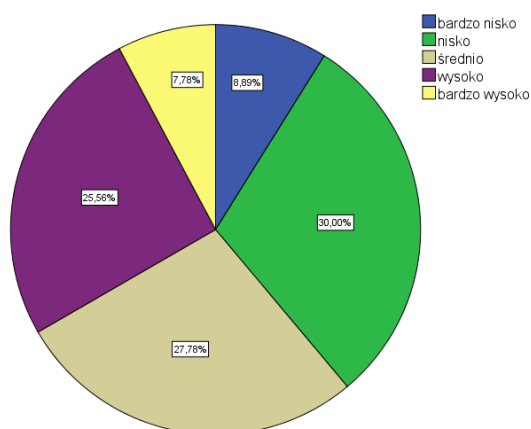

Z punktu widzenia zdecydowanej większości mieszkańców spośród analizowanych miejscowości inwestowanie w rozwój kultury jest bardzo istotnym aspektem wypełniania podstawowych funkcji Gminy. Największe poparcie inwestowania w rozwój kultury zauważyć należy w opiniach mieszkańców następujących miejscowości: Świdry (100%), Karwacz (100%), Wagram (90%), Jezioro (89%), Sięciaszka Pierwsza (87%), Malcanów (86%), czy chociażby Ryżki (84%).

1.8 Ocena aspektów dotyczących turystyki, sportu oraz rekreacji na terenie Gminy.

Ocena atrakcyjności turystycznej Gminy

Atrakcyjność turystyczna Gminy przez dużą część mieszkańców oceniana jest bardzo nisko, niezadowolonych z poziomu atrakcyjności Gminy jest 40% mieszkańców. Co trzeci mieszkaniec Gminy atrakcyjność turystyczną ocenia na wysokim poziomie.

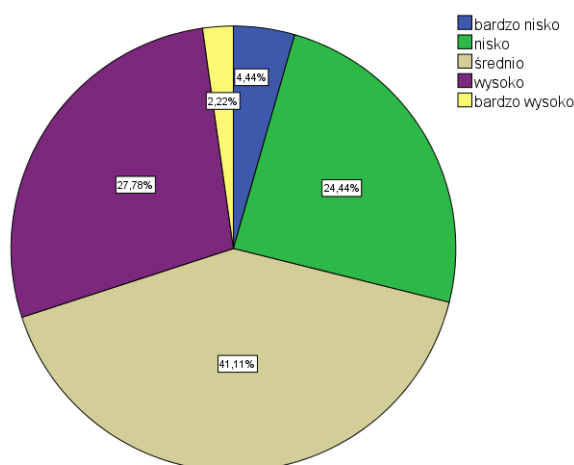

Niezadowolenie z obecnej atrakcyjności turystycznej Gminy wyrażają w swoich opiniach mieszkańcy miejscowości: Malcanów (72%), Łazy (58%), u(57%), Jeziory (55%) oraz Suleje (43%).

Zaś atrakcyjność turystyczną na wysokim i zadowalającym poziomie oceniają mieszkańcy miejscowości: Zalesie (67%), Świdry (58%) oraz Sięciaszka Pierwsza (55%).

Ocena infrastruktury rekreacyjno-sportowej na terenie Gminy

Ocena infrastruktury rekreacyjno-sportowej na terenie Gminy stała się kwestią problemową do oceny przez mieszkańców. Mieszkańcy oceniający infrastrukturę na poziomie przeciętnym stanowią 41% mieszkańców Gminy. Zaś 30% mieszkańców infrastrukturę ocenia nisko, a dodatkowo niespełna 30% (28,8%) ocenia ją wysoko.

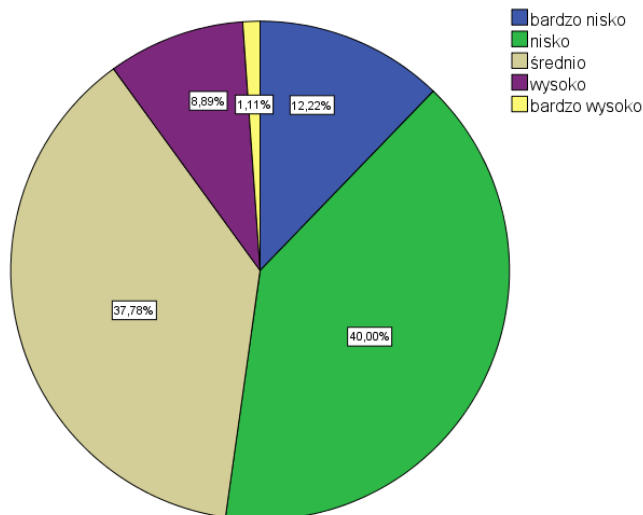

Dość wysoko infrastrukturę rekreacyjno-sportową oceniali mieszkańcy następujących miejscowości: Łazy (43%), Malcanów (43%) oraz Wagram (40%).

Zaś najniżej infrastrukturę oceniali mieszkańcy miejscowości: Suchocin (72%), Jeziory (56%) oraz Zalesie (50%).

Ocena bazy turystyczno-wypoczynkowej

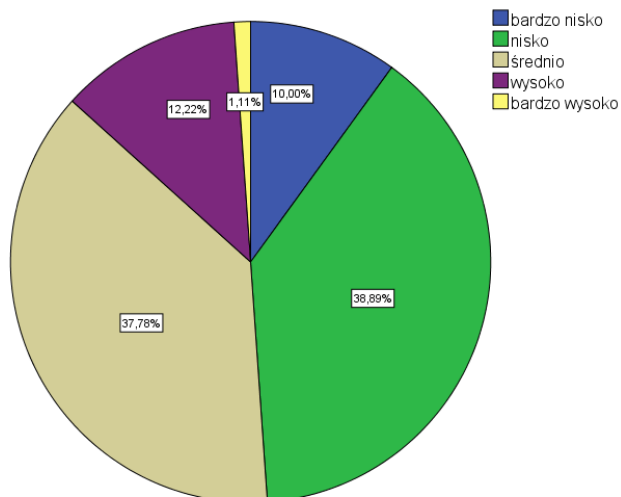
Zdecydowana większość mieszkańców Gminy (52%) bazę turystyczno-wypoczynkową Gminy ocenia na bardzo niskim poziomie, traktując ją jako niewystarczającą i niezaspokajającą potrzeb mieszkańców jak i turystów. Dodatkowo niespełna 40% mieszkańców bazę turystyczno-wypoczynkową ocenia na przeciętnym poziomie. Jedynie 10% mieszkańców bazę ocenia bardzo wysoko.

Najniżej bazę turystyczno-wypoczynkową oceniają mieszkańcy niższych miejscowości: Jezioro (78%), Łazy (72%), Suchocin (67%), Wągram (60%) oraz Ryżki (50%).

Ocena oferty spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży na terenie Gminy

Oferta dotycząca możliwości spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży na terenie Gminy przez mieszkańców oceniana jest dość nisko. Połowa mieszkańców ofertę tę traktuje jako niewystarczającą i uniemożliwiająca dzieciom i młodzieży odpowiednie wykorzystanie czasu wolnego. Jedynie 13% mieszkańców ofertę spędzania czasu wolnego przez młodzież ocenia na wysokim poziomie, traktując jako wystarczającą.

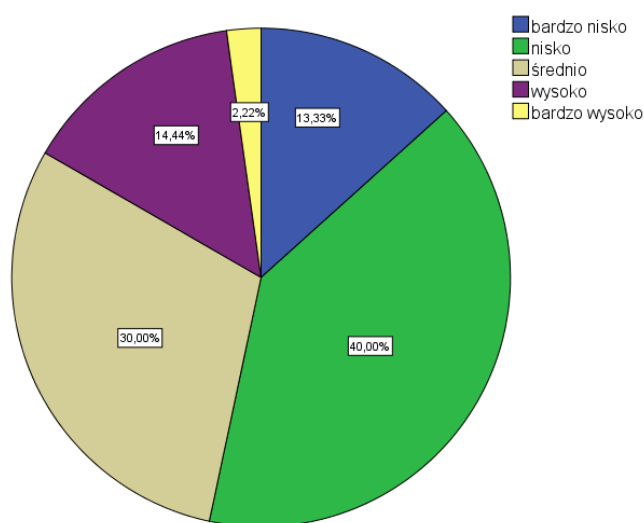

W gronie osób oceniających na wysokim poziomie ofertę spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież znajdują się mieszkańcy miejscowości: Świdry (43%), Zalesie (33%) oraz Karwacz (33%).

Zaś nisko poziom i jakość oferty spędzania czasu wolnego przez młodzież oceniana przez mieszkańców miejscowości: Jeziory (89%), Ryżki (80%), Suleje (72%), Wagram (60%) czy chociażby Łazy (58%).

Ocena oferty spędzania czasu wolnego dla dorosłych na terenie Gminy

Oferta spędzania czasu wolnego skierowana do dorosłej części społeczności gminnej przez większość mieszkańców Gminy (53%) oceniana jest bardzo nisko. Jedynie niespełna 17% mieszkańców ofertę dla dorosłych ocenia dość wysoko, traktując ją jako wystarczającą i zaspokajającą potrzeby dorosłych.

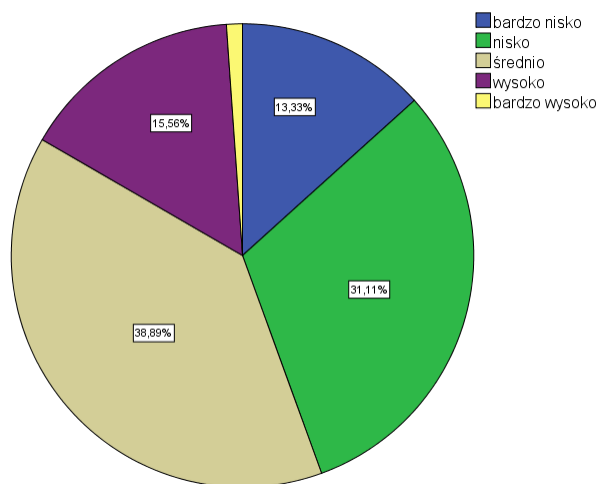

W miejscowości Sięciaszka Pierwsza zdecydowana większość mieszkańców (56%) ofertę spędzania czasu wolnego dla osób dorosłych oceniło na wysokim poziomie.

Zaś negatywnej oceny oferty możliwości spędzania czasu wolnego przez dorosłych dokonali mieszkańcy w miejscowościach: Jeziory (89%), Łazy (72%), Zalesie (67%), Ryżki (67%) oraz Suchocin (56%).

Ocena działania promocyjnego Gminy w zakresie turystyki

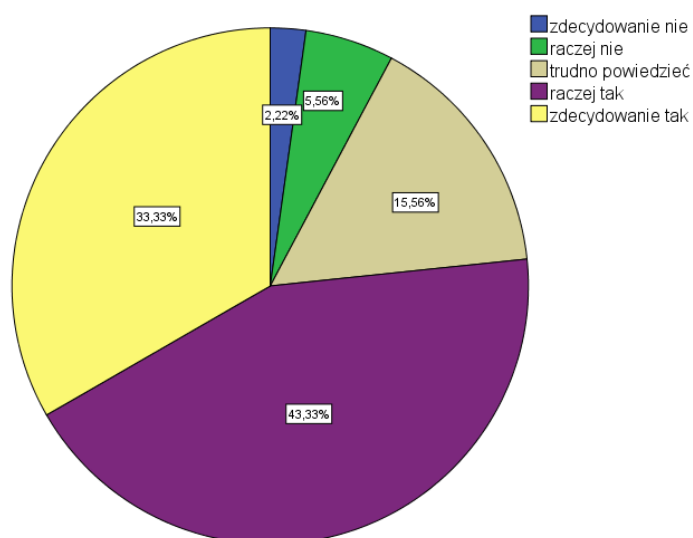
Działania promocyjne Gminy w zakresie turystyki przez sporą część mieszkańców oceniane jest na bardzo niskim poziomie. Świadczy to o niezadowoleniu mieszkańców z działań Gminy w tym zakresie, oraz zwraca uwagę na konieczność poszerzenia działań w tym zakresie. Dodatkowo 39% mieszkańców działania te ocenia na przeciętnym poziomie, traktując działania mimo starań Gminy jako niewystarczające.

Najbardziej niezadowoleni z działań promocyjnych Gminy w zakresie turystyki są mieszkańcy miejscowości: Suchocin (78%), Łazy (72%), Malcanów (58%) czy chociażby Zalesie (50%).

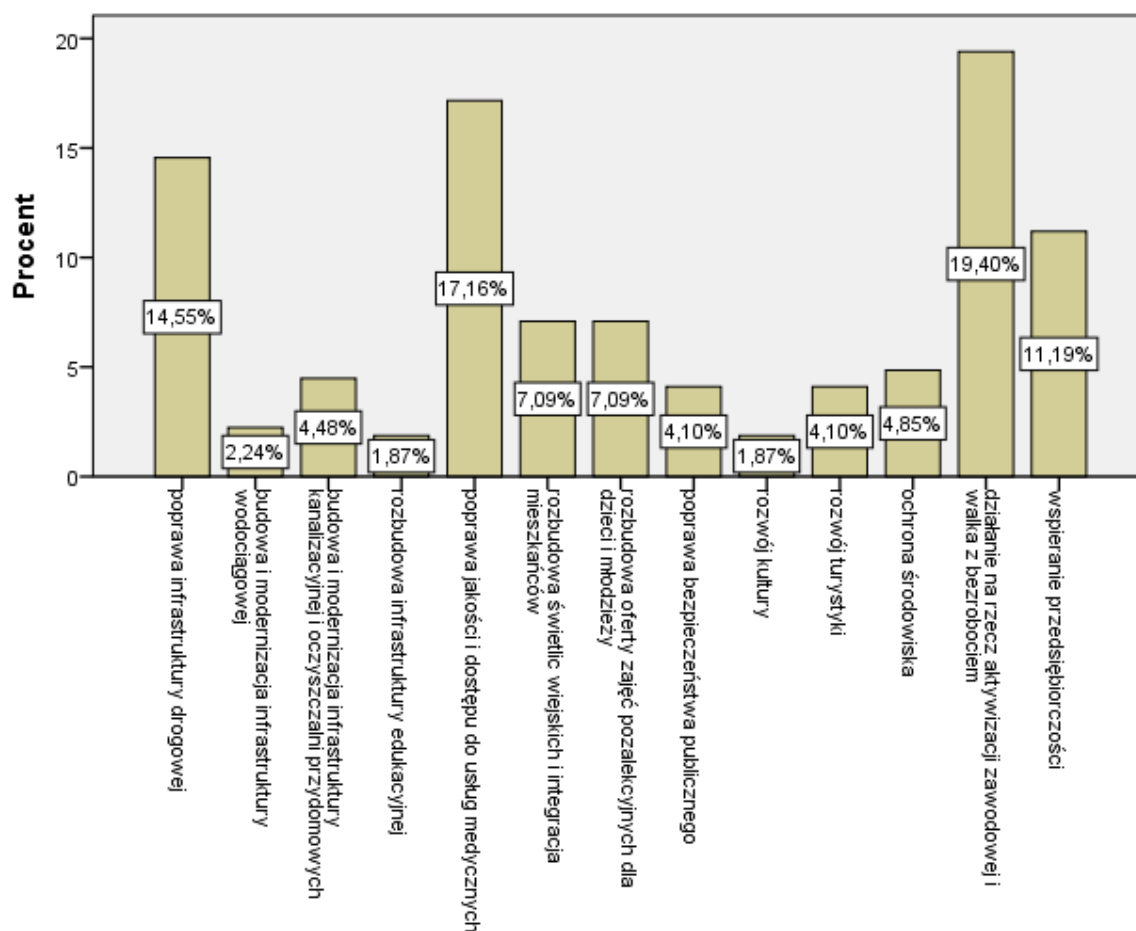
Ocena ważności inwestowania w rozwój turystyki na terenie Gminy

Inwestowanie w rozwój turystyki na terenie Gminy przez zdecydowaną większość mieszkańców oceniana jest na bardzo wysokim poziomie. Przez niespełna 77% mieszkańców inwestowanie w rozwój kultury traktowane jest jako kwestia istotna w działaniu Gminy. Jedynie niespełna 10% mieszkańców inwestowanie w rozwój kultury traktuje jako nieistotny czy wręcz mało ważny aspekt działalności Gminy.

Ważność inwestowania w rozwój kultury w swoich opiniach wyrażają mieszkańcy miejscowości: Zalesie (100%), Ryżki (100%), Wagram (90%), Łazy (86%), czy chociażby Świdry (72%).

2. Najpilniejsze aspekty do realizacji w celu poprawy warunków bytowych w Gminie w ocenie mieszkańców

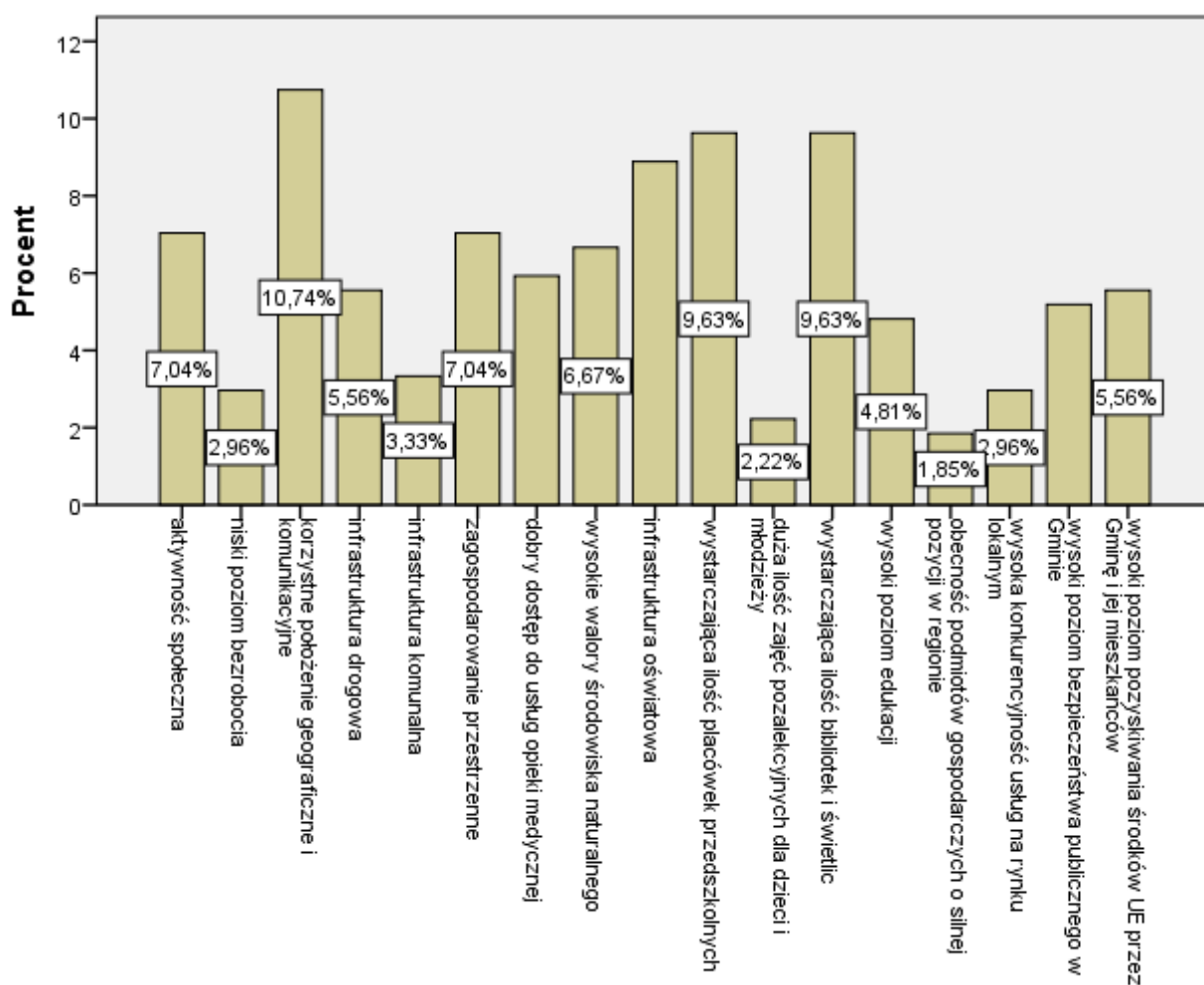
Zdaniem mieszkańców Gminy biorących udział najważniejszymi aspektami stanowiącymi najpilniejszy cel do zrealizowania są:

- 1) działanie na rzecz aktywizacji zawodowej i walka z bezrobociem
- 2) poprawa jakości i dostępu do usług medycznych
- 3) poprawa infrastruktury drogowej.

Spośród wymienionych wielu aspektów mieszkańcy wybrali wyżej wymienione aspekty jako konieczne do zrealizowania w czasie najbliższym. Poprawa infrastruktury drogowej, dostęp do opieki medycznej oraz kwestia bezrobocia przez mieszkańców traktowane są jako bezpośrednie zagrożenia dla funkcjonowania mieszkańców Gminy. Wymienione aspekty traktowane są przez mieszkańców jako najpilniejsze do zrealizowania, oraz konieczne do poprawy ich stanu funkcjonowania. Zaś jako ostatnie w kolejności do zrealizowania mieszkańcy Gminy wskazali rozwój kultury oraz rozwój infrastruktury edukacyjnej.

Powyższe dwa aspekty już wcześniej mieszkańcy ocenili na wysokim poziomie funkcjonalności.

3. Mocne strony Gminy w ocenie mieszkańców.

Spośród możliwych wielu pozytywnych aspektów gminy mieszkańcy zostali poproszeni o ocenę mocnych stron własnej Gminy.

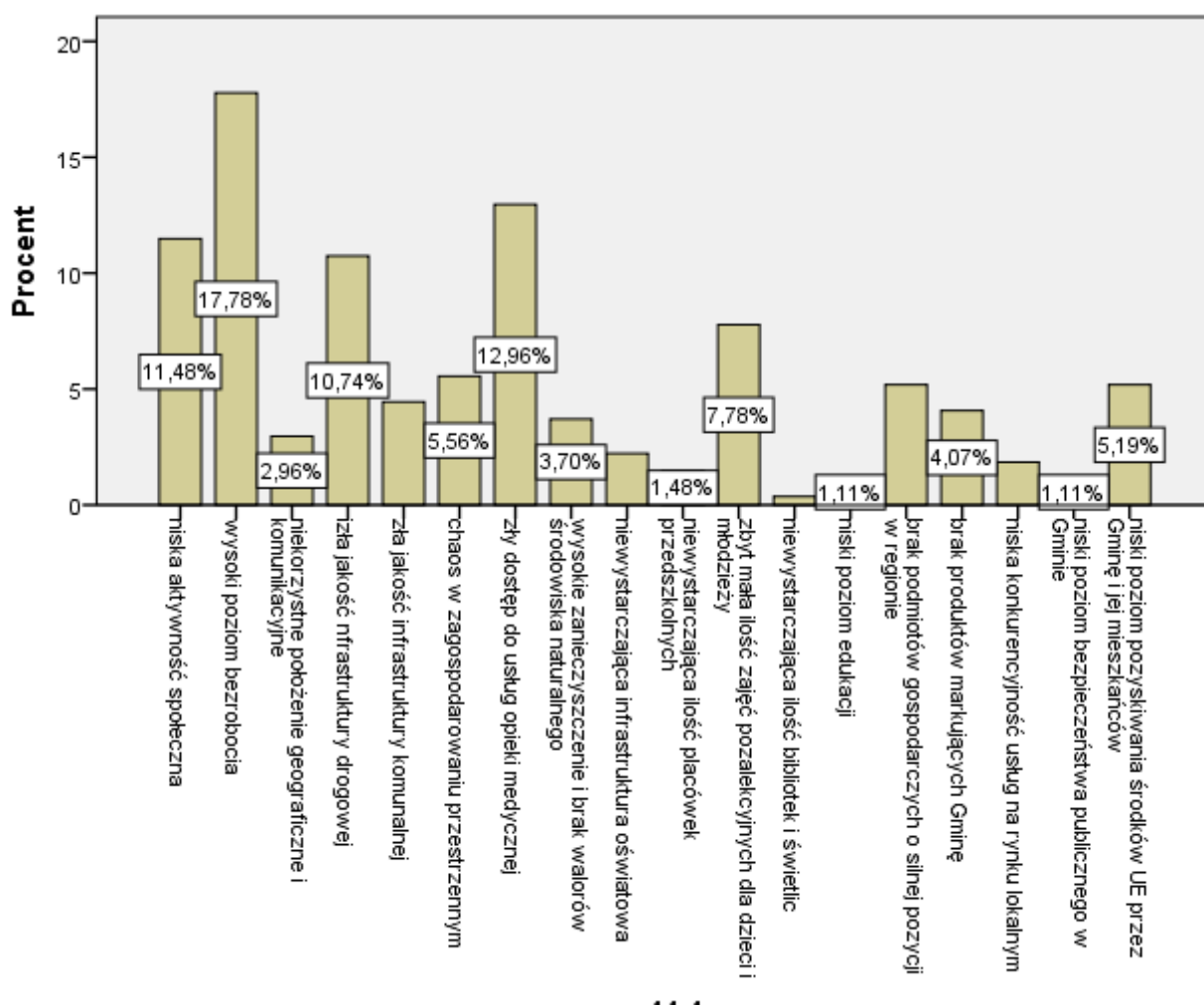
Jako zalety gminy o dużym znaczeniu traktowane są :

- 1) korzystne położenie geograficzne i komunikacyjne
- 2) wystarczająca ilość placówek przedszkolnych
- 3) wystarczająca ilość bibliotek i świetlic.

Położenie geograficzne oraz kwestie edukacyjno-kulturalne traktowane są przez znaczną

część mieszkańców jako najważniejsze i najbardziej rozwinięte atuty Gminy. Dodatkowo mocnymi stronami Gminy o dość sporym znaczeniu są zagospodarowanie przestrzenne oraz aktywność społeczna mieszkańców na wysokim poziomie.

4. Słabe strony Gminy w ocenie mieszkańców.

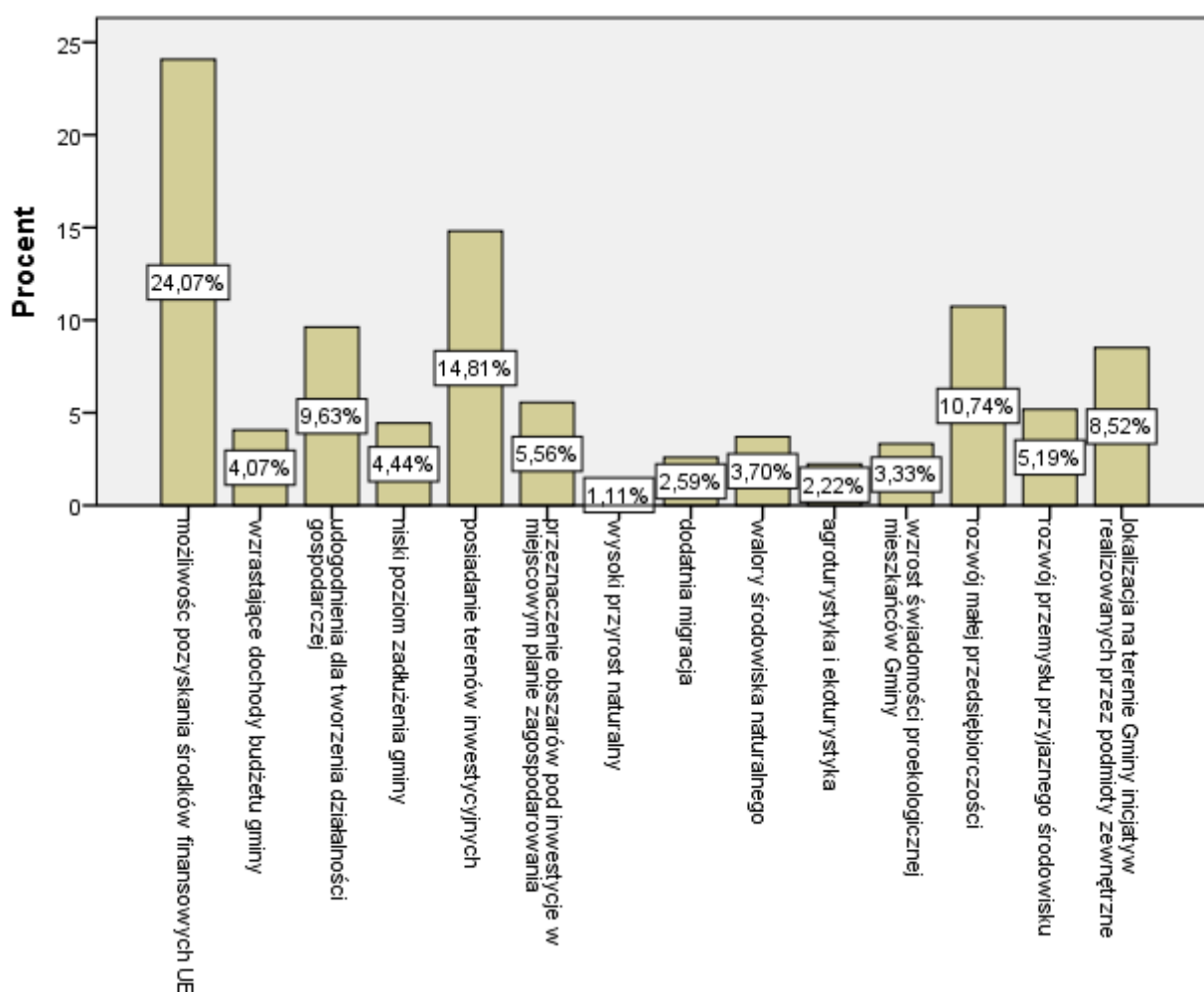

Mieszkańcy Gminy poproszeni o wytypowanie słabych stron Gminy, zwrócili uwagę na złe bądź niedostatecznie dobrze funkcjonowanie następujących aspektów:

- 1) Wysoki poziom bezrobocia
- 2) Zły dostęp do usług opieki medycznej
- 3) Niska aktywność społeczna
- 4) Zła infrastruktura drogowa

Wyżej wymienione aspekty oraz ich funkcjonowanie w opinii mieszkańców są niezadowolająca, a ich poziom oceniany jest dość nisko. Fenomenem okazał się być aspekt aktywności społecznej, która traktowana jest zarówno jako mocna jak i słaba strona mieszkańców. Należy jednak zwrócić uwagę, że aktywność społeczna rozpatrywana może być przez mieszkańców z różnych aspektów, stąd to rozproszenie opinii.

5. Szanse rozwojowe dla Gminy w ocenie mieszkańców.

Spośród wielu aspektów mogących stanowić szanse rozwoju Gminy na wielu płaszczyznach mieszkańcy wybrali te które w ich opinii w największym stopniu mogą wpłynąć na rozwój Gminy.

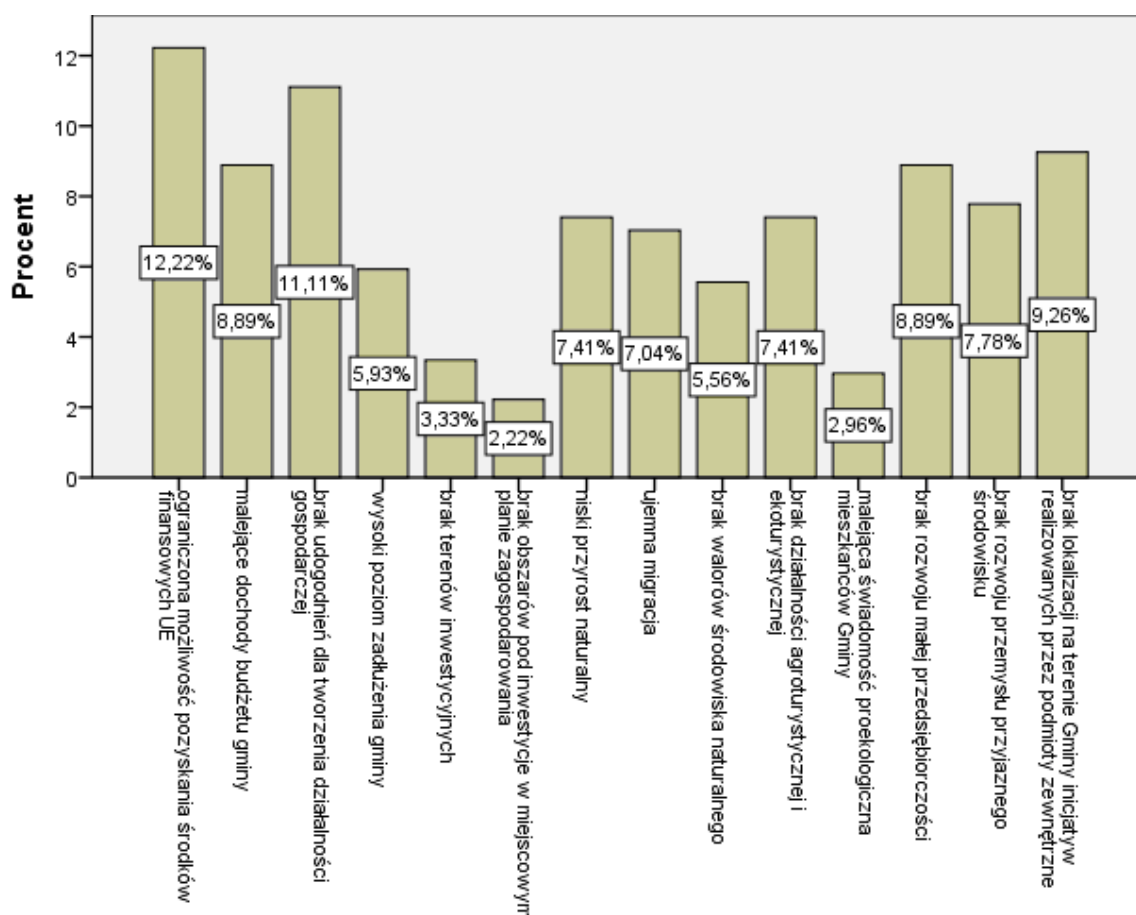
Największymi szansami dla rozwoju Gminy są:

- 1) możliwość pozyskania środków finansowych UE

- 2) posiadanie terenów inwestycyjnych
- 3) rozwój małej przedsiębiorczości.

Wymienione powyżej szanse rozwojowe dla Gminy dotyczą sfery gospodarczej, inwestycyjnej oraz finansowej. Duża część mieszkańców nadzieję rozwoju gminy upatruje w pozyskiwaniu różnego środków finansowych z organizacji zewnętrznych, przede wszystkim z UE. Wzrost znaczenia działalności gospodarczej oraz umożliwienie podmiotom zewnętrznym podejmowania inicjatyw na terenie Gminy w opinii wielu mieszkańców również może w dużym stopniu wpłynąć na rozwój Gminy.

6. Największe zagrożenia dla rozwoju Gminy w ocenie mieszkańców.

Zagrożeniami o największym znaczeniu dla rozwoju gminy mieszkańcy wskazali:

- 1) ograniczona możliwość pozyskiwania środków finansowych UE
- 2) brak udogodnień dla tworzenia działalności gospodarczej
- 3) brak lokalizacji na terenie Gminy inicjatyw realizowanych przez podmioty zewnętrzne
- 4) brak rozwoju małej przedsiębiorczości
- 5) malejące dochody budżetu Gminy

W wyżej wymienionych aspektach mieszkańcy upatrują największe zagrożenie dla ogólnego rozwoju Gminy. Ograniczenie czynników gospodarczych oraz finansowych jest zdaniem większej części mieszkańców potencjalnym zagrożeniem obniżającym ogólny rozwój Gminy.

WNIOSKI

Mieszkańcy podczas przeprowadzonego badania ankietowego dotyczącego aktualnej sytuacji społeczno gospodarczej, słabych i mocnych stron Gminy Łuków, szans i zagrożeń związanych z jej rozwojem udzielali rzetelnych ocen, dokonywali wyboru spośród wielu możliwych aspektów oraz dokonywali oceny poziomu zadowolenia czy też oceny funkcjonowania konkretnych aspektów dotyczących Gminy.

Aktualna sytuacja społeczna w ocenie mieszkańców Gminy nie stanowi zagrożenia dla funkcjonowania zbiorowości oraz jest dobrze oceniana przez mieszkańców. Typowe problemy społeczne takie jak: alkoholizm, bezdomność, narkomania, ubóstwo czy przemoc w rodzinie zdaniem mieszkańców nie stanowią istotnych problemów w gminnej społeczności, nie stanowią zatem zagrożenia dla funkcjonowania Gminy na odpowiednim poziomie. Jednakże problematycznym aspektem społecznym Gminy jest niskie zaangażowanie mieszkańców w sprawy Gminy.

Sytuacja gospodarcza w opinii większości mieszkańców oceniana jest dość dobrze. Mocnymi stronami sytuacji gospodarczej Gminy są: działalność rolnicza oraz działalność gminy w kwestii pozyskiwania owych inwestorów. Zarzutami zaś są: mała możliwość zdobycia zatrudnienia na terenie Gminy oraz działalność gminy na rzecz aktywizacji zawodowej i promocji zatrudnienia

Środowisko naturalne oraz zagospodarowanie przestrzenne przez zdecydowaną większość mieszkańców oceniana jest na wysokim poziomie. Estetyka przestrzenna oraz działalność instytucji przeznaczenia publicznego w opinii mieszkańców spełniają swoje funkcje oraz zadania. Środowisko naturalne jest zadbane o niskim poziomie zanieczyszczenia.

Infrastruktura techniczna w opinii mieszkańców Gminy oceniana jest wysoko, a mieszkańcy nie widzą w niej zarzutów odnośnie funkcjonowania na odpowiednim poziomie. Infrastruktura wodno-kanalizacyjna, zarządzanie gospodarką odpadami oraz poziom dostępu do usług telekomunikacyjnych zdaniem mieszkańców są na wysokim poziomie.

Opieka zdrowotna przez mieszkańców Gminy oceniana jest dość wysoko. jednakże w opinii mieszkańców istnieje niewystarczająca ilość placówek medycznych i konieczna jest rozbudowa bazy medycznej, oraz lokalizacja na terenie Gminy prywatnych gabinetów medycznych. Mieszkańcy na terenie Gminy czują się bezpiecznie, a działalność służb mundurowych oceniana jest bardzo wysoko.

Sfera kulturalno-edukacyjna w Gminie oceniana jest przez mieszkańców na najwyższym poziomie spośród wszystkich omówionych aspektów funkcjonowania Gminy. Poziom edukacji na wszystkich szczeblach : przedszkole, szkoła podstawowa oraz gimnazjum oceniany jest bardzo wysoko przez mieszkańców, a istniejąca liczba obiektów przeznaczenia edukacyjnego w Gminie jest odpowiednia do potrzeb.

Atrakcyjność turystyczna Gminy w opinii mieszkańców jest na przeciętnym poziomie, a infrastruktura rekreacyjno-sportowa zdaniem mieszkańców potrzebuje rozbudowy oraz zwiększenia funkcjonalności. Istniejąca baza wypoczynkowa nie jest dostosowana do potrzeb mieszkańców, którzy aktualne formy spędzania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży jak i zarówno dla dorosłych traktują jako niewystarczające.

Największym atutem Gminy zdaniem mieszkańców jest poziom rozwoju edukacji oraz kultury, stanowiących podstawę funkcjonowania mieszkańców. Położenie geograficzne Gminy jest również mocną stroną gminy, z której powinno się korzystać jak najwięcej w celu rozwoju Gminy. Gmina boryka się z problemem wysokiego bezrobocia, słabym dostępem do opieki medycznej oraz niską aktywnością społeczną mieszkańców. Aby zniwelować problemy należy podejmować wiele działań dotyczących walki z bezrobociem, aktywizacją zawodową mieszkańców najbardziej zagrożonych brakiem pracy oraz promować zatrudnienie. Wysokie nadzieje wiążące się z rozwojem gminy mieszkańcy upatrują

wraz z pozyskiwaniem środków finansowych z UE, oraz poszerzaniem działalności gospodarczej na terenie Gminy małych przedsiębiorców jak i inwestorów z zewnątrz.

**PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO
DLA PROGRAMU ROZWOJU GMINY ŁUKÓW
NA LATA 2016 – 2020 Z PERSPEKTYWĄ DO 2025 ROKU**

Lublin, marzec 2016/* r.

SPIS TREŚCI

1. INFORMACJE O ZAWARTOŚCI, GŁÓWNYCH CELACH PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ POWIĄZANIACH Z INNYMI DOKUMENTAMI.....	6
<i>1.1. PODSTAWY PRAWNE I CEL SPORZĄDZENIA PROGNOZY.....</i>	<i>6</i>
<i>1.2. ZAKRES MERYTORYCZNY PROGNOZY.....</i>	<i>6</i>
2. CHARAKTER DZIAŁAŃ PRZEWIDZIANYCH W DOKUMENTACH.....	8
<i>2.1. Wizja i Misja.....</i>	<i>8</i>
WIZJA.....	8
MISJA.....	9
3. CELE KIERUNKOWE I SZCZEGÓŁOWE.....	11
<i>3.1. Cele rozwoju Gminy Łuków.....</i>	<i>11</i>
Cel nadrzędny:	11
4. POWIĄZANIA Z INNYMI DOKUMENTAMI	17
5. INFORMACJA O METODACH ZASTOSOWANYCH PRZY SPORZĄDZANIU PROGNOZY.....	24
6. PROPOZYCJE DOTYCZĄCE PRZEWIDYWANYCH METOD ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ CZĘSTOTLIWOŚCI JEJ PRZEPROWADZANIA.....	25
<i>6.1. WSKAŹNIKI MONITOROWANIA WDRAŻANIA PROGRAMU ROZWOJU</i>	<i>25</i>
<i>6.2. WSKAŹNIKI SKUTECZNOŚCI, EFEKTYWNOŚCI I WYKONANIA.....</i>	<i>27</i>
7. OCENA EFEKTYWNOŚCI WDRAŻANIA ORAZ AKTUALIZACJA PROGRAMU ROZWOJU	29
8. INFORMACJE O MOŻLIWYM TRANSGRANICZNYM ODDZIAŁYWANIU NA ŚRODOWISKO.....	34
9. ANALIZA STANU ŚRODOWISKA NATURALNEGO W GMINIE ŁUKÓW.....	34
<i>9.1. Natura 2000.....</i>	<i>35</i>
<i>9.2. Pomniki przyrody.....</i>	<i>39</i>
<i>9.3. Użytki ekologiczne.....</i>	<i>40</i>

9.4.	<i>Gleby</i>	40
9.5.	<i>Krajobraz</i>	41
9.6.	<i>Powietrze</i>	41
9.7.	<i>Hałas</i>	43
9.8.	<i>Wody</i>	44
10.	POTENCJALNE ZMIANY STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU	45
11.	ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI DOTYCZĄCE OBSZARÓW PODLEGAJĄCYCH OCHRONIE NA PODSTAWIE USTAWY Z DNIA 16 KWIECZNIA 2004 R. O OCHRONIE PRZYRODY	50
12.	CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM, ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, ORAZ SPOSOBY, W JAKICH TE CELE I INNE PROBLEMY ŚRODOWISKA ZOSTAŁY UWZGLĘDNIONE PODCZAS OPRACOWYWANIA DOKUMENTU	52
12.1.	<i>POLITYKA OCHRONY ŚRODOWISKA</i>	52
12.2.	<i>II. POLITYKA EKOLOGICZNA PAŃSTWA</i>	54
12.3.	<i>POLITYKA EKOLOGICZNA PAŃSTWA NA LATA 2009-2012 z perspektywą do 2016</i>	54
12.4.	<i>STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020</i>	56
13.	RODZAJ I SKALA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	57
13.1.	<i>PRAWDOPODOBIEŃSTWO WYSTĄPIENIA, CZAS TRWANIA, ZASIĘG, CZĘSTOTLIWOŚĆ I ODWRACALNOŚĆ ODDZIAŁYWAŃ</i>	57
13.2.	<i>Planowane przedsięwzięcia</i>	58
13.2.1.	102757 L Ryżki Osiedle I (1 KUL).....	59
13.2.2.	Budowa kanalizacji sanitarnej we wsiach: Gołaszyn, Ławki, Grzędówka	60
13.2.3.	Budowa kanalizacji sanitarnej we wsiach: Wólka Świątkowa, Role, Krynka ..	60
13.2.4.	Budowa kanalizacji sanitarnej we wsiach: Zalesie, Sięciszka I, Dąbie.....	60
13.2.5.	Budowa zagrodowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Łuków.....	60
14.	ETAP REALIZACJI ZADAŃ	63
14.1.	<i>ZANIECZYSZCZENIA POWIETRZA</i>	63
14.2.	<i>HAŁAS</i>	64

14.3.	ZANIECZYSZCZENIA WÓD	64
14.4.	Wody.....	65
14.5.	Powietrze.....	66
14.6.	Powierzchnia ziemi.....	67
14.7.	Krajobraz	68
14.8.	Klimat	68
14.9.	Zasoby naturalne.....	69
14.10.	Zabytki	69
14.11.	Dobra materialne	70
14.12.	Klimat akustyczny.....	70
14.13.	Podsumowanie.....	71
15.	ODDZIAŁYWANIE NA RÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNĄ.....	71
15.1.	FAUNA.....	71
15.2.	FLORA	72
16.	ODPADY.....	73
17.	ETAP EKSPLOATACJI.....	74
17.1.	POWIETRZE ATMOSFERYCZNE.....	74
17.2.	HAŁAS.....	75
17.3.	ZANIECZYSZCZENIA WODY	75
18.	PRAWDOPODOBIENSTWO WYSTĄPIENIA RYZYKA DLA ZDROWIA LUDZI	76
18.1.	NA ETAPIE REALIZACJI.....	76
18.2.	NA ETAPIE EKSPLOATACJI.....	77
19.	WPLYW REALIZACJI POSTANOWIEŃ DOKUMENTU NA OBSZARY O SZCZEGÓLNYCH WŁAŚCIWOŚCIACH NATURALNYCH LUB POSIADAJĄCYCH ZNACZENIE DLA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.....	77
20.	PRAWDOPODOBIENSTWO WYSTĄPIENIA ODDZIAŁYWAŃ SKUMULOWANYCH.....	77
21.	ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO, MOGĄCYCH BYĆ REZULTATEM REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI NA CELE I PRZEDMIOT OCHRONY OBSZARU NATURA 2000 ORAZ INTEGRALNOŚĆ TEGO OBSZARU.....	78

- 22. ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE DO ROZWIĄZAŃ ZAWARTYCH W PROJEKTOWANYM DOKUMENCIE WRAZ Z UZASADNIENIEM ICH WYBORU ORAZ OPIS METOD DOKONANIA OCENY PROWADZĄCEJ DO TEGO WYBORU ALBO WYJAŚNIENIE BRAKU ROZWIĄZAŃ ALTERNATYWNYCH, W TYM WSKAZANIA NAPOTKANYCH TRUDNOŚCI WYNIKAJĄCYCH Z NIEDOSTATKÓW TECHNIKI LUB LUK WE WSPÓŁCZESNEJ WIEDZY 80**
- 23. OCENA ZGODNOŚCI KIERUNKÓW DZIAŁAŃ ZAPROPONOWANYCH W PROJEKCIE STRATEGII Z INNYMI DOKUMNETAMI STRATEGICZNYMI..... 81**
- 24. STRESZCZENIE SPORZĄDZONE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM81**

1. INFORMACJE O ZAWARTOŚCI, GŁÓWNYCH CELACH PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ POWIĄZANIACH Z INNYMI DOKUMENTAMI

1.1. PODSTAWY PRAWNE I CEL SPORZĄDZENIA PROGNOZY

Prognoza oddziaływania na środowisko dokumentu pt. *Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016-2020 z perspektywą do 2025 roku*, zwana dalej Prognozą została wykonana na zamówienie Wójta Gminy Łuków. Podstawę prawną wykonania w/w Prognozy stanowi art. 46 oraz art. 51 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227) – ustawa weszła w życie 15 listopada 2008 r. Niniejsza prognoza, w myśl wyżej przywołanego art. 46, stanowi jeden z etapów przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Celem wykonania Prognozy jest identyfikacja potencjalnych oddziaływań na środowisko będących wynikiem realizacji celów zawartych w Programie Rozwoju Gminy Łuków oraz ocena ich natężenia, a także określenie czy w należyty sposób został uwzględniony w ocenianym dokumencie interes środowiska przyrodniczego i kulturowego.

1.2. ZAKRES MERYTORYCZNY PROGNOZY

Projekt Programu Rozwoju Gminy Łuków to dokument, który ujmuje główne cele i priorytety w horyzoncie długookresowym, będzie to także podstawowy dokument planistyczny określający kierunki, cele i priorytety rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy. Zaakceptowane w Programie Rozwoju priorytety i cele będą stanowić podstawę do opracowania szczegółowych projektów i planów działania. Nakreślone w w/w dokumencie wybrane rozwiązania mają stać się podstawą tworzenia konkretnych programów działania.

Zakres niniejszej prognozy został podyktowany wymaganiami art. 51 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. nr 199 poz. 1227)– ustawa weszła w życie 15 listopada 2008 r.

W związku z powyższym niniejsza prognoza oddziaływania na środowisko Programu Rozwoju Gminy Łuków:

- 1) zawiera:

- informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
- informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
- propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzenia,
- informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu planowanych inwestycji na środowisko,
- streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym.

2) określa, analizuje i ocenia:

- istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
- stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
- istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody,
- cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,
- przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000, integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.

3) przedstawia:

- rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru,
- biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru- rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

2. CHARAKTER DZIAŁAŃ PRZEWIDZIANYCH W DOKUMENTACH

2.1. *Wizja i Misja*

WIZJA

Zrealizowanie założeń wizji rozwoju przełoży się na wzrost poziomu atrakcyjności gminy pod względem jakości życia, osiedlania się nowych mieszkańców oraz lokowania działalności gospodarczych. Sytuacja taka bezpośrednio wpłynie na poprawę wskaźników demograficznych, które stanowią podstawową determinantę długookresowej polityki społecznej jednostki.

W toku dyskusji warsztatowych z Konwentem Strategicznym ustalono wizję o następującym brzmieniu:

Gmina Łuków – sprawnie i efektywnie zarządzana, wyróżniająca się efektywnym rozwojem rolnictwa i wysokim poziomem przedsiębiorczości mieszkańców, odwiedzana przez wielu gości, o dobrej infrastrukturze i możliwościach komunikacyjnych, przyciągająca inwestorów, dbająca o tradycje regionalne, kształtująca postawy patriotyczne, zapewniająca bezpieczeństwo ekologiczne, zdrowotne i społeczne oraz rozwój usług publicznych.

Wizja rozwoju Gminy Łuków określa stan docelowy, do którego władze lokalne oraz ich partnerzy będą dążyć, wykorzystując możliwości płynące z posiadanego potencjału własnego i szans pojawiających się w najbliższym otoczeniu. Stan docelowy określony zapisami wizji przewiduje stworzenie warunków do trwałego rozwoju gospodarczego i społecznego, przejawiającego się funkcjonowaniem Gminy Łuków w charakterze wyróżniającej się jednostki północnozachodniej Lubelszczyzny.

MISJA

Misja rozwoju jest to - ujęta w sposób syntetyczny - deklaracja intencji władz samorządowych, co do kierunków przyszłego rozwoju Gminy. Określa ona przyszłościowy obraz Gminy oraz informuje o wspólnych wartościach i przekonaniach leżących u podstaw podejmowania określonych działań. Misja rozwoju ma istotną wartość informacyjną zarówno dla mieszkańców Gminy, podmiotów gospodarczych, jak i dla jej otoczenia. Określa to, co można osiągnąć w określonym horyzoncie czasu, bynajmniej nie w oparciu o marzenia, lecz o własne zasoby, możliwości rozwoju (silne i słabe strony gminy) oraz warunki stworzone przez otoczenie (szanse i zagrożenia rozwojowe). Wśród podstawowych przesłanek rozważanych przy formułowaniu deklaracji misji rozwoju wymienić należy dążenie do:

- tworzenia optymalnych warunków dla rozwoju gospodarki lokalnej, w tym wspierania drobnej przedsiębiorczości,
- ochrony istniejących zasobów przyrodniczych i kulturowo-historycznych, dążenie do zrównoważonego rozwoju (tzw. ekorozwoju),
- efektywniejsze zaspokajanie potrzeb mieszkańców.

Misja zawiera kierunek podejmowanych działań zmierzających do rozwiązania powstających problemów oraz określenie potrzeb mieszkańców zaspokajanych przez Samorząd. Aby spełniła ona swoją rolę, musi być łatwa do zakomunikowania oraz zapisana w postaci niedopuszczającej żadnych wątpliwości. Jak już zostało wspomniane, misja to ogólny cel Gminy, wskazanie jej generalnych przesłanek, wartości i kierunków. Gmina istnieje z mocy prawa, a jej podstawowym celem jest „zdefiniowane w ustawie, zaspokajanie potrzeb lokalnych. Są one powszechne i oczywiste, stając się generalnym celem gminy. Misja gminy nie może i nie powinna zatem deklarować generalnego celu Gminy.

Misja Gminy Łuków stworzona została przy współudziale jej mieszkańców, jest wynikiem spotkań władz gminnych oraz środowiska społeczno-gospodarczego, reprezentowanego przez lokalną ludność, przedsiębiorców, rolników, stowarzyszenia. Na podstawie diagnozy stanu obecnego i analizy SWOT sformułowano następującą deklarację:

Deklarujemy mobilizację, zaangażowanie i skoncentrowanie wszelkich sił oraz działań w celu zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Łuków, bazującego na jej naturalnych walorach oraz sprawnej i efektywnej współpracy między samorządem a społecznością Gminy.

W Programie Rozwoju, jako dokumencie strategicznym tworzone z udziałem partnerów społecznych, misja określa wspólne zobowiązania wobec przyszłości:

Gmina Łuków - ludzie chcą tu mieszkać, odpoczywać i pracować.

- 1. Gmina Łuków tworzy pożądane warunki dla rozwoju gospodarczego w tym dla rolnictwa i turystyki zapewniając mieszkańcom warunki do znajdowania źródeł utrzymania w Gminie czystej ekologicznej.**
- 2. Gmina Łuków tworzy właściwy klimat intelektualny promując wysokie technologie i tworząc wysokiej jakości standardy edukacyjne już od przedszkoli.**
- 3. Gmina Łuków tworzy wysoki potencjał gospodarczy zapewniając coraz lepszą dostępność komunikacyjną oraz promując i wykorzystując odnawialne źródła energii zgodnie ze zrównoważonym rozwojem oraz polityką energetyczną Województwa Lubelskiego i Państwa.**

Gmina Łuków zmierzyć się musi w latach 2016-2020 z szeregiem istotnych problemów społecznych i technicznych, wśród których wymienia się m.in.: problemy rolnictwa i przetwórstwa rolno - spożywczego, słabo rozwiniętą infrastrukturę techniczną i społeczną (niski stopień skanalizowania Gminy, przestarzałe sieci i urządzenia infrastruktury, zbyt mała ilość instalacji odnawialnych źródeł energii, zły stan techniczny dróg publicznych).

Przedstawiona w dokumencie misja Gminy Łuków stanowi odzwierciedlenie opinii mieszkańców Gminy oraz władz gminnych, stanowi wynik pewnego kompromisu i przeniesienia wybranych potrzeb na możliwie wysoki stopień ogólności.

Misja Gminy Łuków, którą jest stworzenie silnego gospodarczo i społecznie obszaru, przy wykorzystaniu walorów przyrodniczo – krajobrazowych, determinuje działania wpływające na wdrażanie Programu Rozwoju. Wdrożenie Programu Rozwoju, właściwe monitorowanie jego realizacji (zwłaszcza pod kątem efektywności działań) oraz pozytywne zakończenie planowanych przedsięwzięć przyczyni się do poprawy komfortu życia mieszkańców Gminy Łuków.

3. CELE KIERUNKOWE I SZCZEGÓŁOWE

3.1. Cele rozwoju Gminy Łuków

Cel nadrzędny:

- 1. Dynamiczny rozwój Gminy Łuków we wszystkich sferach życia. Wysoka pozycja konkurencyjna Gminy bazująca na aktywności społeczeństwa, przedsiębiorczości, rozwoju infrastruktury, nowoczesnego rolnictwa i turystyki oraz tradycjach patriotyczno-narodowych.**

Cele bezpośrednie w poszczególnych sferach:

1.1. Infrastruktura

- 1.1.1. Przebudowa i modernizacja dróg i ciągów pieszych,
- 1.1.2. Budowanie infrastruktury drogowej (w tym parkingi, chodniki, zatoczki przystankowe, oświetlenie, stacje paliw),
- 1.1.3. Współpraca w zakresie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej Gminy,
- 1.1.4. Działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa na drogach,
- 1.1.5. Przebudowa sieci wodociągowej,
- 1.1.6. Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej,

1.2. Gospodarka

- 1.2.1. Zapobieganie bezrobociu – tworzenie pozarolniczych miejsc pracy,
- 1.2.2. Zwiększenie różnorodności gospodarczej, dywersyfikacja źródeł zarobkowania na terenie Gminy,
- 1.2.3. Rozwój systemu doradztwa zwłaszcza dla małych i średnich firm z terenu Gminy,
- 1.2.4. Tworzenie grup producenckich w rolnictwie,
- 1.2.5. Pobudzanie współpracy między przedsiębiorcami a jednostkami edukacyjnymi w Gminie,
- 1.2.6. Organizowanie różnego rodzaju konkursów dla przedsiębiorców z terenu Gminy,
- 1.2.7. Lobbing na temat preferencyjnego systemu podatkowego – ulgi podatkowe,
- 1.2.8. Inwestycje w odnawialne źródła energii,
- 1.2.9. Podnoszenie jakości usług publicznych na terenie Gminy,
- 1.2.10. Promocja walorów historycznych oraz przyrodniczo – krajobrazowych Gminy,
- 1.2.11. Rozwój infrastruktury turystycznej,
- 1.2.12. Wdrożenie czytelnego systemu informacji wizualnej na terenie Gminy,
- 1.2.13. Współpraca z partnerami prywatnymi w zakresie tworzenia nowych atrakcji turystycznych i rekreacyjnych,
 - 1.2.13. a. Wykorzystanie potencjału turystycznego Gminy,
 - 1.2.13. b. Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego Gminy.

1.3. Ekologia i ochrona środowiska

- 1.3.1. Inwestycje w odnawialne źródła energii OZE,
- 1.3.2. Likwidacja azbestu,
- 1.3.3. Poszerzanie świadomości ekologicznej,

1.3.4. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków,

1.4. Jakość życia

- 1.4.1. Systematyczne unowocześnienie wyposażenia placówek oświatowych i instytucji kultury,
- 1.4.2. Promocja działań profilaktycznych w zakresie zdrowia,
- 1.4.3. Przeciwdziałanie uzależnieniom,
- 1.4.4. Wspieranie organizacji pozarządowych w celu integracji mieszkańców,
- 1.4.5. Dążenie do likwidacji barier urbanistycznych i architektonicznych w celu lepszej komunikacji,
- 1.4.6. Stworzenie ośrodków rehabilitacji,
- 1.4.7. Stworzenie ośrodków dziennego pobytu dla osób starszych – ośrodki wsparcia,
- 1.4.8. Tworzenie spółdzielni socjalnych,
- 1.4.9. Kontynuacja oraz rozwój wydarzeń kulturalnych i sportowych na terenie Gminy,
- 1.4.10. Organizacja nowych imprez kulturalnych o szerokim zasięgu oraz zawodów sportowych,
- 1.4.11. Tworzenie i modernizacja infrastruktury rekreacyjno – sportowej na terenie Gminy,
- 1.4.12. Wspieranie podmiotów realizujących zadania na rzecz sportu i rekreacji oraz kultury,
- 1.4.13. System wsparcia i promocji dla zespołów regionalnych oraz artystów i twórców ludowych,
- 1.4.14. Produkt regionalny- promocja,
- 1.4.15. Podnoszenie poziomu opieki społecznej.

W Programie Rozwoju wyodrębniono cztery cele strategiczne, które wynikają z wizji i misji, jaką przyjęła Gmina Łuków

Celem nadrzędnym, ujętym w Programie Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016-2020 z perspektywą do 2025 jest: **Dynamiczny rozwój Gminy Łuków we wszystkich sferach życia. Wysoka pozycja konkurencyjna Gminy bazująca na aktywności społeczeństwa, przedsiębiorczości, rozwoju infrastruktury, nowoczesnego rolnictwa i turystyki oraz tradycjach patriotyczno-narodowych.**

Powyższy cel Gmina planuje osiągnąć poprzez realizację następujących celów bezpośrednich:

1. Rozwój infrastruktury technicznej Gminy Łuków,
2. Rozwój gospodarczy Gminy Łuków,
3. Wykorzystanie walorów przyrodniczych Gminy Łuków,
4. Poprawa standardu życia mieszkańców w Gminie Łuków.

W Programie Rozwoju wyodrębniono cztery obszary strategiczne, które wynikają z wizji i misji, jaką przyjęła Gmina Łuków:

Obszar I. Rozwój infrastruktury technicznej Gminy Łuków

Infrastruktura techniczna ma zasadnicze znaczenie dla rozwoju każdej jednostki samorządu terytorialnego. Możliwości komunikacyjne przekładają się na mobilność zawodową i edukacyjną mieszkańców, a dostępność komunikacyjna pozostaje zasadniczym elementem atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej jednostki samorządu terytorialnego. Dostępność komunikacyjna to jednak nie tylko kwestia odpowiedniej sieci dróg, ale również wyzwania w zakresie szerszego wykorzystania rozwiązań teleinformatycznych. Odpowiednia infrastruktura informatyczna i powszechny dostęp do nowych technologii stanowią dziś zasadniczą determinantę jakości życia i pracy. Problematyka niniejszego obszaru nawiązuje

bezpośrednio do zapisów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego. System infrastruktury technicznej o charakterze sieciowym (m.in. kwestie sprawnych ciągów komunikacyjnych, kwestie gospodarki wodno-ściekowej) ma również zasadniczy wpływ na rozwój lokalny, gdyż wpływa na jakość życia mieszkańców i stan środowiska. Skuteczna ochrona środowiska ma szczególne znaczenie w kontekście znaczących walorów środowiska naturalnego, które pozostają jednym z największych atutów Gminy Łuków, a także powiatu łukowskiego. Wedle zapisów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego dbałość o stan środowiska naturalnego, przy uwzględnieniu potrzeb bieżących i przyszłych pokoleń, stanowi zasadnicze wyzwanie dla decydentów i mieszkańców regionu. Czyste, dobrze zachowane środowisko oraz nowoczesna infrastruktura techniczna warunkują dogodne warunki życia oraz stanowią o atrakcyjności i wzięciu oferty turystycznej.

Obszar II. Gospodarka

Przedsiębiorczość rozpatrywać można w dwóch wymiarach: jako proces kreacji, opierający się na pewnym pomysle, którego celem jest generowanie korzyści na rynku lub jako zespół cech, jak np. aktywność, skłonność do podejmowania ryzyka, ekspansywność, innowacyjność czy adaptacyjność, opisujących szczególny sposób postępowania człowieka. Promocja i wspieranie przedsiębiorczości oraz podniesienie jej poziomu wśród społeczności lokalnej jest jednym z kluczowych wyzwań polityki gospodarczej gminy, szczególnie w odniesieniu do najmłodszych grup wiekowych. Geograficzne położenie Gminy, wiążące się z atrakcyjnymi walorami środowiska naturalnego, a także bogactwo kultury regionalnej i zabytki – sugerują potrzebę oparcia rozwoju jednostki m.in. na turystyce, ze szczególnym uwzględnieniem turystyki wędrowniczej. Konieczne są zatem przedsięwzięcia w zakresie infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej oraz organizacja efektywnego systemu informacyjno-promocyjnego.

Obszar III. Ekologia i ochrona środowiska

Skuteczna ochrona środowiska służy zabezpieczeniu (zasadniczych dla rozwoju Gminy) walorów przyrodniczo-krajobrazowych. Zagadnienia te zaakcentowane zostały w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, a także w Strategii Rozwoju Województwa

Lubelskiego. Cele i działania w ramach niniejszego obszaru nawiązują w sposób bezpośredni do zapisów wyżej wspomnianych dokumentów nadrzędnych.

Szczególne miejsce w perspektywie finansowej UE na lata 2014-2020 zajmuje budowa OZE jako inwestycji, które ograniczą skutki globalnego ocieplenia i niszczenia środowiska naturalnego. Inwestycje z tego zakresu umożliwią zahamowanie negatywnych zjawisk przyrodniczych, takich jak trzęsienia ziemi, wybuchy wulkanów, tornad, tsunami, susze itp., których częstotliwość i siła znacznie zwiększyły się w ostatnich latach i zaczęły zagrażać obszarom, na których dotychczas były nieznanne.

Polityka energetyczna Polski do 2030 roku” przedstawia strategię państwa w zakresie energetyki zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i w perspektywie do 2030 roku.

Podstawowymi kierunkami polskiej polityki energetycznej są:

- Poprawa efektywności energetycznej,
- Wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii,
- Dywersyfikacja struktury wytwarzania energii elektrycznej poprzez wprowadzenie energetyki jądrowej,
- Rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw,
- Rozwój konkurencyjnych rynków paliw i energii,
- Ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko.

Obszar IV. Jakość życia

Na podstawie kondycji sektora usług społecznych oceniać można warunki życia danej społeczności. Wysoki poziom usług medycznych uznaje się za jedną z podstawowych przyczyn wzrostu wartości wskaźnika przeciętnej długości życia w krajach wysoko rozwiniętych. Pomoc społeczna ma natomiast na celu zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym osób i rodzin oraz umożliwia przewyżanie podobnych zdarzeń tym, którzy nie są w stanie sami sobie poradzić. Efektywna pomoc społeczna, wysokiej jakości podstawowa i specjalistyczna opieka medyczna oraz dostępność innych świadczeń przyczyniają się do zaspokojenia niezbędnych potrzeb społecznych, stanowią podstawę dla budowy społecznego

zadowolenia oraz kreacji korzystnego wizerunku gminy jako dogodnego miejsca do życia, pracy i spędzania wolnego czasu. Kultura, sport i rekreacja stanowią podstawowe czynniki rozwoju społecznego – bez nich nie jest możliwy rozwój całościowy, zrównoważony, wieloprzekrojowy, rozwój w wymiarze modalnym. Kultura przyczynia się do budowania zaufania społecznego, pozwala redukować niepewność i stymuluje postawę otwartości (tym samym skraca czas potrzebny na zawieranie transakcji i obniża koszty inwestycji), pozytywnie wpływa na poziom integracji społecznej, jest sposobem na pielęgnację i rozwój więzi lokalnych, hamuje rozwój patologii społecznych. Sport i rekreacja pozostają bardzo ważną formą społecznej aktywności, przyczyniają się do kształtowania społecznego zadowolenia oraz wysokiej kondycji zdrowotnej mieszkańców. Podejmowanie działań, mających na celu stworzenie spójnej, atrakcyjnej i ogólnie dostępnej oferty kulturalnej oraz rekreacyjno-sportowej, uznane zostało zatem za istotne zadanie Gminy.

4. POWIĄZANIA Z INNYMI DOKUMENTAMI

Powyższe cele są spójne z celami zawartymi w następujących dokumentach programowych i planistycznych wyższego rzędu:

- Strategią „Europa 2020”,
- Załoženiami Strategii Rozwoju Kraju 2020,
- Załoženiami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014- 2020,
- Strategią Zarządzania Zmianą Gospodarczą dla Powiatu Łukowskiego na lata 2011 – 2020.

„Wykorzystanie walorów przyrodniczych Gminy” wpisuje się w następujące cele wskazanych powyżej dokumentów programowych:

- Strategia „Europa 2020” – Zrównoważony rozwój – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.

W ramach realizacji tego celu dąży się do zwiększenia udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii oraz do zwiększenia efektywności energetycznej. Ponadto planowane jest zwiększenie konkurencyjności europejskiej turystyki,

- Założenia Strategii Rozwoju Kraju 2020 – obszar II – konkurencyjna gospodarka – efektywność energetyczna i poprawa stanu środowiska oraz obszar III – Spójność społeczna i terytorialna - Tworzenie warunków instytucjonalnych, prawnych i finansowych dla realizacji działań rozwojowych w regionach.

Jednym z głównych wyzwań rozwojowych Polski w kolejnym dziesięcioleciu będzie połączenie wzrostu gospodarczego z wymogami ochrony środowiska. Planuje się przede wszystkim położyć nacisk na racjonalizację zużycia energii, przy maksymalizacji efektu ekonomicznego. Takie podejście umożliwi dostarczanie niezbędnej do rozwoju ilości energii, przy zmniejszeniu negatywnego wpływu na środowisko naturalne. Podjęte zostaną dążenia do systematycznej poprawy efektywności energetycznej, a to zwiększy rozwój konkurencyjnych rynków paliw i energii.

Realizacja działań rozwojowych w regionach polegać ma także m. in. na podejmowaniu działań zmierzających do poprawy atrakcyjności turystycznej.

- Założenia Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014- 2020 – jednym z wyzwań polityki regionalnej województwa do roku 2020 jest efektywność energetyczna przejawiająca się poprzez określenie warunków lokalizacji, rozwoju i funkcjonowania energetyki odnawialnej. Ponadto rozwój województwa ma oprzeć się m. in. na restrukturyzacji rolnictwa oraz rozwoju obszarów wiejskich w kierunku promocji i rozwoju turystyki na obszarach wiejskich, wspieraniu organizacji działających w tej sferze (CEL STRATEGICZNY 2¹).

Gmina w ramach realizacji celu „Wykorzystanie walorów przyrodniczych Gminy” planuje osiągnięcie celów szczegółowych w postaci: rozwoju infrastruktury turystycznej, promocji walorów przyrodniczo – krajobrazowych Gminy, zwiększenia świadomości ekologicznej mieszkańców Gminy oraz termomodernizacji budynków użyteczności publicznej i likwidacji azbestu. Osiągnięcie wszystkich powyższych celów nastąpi dzięki realizacji zadań inwestycyjnych. Modernizacji oświetlenia ulicznego pod kątem zwiększenia jego efektywności w 2017 r., montażu instalacji OZE (w tym instalacji fotowoltaicznych) na

¹ Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020.

budynkach użyteczności publicznej oraz likwidacja azbestu, czy termomodernizacja budynków użyteczności publicznej wraz z opracowaniem audytów energetycznych znacząco wpłynie na poprawę stanu środowiska w Gminie. Zadania mające na celu zwiększenie potencjału turystycznego to przede wszystkim budowa ścieżek rowerowych i oznakowanie szlaków turystycznych. W celu poprawy świadomości ekologicznej mieszkańców Gmina planuje przeprowadzenie cyklu szkoleń i działań promocyjnych.

Kolejnym celem bezpośrednim wynikającym z zapisów niniejszej Strategii jest „Rozwój infrastruktury technicznej Gminy Łuków”. Cel ten pozostaje w zgodności z następującymi zapisami dokumentów programowych wyższego rzędu:

- Strategia „Europa 2020” - Zrównoważony rozwój – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej. Cel ten ma być realizowany m.in. poprzez inwestycje w infrastrukturę, w szczególności w infrastrukturę transportową, energetyczną i kanalizacyjną.
- Założenia Strategii Rozwoju Kraju 2020 – z zapisów dokumentu wynika, że istotnym czynnikiem wpływającym na procesy rozwojowe jest dostępność transportowa i infrastrukturalna. Zapóźnienia i niespójności w tym zakresie, nieadekwatność infrastruktury i jej niedopasowanie do potrzeb rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego wymagają kontynuacji wysiłku modernizacyjnego. Szczególnie ważna jest sukcesywna poprawa sieci transportowej.
- Założenia Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2014- 2020 – w ramach rozwoju obszarów wiejskich w kolejnych latach, planuje się dalszy rozwój lokalnej infrastruktury technicznej (Cel strategiczny 2: „Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich²”).

Gmina Łuków w ramach realizacji celu „Rozwój infrastruktury technicznej Gminy Łuków” planuje osiągnięcie celów szczegółowych w postaci: modernizacji dróg gminnych, budowy sieci kanalizacyjnej, budowy kanalizacji sanitarnej we wsiach: Gołaszyn, Ławki, Gręzówka, Wólka Świątkowa, Role, Krynka, Zalesie, Sięciaszka I, Dąbie, Budowa

zagrodowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Łuków oraz poprawy bezpieczeństwa na drogach. Osiągnięcie wszystkich powyższych celów nastąpi dzięki realizacji szeregu zadań inwestycyjnych. Gmina planuje inwestycje polegające na budowie i przebudowie dróg gminnych, co wpłynie na polepszenie sieci transportowej nie tylko na obszarze należącym do Gminy Łuków, ale również w kraju. Ponadto Gmina zamierza przeprowadzić kolejne inwestycje związane z budową sieci kanalizacyjnej, co zmniejszy zapóźnienia infrastrukturalne, wpływające negatywnie na społeczno – gospodarczy rozwój obszarów wiejskich.

Cel „Rozwój gospodarczy Gminy Łuków” wpisuje się w:

- Strategię „Europa 2020” – działanie – Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – gospodarka charakteryzująca się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniająca spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną – realizacja tego celu przejawiać ma się w zwiększeniu współczynnika aktywności zawodowej i ograniczeniu strukturalnego bezrobocia, jak również w zwiększeniu poczucia odpowiedzialności społecznej w sektorze biznesu,
- Założenia Strategii Rozwoju Kraju 2020 – cel – wzrost wydajności gospodarki – w ramach realizacji tego celu planuje się: zwiększenie produktywności gospodarki, wzrost udziału przemysłów średnio i wysoko zaawansowanych technologicznie, zwiększenie konkurencyjności i modernizację rolnictwa oraz poprawę warunków ramowych dla prowadzenia działalności gospodarczej,
- Założenia Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2014- 2020– jednym z celów strategicznych w rozwoju regionu jest Cel strategiczny 2.: „Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich” – realizowany poprzez realizację celów operacyjnych: 2.1. Poprawa warunków dla wzrostu konkurencyjności i towarowości, 2.4. Wspieranie przedsiębiorczości na wsi i tworzenia pozarolniczych miejsc pracy na obszarach wiejskich, 2.5. Wyposażanie obszarów wiejskich w infrastrukturę transportową, komunalną i energetyczną, w sposób skoordynowany z innymi przedsięwzięciami i spójny wewnętrznie. Cel strategiczny 3.: „Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu”.

² pp.cit. str. 44.

Głównym celem jest szeroko rozumiana aktywizacja gospodarki, przejawiająca się: zwiększeniem liczby miejsc pracy, zwiększeniem wartości produkcji, zwiększeniem liczby podmiotów gospodarczych (nowe inwestycje, w tym w odnawialne źródła energii) oraz zwiększeniem konkurencyjności poprzez innowacyjność przedsiębiorstw i gospodarki.

Cel „Rozwój gospodarczy Gminy Łuków” osiągnięty zostanie m. in. poprzez realizację celów szczegółowych w postaci: tworzenia pozarolniczych miejsc pracy, zwiększenia różnorodności gospodarczej, dywersyfikacji źródeł zarobkowania na terenie Gminy, tworzenia grup producenckich w rolnictwie, oraz zachęcania do podejmowania aktywności gospodarczej. Zadanie szkoleniowe z różnicowania działalności gospodarczej na obszarach wiejskich ma na celu zachęcenie mieszkańców do aktywności gospodarczej.

Ostatnim celem bezpośrednim zawartym w Programie Rozwoju jest „Poprawa jakości życia mieszkańców”. Spójność tego celu z celami dokumentów strategicznych wyższego rzędu wynika z poniższych zapisów:

- Strategia „Europa 2020” – jednym z głównych celów zawartych w strategii jest „Wspieranie włączenia społecznego”, przejawiające się m. in. w walce z ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz w zmniejszeniu nierówności w obszarze zdrowia. Ważne jest wspieranie zdrowia osób starszych, aby umożliwić osiągnięcie spójności społecznej oraz większej wydajności.
- Założenia Strategii Rozwoju Kraju 2020 – jednym z celów tego dokumentu jest wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela. Cel ten realizowany ma być poprzez poprawę skuteczności wymiaru sprawiedliwości, rozwój kapitału społecznego, zwiększenie bezpieczeństwa obywatela oraz utrwalenie bezpieczeństwa narodowego.
- Założenia Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2014- 2020– Cel strategiczny 4.: „Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu” będzie osiągnięty dzięki realizacji następujących celów operacyjnych: 4.3. Wzmacnianie społecznej tożsamości regionalnej i rozwijanie więzi współpracy wewnątrzregionalnej, m.in. przez odwoływanie się do tradycji wielokulturowości i włączaniu jej do regionalnych programów edukacyjnych i selektywnie wspieranych działań

kulturotwórczych oraz stymulowanie podejmowania wspólnych przedsięwzięć gospodarczych, organizacyjnych, edukacyjnych³.

Głównym celem jest zasadnicza poprawa poziomu wykształcenia oraz poprawa stanu zdrowia, które opierać się będą na zmianie mentalności społeczeństwa oraz rozwoju infrastruktury. W zakresie edukacji zwraca się szczególną uwagę na promocję nauk ścisłych.

Cel „Poprawa jakości życia mieszkańców” osiągnięty zostanie m. in. poprzez: unowocześnienie wyposażenia jednostek oświatowych, Budowa hali widowiskowo – sportowej w Gminie Łuków, budowa świetlicy w miejscowości: Dąbie, Szczygły Duże, Zalesie i Klimki, rozbudowa Szkoły Podstawowej o salę sportową z zapleczem oraz przebudowa budynku dydaktycznego zwiększenie oferty zajęć pozalekcyjnych dla uczniów (dodatkowe zajęcia sportowe, informatyczne i językowe), wspieranie organizacji pozarządowych w celu integracji mieszkańców, dążenie do likwidacji barier architektonicznych, urbanistycznych i w komunikowaniu się oraz realizację programów profilaktycznych w zakresie ochrony zdrowia i przeciwdziałania uzależnieniom oraz stworzenie Jurajskiego Parku Edukacji i Rozrywki. Wszystkie powyższe działania wpłyną na zwiększenie współczynnika aktywności społecznej mieszkańców.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie

„Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie” (KSRR), to kompleksowy średniookresowy dokument strategiczny dotyczący polityki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju w ujęciu wojewódzkim, którego przygotowanie przewiduje Ustawa z dnia 7 listopada 2008 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z wdrażaniem funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności (Dz.U. 2008 nr 216 poz. 1370).

„Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020” definiuje cele i priorytety rozwoju Polski w wymiarze terytorialnym, zasady i instrumenty polityki regionalnej, rolę

³ Op.cit.

regionów w ramach polityki regionalnej, a także zarys mechanizmu koordynacji działań podejmowanych przez poszczególne resorty.

Celem strategicznym polityki regionalnej, określonym w KSRR, jest „Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych oraz terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym”.

Dokument wskazuje trzy cele szczegółowe polityki regionalnej:

- wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”),
- budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych („spójność”),
- tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie („sprawność”).

Definicja celów według Programu Rozwoju Gminy Łuków jest zgodna z celami strategicznymi polityki regionalnej przyjętymi w KSRR, w tym z założeniami takimi jak:

- tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji poza miastami wojewódzkimi,
- wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe (m.in. usługi edukacyjne i szkoleniowe, medyczne czy komunikacyjne),
- restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze,
- wzmocnienie strategicznego wymiaru polityki regionalnej,
- poprawa jakości zarządzania politykami publicznymi, w tym ich właściwe ukierunkowanie terytorialne,
- wspomaganie budowy kapitału społecznego dla rozwoju regionalnego w oparciu o sieci współpracy między różnymi aktorami polityki regionalnej.

Niniejsze opracowanie zostało przygotowane na podstawie następujących dokumentów o charakterze programującym:

1. Narodowa Strategia Spójności,
2. Strategia Rozwoju Regionalnego do roku 2020;
3. Regionalny Program Operacyjny województwa Lubelskiego 2014 – 2020,
4. Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego,
5. Strategia Zarządzania Zmianą dla Powiatu Łukowskiego na lata 2011 – 2020
6. Program Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025
7. Wieloletni Plan Inwestycyjny Gminy Łuków.

Konstrukcja Programu Rozwoju, w znaczącym stopniu, opiera się na dokumentach programujących absorpcję środków Unii Europejskiej na lata 2014-2020 wypływających z projektu Umowa Partnerstwa 2014 – 2020, przyjęta 23 maja 2014 roku przez Komisję Europejską. Dokument jest również wynikiem konsultacji społecznych realizowanych w lipcu oraz sierpniu 2015 roku. (ankiety przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Łuków).

5. INFORMACJA O METODACH ZASTOSOWANYCH PRZY SPORZĄDZANIU PROGNOZY

Informacje zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko opracowane zostały stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu oraz etapu przyjęcia tego dokumentu w procesie opracowywania projektów dokumentów powiązanych z tym dokumentem.

Prognoza oddziaływania na środowisko dla projektu Programu Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025 roku została opracowana na podstawie zapisów ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Analizie

poddano aktualne i prognozowane cele i działania na terenie Gminy Łuków oraz proponowane kierunki działań w latach 2016 – 2020 z perspektywą na dalsze lata.

Wnioski z tej analizy odniesiono do stanu środowiska w Gminie i przeanalizowano możliwe skutki realizacji działań Programu Rozwoju. W prognozie oddziaływania na środowisko przeanalizowano uwzględnienie w Programie Rozwoju strategicznych kierunków działań przyjętych w innych dokumentach (m.in. w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego, Strategii Zarządzania Zmianą Gospodarczą dla Powiatu Łukowskiego, oraz Programem Ochrony Środowiska Powiatu Łukowskiego). Do analizy przyjęto dwa warianty rozważań oddziaływań: niewdrożenia ustaleń Programu Rozwoju tzw. wariant zerowy oraz realizację ustaleń Programu Rozwoju

6. PROPOZYCJE DOTYCZĄCE PRZEWIDYWANYCH METOD ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ CZĘSTOTLIWOŚCI JEJ PRZEPROWADZANIA

6.1. WSKAŹNIKI MONITOROWANIA WDRAŻANIA PROGRAMU ROZWOJU

Monitorowanie to proces systematycznego zbierania i analizowania wiarygodnych informacji finansowych i statystycznych dotyczących wdrażania zadań, którego celem jest zapewnienie zgodności realizacji projektów i Programu Rozwoju z wcześniej zatwierdzonymi założeniami. Monitorowanie realizacji Programu Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025 oparte będzie na monitoringu operacyjnym i strategicznym.

Kluczowe znaczenie w monitorowaniu i stymulowaniu realizacji Programu Rozwoju posiada Wójt. Dodatkowo w monitorowaniu uczestniczyć będzie horyzontalny (Konwent Strategiczny) zespół zadaniowy do spraw realizacji Programu Rozwoju Gminy Łuków. Główną jego rolą będzie monitorowanie przebiegu realizacji zadań zawartych w dokumencie oraz ewentualne interweniowanie w przypadku stwierdzenia opóźnień lub nieuzasadnionej rezygnacji z realizacji zadania oraz, w razie potrzeby, aktualizowanie Programu w zakresie dostosowania go do zmieniających się uwarunkowań.

Do monitorowania, oceny realizacji Programu, jego aktualizacji służyć będzie system współpracy pomiędzy podmiotami oraz osiągnięte wskaźniki produktów.

W celu monitorowania wdrażania Programu Rozwoju Gminy Łuków i oceny jego efektywności w stosunku do ustalonych celów, konieczne jest ustalenie zestawu wskaźników. Decyzje w tej sprawie powinny być podejmowane jeszcze przed rozpoczęciem wdrażania Programu Rozwoju lub we wczesnej fazie jego realizacji tak, aby odpowiednie dane mogły zostać zebrane. W większości przypadków można im przypisać poziomy celów, które ogólnie odpowiadają celom dokumentu. Możemy wyróżnić następujące poziomy wskaźników:

- **Wskaźniki wkładu** dotyczą przyznanego budżetu na każdym poziomie pomocy.
- **Wskaźniki finansowe** są wykorzystywane do monitorowania postępów w ramach (rocznych) zobowiązań i wypłat funduszy dostępnych dla danego działania w stosunku do jego dopuszczalnych kosztów.
- **Wskaźniki wyników** odnoszą się do działalności. Są one mierzalne w jednostkach fizycznych lub monetarnych (np. długość zbudowanej drogi, liczba przedsiębiorstw, które otrzymały wsparcie finansowe).
- **Wskaźniki rezultatu** odnoszą się do bezpośredniego efektu spowodowanego przez działanie. Dostarczają one informacji o zmianach np. w zachowaniu, zdolności i efektywności bezpośrednich beneficjentów. Wskaźniki te mogą być wyrażane w jednostkach fizycznych (np. skrócenie czasu podróży, liczba uczestników, którzy ukończyli szkolenie, liczba wypadków drogowych, etc.) lub finansowych (wzrost zasobów sektora prywatnego, obniżenie kosztów transportu).
- **Wskaźniki wpływu** odnoszą się do konsekwencji Programu Rozwoju wykraczających poza jej bezpośrednich beneficjentów. Można zdefiniować dwa typy wpływu: wpływ bezpośredni, to te efekty, które występują po upływie pewnego czasu, ale bezpośrednio wiążą się z podjętymi działaniami; wpływ globalny to efekty w długim okresie, oddziałujące na szerszą populację. Badanie tego wpływu jest złożone, a określenie przejrzystych relacji przyczynowo-skutkowych często bardzo trudne.

6.2. WSKAŹNIKI SKUTECZNOŚCI, EFEKTYWNOŚCI I WYKONANIA

W ogólnym zarysie, aby działanie mogło być przedmiotem szczegółowej oceny, ewaluacja musi dotyczyć całego zespołu specyficznych kwestii.

- **Odpowiedniość (adekwatność)**- do jakiego stopnia cele Programu Rozwoju Gminy są odpowiednie do zmieniających się potrzeb i priorytetów na poziomie krajowym i europejskim?
- **Efektywność**- w jaki sposób zasoby (wkład) zostały przetworzone na wyniki i rezultaty?
- **Skuteczność**- do jakiego stopnia Program Rozwoju Gminy przyczynia się do osiągnięcia jego szczegółowych i ogólnych celów?
- **Użyteczność**- czy Program Rozwoju Gminy przyczyniła się do zaspokojenia potrzeb grup docelowych lub społecznych?
- **Trwałość**- jakie są szanse, że zmiany (lub wytworzone dobra) będą trwałe po zakończeniu realizacji Programu Rozwoju Gminy?

Przy użyciu wskaźników zdefiniowanych wyżej możemy zmierzyć takie zagadnienia jak: skuteczność i efektywność.

Skuteczność porównuje to, co zostało zrobione z tym, co początkowo zostało zaplanowane, tzn. porównuje wyniki, rezultaty i/lub wpływ rzeczywisty z oczekiwanym.

Efektywność określa relację pomiędzy wynikami, rezultatami i/lub wpływem, a wkładem (zwłaszcza środkami finansowymi) wykorzystanym do ich osiągnięcia. Wielkości efektywności i skuteczności mogą więc być wyliczone dla każdego etapu Programu Rozwoju lub działania, tzn. dla wyników, rezultatów i wpływu. Te wielkości pozwalają porównać to co zostało osiągnięte z tym, co było zaplanowane (skuteczność) oraz ze środkami, które zostały wykorzystane (efektywność). Te wskaźniki dostarczają użytecznych informacji dla zarządzających Programem Rozwoju oraz dla przeprowadzających ewaluację, pomagając w podejmowaniu lepszych decyzji dotyczących planowania lub jego kolejnej edycji.

Dane „wejściowe” odnoszą się do wielkości początkowych, w stosunku do których mierzone następnie są wskaźniki wpływu. Powinny one być ustalane w odniesieniu do celów dokumentu i mogą zawierać, między innymi, początkową liczbę miejsc pracy w przemyśle w regionie lub aktualną liczbę prywatnych inwestycji w danym sektorze lub przemyśle. W praktyce, często spotyka się spore braki w dostępności danych dotyczących niektórych istotnych obszarów, zwłaszcza dla małych i średnich przedsiębiorstw (MSP).

Dane wejściowe są niezbędne jeśli wskaźniki dokumentu mają mieć jakiegokolwiek znaczenie. Dla przykładu, jeśli celem danego działania jest wzrost liczby MSP w regionie, najbardziej odpowiednią daną wyjściową będzie liczba MSP w tym regionie w momencie rozpoczęcia Planu. Gdy dysponujemy tą informacją, będzie możliwe obliczenie, bardzo precyzyjne, że np. 20% przedsiębiorstw działających w danym regionie kwalifikujących się do pomocy skorzystało ze wsparcia w ramach funduszy strukturalnych.

W miarę realizacji Programu Rozwoju Gminy istnieje możliwość pogłębienia i uzupełnienia tych informacji. Ustalanie danych wejściowych powinno być przeprowadzane w taki sposób, by odpowiednio odzwierciedlić cele zawarte w danym planie. W niektórych przypadkach może być użyteczne zebranie specyficznych danych dotyczących beneficjentów Programu Rozwoju, np. MSP. Bardziej szczegółowe wskaźniki, dotyczące przemysłu, wielkości lub płci mogą dostarczyć pełniejszego opisu beneficjentów i pozwolić na porównanie ich z efektami wcześniejszych działań lub z działaniami podejmowanymi w innych regionach.

Głównym źródłem dla większości danych wejściowych są oficjalne statystyki. Czasem jednak te źródła mogą powodować pewne problemy, takie jak:

- niedostępność danych na odpowiednim poziomie geograficznym;
- opóźnienia w publikowaniu danych (dla przykładu, Eurostat, dane dotyczące PKB na osobę są publikowane dwu/trzyletnim opóźnieniem);
- braki w oficjalnych statystykach w odniesieniu do potrzeb Programu Rozwoju (dla przykładu, w oficjalnych statystykach może nie znajdować się rozróżnienie na pracowników zatrudnionych w pełnym i niepełnym wymiarze pracy);
- brak danych dostatecznie szczegółowo rozbitych na poszczególne sektory.

Obowiązkiem instytucji odpowiedzialnej za zadanie monitorowania, czyli władz zarządzających, jest określenie, na podstawie istniejących priorytetów i zdolności, struktury systemu monitorowania i takiego **poziomu szczegółowości**, który zapewni przeprowadzenie monitorowania zgodnego z potrzebami różnych grup użytkowników.

Należy zapewnić regularne monitorowanie postępów rzeczowych i finansowych podejmowanych działań i, o ile to możliwe, również rezultatów. Pomimo że środki administracyjne i zarządcze stanowią ważnych czynnik, również rezultaty powinny być monitorowane, przynajmniej dla najbardziej istotnych dla Programu Rozwoju Gminy działań.

Ocena szczegółowego wpływu (w kategoriach celów szczegółowych) może się rozpocząć dopiero, gdy system monitorowania dostarczy **odpowiednich informacji** na temat postępów w realizacji oraz odpowiadających im rezultatów. Działanie systemu monitorowania powinno wyrażać to stopniowe podejście, biorąc pod uwagę zarówno specyficzne okoliczności i potrzeby, jak również poziom zasobów dostępnych do podjęcia tych działań.

7. OCENA EFEKTYWNOŚCI WDRAŻANIA ORAZ AKTUALIZACJA PROGRAMU ROZWOJU

Zaleca się skwantyfikowanie celów i związanych z nimi wskaźników odpowiadających planom, priorytetom i działaniom. W przeciwnym razie niemożliwe będzie określenie do jakiego stopnia osiągnęte są początkowe cele. Dane pozwalające na skwantyfikowanie celów Programu zazwyczaj są dostępne. Nieuchronne, jak we wszystkich zadaniach związanych z przewidywaniem, będzie w tej sytuacji wymagany, oprócz przetwarzania danych, element oceny. Kwantyfikacja powinna opierać się na danych wyjściowych i odnosić się do wartości miernika (benchmarku) uzyskanego z wcześniejszego monitorowania i ewaluacji, na przykład koszt utworzenia lub utrzymania jednego miejsca pracy w danym sektorze.

Zadanie ewaluacji każdego Programu Rozwoju może być podzielone na trzy etapy: ewaluację *ex - ante*, w połowie okresu i *ex post*. Na każdym z tych etapów ewaluacja musi odnieść się do specyficznych zagadnień związanych z wykonywaniem Programu Rozwoju.

Wskaźniki stanowią więc główne źródło informacji, na których opiera się ewaluacja, ale jednocześnie same są przedmiotem specyficznej oceny na różnych etapach.

1. Ewaluacja ex-ante powinna odnosić się do następujących elementów:

- Powiązania i spójności pomiędzy celami ogólnymi, celami szczegółowymi i działaniami, które powinny być zawarte w uzupełniającym dokumencie Planowym;
- Istnienia i odpowiedniości wskaźników wyników, rezultatów i wpływu na każdym poziomie pomocy;
- Wiarygodności poziomu kwantyfikacji celów.
- Przeprowadzający ewaluację powinni odgrywać aktywną rolę w podnoszeniu jakości systemu wskaźników.

2. Ewaluacja w połowie okresu powinna badać stopień osiągniętej skuteczności na podstawie wskaźników zebranych w toku monitorowania oraz ocenić jakość i odpowiedność tych wskaźników.

3. Ewaluacja ex post pozwala, na podstawie końcowych danych uzyskanych poprzez monitorowanie, na porównanie celów oczekiwanych z celami rzeczywiście osiągniętymi (włącznie z wpływem).

Biorąc pod uwagę, że prawdopodobnie nie jest możliwe uzgodnienie jednej definicji „ewaluacji”, która cieszyłaby się powszechną aprobatą, identyfikuje się pewne kluczowe elementy, które powinny charakteryzować ewaluację:

- **analityczna** – powinna opierać się na uznawanych technikach badawczych;
- **systematyczna** – wymaga dokładnego zaplanowania i spójnego wykorzystywania wybranych technik;
- **rzetelna** – ustalenia ewaluacji powinny być podobne w przypadku przeprowadzania jej przez różnych ewaluatorów mających dostęp do tych samych danych i wykorzystujących te same metody analizy danych;

- **skoncentrowana na problemach** – ewaluacja powinna odnosić się do istotnych problemów dotyczących Programu, mianowicie jego trafności, efektywności i skuteczności;
- **przydatna dla użytkowników** – oznacza to po prostu, że ewaluacja powinna być zaprojektowana i wdrażana w taki sposób, który zapewni dostarczenie użytecznych informacji dla osób podejmujących decyzje, w zależności od okoliczności politycznych, ograniczeń projektu oraz dostępnych zasobów.

Głównym celem przeprowadzania ewaluacji Programu Rozwoju jest oczywiście jego zwiększenie efektywności. Ewaluację można także przeprowadzić z zamiarem określenia efektów Programu Rozwoju dla społeczeństwa lub wsparcia osób podejmujących decyzję w wyrobieniu sobie opinii na temat wartości dokumentu.

Rozróżnia się trzy podstawowe przyczyny ewaluacji:

- usprawnienie zarządzania;
- dla celów odpowiedzialności;
- wsparcie alokacji zasobów finansowych.

Ewaluacja ex-post i w połowie okresu często podejmowana jest dla **celów zarządzania**, np. w celu ocenienia i usprawnienia wdrażania Planu. Z zasady osoby zaangażowane w zarządzanie Programem powinny wiedzieć jakie są jego silne i słabe strony, jak może on być usprawniony, jakie aspekty Planu funkcjonują prawidłowo, a jakie nie i jaki jest stosunek klientów, pracowników i innych osób do realizowanego Programu Rozwoju. Może to doprowadzić osoby odpowiedzialne za zarządzanie i podejmowanie decyzji do powtórnego przemyślenia problemów, które leżą u podłoża dokumentu.

Odpowiedzialność jest kolejnym ważnym powodem przeprowadzania ewaluacji, zwłaszcza w kontekście UE, gdzie staje się ona coraz częściej obowiązkiem wynikającym z przepisów prawa. Przeprowadzeniem ewaluacji zainteresowani są zarówno zwolennicy, jak i przeciwnicy Strategii, a także przeciętni obywatele. Ewaluacja przeprowadzana dla celów odpowiedzialności koncentruje się najczęściej na oddziaływaniu strategii (stopniu w jakim

przyczynia się on do osiągnięcia zakładanych efektów) oraz na relacji jego efektów do kosztów (*value for money*) i ma na celu poprawę przejrzystości.

Ewaluacja może być wreszcie wykorzystywana w celu **poprawy alokacji zasobów finansowych** w ramach danej organizacji. W kontekście UE, powód ten jest ściśle związany z zagadnieniem odpowiedzialności. Główne cele ewaluacji charakteryzuje się w sposób następujący:

- Cel poznawczy - głównym celem oceny (ewaluacji) w takim podejściu jest zwiększenie wiedzy zamawiającego oraz zainteresowanych partnerów na temat zasad działania Programu Rozwoju lub projektu, poznanie wewnętrznych i zewnętrznych mechanizmów działających w Programach Rozwoju i innych dokumentach strategicznych, uzyskanie informacji dotyczącej efektów, jego sukcesów i niepowodzeń itp. Wiedza uzyskana w trakcie oceny (ewaluacji) poznawczej ma pomóc w wypracowywaniu polityki i strategii w danej dziedzinie. Ocena (ewaluacja), której głównym celem jest cel poznawczy jest także wykorzystywana w badaniach naukowych prowadzonych w dziedzinie, której dotyczy Program będący przedmiotem oceny (ewaluacji);
- Cel instrumentalny - głównym celem oceny (ewaluacji) w podejściu instrumentalnym jest wykorzystanie jej wyników i rezultatów do podejmowania decyzji związanych z realizowanymi dokumentami strategicznymi. Cel instrumentalny wyraża się w dwojakiego rodzaju podejściu do oceny (ewaluacji). Przeprowadzenie oceny (ewaluacji).

Pracę zespołu ewaluacyjnego można podzielić na cztery etapy:

I. Strukturyzacja - etap ten nie zawsze występuje przy realizacji zadania ewaluacyjnego. Jeśli cele oceny (ewaluacji) są zdefiniowane w precyzyjny i jednoznaczny sposób, członkowie zespołu ewaluacyjnego mogą od razu przystąpić do drugiego etapu realizacji oceny - obserwacji. Jeśli jednak zakres zadań jest niejasny lub pewne kwestie związane z ocenianym Programem wymagają sprecyzowania, w początkowej fazie realizacji zadania ewaluacyjnego, konieczne jest między innymi określenie (ewaluacja *ex-ante*) lub przywrócenie logicznej struktury ocenianej Programu.

II. Obserwacja - na etapie tym dokonuje się określenia zakresu przedmiotowego i podmiotowego badań (np. z jakimi osobami należy przeprowadzić wywiad i na jaki temat) i na tej podstawie przystępuje się do zbierania danych i faktów związanych z oceną Programu Rozwoju.

III. Analiza - po zebraniu odpowiednich danych zespół ewaluacyjny wykorzystuje odpowiednie techniki w celu interpretacji danych, ich porównania oraz szacowania efektów Programu Rozwoju.

IV. Ocenianie (*ang. judgement*) - w ostatnim etapie ewaluacji dokonuje się oceny efektów Programu w stosunku do określonych kryteriów (pytań ewaluacyjnych) oraz formułuje się syntetyczne wnioski i rekomendacje. Na tym etapie procesu ewaluacyjnego eksperci winni stwierdzić faktyczną jakość ocenianego Programu. W fazie oceniania określa się przykładowo, czy stworzoną w ramach ocenianego Programu liczbę miejsc pracy należy uznać za sukces czy też biorąc pod uwagę różne czynniki, mogła być ona znacznie wyższa.

Aktualizacja Programu Rozwoju jest ważnym wymogiem aktywnej jego realizacji, umożliwia bowiem stwierdzenie, czy Program Rozwoju realizowany jest prawidłowo, a jego założenia nadal są aktualne.

Uaktualnianie Programu Rozwoju powinno polegać na :

- analizowaniu raportów o sytuacji gospodarczej i społecznej Gminy w sposób cykliczny,
- stałej kontroli i ocenie stanu środowiska przyrodniczego Gminy i jej sąsiedztwa,
- sporządzaniu ekspertyz dla władz Gminy dotyczących perspektyw rozwoju gminy,
- bieżącej kontroli stopnia realizacji Programu Rozwoju Gminy i informacji o efektach podejmowanych działań,
- utworzeniu i aktualizacji danych gminnego banku danych o firmach, ofercie turystycznej, rekreacyjnej, ofertach pracy, osobach bezrobotnych, formach pomocy, możliwościach edukacji, źródłach finansowania rozwoju i promocji gminy,
- stworzeniu systemu wczesnego ostrzegania o nieprawidłowościach w rozwoju gminy.

Oceny skuteczności realizacji Programu Rozwoju dokonywać winien **raz do roku** zespół ekspertów powołany przez Gminę Łuków. Zapisy Programu Rozwoju mogą być modyfikowane w trybie właściwym dla jej uchwalenia.

8. INFORMACJE O MOŻLIWYM TRANSGRANICZNYM ODDZIAŁYWANIU NA ŚRODOWISKO

Obowiązek rozważania możliwości transgranicznego oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć wynika z Konwencji o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym, sporządzonej w Espoo dnia 25 lutego 1991 roku oraz z Ustawy Prawo Ochrony Środowiska. Specjalnej analizie powinny podlegać inwestycje zlokalizowane blisko granic państwa, a także te realizowane dalej, ale ze względu na rozmiar przedsięwzięcia mogące powodować znaczące emisje lub zmiany w środowisku. Realizacja Programu Rozwoju Gminy Łuków nie powoduje żadnych konsekwencji dla ewentualnych skutków środowiskowych, których charakter mógłby posiadać znaczenie transgraniczne. Skala przedsięwzięć zaproponowanych do realizacji w ramach Programu ma charakter regionalny i ewentualne oddziaływanie tych przedsięwzięć może mieć zasięg lokalny. Na etapie Prognozy stwierdzono, że realizacja omawianego Programu nie wskazuje możliwości negatywnego transgranicznego oddziaływania na środowisko, mogącego objąć terytorium innych państw.

9. ANALIZA STANU ŚRODOWISKA NATURALNEGO W GMINIE ŁUKÓW

Istniejący stan środowiska oraz problemy jego ochrony z punktu widzenia realizacji Programu ze szczególnym uwzględnieniem terenów podlegających ochronie.

Różnorodność biologiczna, tereny chronione

Na terenie Gminy Łuków znajdują się obszary podlegające ochronie:

1) Obszary Chronione NATURA 2000: Obszar Natury 2000 Jata i Obszar Natura 2000 Lasy Łukowskie;

- 2) Rezerwaty przyrody: Jata, Topór, Las Wagramski i Kra Jurajska i Obszary Chronionego Krajobrazu (OChK): Łukowski Obszar Chronionego Krajobrazu i Radzyński Obszar Chronionego Krajobrazu;
- 3) Pomniki przyrody;
- 4) Użytki ekologiczne;

9.1. Natura 2000

Na terenie gminy występują obszary Natura 2000 opisane poniżej:

Zestawienie Obszarów Chronionych NATURA 2000 występujących na terenie Gminy Łuków.

Obszar Natura 2000 Jata Kod obszaru: PLH06_28

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa).

Obszar biogeograficzny: kontynentalny.

Powierzchnia: 1188 ha.

Status formalny: obszar konsultowany przez Ministerstwo Środowiska od 2010 r.

Opis przyrodniczy:

Obszar ostoi siedliskowej Jata obejmuje kilkusetmetrową do kilkukilometrowej szerokości dolinę Krzny Południowej. Rzeka ta ma swój początek w rozległych „bagnach Jaty” położonych w części północnej obszaru. Obecnie wyodrębniającego się ciek w wodnego w obrębie omawianego terenu nie ma, jedynie w części południowej, od strony łąk wsi Żdzary, obszar odwadniany jest przez system kilku rowów. Łąki te niegdyś silnie podmokłe otaczają bezpośrednio koryto Krzny, płynącej tu w formie uregulowanego rowu. W chwili obecnej mamy do czynienia z „zagłębieniem dolinnym” niż o właściwą dolinę rzeczną. W zagłębieniu tym wykształciły się lasy łąkowe i olsy, a w części nieleśnej – zbiorowiska łąkowe. Jest to centralna część obszaru „Jata” Część peryferyjną obszaru obejmują stoki

łagodnie opadające w kierunku zagłębienia. Porastają je lasy z dużym udziałem jodły, w zależności od żyzności gleby wykształcone w formie grądów z jodłą, borów jodłowych, bądź borów mieszanych z udziałem jodły. W skład obszaru „Jata” w przeważającej większości wchodzi lasy objęte od lat 30. ubiegłego wieku ochroną. W całości w granicach obszaru znalazł się rezerwat ścisły. W obszarze „Jata” znalazł się również główny fragment lasów rezerwatu częściowego.

Zagrożenia:

obniżenie poziomów wód gruntowych oraz melioracja łąk wokół obszaru "Jata", zaniechanie użytkowania łąk, upraszczanie struktury wiekowej i gatunkowej lasów, uszkodzenia odnowień jodły na skutek zgryzanie przez zwierzynę, odkrywkowa eksploatacja piasku w sąsiedztwie obszaru, mogąca potencjalnie powodować powstawanie leja depresyjnego, sąsiedztwo poligonu wojskowego.

Istniejące formy ochrony przyrody: Jata - rezerwat leśny, Łukowski Obszar Chronionego Krajobrazu - rezerwat leśny.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*)*, zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*), niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*), górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk, grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*), łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe)*, wyżynny jodłowy bór mieszany (*Abietetum polonicum*).

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej), w tym gatunki priorytetowe(*): traszka grzebieniasta - płaz bocian czarny - ptak trzmielojad - ptak orlik krzykliwy - ptak puchacz - ptak dzięcioł średni - ptak muchołówka mała - ptak wilk
* - ssak, samotnik - ptak

Obszar Natura 2000 Lasy Łukowskie

Kod obszaru: PLB060010

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia)

Obszar biogeograficzny: kontynentalny

Powierzchnia: 11 488,4 ha

Status formalny: Obszar wyznaczony Rozporządzeniem Ministra Środowiska

Opis przyrodniczy:

Jest to obszar położony na Równinie Łukowskiej, w środkowej części Niziny Północnopodlaskiej. Ostoja jest usytuowana między dopływami Bugu, Krzyny Południowej, Krzyny Północnej, Muchawki oraz Kostrzynia. Obszar Lasy Łukowskie stanowi duży i zwarty drzewostan pokrywający lekko falistą równinę sandrową, gdzie wykształciły się siedliska borowe. Najcenniejszym elementem ostoi, pod względem przyrodniczym są bory mieszane z jodłą. Poza tym znajdują się tu siedliska borów sosnowych suchych i wilgotnych, w miejscach żyzniejszych występują łągi i roślinność bagienna. W okolicy Łukowa są cztery skupienia jodły. Największe z nich, znajdujące się w uroczyskach Jata i Topór zostały objęte ochroną rezerwatową. Lasy Łukowskie stanowią ostoję dla co najmniej 16 gatunków ptaków wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej, a trzy spośród nich zostały wymienione w Polskiej Czerwonej Księdze, jako gatunki zagrożone. Jest to ostoja dla takich gatunków ptaków jak: bocian czarny i biały, trzmielojad, bielik, orlik krzykliwy, żuraw, uszatka błotna, dzięcioł czarny i średni, lerka, świergotek polny, jarzębatka, muchołówka mała, gąsiorek, ortolan, lelek. Liczebność tego ostatniego gatunku kwalifikuje Lasy Łukowskie do międzynarodowej ostoi ptaków. Na terenie Lasów Łukowskich znajdują się dwa rezerваты przyrody: Jata oraz Topór. Zagrożenia: Działania, które mogą stanowić zagrożenie dla walorów przyrodniczych obszaru to m.in. zalesianie nieużytków, czy niewłaściwa gospodarka wodna prowadząca do obniżenia poziomu wód gruntowych. Istniejące formy ochrony przyrody: Łukowski Obszar Chronionego Krajobrazu - obszar chronionego krajobrazu, Jata - rezerwat przyrody, Topór - rezerwat przyrody, Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II

Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej), w tym gatunki priorytetowe(*): bocian biały - ptak bocian czarny - ptak trzmielojad - ptak orlik krzykliwy - ptak żuraw - ptak sowa błotna - ptak lelek - ptak dzięcioł czarny - ptak dzięcioł średni - ptak lerka - ptak świergotek polny - ptak jarzębatka - ptak muchołówka mała - ptak gąsior - ptak ortolan - ptak 2) Rezerwaty przyrody i Obszary Chronionego Krajobrazu Na terenie Gminy Łuków występują: rezerwat Jata, Topór oraz rezerwat florystyczny Las Wagramski i rezerwat geologiczny pod nazwą Kra Jurajska.

Ponadto na terenie Gminy występują dwa **Obszary Chronionego Krajobrazu: Łukowski Obszar Chronionego Krajobrazu i Radzyński Obszar Chronionego Krajobrazu.** W północno - zachodniej części Gminy położony jest Łukowski Obszar Chronionego Krajobrazu, gdzie znajduje się kompleks leśny Kryńszczak z dwoma wielogatunkowymi rezerwatami przyrody: Jata i Topór. Rezerwat Jata jest najstarszym i największym z czterech istniejących na obszarze Gminy rezerwatów. Powstał w 1933 r., jego całkowita powierzchnia wynosi 1 116,9 ha, z czego 337,4 ha podlega ścisłej ochronie. Osobliwością rezerwatu jest jodła objęta całkowitą ochroną. Poza jodłą występują tu 100-160-letnie starodrzewy dębów, świerków, sosen, grabów, lip, klonów, wiązów, olch i jesionów. Mniejszymi gatunkami roślin chronionych występującymi na terenie rezerwatu są: widłaki, wawrzynek wilczełyko, kruszczyk szerokolistny, storczyki, paprocie. Jata odznacza się również bogactwem fauny. Występuje tu wiele gatunków ptaków zagrożonych wyginięciem np.: cietrzew, żuraw, bocian czarny, orlik krzykliwy, brodziec samotny, słonka, trzmielojad, kilka gatunków dzięciołów; ssaki np.: sarny, dziki, jelenie, łosie, wilki, lisy, borsuki; gady np.: zaskrońce, żmije zygzakowate padalce. Rezerwat Topór, w przeciwieństwie do rezerwatu Jata, zajmuje dość niewielki obszar - 56,5 ha. Jest najdalej na północny - zachód Europy wysuniętym stanowiskiem jodły. Obok jodły rosną tu dęby, sosny, świerki, brzozy, osiki, graby, lipy, jawory. Z mniejszych zaś gatunków: widłaki, paprocie, wawrzynek wilczełyko, jeżyna gruczołowata. We wschodniej części Gminy **Radzyński Obszar Chronionego Krajobrazu, obejmujący rezerwat przyrody Las Wagramski oraz część doliny Krzny Południowej o krajowej randze przyrodniczej.** Las Wagramski jest rezerwatem florystycznym, utworzonym w 1980 r. w celu ochrony wawrzyńka główkowego, wysuniętego tu najdalej na północ Europy. Inne rośliny chronione rezerwatu to np.: podkolan biały, lilia złotogłów, orlik pospolity, janowiec ciernisty, wężymord niski. Atrakcją przyrodniczą o

randze międzynarodowej terenów Gminy Łuków są pokłady czarnego iłu jurajskiego zawierające skamieniałe muszle głowonogów, w tym amonitów, i belemnitów, małż, ślimaków, otwornic, robaków, węzowideł, ramienionogów, mszywiolów i liliowców. Z tej różnorodności fauny kry jurajskiej niewątpliwie najbardziej opisane i najbardziej znane w świecie są amonity kry jurajskiej. Największe skupisko amonitów udokumentowano w miejscowości Gołaszyn, gdzie dzięki staraniom Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Łukowskiej i Polskiego Towarzystwa Turystyczno - Krajoznawczego (oddział w Łukowie) został utworzony rezerwat geologiczny pod nazwą Kra Jurajska.

9.2. Pomniki przyrody

Pomnikami przyrody według art. 40 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku „są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie”. Pomniki przyrody są ważnym i istotnym elementem składowym krajobrazu, podnoszą jego atrakcyjność, posiadają wysokie walory dydaktyczne i edukacyjne.

Na terenie Gminy Łuków znajdują się następujące pomniki przyrody:

- Dwie Aleje Lipowe w Kownatkach, prowadzące do nie istniejących już zabudowań dworskich;
- Lipa drobnolistna – przy drodze polnej około 1 km na północ od Grzędzówki. Obwód pnia 370 cm, wysokość około 19 m, stan dobry;
- Dąb szypułkowy – 300 m od gajówki Smolnik. Obwód pnia około 270 cm, wysokość około 18 m, stan dobry;
- Lipa drobnolistna – wieś Role, obwód pnia 370 cm, wysokość około 15 m, stan dobry;
- Wiąz szypułkowy – wieś Zadwórze, obwód pnia 350 cm, wysokość około 15 m, stan dobry;
- Lipa drobnolistna – około 100 m od linii kolejowej Łuków – Pilawa pomiędzy wsiami Dąbie i Żdzary, obwód pnia 450 cm, wysokość około 14 m, stan dobry, jeden konar odłamany;
- Wiąz szypułkowy – grupa trzech drzew w Sięciaszce Drugiej, obwody pni 370 – 400 cm, wysokość 15 m, stan dobry;

- Lipa drobnolistna – (dwa drzewa) i jesion wyniosły (cztery drzewa) – wieś Czerśl, obwody pni 300- 400 cm, wysokość 14 – 18 m, stan dobry;
- Lipa drobnolistna – pozostałość alei lipowej (15 drzew) w Jadwisinie, obwody pni około 250 - 380 cm, wysokość około 15 m, stan dobry;
- Sosna zwyczajna – grupa 4 drzew o wymiarach obwodu około 250 cm i wysokości około 20m, zlokalizowane w niepaństwowym lesie pomiędzy wsiami Gołąbki a Rzymy Rzymki przy drodze Rzymy – Rzymki – Aleksandrów, stan dobry;
- Grab zwyczajny – we wsi Dminin, obwód pnia 250 cm, wysokość około 12 m , stan dobry
- Lipa drobnolistna – we wsi Dminin, obwód pnia około 400 cm, wysokość 15 m , stan dobry.

9.3. Użytki ekologiczne

Obok w/w obiektów utworzono także dwa użytki ekologiczne:

1) użytek ekologiczny o powierzchni 1,73 ha, stanowiący śródleśne oczko wodne zlokalizowane w Radzyńskim Obszarze Chronionego Krajobrazu, utworzony Rozporządzeniem Wojewody Lubelskiego Nr 76 z dnia 26 listopada 2003r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 152, poz. 3203);

2) użytek ekologiczny o powierzchni 0,83 ha, stanowiący śródleśne oczko wodne zlokalizowane w Radzyńskim Obszarze Chronionego Krajobrazu, utworzony Rozporządzeniem Wojewody Lubelskiego Nr 76 z dnia 26 listopada 2003r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 152, poz. 3203).⁴

9.4. Gleby

W Gminie przeważają generalnie gleby średniej i słabej jakości. Są one zróżnicowane pod względem typów, co uwarunkowane jest budową geologiczną podłoża i lokalnymi warunkami hydrobiologicznymi. Największy udział powierzchniowy mają gleby słabe bielcowe i brunatne oraz niewielkie ilości gleb bagiennych i mad użytkowanych rolniczo w ograniczonym zakresie. Większość gleb ma odczyn kwaśny lub bardzo kwaśny. Dominującymi kompleksami glebowymi gruntów ornych są: żytne słaby i bardzo słaby - 60% powierzchni – występuje głównie w północnej i wschodniej części gminy (gleby te,

⁴ Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Łuków na lata 2013 – 2016 z perspektywą do 2020 roku

odznaczają się niską zawartością próchnicy oraz małą zasobnością składników pokarmowych). żytni bardzo dobry i dobry – 40% powierzchni – występuje głównie w południowej części gminy (są to gleby średnio zasobne w składniki pokarmowe, o okresowo wadliwych stosunkach wodno-powietrznych). W Gminie przeważają generalnie gleby średniej i słabej jakości. Są one zróżnicowane pod względem typów, co uwarunkowane jest budową geologiczną podłoża i lokalnymi warunkami hydrobiologicznymi. Największy udział powierzchniowy mają gleby słabe biellicowe i brunatne oraz niewielkie ilości gleb bagiennych i mad użytkowanych rolniczo w ograniczonym zakresie. Największy udział w ogólnej powierzchni gruntów mają ziemie klasy IVb i V stanowiące łącznie ponad 60% ogólnej powierzchni. Największy udział gleb dobrych występuje w południowej części Gminy.

9.5. Krajobraz

Gmina Łuków jest Gminą o cennych walorach przyrodniczo-krajobrazowych. Na terenie Gminy znajduje się 14 406 ha obszarów prawnie chronionych. Obszary chronione w Gminie stanowią, aż 46,7% jej powierzchni, podczas gdy średnio w województwie odsetek obszarów prawnie chronionych kształtuje się na poziomie 23%, zaś w kraju – 33%.

Rzeźba terenu Gminy Łuków jest słabo zróżnicowana. Teren jest lekko pofalowany o łagodnych spadkach 2 - 5 %. Wysokości bezwzględne wahają się w granicach 154 – 183 m. Największe wzniesienia występują w północnozachodniej i północnej części gminy, na terenie kompleksu leśnego i w okolicach wsi Biardy. Występują tu nieliczne pagórki żwirowopiaszczyste i wydmy, będące pozostałością moren ze zlodowacenia środkowopolskiego. Wyraźniejsze obniżenie terenu występuje w dolinie Krzyny Północnej i Krzyny Południowej, biorących swój początek w bagnach rezerwatu przyrody Jata. Pod względem morfologicznym cały obszar Gminy położony jest w obrębie wysoczyzny polodowcowej. Obszar Gminy charakteryzuje się względnie naturalnym ukształtowaniem terenu. Wyjątkiem są obszary zainwestowane oraz pokopalniane, w których zaobserwować można przekształcenia i deformacje naturalnej rzeźby terenu.

9.6. Powietrze

Na poziom stężeń zanieczyszczeń w powietrzu mają wpływ: wielkość napływowej i lokalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza, warunki klimatyczne i topografia terenu. Gmina Łuków, podobnie jak województwo, znajduje się pod wpływem dominującej zachodniej

cyrkulacji mas powietrza. Sprzyja to napływowi zanieczyszczeń z dalszych odległości, w tym z terenów uprzemysłowionych zachodniej i południowej Polski. Napływ mas powietrza z zachodu ma duży udział w ładunkach wnoszonych z opadami do podłoża na terenie Gminy. Źródła emisji zanieczyszczeń powietrza mogą być: punktowe tzw. emisja punktowa - pochodząca ze źródeł zorganizowanych, powstająca głównie w wyniku energetycznego spalania paliw i przemysłowych procesów technologicznych, liniowe tzw.

emisja liniowa – komunikacyjna, pochodząca głównie z transportu samochodowego, kolejowego, wodnego i lotniczego, w której poszczególne odcinki drogi rozpatrywane są jako emitery liniowe, powierzchniowe tzw.

emisja powierzchniowa – której głównym źródłem są paleniska domowe, gromadzenie oraz utylizacja ścieków i odpadów.

W Gminie Łuków poza zanieczyszczeniami powietrza napływającymi na jej teren z terenów ościennych największy udział w zanieczyszczeniu powietrza ma emisja powierzchniowa, a w mniejszym stopniu emisja liniowa. Standardy oceny jakości powietrza określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 3 marca 2008 r. w sprawie poziomu niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. Nr 47 poz. 281).

Gmina Łuków należy do strefy lubelskiej oceny jakości powietrza.

Strefa lubelska została zaliczona do klasy B ze względu na zanieczyszczenie powietrza pyłem PM_{2,5}. Oznacza to, że poziom stężeń tego zanieczyszczenia jest wyższy od poziomu dopuszczalnego, lecz nie przekracza poziomu dopuszczalnego powiększonego o margines tolerancji. Wartości o tym poziomie stwierdzono w Białej Podlaskiej i Zamościu. Ze względu na dodatkową klasyfikację dotyczącą poziomu docelowego strefę zaliczono do klasy C2. Stężenia zanieczyszczeń: benzenu, dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenku węgla, ołowiu, arsenu, kadmu, niklu i benzo/á/pirenu nie przekraczały obowiązujących standardów dla obszaru kraju i obszarów ochrony uzdrowiskowej. Ze względu na swój rolniczy charakter, Gmina nie jest obszarem zagrożonym pod względem zanieczyszczenia powietrza. Na jej terenie brak jest większych zakładów przemysłowych, emitujących zanieczyszczenia gazowe czy też pyły. Stąd też głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego są zanieczyszczenia komunikacyjne – liniowe oraz pochodzące ze źródeł niskiej emisji.

Problemem na terenie Gminy jest tzw. niska emisja głównie jako efekt spalania paliw niskiej jakości w paleniskach domowych. Dodatkowym źródłem zanieczyszczenia powietrza i jednocześnie źródłem hałasu jest w Gminie ruch komunikacyjny. Zanieczyszczenia komunikacyjne należą do czynników najbardziej obciążających powietrze atmosferyczne. Szczególnie uciążliwe są zanieczyszczenia gazowe powstające w wyniku spalania paliw przez pojazdy mechaniczne. Drugą grupę emisji komunikacyjnych stanowią pyły, powstające w wyniku tarcia i zużywania się elementów pojazdów. Poza „własnymi” źródłami zanieczyszczeń powietrza istotną rolę w zanieczyszczeniu powietrza na terenie Gminy odgrywają zanieczyszczenia napływowe, głównie z kierunku południowego. Zanieczyszczenia napływowe mogą pozostawać na terenie Gminy i wpływać niekorzystnie na jej stan środowiska poprzez ich deponowanie z opadem atmosferycznym.

9.7. Hałas

Ogólny poziom hałasu jest zadowalający. Uciążliwości występują lokalnie w pobliżu szlaków komunikacyjnych. Ciągły wzrost ilości pojazdów mechanicznych, przy jednoczesnym braku właściwych rozwiązań drogowych, braku obwodnic miejskich, złej jakości nawierzchni znacząco powiększa obszar środowiska o ponadnormatywnym hałasie drogowym.

Do tras o największym natężeniu ruchu w Gminie Łuków należy zaliczyć:

drogę krajową nr S63,

drogę krajową nr S76 Powodują one największe zagrożenie hałasem na terenie Gminy.

Na wzrost poziomu hałasu ma wpływ również mechanizacja rolnictwa. Źródłem hałasu są traktory i kombajny. W okresie prac polowych hałas może być odczuwalny nawet po zmierzchu. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie prowadzi pomiary poziomu hałasu komunikacyjnego na terenie województwa lubelskiego. Najbliższy punkt pomiarowy znajduje się w Łukowie przy ulicy Radzyńskiej, gdzie najwyższe przekroczenia normy w ramach wyników pomiarów długookresowych w dzień wyniosły 6,0 dB a w nocy 6,6 dB oraz przy ulicy Wyszyńskiego 22, gdzie w ramach wyników pomiarów krótkookresowych zanotowano przekroczenia normy w dzień 11,2 dB, zaś w nocy 16,5 dB.

Najbardziej uciążliwe są pojazdy ciężkie, z których 80% emituje hałas o poziomie większym niż 80 dB, z czego 40% o poziomie większym do 85 dB.

9.8. Wody

Wody podziemne Pod względem hydrologicznym obszar Gminy Łuków przynależy do Niecki Mazowieckiej. Główny poziom wodonośny sięga utworów trzeciorzędowych, zalegających na dużej głębokości – „Subniecki warszawskiej” (GZWP 215). Wody tej warstwy, ze względu na wysokie stężenie związków żelaza i manganu, wymagają uzdatniania. Północna część Gminy położona jest na obszarze GZWP 223 „Zbiornik międzymorenowy rzeki górny Liwiec”, pochodzący z utworów czwartorzędowych. Zwierciadło wód podziemnych na terenie Gminy jest stosunkowo wysokie i waha się poniżej 1 m od poziomu terenu – w dolinach rzek i obniżeniach powytopiskowych do ponad 2 m od poziomu terenu w obrębie wysoczyzny polodowcowej. W przeważającej części Gminy izolacja poziomu wodonośnego jest wyjątkowo słaba ze względu na przepuszczalność gruntów (piaski, żwiry). Sytuacja taka stwarza zagrożenie dla wód podziemnych z powodu łatwego przenikania zanieczyszczeń pochodzących z powierzchni terenu. Lepsza izolacja wód występuje w zachodniej części Gminy. Źródłem zaopatrzenia w wodę ludności Gminy są wody pierwszego poziomu wodonośnego, pochodzące z piaszczystych utworów czwartorzędowych. Z poziomu czwartorzędowego czerpią wodę studnie kopane, studnie wiercone wodociągów wiejskich oraz niektóre studnie na terenie miasta Łukowa. Zwierciadło wody tego poziomu ma charakter swobodny lub napięty. Wydajność poziomu czwartorzędowego uzależniona jest od warunków atmosferycznych i stanu wód powierzchniowych oraz od wykształcenia litologicznego utworów. Maksymalne wydajności wahają się od 4,65 m³ /h do 80,38 m³ /h.

Na terenie Gminy funkcjonują ujęcia wód głębinowych zlokalizowane w:

Szczygłach Górnych ujęcie o wydajności 2640 m³ /dobę

Gołaszynie ujęcie o wydajności 540 m³ /dobę

Gręzówce ujęcie o wydajności 1224 m³ /dobę

Sięciaszce Drugiej ujęcie o wydajności 3456 m³ /dobę

Malcanowie ujęcie o wydajności 1296 m³ /dobę

Turzych Rogach ujęcie o wydajności 3864 m³ /dobę

Na podstawie badań Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Lublinie wody podziemne w Gminie Łuków mają klasę czystości I b.

10. POTENCJALNE ZMIANY STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

Brak podjęcia działań w celu wdrożenia założeń Programu Rozwoju Gminy (wariant zerowy) spowoduje pogarszanie się stanu i stopy życia mieszkańców oraz dalsze utrzymywanie się dotychczasowej jakości środowiska, a nawet postępującą jego degradację.

Cel strategiczny Programu Rozwoju Gminy Łuków to: **Dynamiczny rozwój Gminy Łuków we wszystkich sferach życia. Wysoka pozycja konkurencyjna Gminy bazująca na aktywności społeczeństwa, przedsiębiorczości, rozwoju infrastruktury, nowoczesnego rolnictwa i turystyki oraz tradycjach patriotyczno-narodowych.**

Aby osiągnąć cel strategiczny należy zrealizować cele operacyjne w poszczególnych sferach

Cele operacyjne w sferze w poszczególnych sferach:

1.1. infrastruktura

1.1.1. Przebudowa i modernizacja dróg i ciągów pieszych.

1.1.2. Budowanie infrastruktury drogowej (w tym parkingi, chodniki, zatoczki przystankowe, oświetlenie, stacje paliw).

1.1.3. Współpraca w zakresie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej Gminy.

1.1.4. Działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa na drogach.

1.1.5. Przebudowa sieci wodociągowej.

1.1.6. Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej.

Na skutek braku przebudowy i modernizacji dróg na terenie Gminy (*cel bezpośredni 1.1.1.*), pogorszy się komfort przebywania na terenie Gminy zarówno stałych mieszkańców jak i czasowo przebywających na tym terenie turystów. Zmniejszy się bezpieczeństwo na drogach (*cel operacyjny 1.1.2.*). Wzrośnie poziom zanieczyszczeń i hałasu, co będzie miało negatywny wpływ na wykorzystanie walorów przyrodniczych Gminy.

Wstrzymanie inwestycji związanych z budową, rozbudową i modernizacją sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy (*cel bezpośredni 1.1.5. i 1.1.6.*) spowoduje negatywne skutki dla środowiska objawiające się spadkiem bioróżnorodności unikatowej fauny, flory, zanieczyszczeniem gleb oraz wód powierzchniowych i gruntowych .

1.2. Gospodarka

Cele operacyjne

1.2.1. Zapobieganie bezrobociu – tworzenie pozarolniczych miejsc pracy,

1.2.2. Zwiększenie różnorodności gospodarczej, dywersyfikacja źródeł zarobkowania na terenie Gminy,

1.2.3. Rozwój systemu doradztwa zwłaszcza dla małych i średnich firm z terenu Gminy,

1.2.4. Tworzenie grup producenckich w rolnictwie,

1.2.5. Pobudzanie współpracy między przedsiębiorcami a jednostkami edukacyjnymi w Gminie,

1.2.6. Organizowanie różnego rodzaju konkursów dla przedsiębiorców z terenu Gminy,

1.2.7. Lobbing na temat preferencyjnego systemu podatkowego – ulgi podatkowe,

1.2.8. Inwestycje w odnawialne źródła energii,

- 1.2.9. Podnoszenie jakości usług publicznych na terenie Gminy,
- 1.2.10. Promocja walorów historycznych oraz przyrodniczo – krajobrazowych Gminy,
- 1.2.11. Rozwój infrastruktury turystycznej,
- 1.2.12. Wdrożenie czytelnego systemu informacji wizualnej na terenie Gminy,
- 1.2.13. Współpraca z partnerami prywatnymi w zakresie tworzenia nowych atrakcji turystycznych i rekreacyjnych,
- 1.2.14.a. Wykorzystanie potencjału turystycznego Gminy,
- 1.2.15.b. Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego Gminy.

Brak realizacji zaproponowanych działań z zakresu rozwoju gospodarczego wpłynie najbardziej widocznie na obniżenie poziomu życia mieszkańców. Obniżeniu ulegnie aktywność zawodowa mieszkańców (*cel operacyjny 1.2.1., 1.2.2., 1.2.3., 1.2.6.*); konieczne jest wsparcie powstawania i rozwoju małych przedsiębiorstw lokalnych, tworzenie grup producenckich, zwiększanie różnorodności gospodarczej, inwestycje w odnawialne źródła energii. Sytuacja taka może doprowadzić do ogólnego pogorszenia się poziomu życia społeczeństwa, zwiększenie bezrobocia oraz stanu środowiska przyrodniczego. Wniosek ten wynika z faktu, że wśród społeczeństw uboższych, gorzej wykształconych powszechnie akceptowane są postawy antyekologiczne (grabież i dewastacja zasobów przyrody), a brak perspektyw na poprawę lub zmianę sytuacji będzie tylko pogłębiać patologiczne zachowania. Przewiduje się, że brak realizacji założeń Programu Rozwoju spowodowałby brak wzrostu pozytywnych skutków dla środowiska i zdrowia ludzkiego

Odstąpienie od idei budowy Jurajskiego Parku Edukacji i Rozrywki (*cele operacyjne 1.2.10, 1.2.11*) pozbawiłoby z kolei Gminę Łuków możliwości rozwoju gospodarki opartej na turystyce oraz, co istotne, odebrało szansę promocji unikalnego ze względu na wyjątkowe walory naturalne (złoża łąk jurajskich i rzadkie kruszywa naturalne) terenu Rezerwatu „Kra Jurajska”. O ile realizacja powyższego celu przyczynić się może istotnie do popularyzacji wiedzy zarówno na temat wymienionego wcześniej obszaru chronionego, jak również występujących na jego obszarze skamieniałości endemicznych, o tyle ewentualne zaniechanie

realizacji przedsięwzięcia skutkować może marginalizacją znaczenia terenu jako nieciekawego oraz ubogiego pod względem turystyczno-rozrywkowym.

1.3. Ekologia i ochrona środowiska

Cele operacyjne

- 1.3.1. Inwestycje w odnawialne źródła energii OZE.
- 1.3.2. Likwidacja azbestu.
- 1.3.3. Poszerzanie świadomości ekologicznej.
- 1.3.4. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków.

Niepodejmowanie działań na rzecz zwiększania świadomości ekologicznej mieszkańców Gminy (*cel operacyjny 1.3.3.*) oraz brak działań na rzecz likwidacji azbestu (*cel operacyjny 1.3.2.*), na tym obszarze wpłyną negatywnie na jakość życia na tym terenie, zmniejszą ilość terenów wykorzystywanych do rekreacji oraz obniżą rangę Łukowa jako miejsca do wypoczynku i turystyki. Brak inwestycji w OZE stopniowo będzie przyczyniało się do zwiększonego zanieczyszczenia środowiska (*cel operacyjny 1.3.1.*)

1.4. Poprawa jakości życia mieszkańców

Cele operacyjne

- 1.4.1. Systematyczne unowocześnienie wyposażenia placówek oświatowych i instytucji kultury.
- 1.4.2. Promocja działań profilaktycznych w zakresie zdrowia.
- 1.4.3. Przeciwdziałanie uzależnieniom.
- 1.4.4. Wspieranie organizacji pozarządowych w celu integracji mieszkańców.
- 1.4.5. Dążenie do likwidacji barier urbanistycznych i architektonicznych w celu lepszej komunikacji.
- 1.4.6. Stworzenie ośrodków rehabilitacji.

- 1.4.7. Stworzenie ośrodków dziennego pobytu dla osób starszych – ośrodki wsparcia.
- 1.4.8. Tworzenie spółdzielni socjalnych.
- 1.4.9. Kontynuacja oraz rozwój wydarzeń kulturalnych i sportowych na terenie Gminy.
- 1.4.10. Organizacja nowych imprez kulturalnych o szerokim zasięgu oraz zawodów sportowych.
- 1.4.11. Tworzenie i modernizacja infrastruktury rekreacyjno – sportowej na terenie Gminy.
- 1.4.12. Wspieranie podmiotów realizujących zadania na rzecz sportu i rekreacji oraz kultury.
- 1.4.13. System wsparcia i promocji dla zespołów regionalnych oraz artystów i twórców ludowych.
- 1.4.14. Produkt regionalny- promocja.
- 1.4.15. Podnoszenie poziomu opieki społecznej.

Brak podjęcia działań mających na celu poprawę życia mieszkańców gminy spowoduje, że zmniejszeniu ulegnie skala wsparcia dla grup wymagających pomocy (*cel bezpośredni 1.4.15., 1.4.7.*). Analiza środowiska społeczno-kulturowego gminy skłania ku konkluzji, iż zaniechanie budowy świetlic wiejskich (*cel bezpośredni 1.4.1.*) oraz hali sportowo-widowiskowej (*cele bezpośrednie 1.4.11. oraz w dalszej perspektywie cele 1.4.9., 1.4.11., 1.4.12.*), wpłynąć może negatywnie na poziom aktywności i zaangażowania mieszkańców w sferze publicznej, ograniczyć rozwój kulturowy gminy oraz w istotny sposób przyczynić się do ograniczenia szerokorozumianych możliwości edukacyjnych dzieci i młodzieży, w tym w sferze nabywania wiedzy oraz kształtowania świadomości i postaw o charakterze ekologicznym. W perspektywie długoterminowej, brak podjęcia działań nakierowanych na zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców grozi ugruntowaniem w mentalności społeczności lokalnej postaw antyekologicznych oraz postępowaniem zachowań o charakterze degradacyjnym.

Podsumowując powyższe argumenty należy oczekiwać, że brak realizacji założeń zapisanych w Programie Rozwoju Gminy Łuków doprowadzi do ogólnego pogorszenia stanu środowiska przyrodniczego i zdrowia mieszkańców Gminy, przyczyni się do zastoju gospodarczego a w rezultacie do istotnego obniżenia jakości życia mieszkańców Gminy.

11. ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI DOTYCZĄCE OBSZARÓW PODLEGAJĄCYCH OCHRONIE NA PODSTAWIE USTAWY Z DNIA 16 KWIEŚNIA 2004 R. O OCHRONIE PRZYRODY.

PROBLEM GŁÓWNY:

1. SŁABO ROZWINIĘTA INFRASTRUKTURA GMINY ŁUKÓW

Problemy w poszczególnych sferach:

1.1. INFRASTRUKTURA

NIWYSTARCZAJĄCE ŚRODKI FINANSOWE NA ROZWÓJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ W GMINIE

- 1.1.1. Wysoki stopień peryferyjności gminy,
- 1.1.2. Zły stan techniczny dróg publicznych,
- 1.1.3. Niski stopień skanalizowania Gminy,
- 1.1.4. Potrzeba oczyszczalni ścieków, budowy kanalizacji i wodociągów,
- 1.1.5. Zagrożenia dla pieszych i kierowców, będące wynikiem niskich parametrów technicznych dróg (brak poboczy, chodników, możliwości odwodnienia),

1.2. GOSPODARKA

NIWYSTARCZAJĄCE MECHANIZMY STYMULUJĄCE ROZWÓJ GOSPODARCZY GMINY

- 1.2.1. Bezrobocie, szczególnie wśród osób młodych i słabo wykształconych,
- 1.2.2. Niskie dochody budżetowe ,
- 1.2.3. Niewielka liczba pozarolniczych miejsc pracy,
- 1.2.4. Niewielka różnorodność gospodarcza, niewielkie możliwości zdywersyfikowania źródeł zarobkowania na terenie Gminy,
- 1.2.5. Brak mechanizmów stymulujących powstawanie nowych podmiotów gospodarczych,
- 1.2.6. Niechęć rolników do samoorganizowania się gospodarczo,
- 1.2.7. Brak gospodarstw ekologicznych, produkujących zdrową żywność,
- 1.2.8. Brak większych zakładów przemysłowych,
- 1.2.9. Brak inwestorów,
- 1.2.10. Bariery mentalne i niechęć do podejmowania aktywności gospodarczej,
- 1.2.11. Niewystarczająca ilość inwestycji w odnawialne źródła energii.

1.3. EKOLOGIA I OCHRONA ŚRODOWISKA

NIWYKORZYSTANY POTENCJAŁ WALORÓW PRZYRODNICZYCH GMINY

- 1.3.1. Słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna,
- 1.3.2. Słaba promocja walorów przyrodniczo – krajobrazowych Gminy,
- 1.3.3. Niska świadomość ekologiczna,
- 1.3.4. Wysoka energochłonność budynków użyteczności publicznej,
- 1.3.5. Duża liczba obiektów z pokryciami dachowymi z azbestu

1.4. JAKOŚĆ ŻYCIA

NIEZADAWAJĄCY STANDARD ŻYCIA MIESZKAŃCÓW GMINY

- 1.4.1. Słabe wyposażenie jednostek oświatowych,
- 1.4.2. Konieczność podniesienia standardu obiektów szkolnych,
- 1.4.3. Brak przystosowania większości obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych,
 - 1.4.4. Niewykorzystany potencjał świetlic wiejskich jako miejsc spotkań i integracji mieszkańców.

12.CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM, ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, ORAZ SPOSOBY, W JAKICH TE CELE I INNE PROBLEMY ŚRODOWISKA ZOSTAŁY UWZGLĘDNIONE PODCZAS OPRACOWYWANIA DOKUMENTU

12.1. POLITYKA OCHRONY ŚRODOWISKA

Podstawowym dokumentem w zakresie ochrony środowiska ustanowionym przez Unię Europejską jest VII Program Działań Wspólnoty Europejskiej w dziedzinie ochrony środowiska „Dobra jakość życia z uwzględnieniem ograniczeń naszej planety” (Dz.Urz.L347 z 28.12.2013, s 171). Decyzja przyjęcia tego dokumentu zobowiązuje instytucje Unii i państwa członkowskie do podejmowania działań służących osiągnięciu celów priorytetowych Siódmego Programu, który stanowi załącznik aktu, a wszelkie organy publiczne do współpracy z przedsiębiorstwami, partnerami społecznymi, społeczeństwem europejskim i obywatelami w realizacji programu. Cele priorytetowe Siódmego Programu to:

- ochrona, zachowanie i poprawa kapitału naturalnego Unii,
- przekształcenie Unii w zasobooszczędną, zieloną i konkurencyjną gospodarkę niskoemisyjną,
- ochrona obywateli Unii przed związanymi ze środowiskiem presjami i zagrożeniami dla zdrowia i dobrostanu,
- maksymalizacja korzyści z prawodawstwa środowiskowego, doskonalenie wiedzy i bazy dowodowej w zakresie środowiska i ochrony klimatu,
- Jednym z kluczowych elementów programu jest adaptacja do zmian klimatu, powiązana z wieloma innymi aspektami środowiskowymi, takimi jak ochrona gleby zrównoważone środowisko miejskie, zrównoważona ochrona wód i środowiska morskiego

Wizja na rok 2050

Siódmy Program zawiera wizje na rok 2050, w którym to obywatele mają się cieszyć dobrą jakością życia, z uwzględnieniem ekologicznych ograniczeń planety, w gospodarce nic się nie marnuje, różnorodność biologiczna jest przywracana a niskoemisyjny wzrost – oddzielony od zużycia zasobów – wyznacza drogę rozwoju globalnego.

Zapisy te są wynikiem potrzeby stworzenia jednolitej procedury administracyjnej, stosowanej przy planowaniu projektów gospodarczych w celu kontroli ich skutków dla ludzi, zwierząt i środowiska. Cele Programu opierają się ponadto na zapisach Traktatu z Maastricht (1991r.), które zawierają główne zasady polityki w zakresie ochrony środowiska

- zasada integrowania,
- zasada „zanieczyszczający płaci”,
- zasada usuwania zanieczyszczenia u źródła,
- zasada zapobiegania,
- zasada ochrony.

12.2. II. POLITYKA EKOLOGICZNA PAŃSTWA

Program Rozwoju Gminy Łuków realizuje również cele Polityki Ekologicznej Państwa.

1. Cele Polityki Ekologicznej w sferze racjonalnego Użytkowania zasobów naturalnych
 - 1.1 Racjonalizacja użytkowania wody
 - 1.2 Zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji
 - 1.3 Zmniejszenie energochłonności gospodarki i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych
 - 1.4 Ochrona gleb
 - 1.5 Wzbogacanie i racjonalna eksploatacja zasobów leśnych
 - 1.6 Ochrona zasobów kopali
2. Cele polityki ekologicznej w zakresie jakości środowiska
 - 2.1 gospodarowanie odpadami
 - 2.2 stosunki wodne i jakość wód
 - 2.3 Jakość powietrza. Zmiany klimatu
 - 2.4 Wzmocnienie instytucjonalne
 - 2.5 Bezpieczeństwo chemiczne i biologiczne
 - 2.6 Nadzwyczajne zagrożenia środowiska
 - 2.7 Różnorodność biologiczna i krajobrazowa

12.3. POLITYKA EKOLOGICZNA PAŃSTWA NA LATA 2009-2012 z perspektywą do 2016

Nadrzędnym, strategicznym celem polityki ekologicznej państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego kraju (mieszkańców, zasobów przyrodniczych i infrastruktury społecznej) i tworzenie podstaw do zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego.

Realizacja tego celu osiągnana będzie poprzez niezbędne działania organizacyjne, inwestycyjne, tworzenie regulacji dotyczących zakresu korzystania ze środowiska i reglamentowania poziomu tego wykorzystania w najważniejszych obszarach ochrony środowiska.

Wśród celów Polityki Ekologicznej Państwa istotnych dla Strategii Rozwoju Gminy Łuków można wymienić:

1. kierunki działań systemowych.

- uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych
- aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska
- zarządzanie środowiskowe
- udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska

2. ochrona zasobów naturalnych

- ochrona przyrody
- racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi
- ochrona powierzchni ziemi
- gospodarowanie zasobami geologicznymi

3. poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

- środowisko a zdrowie
- jakość powietrza
- ochrona wód
- oddziaływanie hałasu i pól elektromagnetycznych

12.4. STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020

Określa cele i priorytety w obszarze rozwoju społeczno – gospodarczego Polski oraz przedstawia warunki, które powinny ten rozwój zapewnić. Głównym celem Strategii jest podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców: poszczególnych obywateli i rodzin przy pełnym wykorzystaniu możliwości pojawiających się w związku z obecnością Polski w Unii Europejskiej.

Program Rozwoju Gminy Łuków wpisuje się, w co najmniej w 4 podstawowe priorytety Strategii Rozwoju Kraju:

- Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko
- Zwiększenie efektywności transportu
- Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju
- Rozwój kapitału ludzkiego

Reasumując, po analizie celów strategicznych, priorytetowych typów projektów i zamierzonych rezultatów Strategii jest bezpośrednio lub pośrednio zbieżny z celami zarówno krajowej jak i wspólnotowej polityki ochrony środowiska.

Realizacja zadań zawartych w Programie Rozwoju Gminy Łuków przyczyni się do dalszej poprawy jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego dla ochrony zdrowia mieszkańców Polski.

Reasumując, po analizie celów strategicznych, priorytetowych typów projektów i zamierzonych rezultatów Program Rozwoju Gminy Łuków jest bezpośrednio lub pośrednio zbieżna z celami zarówno krajowej jak i wspólnotowej polityki ochrony środowiska.

Realizacja zadań zawartych w Programie Rozwoju Gminy Łuków przyczyni się do dalszej poprawy jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego dla ochrony zdrowia mieszkańców Polski.

13. RODZAJ I SKALA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

13.1. PRAWDOPODOBIENSTWO WYSTĄPIENIA, CZAS TRWANIA, ZASIĘG, CZĘSTOTLIWOŚĆ I ODWRACALNOŚĆ ODDZIAŁYWAŃ

Realizacja celów i zadań zaproponowanych w Programie Rozwoju Gminy Łuków będzie polegała na wykonaniu szeregu zadań, głównie budowlanych, które będą ingerować w środowisko głównie na etapie ich realizacji, powodując przejściowe uciążliwości (np. zajęcie pasa drogowego w związku z wymianą sieci, emisja hałasu). Na etapie użytkowania należy oczekiwać braku oddziaływania na środowisko, albo wręcz poprawy w stosunku do stanu obecnego.

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO STRATEGII ROZWOJU GMINY ŁUKÓW

13.2. Planowane przedsięwzięcia

1	2	3	4	Planowana wielkość nakładów w poszczególnych latach					Źródła finansowania		12	13	14
				2016	2017	2018	2019	2020	Budżet gminy	Dotacje zewnętrzne			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
INFRASTRUKTURA DROGOWA													
	Budowa drogi w msc. Sięciaszka Pierwsza	1 560/5.5	300 000		100 000	200 000			109 110	190 890	PROW	UG Łuków	
	102344 L dr.kraj.76 - Dąbie – Klimki – Grezówka – Biardy - dr.kraj.63	5 275/5.5 naw. bitum.	1 150 000	1 150 000					418 250	731 750	PROW	UG Łuków	
	102335 L dr.woj.807 – Ryżki – Sięciaszka II – dr.pow.1337L	1 000/7.0	520 000	120 000	400 000				520 000		Budżet Gminy	UG Łuków	
	102775 L	1 610/5.5	213 174	13 174	100 000		100		213 174		Budżet	UG Łuków	

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO STRATEGII ROZWOJU GMINY ŁUKÓW

dr.pow.1319L – Kownatki – gr.gminy Kąkolewnica Wsch.	naw. bitum.					000				Gminy		
13.2.1. 102757 L Ryżki Osiedle I (1 KUL) 102759 L Ryżki Osiedle III (3 KUL) 102760 L Ryżki Osiedle IV (KUD)	580/5.0 naw. bitum.	100 000				100 000		200 000		Budżet Gminy	UG Łuków	
102773 L dr.pow.1202L – Turze Rogi - dr.pow.1202L	1 375/5.5 naw. bitum.	560 000		260 000	300 000			203 672	356 328	PROW	UG Łuków	
Wykonanie nawierzchni bitumicznej w m. Jeziory	850/3.0	95 000		95 000				95 000		Budżet Gminy	UG Łuków	
Wykonanie nawierzchni bitumicznej w m. Wólka Świątkowa	450/4.0	165 000		165 000				165 000		Budżet Gminy	UG Łuków	
Wykonanie nawierzchni bitumicznej w Żdzarach	960/3.0	120 000				120 000		120 000		Budżet Gminy	UG Łuków	
GOSPODARKA ŚCIEKOWA												

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO STRATEGII ROZWOJU GMINY ŁUKÓW

13.2.2. Budowa kanalizacji sanitarnej we wsiach: Gołaszyn, Ławki, Grzędówka	ok. 14500m sieci	4 000						800	3 200 000	RPO WL / PROW	UG Łuków	
13.2.3. Budowa kanalizacji sanitarnej we wsiach: Wólka Świętkowa, Role, Krynka	ok. 17000m sieci	4 170						870	3 300 000	RPO WL / PROW	UG Łuków	
13.2.4. Budowa kanalizacji sanitarnej we wsiach: Zalesie, Sięciaszka I, Dąbie	ok. 12875m sieci	3 700						700	2 700 000	RPO WL / PROW	UG Łuków	
13.2.5. Budowa zagrodowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Łuków		3 150 000						1 150 000	2 000 000	PROW	UG Łuków	
KULTURA												
Budowa hali widowiskowo – sportowej w Gm. Łuków.												
Budowa świetlicy w m. Dąbie		1 000 000		200 000	800 000							

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO STRATEGII ROZWOJU GMINY ŁUKÓW

	Budowa świetlicy w m. Szczygły Górne		600 000			300 000	300 000						
	Budowa świetlicy w m. Zalesie		330 000		30 000	300 000							
	Budowa świetlicy w m. Klimki		600 000		200 000	400 000							
GOSPODARKA NISKOEMISYJNA													
1	Aktualizacja planu gospodarki niskoemisyjnej, opracowanie raportów		15 000		5000	5000	5000		15 000	-	Budżet Gminy	UG Łuków	
2	Organizacja akcji społecznych związanych z ograniczeniem emisji, efektywnością energetyczną oraz wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii		30 000		7500	7500	7500	7500	15 000	15 000	WFOŚiGW	UG Łuków	
3	Modernizacja oświetlenia ulicznego pod kątem zwiększenia jego efektywności w 2017 r.		2 200 000		2 200 000				330 000	1 870 000	Budżet gminy	UG Łuków	
4	Montaż instalacji OZE (w tym instalacji fotowoltaicznych) w lub na budynkach użyteczności publicznej		680 000		170 000	170 000	170 000	170 000	102 000	578 000	RPO WL	UG Łuków	

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO STRATEGII ROZWOJU GMINY ŁUKÓW

5	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej wraz z opracowaniem audytów energetycznych	5 000 000		1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 400 000	750 000	4 250 000	RPO WL	UG Łuków	
6	Rozbudowa sieci szlaków/scieżek rowerowych	4 600 000		1 150 000	1 150 000	1 150 000	1 150 000	690 000	4 531 000	RPO WL	UG Łuków	
EDUKACJA I SPORT												
	SP Świdry- rozbudowa Szkoły Podstawowej o salę sportową z zapleczem oraz przebudowa budynku dydaktycznego	150 000			150 000			150 000	-	Budżet gminy	UG Łuków	
	Jurajski Park Edukacji i Rozrywki	15 000 000,00						2 250 000,00	13 750 000,00	RPO WL	UG Łuków	
RAZEM												

14. ETAP REALIZACJI ZADAŃ

14.1. Zanieczyszczenia powietrza

Zanieczyszczeniem powietrza atmosferycznego nazywamy wprowadzenie substancji stałych, ciekłych i gazowych, w ilościach, które mogą ujemnie wpłynąć na zdrowie człowieka, klimat, przyrodę ożywioną, wody, gleby lub spowodować nieprzewidziane szkody w środowisku naturalnym. Realizacja zadań przewidzianych w Programie Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016- 2020 z perspektywą do 2025 roku związanych z pracami budowlanymi oraz ziemnymi i związanym z tym użyciem ciężkiego sprzętu budowlanego, będzie się charakteryzowała lokalnym i krótkoterminowym oddziaływaniem na stan powietrza. Do zadań tych należą:

- inwestycje w środowisko i turystykę: budowa Jurajskiego Parku Edukacji i Rozrywki, budowa hali sportowo – widowiskowej, termomodernizacja budynków użyteczności publicznej (świetlice gminne);
- inwestycje w infrastrukturę: budowa, rozbudowa i modernizacja dróg gminnych;
- inwestycje w OZE:, budowa farm fotowoltaicznych, budowa bioelektrowni rolniczych, inwestycja związane z organizacją ruchu turystycznego.

Użycie środków transportu ciężarowego, prace budowlane nie pozostają bez wpływu na zanieczyszczenie powietrza, możliwe jest generowanie dużych ilości pyłów, lokalne podwyższenie stężeń niektórych substancji gazowych na skutek ścierania opon i nawierzchni drogowej, także okładzin hamulcowych oraz spalin pojazdów starszej generacji. Dotyczy to w szczególności substancji emitowanych z silników spalinowych (transport i ciężkie maszyny), prac spawalniczych (gazy i pyły), prac malarskich (lotne związki organiczne) i innych.

Dokładne określenie skali oddziaływania i zasięgu występowania określonych stężeń danej substancji w celu oceny jakości powietrza według obowiązujących standardów nie jest możliwe, ani celowe. Z punktu widzenia prawa stosunkowo krótkotrwałe oddziaływanie związane z pracami budowlanymi nie podlega normowaniu.

14.2. Hałas

W trakcie robót budowlanych wykorzystywany będzie sprzęt budowlany i środki transportu, stanowiące źródło hałasu i drgań. Emitowany hałas będzie oddziaływał na okolicznych mieszkańców oraz ludzi przebywających chwilowo w rejonie inwestycji. Poza terenami zabudowanymi należy liczyć się z oddziaływaniem na dzikie zwierzęta oraz ptaki, co może przyczynić się do ich migracji w inne rejony. Urządzenia stosowane przy pracach powinny spełniać kryteria dotyczące ich mocy akustycznej, wynikające z przepisów prawa. Obecnie w tym względzie obowiązuje Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 21 grudnia 2005 r. w sprawie zasadniczych wymagań dla urządzeń używanych na zewnątrz pomieszczeń w zakresie emisji hałasu do środowiska (Dz. U. Nr 263, poz. 2202, zm.: Dz. U. 2006.32.223, 2007.105.718). Normy obowiązujące dla urządzeń nowych mają na celu ochronę słuchu pracowników, a także osób postronnych.

Spełnianie tych kryteriów nie spowoduje całkowitej eliminacji uciążliwości hałasu na terenach otaczających plac budowy, lecz znacznie je ograniczy. Należy również pamiętać, że proces budowlany będzie ograniczony w czasie, a po jego zakończeniu wszystkie niedogodności (w tym akustyczne) ustaną.

Dla ograniczenia uciążliwości akustycznych prace budowlane i transportowe powinny być prowadzone tylko w porze dziennej. Na etapie organizacji prac w obrębie poszczególnych obiektów istnieje możliwość wykorzystania różnych środków zapobiegawczych i ochronnych, jednak w praktyce uciążliwości przy remontach nie są zwykle podstawą do poważnych konfliktów, gdy osoby narażone na niedogodności mają jasno określony horyzont czasowy, w jakim prace zostaną zakończone.

14.3. Zanieczyszczenia wód

Ze względu na charakter i rodzaj innych wykonywanych robót zakłada się, że realizacja planowanych działań nie zwiększy zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych na terenie Gminy lub zwiększy je w sposób nieznaczny. Niebezpieczeństwo zanieczyszczenia wód lub gleb będzie związane z robotami budowlanymi i ziemnymi głównie

na terenach przyległych do nowobudowanych lub remontowanych dróg, sieci kanalizacji sanitarnej oraz placów budowy. Może ono dotyczyć skażeń substancjami niebezpiecznymi, użytymi w procesie inwestycyjnym lub pochodzącymi ze sprzętu budowlanego i środków transportu. Aby takie ryzyko zminimalizować w zależności od rodzaju działalności powinny być ustalone wszelkie środki bezpieczeństwa, zapobiegające tego typu awariom lub innym potencjalnym zagrożeniom które mogą mieć wpływ na środowisko a także przestrzegane przepisy z zakresu Prawa Budowlanego, Ochrony Środowiska oraz Bezpieczeństwa Higieny Pracy. Ponadto na etapie opracowania organizacji budowy lub innych inwestycji powinno się uwzględnić doprowadzenie na teren budowy wody do celów technologicznych i sanitarnych oraz zapewnić odpowiednie warunki sanitarne osobom wykonującym prace.

14.4. Wody

Gmina Łuków jest zlokalizowana na terenie JCWPd nr 75, którego powierzchnia wynosi: 4251,4 km² i należy do Regionu: Środkowa Wisła. Obejmuje on następujące powiaty w województwie lubelskim: łukowski, radzyński, bialski, parczewski, rycki, puławski, lubartowski, lubelski, łęczyński, włodawski. Arkusze MhP w skali 1:50 000: 601-604; 637-642; 674-679; 710-715. Arkusze MhP w skali 1:200 000 (50 - RADOM, 51 – ŁUKÓW, 52 - WŁODAWA) Region hydrogeologiczny wg Atlasu hydrogeologicznego Polski 1995 r.: I - mazowiecki, IX - lubelsko-podlaski Głębokość występowania wód słodkich Strefa aktywnej wymiany wód w obrębie kredy górnej sięga 100-150 m p.p.t. Użytkowe poziomy wodonośne związane są z tą strefą. Wody o mineralizacji >1 g/dm³ występują w utworach kredy dolnej, jury oraz niektórych ogniw paleozoiku. Strop kredy dolnej występuje na głębokości 430-850 m.

JCWPd 75 charakteryzuje się znaczną nadwyżką zasobów wód podziemnych w odniesieniu do wielkości poboru wynoszącego mniej niż 6 % wielkości zasobów. Na obszarze JCWPd nie występują zanieczyszczenia wód podziemnych. Wody dobrej jakości, wymagają na ogół prostego uzdatniania. Obszar JCWPd 75 leży częściowo w obrębie górnokredowego zbiornika Niecka Lubelska obejmującego Gminę Łuków, w GZWP 406 i 407 (Zbiornik Lublin i Zbiornik Chełm-Zamość) oraz w obrębie zbiornika trzeciorzędowego GZWP 215 – Subniecka warszawska.

Na terenie gminy Łuków znajdują się wody porowe w utworach piaszczystych czwartorzędu i trzeciorzędowego, będące w łączności hydraulicznej, lokalnie izolowane.

Na obszarze Gminy Łuków wyodrębniono na podstawie badań przeprowadzonych w 2013 roku 3 JCWP: nr 43 Bystrzyca do Samicy, nr 15 Krzna od źródeł do Dopływu Lipniaków, nr 16 Krzna południowa spod Lipniaków do ujścia. Stan i potencjał ekologiczny wymienionych JCWP jest umiarkowany, oceniony na podstawie monitoringu operacyjnego.

Realizacja inwestycji budowlanych jest - ze względu na tereny o płytkim występowaniu wód gruntowych- ograniczona, na pozostałych wymaga odpowiednich zabezpieczeń przed oddziaływaniem wody na fundamenty. Realizacja projektów zarówno ze względu na ich charakter jak i położenie na terenie gminy nie wpływa negatywnie na stan wód zarówno powierzchniowych jak podziemnych.

Działania/zadania wymienione w „Programie Rozwoju Gminy...” mające największy wpływ na wody obszaru:

1. Rozbudowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie gminy Łuków,
2. Budowa oczyszczalni przydomowych na terenie gminy Łuków.
3. Budowa i modernizacja sieci drogowej na terenie gminy Łuków

Całkowita długość sieci kanalizacyjnej Gminy Łuków wynosi 35 450 m, do sieci podłączono 633 gospodarstwa. Obecnie na terenie Gminy Łuków pracuje 916 indywidualne oczyszczalnie ścieków (stan na dzień 31.12.2014 roku) wykonanych przy udziale środków unijnych oraz własnych samorządu.

Brak podpięcia do sieci kanalizacyjnej kolejnych gospodarstw domowych i podmiotów gospodarczych budowanych w specjalnej strefie ekonomicznej (lub wykorzystania takich metod oczyszczania ścieków jak oczyszczalnie przydomowe) może stwarzać zagrożenie dla wód na omawianym obszarze. Realizacja Programu Rozwoju w szczególności działań wymienionych powyżej, pozwoli na zmniejszenie tego zagrożenia, a nawet poprawę jakości wód.

Ponadto realizacja zapisów dotyczących modernizacji infrastruktury drogowej może przyczynić się do zmniejszenia ilości zanieczyszczeń przenikających do środowiska gruntowo-wodnego.

14.5. Powietrze

Działania/zadania wymienione w „Programie Rozwoju Gminy...” mające największy wpływ na powietrze:

1. Termomodernizacja istniejącego budynków użyteczności publicznej wraz z opracowaniem audytów energetycznych w gminie Łuków
2. Montaż OZE w tym małej instalacji fotowoltaicznej w lub na budynkach użyteczności publicznej.
3. Modernizacja oświetlenia ulicznego pod kątem jego zwiększenia jego efektywności,

4. Budowa/rozbudowa/przebudowa dróg, chodników, na terenie gminy.

5. Rozbudowa sieci/szlaków rowerowych.

Realizacja wymienionych zadań przyniesie z pewnością korzyści dla jakości powietrza. Przeprowadzenie termomodernizacji budynku ośrodka zdrowia, zwiększenie wykorzystania OZE na terenie Gminy (przede wszystkim fotowoltaiki), skuteczne wykorzystanie zużywającego mniej energii oświetlenia pozwoli na wzrost efektywności energetycznej, a także zmniejszenie zużycia paliw konwencjonalnych, których spalanie powoduje emisję do atmosfery szeregu szkodliwych substancji, takich jak m.in. dwutlenek węgla, tlenki azotu, czy pył zawieszony.

Dbłość o stan nawierzchni drogowej oraz rozbudowa sieci/ szlaków rowerowych może wpłynąć na zmniejszenie emisji zanieczyszczeń związanych zarówno ze spalaniem paliwa przez pojazdy (dzięki możliwości bardziej płynnej jazdy), a także ścieraniem ogumienia.

Negatywne oddziaływanie na powietrze może wystąpić podczas wszelkich prac budowlanych, które muszą zostać wykonane w celu realizacji wyznaczonych działań. Należy jednak pamiętać, że są to oddziaływania krótkoterminowe i chwilowe, które ustąpią w momencie ukończenia prac.

Wzrost ilości zanieczyszczeń emitowanych do powietrza może także wiązać się ze zrealizowaniem zadań dotyczących promocji Gminy, rozwoju turystyki, czy wspierania lokalnych produktów i rzemiosła. Aktywizacja mieszkańców Gminy, jak również intensyfikacja ruchu turystycznego prowadzi do wzmożonego ruchu pojazdów w obrębie rozpatrywanego terenu, a co za tym idzie wzrostem zanieczyszczenia powietrza. Podobne skutki może przynieść rozbudowa infrastruktury komunikacyjnej.

Aktualizacja planu gospodarki niskoemisyjnej oraz organizacja akcji społecznych zwianych z ograniczeniem niskiej emisji i efektywnością energetyczną oraz wykorzystaniem OZE w życiu codziennym również przyczyni się do zmiany w myśleniu mieszkańców Gminy na temat ochrony czystości i poprawy jakości powietrza.

14.6. Powierzchnia ziemi

Działania/zadania wymienione w „Programu Rozwoju Gminy...” mające największy wpływ na powierzchnię ziemi i gleby obszaru:

1. Rozbudowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie gminy Łuków1.,

2. Budowa oczyszczalni przydomowych na terenie gminy Łuków,
3. Budowa/rozbudowa/przebudowa dróg, chodników, oraz innych obiektów w tym infrastruktury sportowej- rekreacyjnej i jurajskiego parku rozrywki.

Obecnie część mieszkańców Gminy nie korzysta z kanalizacji sanitarnej, co może wiązać się z zanieczyszczeniem środowiska gruntowego. Prace podnoszące stopień wyposażenia Gminy w infrastrukturę kanalizacyjną oraz poprawiające jej stan, a także wykorzystanie oczyszczalni przydomowych znacząco zmniejszy to negatywne oddziaływanie.

Ponadto wszystkie działania wymagające budowy nowych obiektów i infrastruktury będą skutkować zmianami powierzchni ziemi i niszczeniem pokrywy glebowej.

Potencjalny wzrost ruchu pojazdów (związany z aktywizacją mieszkańców i inwestorów zewnętrznych, a także rozwojem turystyki i lokalnej marki) może wiązać się także z emisją zanieczyszczeń do gruntów położonych wzdłuż ciągów komunikacyjnych (takich jak metale ciężkie, czy węglowodory). Dotyczy to również zasolenia związanego z utrzymaniem dróg w okresie zimowym.

14.7. Krajobraz

Działania/zadania wymienione w „Strategii Rozwoju Gminy...” mające największy wpływ na krajobraz obszaru:

1. Budowa świetlic w m.: Szczygły, Zaklesie, Klimki.
2. Budowa jurajskiego Parku Rozrywki – teren ok. 5 ha .
3. Budowa hali widowiskowo sportowej w gminie Łuków.

Wszelkie działania rewitalizacyjne, wprowadzające zagospodarowanie terenów nieużytkowanych bądź nowy sposób ich użytkowania wpływają na walory krajobrazowe. Ostateczna ocena charakteru wprowadzonego w danym terenie zagospodarowania zależy od szczegółowych założeń podjętego przedsięwzięcia.

Ponadto modernizacja niektórych istniejących obiektów, czy budowa i przebudowa infrastruktury, co również zakłada „Program Rozwoju...”, może mieć korzystny wpływ, jeśli chodzi o estetykę obszaru.

14.8. Klimat

„Program Rozwoju...” nie wskazuje ram dla działań, które miałyby bezpośredni

wpływ na klimat obszaru. Oddziaływanie na ten komponent związane jest w tym wypadku przede wszystkim z ilością i rodzajem zanieczyszczeń, które są emitowane do atmosfery. Realizacja działań wymienionych w omawianym dokumencie może więc wpłynąć na klimat zarówno pozytywnie (termomodernizacja obiektów, wykorzystanie OZE), jak i negatywnie (wzmożony ruch pojazdów).

14.9. Zasoby naturalne

Istotnymi zasobami naturalnymi Gminy są amonity w ramach realizacji projektu: Budowa Jurajskiego Parku Rozrywki, jednak działania wymienione w „Programie Rozwoju...” dotyczą tylko ich eksponowania- w jednym niewielkim stanowisku pod nadzorem naukowej jednostki badawczej jako partnera projektu, ochrony i edukacji geologicznej, nie dotyczą eksploatacji.

Realizacja działań wskazanych w planie operacyjnym „Programu...” wiąże się natomiast z koniecznością budowy nowych obiektów i infrastruktury. Skutkiem tego będzie nasilenie wykorzystania zasobów środowiska, przede wszystkim w zakresie gleb oraz istniejącej obecnie roślinności, które będą musiały zostać usunięte. Nie można jednak dokładnie określić skali tych zmian, ponieważ na tym etapie nie są znane szczegóły planowanych przedsięwzięć.

14.10. Zabytki

Działania/zadania wymienione w „Strategii Rozwoju Gminy...” mające największy wpływ na zabytki obszaru:

1. Działania w zakresie obniżenia niskiej emisji (instalacje OZE, termomodernizacja, akcje edukacyjne, budowa ścieżek/szlaków rowerowych)

Uwzględnienie w omawianym dokumencie ochrony zabytków zlokalizowanych na terenie Gminy oraz konieczności dbania o ich stan będzie miało pozytywne skutki i pozwoli na utrzymanie wysokich walorów kulturowych omawianego terenu.

Istotna jest także dobra jakość powietrza na terenie Gminy – w przypadku występowania zanieczyszczenia, istniejące w Gminie zabytki byłyby narażone na negatywne oddziaływanie.

14.11. Dobra materialne

Działania/zadania wymienione w „Programie Rozwoju Gminy...” mające największy wpływ na dobra materialne obszaru:

1. Budowa dróg oraz ścieżek/szlaków rowerowych
2. Budowa/modernizacja wymienionych obiektów na terenie Gminy: rozbudowa Szkoły Podstawowej w Świdrach, budowa Jurajskiego Parku Rozrywki Budowa Hali Widowiskowo- Sportowej oraz świetlic wiejskich ,
3. Przebudowa/remont dróg w gminie w Łuków,
4. Remont i rozbudowa oświetlenia ulicznego na terenie gminy. Wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne,
5. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie gminy Łuków,
6. Inicjacja działań związanych z rozwojem przedsiębiorczości i promocją gminy Łuków poprzez nawiązanie współpracy z podmiotami zewnętrznymi, pozyskanie kapitału zewnętrznego,
7. Rozwój turystyki w oparciu o budowę Jurajskiego Parku Rozrywki.

Wszystkie zadania wskazane do realizacji w „Programie Rozwoju...”, zakładające modernizację lub remont istniejących obiektów lub infrastruktury mają pozytywny wpływ na dobra materialne. Również działania zmierzające do szerszej promocji Gminy i rozwoju turystyki pozwolą na zwiększenie wartości i jakości dóbr materialnych w tym znajdujących się w obrębie Gminy działek i obiektów.

14.12. Klimat akustyczny

Działania/zadania wymienione w „Programie Rozwoju Gminy...” mające największy wpływ na klimat akustyczny obszaru:

1. Przebudowa/remont dróg, budowa ścieżek/ szlaków rowerowych.
2. Budowa jurajskiego Parku Rozrywki
3. Budowa Hali Widowiskowo- Sportowej Dbalność o stan nawierzchni drogowej może spowodować zmniejszenie emisji hałasu, który ma miejsce podczas poruszania się pojazdów po zniszczonej jezdni. Należy jednak pamiętać, że lepiej rozwinięta infrastruktura drogowa w połączeniu z planowaną aktywizacją mieszkańców i rozwojem gospodarczym Gminy, może skutkować zwiększeniem ruchu pojazdów, a więc możliwym wzrostem oddziaływania na klimat akustyczny.

Emisja hałasu może wiązać się również z możliwą organizacją na terenie Gminy imprez masowych, a także wystąpić podczas wszelkich prac budowlanych, które muszą zostać wykonane w celu realizacji wyznaczonych działań. Należy jednak pamiętać, że są to oddziaływania krótkoterminowe i chwilowe, które ustąpią po zakończeniu imprez lub w momencie ukończenia prac.

14.13. Podsumowanie

W celu podsumowania powyższej analizy wpływu realizacji „Programu Rozwoju...” na poszczególne komponenty środowiska opracowano poniższą tabelę, w której został określony charakter oddziaływania. Zastosowane oznaczenia:

- + – oddziaływanie pozytywne,
- - – oddziaływanie negatywne,
- 0 – brak istotnego oddziaływania.

15. ODDZIAŁYWANIE NA RÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNĄ

15.1. FAUNA

Realizacja przewidzianych w Programu Rozwoju Gminy Łuków zamierzeń, będzie charakteryzowała się nieznacznym wpływem na bioróżnorodność świata zwierząt. Obszar objęty działaniami inwestycyjnymi stanowi w większości obszar przekształcony antropogenicznie, na którym liczba dziko żyjących gatunków jest ograniczona i są to praktycznie wyłącznie gatunki synantropijne.

Inwestycje takie jak:- inwestycje w środowisko i turystykę:

- inwestycje w infrastrukturę mogą przyczynić się do zakłócenia bytowania zwierząt (w tym gatunków chronionych) w ich naturalnych siedliskach, ich migracji, przez co może zmniejszyć ich różnorodność na danym obszarze. Ze względu na występowanie na terenie gminy licznych obszarów chronionych, wszelkie prace mogące potencjalnie ingerować w naturalny ekosystem, zwłaszcza związane z użyciem ciężkiego sprzętu budowlanego oraz emisją hałasu, powinny być prowadzone przy uwzględnieniu cyklicznych okresów lęgowych zidentyfikowanych na terenie gminy gatunków ptaków. Należy jednak zaznaczyć, że

większość działań inwestycyjnych ma charakter krótkoterminowy i w dużym procencie odwracalny. Realizacja przedsięwzięć z zakresu infrastruktury transportu drogowego: budowa dróg może zagrażać trwałości układów przyrodniczych i korytarzy ekologicznych a zatem ciągłości funkcjonowania środowiska przyrodniczego. Pozostałe planowane działania inwestycyjne nie przyczynią się w zauważalny sposób do zmiany warunków bytowania i różnorodności fauny na terenie Gminy Łuków

15.2. FLORA

Podczas prac związanych z realizacją działań uwzględnionych w Programie Rozwoju Gminy Łuków może wystąpić konieczność usunięcia bądź przesadzenia niektórych drzew i krzewów, a także dokonania nowych nasadzeń. O ile jest to możliwe te rośliny należy przesadzać, a nie wycinać, chyba, że ich wartość jest wyjątkowo niska. Należy też zwrócić uwagę na odpowiednie zabezpieczenie drzew w bezpośrednim sąsiedztwie przeprowadzanych prac budowlanych i dróg transportu materiałów. Uszkodzenie korzeni może także nastąpić przy pracach prowadzonych w obrębie instalacji podziemnych. Najbardziej niebezpieczne dla roślin jest wykonywanie prac ziemnych latem (przesuszenie) oraz zimą (przemarznięcie). Najbezpieczniej, gdy rośliny są w okresie spoczynku. Ponieważ ciężki sprzęt budowlany może zniszczyć korzenie drzew, wszelkie roboty ziemne w obrębie systemu korzeniowego powinny być wykonywane ręcznie.

W przypadku prac mających na celu wycinanie drzew lub reorganizację zieleni, na terenach chronionych, należy stosować się do wszystkich przepisów o ochronie obszarów cennych przyrodniczo oraz objętych ochroną prawną, a także uzyskać opinie i pozwolenia wszelkich organów i instytucji w których kompetencji leżą takie decyzje. Planując roboty dotyczące aranżacji zieleni warto uwzględnić specyficzne zagrożenia w otoczeniu na etapie realizacji jak np. zniszczenie trawników lub chronionych gatunków roślin.

W przypadku, gdy całkowite uniknięcie danego oddziaływania jest niemożliwe i istnieje niebezpieczeństwo nieodwracalnego zniszczenia szczególnie cennych elementów przyrody, konieczne jest podjęcie odpowiednio wcześniej działań kompensacyjnych. Należy m.in. zapewnić odtworzenie zniszczonych siedlisk w miejscach zastępczych, sztuczne zasilanie osłabionych populacji; tworzenie alternatywnych połączeń (korytarzy) przyrodniczych. Mając na uwadze duży zasięg oraz w większości przypadków nieodwracalny

charakter przekształceń środowiska podczas realizacji analizowanych inwestycji, zaleca się dokładne rozważanie lokalizacji inwestycji a także zastosowanie przyjaznych dla środowiska oraz wysokiej klasy rozwiązań technicznych.

Planując aranżację zieleni warto uwzględnić zagrożenia w specyficznym otoczeniu. Trawniki łatwo mogą zostać zdewastowane przez wykorzystywane maszyny i pojazdy oraz przez nadmierne wydeptywanie, co stanowi zagrożenie dla młodych sadzonek niektórych gatunków, dlatego warto zaprojektować skuteczne osłony dla młodych nasadzeń.

16. ODPADY

Na terenie objętym inwestycjami mogą powstawać rozmaite typy odpadów, w szczególności:

- Odpady nawierzchni drogowych, w tym fragmentów nawierzchni asfaltowych,
- Kamienie i kostka kamienna,
- Gruz, odpady betonu itp.,
- Ziemia zmieszana z gruzem usuwana z terenu podwórkowego,
- Żłom stalowy,
- Zniszczone kable,
- Materiał roślinny (w związku z wycinką niektórych drzew i krzewów),
- Odpady związane z eksploatacją maszyn i urządzeń wykorzystywanych podczas prac budowlanych tj. odpadowe oleje hydrauliczne i silnikowe, zanieczyszczona substancjami,
- Niebezpiecznymi ziemia, opakowania zawierające pozostałości substancji niebezpiecznych,
- Odpady bytowe pracowników – puszki, butelki, papiery itp.,

Na odpady te należy przygotować odpowiednie pojemniki, które powinny być systematycznie opróżniane. Część z odpadów np. niektóre oleje czy asfalt są klasyfikowane jako odpady niebezpieczne i w związku z tym należy je traktować w sposób szczególny (bezpieczne składowanie i transport). W sposób szczególny należy odpady asfaltowe, papa, stolarka okienna i drzwiowa (wymieniana), złom stalowy, zniszczone kable, tynki, materiały konstrukcyjne zawierające gips, materiały ceramiczne, szkło, drewno, tworzywa sztuczne i inne odpady remontowe, odpady związane z eksploatacją maszyn i urządzeń wykorzystywanych podczas prac budowlanych tj. odpadowe oleje hydrauliczne i silnikowe, szmaty użyte jako czyściwo, ziemia zanieczyszczona substancjami niebezpiecznymi (w wyniku wycieku), opakowania zawierające pozostałości substancji niebezpiecznych (np. po farbach), odpady bytowe pracowników – puszki, butelki, papiery itp. Na odpady te należy przygotować odpowiednie pojemniki, które powinny być systematycznie opróżniane. W sposób szczególny należy także postępować z odpadami zawierającymi azbest (wystąpienie możliwe w różnej postaci: pokrycia dachowe, izolacje przewodów c.o. i in.).

Powstałe w trakcie budowy odpady powinny być w miarę możliwości wtórnie wykorzystywane bądź usuwane zgodnie z obowiązującymi przepisami dotyczącymi wykonywania robót budowlanych. W przypadku odpadów niebezpiecznych każdy rodzaj odpadów powinien być gromadzony i przechowywany oddzielnie w warunkach uniemożliwiających dostęp osób postronnych i chronionych przed opadami atmosferycznymi.

Transport odpadów niebezpiecznych z miejsc ich powstawania do miejsc ich odzysku lub unieszkodliwiania powinien się odbywać z zachowaniem przepisów obowiązujących przy transporcie tego typu odpadów. Obowiązki w tym zakresie powinny być nałożone na wykonawcę prac, a nie na właściciela obiektu.

17. ETAP EKSPLOATACJI

17.1. POWIETRZE ATMOSFERYCZNE

Realizacja zadań w zakresie modernizacji dróg będzie miała istotny wpływ na stan powietrza. Budowa dróg, modernizacja ulic i budowa dróg dojazdowych na terenie gminy

poprawi płynność ruchu. W konsekwencji tych działań wielkość emisji zmaleje. Skala poprawy jakości powietrza nie będzie duża, ale na pewno wpłynie na jakość powietrza w przyziemnej warstwie atmosfery, tj. w strefie przebywania ludzi.

Na etapie eksploatacji przedsięwzięcia związanego z budową i rozbudową oczyszczalni ścieków oraz sieci kanalizacji sanitarnej możliwe negatywne oddziaływania to m.in.:

- Lokalne niewielkie uciążliwości odorowe i hałasowe (dotyczy oczyszczalni ścieków),
- Wytwarzanie odpadów w postaci pozostałości z procesu oczyszczania ścieków (szlamy z separatorów, odpady z czyszczenia studzienek kanalizacyjnych, pozostałości z piaskowników, osady ściekowe, skratki).

17.2. HAŁAS

W wyniku realizacji działań zaproponowanych w Programie Rozwoju Gminy Łuków należy się spodziewać zmniejszenia poziomu hałasu na skutek inwestycji w infrastrukturę drogową. Eksploatacja oczyszczalni ścieków nie będzie wiązała się z generowaniem znaczących poziomów hałasu.

Poprawa stanu akustycznego na terenie Gminy Łuków powinna pośrednio wpłynąć na poprawę warunków pracy i nauki mieszkańców, zwiększenie poczucia bezpieczeństwa oraz atrakcyjność turystycznego charakteru tego terenu.

17.3. ZANIECZYSZCZENIA WODY

Oddziaływanie planowanej kanalizacji sanitarnej polegać będzie na zwiększeniu ilości ścieków sanitarnych dopływających do oczyszczalni, a co za tym idzie - zwiększeniu zrzutu oczyszczonych ścieków. Ze względu na fakt, że odprowadzane do środowiska ścieki muszą spełniać obowiązujące normy jakości, oraz że w związku z inwestycją, likwidacji ulegną niekontrolowane zrzuty ścieków do wód i do gruntu, należy stwierdzić, że pozytywne oddziaływanie inwestycji zrównoważy w całości niekorzystny wpływ na środowisko. Realizacja tych działań jest niezbędna do poprawy jakości wód i w efekcie korzystna dla środowiska.

Budowa i rozbudowa oczyszczalni ścieków przyczyni się do poprawy jakości wód powierzchniowych i podziemnych, jednak funkcjonowanie takich obiektów jak oczyszczalnie ścieków powoduje również negatywne skutki dla środowiska. Inwestycja taka powoduje nieodwracalne przekształcenia terenu i zmiany w krajobrazie. Inwestycje takie jak oczyszczalnie ścieków nie stwarzają podczas normalnej eksploatacji znaczących zagrożeń dla środowiska. Z uwagi jednak na znaczące oddziaływanie w przypadku awarii lub wypadku wskazana jest stała kontrola stanu technicznego tych instalacji, jak również opracowanie szczegółowych planów usuwania skutków awarii.

18. PRAWDOPODOBIENSTWO WYSTĄPIENIA RYZYKA DLA ZDROWIA LUDZI

18.1. NA ETAPIE REALIZACJI

Ponieważ elementem oddziaływania na środowisko jest także – zgodnie z definicją ustawową – oddziaływanie na zdrowie ludzi, należy zauważyć, że realizacja założeń zawartych w Programie Rozwoju Gminy Łuków na etapie ich realizacji będzie wiązało się z pewnym oddziaływaniem na zdrowie ludzkie. Charakteryzować się ono będzie emisją zanieczyszczeń do powietrza związanych ze zwiększonym ruchem kołowym pojazdów, pracami budowlano - remontowymi oraz pracami ziemnymi. Mieszkańcy na etapie realizacji zadań będą narażeni na emisję pyłów, spalin oraz odorów emitowanych podczas inwestycji związanych z budową i rozbudową infrastruktury sanitarnej. Oprócz problemu hałasu i zanieczyszczeń pojawia się również kwestia bezpieczeństwa. Prace związane z rozbudową kanalizacji sanitarnej, inwestycje w infrastrukturę drogową, prace związane z termomodernizacją budynków użyteczności publicznej mogą stanowić zagrożenie dla ruchu pieszego. W związku z podejmowanymi działaniami sugeruje się poinformowanie społeczeństwa o planowanych pracach z odpowiednim wyprzedzeniem czasowym wraz ze wskazaniem terminu zakończenia realizacji inwestycji. Pozwoli to mieszkańcom przygotować się na ewentualne uciążliwości i zwiększy ich ostrożność. Ponad to prace najbardziej uciążliwe nie powinny odbywać się we wczesnych godzinach porannych oraz wieczornych, by nadmiernie nie ingerować w życie mieszkańców

18.2. NA ETAPIE EKSPLOATACJI

Ponieważ elementem oddziaływania na środowisko jest także – zgodnie z definicją ustawową – oddziaływanie na zdrowie ludzi, należy zauważyć, że realizacja założeń zawartych w Programie Rozwoju Gminy Łuków będzie miała pozytywny wpływ na zdrowie ludzi. Rozbudowa systemu kanalizacyjnego i budowa oczyszczalni ścieków zmniejszy zagrożenie zanieczyszczeniem i skażeniem środowiska gruntowo- wodnego, a tym samym ograniczy ich niekorzystne działanie na zdrowie mieszkańców.

Polepszeniu ulegną również warunki estetyczne krajobrazu oraz zmniejszą się uciążliwości związane z życiem w mieście (hałas, zanieczyszczenia, zwiększenie temperatury). Zmiany te wpłyną korzystnie na atrakcyjność tego miejsca jako ekologicznego obszaru turystycznego. Promocja Gminy jako miejsca o unikalnych walorach przyrodniczych oraz usprawnienie infrastruktury dla ruchu turystycznego niewątpliwie przyczyni się do rozwoju sektora usług i w konsekwencji wpłynie na zmniejszenie problemu bezrobocia na tym terenie

19.WPŁYW REALIZACJI POSTANOWIEŃ DOKUMENTU NA OBSZARY O SZCZEGÓLNYCH WŁAŚCIWOŚCIACH NATURALNYCH LUB POSIADAJĄCYCH ZNACZENIE DLA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Na terenie Gminy Łuków występują obszary o międzynarodowej i krajowej randze przyrodniczo-krajobrazowej oraz obszary o randze regionalnej i lokalnej. Należy jednak zaznaczyć, że przewidziane prace inwestycyjne nie będą prowadzone bezpośrednio na terenie obszarów objętych ochroną **(TU MOŻNA WSTAWIĆ TĘ MAPKĘ)**

20.PRAWDOPODOBIENSTWO WYSTĄPIENIA ODDZIAŁYWAŃ SKUMULOWANYCH

Oddziaływania poszczególnych zadań ujętych w Programie Rozwoju Gminy Łuków w przypadku ich równoczesnej realizacji mogą ulec kumulacji. Należy zatem tak ułożyć

harmonogram realizacji zadań, aby z jednej strony uwzględnić technologię robót, z drugiej zaś ograniczyć potencjalnie nadmierny wzrost uciążliwych oddziaływań.

Ponieważ część zadań ujętych w Programie Rozwoju wymaga ingerencji w istniejące ciągi komunikacyjne (modernizacja dróg i budowa sieci podziemnych), ze szczególną starannością powinien zostać przygotowany projekt organizacji ruchu, tak by poszczególne fazy robót w jak najmniejszym stopniu utrudniały życie mieszkańcom i osobom przyjezdnym. Niezbędna jest także koordynacja działań. W przypadku zadań związanych z budową lub modernizacją uzbrojenia podziemnego, o podejmowanych w tym zakresie działaniach powinni być informowani zarządcy wszystkich sieci, tak by w jednym czasie uporządkować wszystkie wymagające tego sieci na danym terenie.

Podsumowując, realizacja założeń zawartych w Programie Rozwoju Gminy Łuków nie będzie generować znaczącego oddziaływania na środowisko (także na etapie prac wykonawczych). Trwale i przeważnie korzystne będą natomiast ekologiczne i krajobrazowe efekty realizacji tego Projektu.

21.ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO, MOGĄCYCH BYĆ REZULTATEM REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI NA CELE I PRZEDMIOT OCHRONY OBSZARU NATURA 2000 ORAZ INTEGRALNOŚĆ TEGO OBSZARU.

Na terenie Gminy występują obszary chronione Natura 2000

Program Rozwoju przewiduje podejmowanie działań, które będą wpływały na środowisko. Działania te to przede wszystkim zadania inwestycyjne, które będą ingerować w środowisko głównie na etapie ich realizacji, powodując przejściowe uciążliwości. Natomiast

na etapie eksploatacji zrealizowane inwestycje zasadniczo będą wpływać korzystnie na stan środowiska.

Generalnie uciążliwości związane z realizacją zadań zapisanych w Programie Rozwoju będą uciążliwościami przejściowymi, odwracalnymi i wystąpią jedynie w czasie prowadzonych robót. Ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko na etapie realizacji poszczególnych zadań leży w gestii wykonawcy i dotyczy odpowiedniej eksploatacji sprzętu budowlanego (hałas, emisja spalin wycieki), organizacji prac (np. koordynacja prac w pasie drogowym, unikanie prac będących źródłem znacznej uciążliwości akustycznej w porze wieczornej). Minimalizacji uciążliwości dla środowiska będzie służyło przestrzeganie obowiązujących zasad w zakresie gospodarki odpadami.

Ograniczeniu emisji pyłu przy pracach ziemnych sprzyja:

- Zwilżanie powierzchni terenu i zwilżanie sypkiego materiału składowanego na przyzmach (piasek);
- Unikanie warunków sprzyjających pyleniu podczas przesypywania sypkiego materiału;
- Szybkie zagospodarowanie powierzchni, która została odsłonięta i przez to narażona na emisję wiatrową.

Ograniczenie emitowanego hałasu jest możliwe poprzez:

- Izolowanie głośnych procesów i ograniczanie dostępu do obszarów zagrożonych hałasem,
- Organizację pracy, ograniczającą czas przebywania w obszarach zagrożonych hałasem,
- Planowanie hałaśliwych prac w takim czasie, aby narażona na hałas była jak najmniejsza liczba mieszkańców.

Na etapie eksploatacji nie należy się spodziewać wystąpienia istotnie negatywnych oddziaływań na środowisko wymagających szczególnych rozwiązań. Realizacja zadań i celów określonych w Programie Rozwoju, przyczyni się do poprawy warunków środowiskowych na terenie Gminy, przez co będzie miała pozytywny wpływ na krajobraz (poprawa estetyki przestrzeni publicznej), bezpieczeństwo mieszkańców (poprawa warunków poruszania się pieszych – chodniki), klimat akustyczny i inne, wcześniej omówione komponenty środowiska.

22.ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE DO ROZWIĄZAŃ ZAWARTYCH W PROJEKTOWANYM DOKUMENCIE WRAZ Z UZASADNIENIEM ICH WYBORU ORAZ OPIS METOD DOKONANIA OCENY PROWADZĄCEJ DO TEGO WYBORU ALBO WYJAŚNIENIE BRAKU ROZWIĄZAŃ ALTERNATYWNYCH, W TYM WSKAZANIA NAPOTKANYCH TRUDNOŚCI WYNIKAJĄCYCH Z NIEDOSTATKÓW TECHNIKI LUB LUK WE WSPÓŁCZESNEJ WIEDZY

Warunkiem prawidłowego rozwoju Gminy zaproponowanego w projekcie Programie Rozwoju Gminy Łuków jest zachowanie określonych terminów realizacji przyjętych zadań oraz dostępność środków finansowych oraz brak oznak sprzeciwu ze strony mieszkańców.

Większość proponowanych do realizacji przedsięwzięć w ramach Programu Rozwoju nie spowoduje istotnego naruszenia naturalnych ekosystemów, bądź degradacji środowiska przyrodniczego Gminy. Proponowanie rozwiązań alternatywnych dla takich działań nie ma zatem uzasadnienia, zarówno z formalnego, jak i ekologicznego punktu widzenia. Ponadto, dokumenty te mają charakter strategiczny i w związku z tym brak jest możliwości precyzyjnego określenia działań alternatywnych dla wskazanych działań.

23. OCENA ZGODNOŚCI KIERUNKÓW DZIAŁAŃ ZAPROPONOWANYCH W PROJEKCIE STRATEGII Z INNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Program Rozwoju Gminy Łuków jest kompleksowym dokumentem określającym politykę społeczno-gospodarczą na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025 roku, jak również wskazującym pożądane efekty jej realizacji w przyjętej perspektywie czasowej.

Program Rozwoju Gminy Łuków jest zgodny jest z Narodową Strategią Rozwoju Regionalnego, Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata oraz Strategią Zarządzania Zmianą gospodarczą Powiatu Łukowskiego na lata 2011 – 2020 oraz innymi dokumentami strategicznymi omawianymi we wcześniejszych rozdziałach niniejszego dokumentu w następujących obszarach:

- Wzrost atrakcyjności i konkurencyjności gminy,
- Wewnętrznej integracji regionu,
- Rozwoju turystycznego,
- Rozwoju ekonomicznego,
- Rozwoju zasobów ludzkich,
- Promocji i ochrony dóbr kultury,
- Ochrony środowiska,

24. STRESZCZENIE SPORZĄDZONE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016-2020 z perspektywą do 2025 została przeprowadzona w celu określenia wpływu na środowisko założonych w nim celów i zadań zarówno krótko, średnio i długoterminowych.

Podstawę prawną opracowania prognozy stanowi ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie

środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227 ze zmianą Dz. U. z 2008 r. Nr 127, poz. 1505).

W Prognozie przeanalizowano zakres, zawartość i cele przedstawione w projekcie Programu Rozwoju i określono, że są one zgodne z powiązаныmi dokumentami. Szczegółowo porównano zgodność celów i zadań projektu ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 i Strategią Zarządzania Zmianą Gospodarczą Powiatu Łukowskiego na lata 2011 – 2020 oraz Programem Ochrony Środowiska Powiatu Łukowskiego na lata 2014 – 2017 z perspektywą 2018 – 202.

Program Rozwoju Gminy Łuków jest dokumentem zawierającym wykaz określonych kierunków działań z punktu widzenia interesów lokalnej społeczności i władz miasta. Sformułowane cele są zgodne z misją, jaką przyjęła Gmina.

Wykonanie zaplanowanych w projekcie Programu Rozwoju zadań (głównie inwestycyjnych) będzie ingerować w środowisko przede wszystkim na etapie ich realizacji. Największy wpływ na środowisko na etapie realizacji będą miały inwestycje:

- Inwestycje w infrastrukturę drogową
- Inwestycje w infrastrukturę sanitarną
- Budowa Jurajskiego Parku Edukacji i Rozrywki
- Budowa hali widowiskowo-sportowej
- Inwestycje w odnawialne źródła energii (OZE)
- Rozwój turystyki, agroturystyki i turystyki aktywnej

Przy prawidłowo prowadzonym procesie budowlanym uciążliwości te nie będą miały charakteru ponadnormatywnego. Generalnie uciążliwości związane z realizacją zadań zapisanych w Programie Rozwoju będą uciążliwościami przejściowymi, odwracalnymi i wystąpią jedynie w czasie prowadzonych robót.

Realizacja zadań określonych w Programie Rozwoju, przyczyniając się do osiągnięcia celów zakładanych w tym dokumencie, będzie miała pozytywny wpływ głównie na takie elementy środowiska jak:

- Krajobraz, ze względu na realizację zadań związanych poprawą estetyki przestrzeni publicznej uwzględniających krajobraz kulturowy miasta;
- Jakość wód, ze względu na realizację zadań związanych z porządkowaniem gospodarki wodno-ściekowej;
- Jakość powietrza, ze względu na realizację zadań związanych z modernizacją dróg oraz rozbudową sieci ciągów pieszych.

Transgraniczne oddziaływania na środowisko przedsięwzięć ujętych w Programie Rozwoju Gminy nie jest możliwe, tak ze względu na wielkość oddziaływania na środowisko (powietrze, hałas), jak i odległość od granic Państwa. Nie jest możliwe również oddziaływanie transgraniczne ze względu na gospodarkę wodnościekową, ani gospodarkę odpadami. Formy ochrony przyrody oraz obiekty wpisane do wykazu zabytków nie są zagrożone realizacją zadań zawartych w Programie Rozwoju Gminy.

Podsumowując realizacja zaplanowanych w projekcie Programie Rozwoju zadań wpłynie pozytywnie na sferę życia i komfortu mieszkańców gminy, a także przebywających na jej terenie turystów i kuracjuszy, a w związku z rodzajem zadań określonych w Programie Rozwoju, przedsięwzięcia nie wpłyną negatywnie na środowisko.

ZAŁĄCZNIKI:

- ocena wpływu realizacji projektów ujętych w Programie Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016 – 2020 z perspektywą do 2025 na środowisko.

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROGRAMU ROZWOJU GMINY ŁUKÓW NA LATA 2016 – 2020 Z PERSPEKTYWĄ DO 2025

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROGRAMU ROZWOJU GMINY ŁUKÓW NA LATA 2016 – 2020 Z PERSPEKTYWĄ DO 2025

TABELA: Ocena wpływu celów operacyjnych Programu Rozwoju Gminy Łuków na lata 2016-2020 z perspektywą do 2025 roku na stan środowiska i zdrowie ludzi.

R- etap realizacji

E- etap eksploatacji

